

การศึกษาศักยภาพของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช
จัดกิจกรรม
๒๕๖๒

การศึกษาศักยภาพของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

โดย

นางสาวสุดารรณ์ มีบัว	หัวหน้าโครงการ
นางจันทร์ ทองสมัคร	อาจารย์ที่ปรึกษาโครงการร่วม
นางสาวยาลี ถักพันธ์	นักวิจัย
นางสาวเบญจวรรณ นุยภูเขียว	นักวิจัย
นายกิตติพงษ์ พันธุ์มณี	นักวิจัย
นายประยุทธ์ จีนเมือง	นักวิจัย

สนับสนุนการวิจัยโดย กองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกอ.)

และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช

ประจำปีการศึกษา 2552

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาศักขภาพแห่งลั่นศักดิ์ที่เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม” ประสบความสำเร็จได้ เมื่อจากทางกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และมหาวิทยาลัยราชภัฏนนนครศรีธรรมราช ได้ให้โอกาสและให้ทุนสนับสนุนการวิจัย และพัฒนาที่ได้ประสานงานผู้ทรงคุณวุฒินามาให้คำแนะนำในการทำวิจัย

นอกจากนี้ผู้เขียนขอขอบพระคุณบุคคลที่ให้ข้อมูลทุกท่าน ไม่ว่าจะเป็นผู้ช่วยศาสตราจารย์ พัตรชัย ศุกระกาญจน์ รองศาสตราจารย์มิต คำศรี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประหยด เกษม ชูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนนนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัด นครศรีธรรมราช สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า นายนgerey กลับกล้าย นางวี ทองวน นายประมวล ศุขชนะ นายวิชาญ ปรีชาชัย และบุคคลท่องเที่ยวที่ทำให้งานวิจัยฉบับนี้มีความสมบูรณ์

คณะผู้วิจัย

ชื่อเรื่อง	การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
ผู้จัด	นางสาวสุดาวรรณ์ มีบัว นางอันตรา ทองสมัคร นางสาวยารี ลักษณ์พันธ์ นายกิตติพงษ์ พันธุ์มณี นายประยุทธ์ จันเมือง นางสาวเบญจจารรณ นุழภานิยรา
ปีที่พิมพ์	2552

บทคัดย่อ

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 6 แห่งของจังหวัดนครศรีธรรมราชที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาระบบทั่วไปแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย ความเชื่อมโยงต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย และเพื่อสร้างฐานการเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น โดยใช้ระบบวิชีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยข้อมูลที่ได้จากเอกสารต่างๆ การสำรวจ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง และการสัมภาษณ์แบบมีสำรวจ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ กลุ่มนักศึกษาทั่วไปจำนวน 40 คน กลุ่มผู้รู้จำานวน 8 คน และกลุ่มผู้ประกอบอาชีวงาน 4 คน จำนวน 16 คน ใช้วิธีตรวจสอบข้อมูลแบบสามเหลี่า และนำเสนอผลการวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยมีมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น มีการบุกรุกในระบบสมบูรณ์มาถึงปัจจุบัน มีความเชื่อว่ากษัตริย์เป็นสมเด็จเทพทำหน้าที่ปราบทุกชีวิญ นำบังคับความเดือดร้อนของประชาชนต้องมีหลักการในการปกครองในการเดชะขึ้นครองราชย์ จะต้องมีพิธีถือน้ำพิพัฒน์สักยา พิธีถือน้ำศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราชสมัยครั้งยังเป็นหัวเมืองออกขึ้นต่ออยุธยา ก็ได้รับเอกสารด้วยความเชื่อนึ่งใจ โดยประกอบพิธีในพระวิหารหลวงในวัดพระบรมธาตุ ในกรณีถือศักดิ์แหล่งน้ำสะอาดจากแหล่งต่างๆ ที่ถือเป็นมงคลชั้นภูมิมาใช้ ในที่นี้ก็มีหัวใจเขามหาชัย การน้ำถือศักดิ์แหล่งน้ำสะอาดจากแหล่งต่างๆ ที่ถือเป็นมงคลชั้นภูมิมาใช้ ในที่นี้ก็มีหัวใจเขามหาชัย เป็นฯ ใน 6 แหล่งของนครศรีธรรมราช สภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในอดีตมีเชื้อเป็นนามนงคลเป็นที่รู้จักครั้งแรกที่มีพิธีพเล็กกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ เริ่มในสมัยอธิการบดีประเสริฐ นุกูล (พ.ศ. 2525) แต่ทำการเลือกตั้งน้ำเข้าบัน แล้วเพิ่งเข้ายังบันเป็นแหล่งน้ำปัจจุบัน ในปัจจุบันน้ำที่ไหลผ่านลดความสะอาดลง จึงไม่เหมาะสมที่จะนำน้ำมาประกอบพิธี องค์การบริหารส่วนตำบลท่าจิ้วจึงไปตักน้ำบริเวณหลังโรงเรียนเขามหาชัยบ้านรามในปัจจุบัน แต่เป็นลำน้ำจากแหล่งเดิม แหล่งน้ำเขามหาชัยมีการดูแลรักษาสร้างพระพุทธรูปในบริเวณนี้ มีกิจกรรมทำบุญเลี้ยงพระทุกปี ชาวบ้านได้ใช้ประโยชน์จากการแหล่งน้ำ

ความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยพบว่า น้ำทั้งหมดที่ใช้เป็นน้ำพระพุทธมนต์ คือน้ำที่ได้จากการนั่งเพ่งกระเสธิ ลักษณะน้ำมีความใส ทำให้มีผุนตะกอนน้อย โดยไม่เกิดขึ้นในน้ำจะ

ไปในทิศทางเดียวกัน ขึ้นบวกไปเพลพะข้อบก ขึ้นลงไปเพลพะข้อลง ซึ่งข้อมูลลักษณะดังกล่าวได้มีการทำการวิจัยมาแล้ว หากลองตะโกนใส่น้ำจะทำให้โน้ตกลองของน้ำวิ่งสัมภักกัน หากน้ำนี้เกิดสมานาธิเมื่อองค์นั้น ทำให้เกิดน้ำนึงปูรุ่งแต่งจิตให้นั่งได้ และคนที่ไปใช้ตรงบริเวณนี้เกิด 1. ความสร้างสรรค์ 2. ไม่มีความสงสัยเบื้องต้นสนับสนุนใจ 3. ตัวเองทำจิตใจนั่ง 4. น้ำนั่ง ซึ่งตรงนี้ไม่ได้กล่าวถึงอย่างมายแต่จะตอบด้วยลักษณะงานปูรุ่นนี้ ทำให้เกิดเป็นคนสะอาด สงบ และนั่ง โดยเราไม่ต้องใช้เวทมนต์ในการเสก แต่ในการเสกเวทมนตนี้เพื่อทำให้คนของเราเกิดความสงบนั่ง เพ่งจุดใจชุดหนึ่ง สรุปทุกคนสามารถทำให้สงบได้ โดยผ่านพิธีกรรม แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นที่พึงทางจิตใจของชาวบ้านในชุมชน มีประโภชน์นามนายนี้ จึงเป็นสิริมงคลแก่บ้าน หากน้ำนำมาก็จะหายจากโรคภัยไข้เจ็บและสามารถแก้คุณไส้ต่างๆได้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่า ชุมชนมีความพร้อมและต้องการพัฒนาและเห็นว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์พระอยู่ใกล้ถนน ผู้คนสามารถเดินทางได้สะดวก แต่ต้องปรับปรุงเส้นทางเข้า ปรับหัตถศิลป์ภาพบริเวณแหล่งน้ำ แต่คงความดั้งเดิมไว้ด้วย

จากการศึกษาบ้านน้ำลำหัวเขามหาชัย พบว่า แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยนี้มีจากแหล่งน้ำสายสำคัญ 3 สาย ที่เกิดจากบริเวณช่องทุบเขา 3 ถูก ได้แก่ ภูเขาลานเจดีย์ เสาลานอกหัว และยอดเขาลำคาย 3 สาย ในฤดูฝนน้ำไหลมาร่วงกัน บริเวณหน้าผาบริเวณนี้ มีแม่น้ำบริเวณผาแม่ซี บริเวณนี้ไม่มีวันแห้ง เส้นทางการท่องเที่ยวยังคงเป็นเส้นทางที่เดินมาขึ้นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบัน

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทที่ 1 บทนำ	
ความเป็นมาและความสำคัญ	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
กรอบแนวคิดในการวิจัย	2
ประโยชน์ของการวิจัย	2
นิยามศัพท์เฉพาะ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
บริบทตัวบล็อกท่าเจ้า	4
ทรัพยากรน้ำ	6
ความรู้เกี่ยวกับความเชื้อ	26
ความสำคัญของน้ำในพระราชพิธีต่างๆ	34
แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทย	40
พิธีเสกทำน้ำพระพุทธรูปในพระราชพิธีบรมราชนิพัทธ์	
พระราชบรมฯ 5 รอบ วันที่ 5 ธันวาคม 2530	101
แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์มีองค์ศรีธรรมราชา	107
พิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ห่วยเหามหาชัย	114
แนวคิดเกี่ยวกับการนีส่วนร่วมของประชาชน	118
เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	123
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
ขอบเขตการวิจัย	125
วิธีดำเนินการวิจัย	127
เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล	127
การเก็บรวบรวมข้อมูล	128
การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล	130
การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล	132

เรื่อง	หน้า
บทที่ 4 ผลการศึกษา	
บริบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย	133
ความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย	136
การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	137
การสำรวจสืบสายนำล้ำหายเขามหาชัยเพื่อพิจารณาความพร้อมของศักดิ์สิทธิ์ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม	139
บทที่ 5 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
อุดประسنค์การวิจัย	141
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	141
การเก็บรวบรวมข้อมูล	141
สรุปผล	142
อภิปรายผล	146
ข้อเสนอแนะ	148
บรรณานุกรม	149
ภาคผนวก ก. ประมาณภาพการเก็บข้อมูล	
ภาคผนวก ข. แบบสัมภาษณ์	
ภาคผนวก ค. รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์	

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

จังหวัดนครศรีธรรมราชมีสถานที่ที่มีความสำคัญมากนาก ประกอบไปด้วยสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม และ สถานที่ท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ที่มีลักษณะโดดเด่นแตกต่างกันไป ทั้งในแง่ของประวัติศาสตร์ และความสวยงามที่น่าสนใจมาก ในด้านประวัติศาสตร์ นครศรีธรรมราชได้รับการสั่งสมมาจากการประวัติศาสตร์ยาวนานกว่า 1,800 ปี จึงถือเป็นศักยภาพที่สำคัญยิ่งทางด้านการพัฒนา

ตำบลท่าเจ้าที่ตั้งอยู่ในอำเภอเมืองจังหวัดนครศรีธรรมราช มีภูเขามหาชัยซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของท้องถิ่น เป็นอีกด่านหนึ่งซึ่งมีความน่าสนใจและมีศักยภาพของจังหวัด เพราะอยู่ในพื้นที่อันกว้างเมือง ใกล้แหล่งอุบัติความหลากหลาย และความเจริญของเมือง โดยห่างจากตัวเมืองเพียง 10 กิโลเมตรเท่านั้น แต่ในสภาพปัจจุบันตำบลท่าเจ้าเป็นพิพิธ場ผ่านของการเดินทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยวอื่นๆ ไปยังอำเภออื่นๆ ใกล้เคียง เช่น อันกฤษานาค อันกอพรหมคีรี เป็นต้น ทั้งนี้ เพราะไม่มีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยว หรือสถานที่ที่น่าสนใจของชุมชนนี้ให้เกิดขึ้น ตำบลท่าเจ้าแม้จะมีภูเขามหาชัยเป็นสัญลักษณ์ของตำบลก็ตามก็ยังไม่สามารถนำความสมบูรณ์ หรือ ความสวยงามนั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์หรือสร้างมูลค่าขึ้นมาได้

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นสถาบันอุดมศึกษาเพียงหนึ่งแห่งใน เทศตำบล ท่าเจ้าที่ตั้งอยู่หน้าภูเขามหาชัย และมักจะมีการจัดกิจกรรม หรือโครงการที่ใช้เชือกไปใช้ทรัพยากร ตั้งก่อตัวทางอ้อมด้วย เช่น การรับน้อง และการมีกิจกรรมเดินทางเท้าขึ้นภูเขามหาชัยจนไปถึงยอดเขา ของนักศึกษาใหม่ในแต่ละปีการศึกษา โดยจะจัดขึ้นทุกปีอีกเป็นกิจกรรมที่ให้นักศึกษาได้เรียนรู้ สภาพแวดล้อมธรรมชาติใกล้มหาวิทยาลัย และได้สร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้น

ภูเขามหาชัยมีความอุดมสมบูรณ์ทึ่งพันธุ์ไม้มากนากหลายชนิด และสถานที่สำคัญอีกที่หนึ่งคือ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ห้วยเขามหาชัย ซึ่งเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ 1 ใน 6 ของจังหวัด นครศรีธรรมราช (จังหวัดนครศรีธรรมราช, 2551:2) โดยทุกปีตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมา ในวันที่ 12 เมษายน มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช และองค์กรบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า ร่วมกัน ดำเนินการตักน้ำในบ่อئี่น ไปเครื่มน้ำสำหรับใช้ในพิธีสรงน้ำพระพุทธสิหิงส์ เพื่อนำไปสมทบกับ น้ำศักดิ์สิทธิ์อีก 5 แหล่ง (ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช, 2549) โดยแหล่งน้ำ

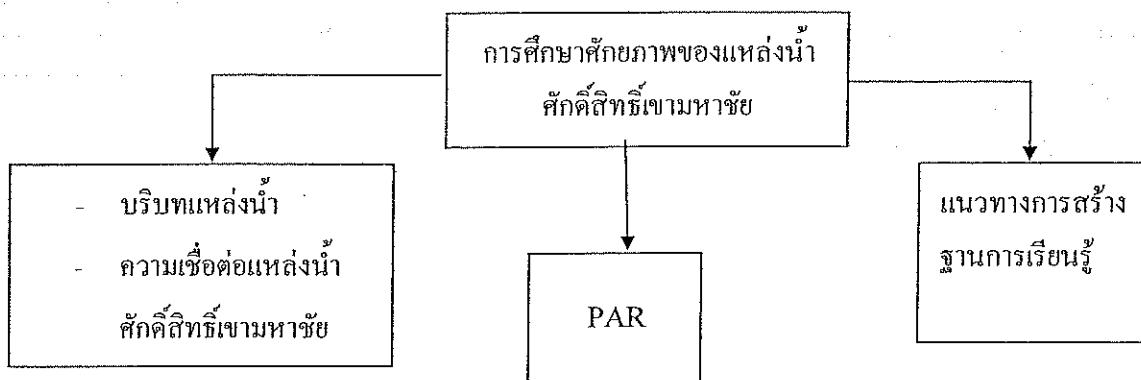
ในหัวนี้เป็นน้ำใสสะอาด ไอลกันลงมาตามชอกหิน และแมกไม้ตลอดปี ปราศจากกล่าวะ
ประกอบกับการมีชื่อเป็นมงคล จึงนิยมตั้งน้ำในหัวบันหารชันนี้ ไปใช้ในพิธีกรรมดังกล่าว

แต่ย่างได้ตามในปัจจุบันนี้ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยยังคงขาดการคุ้มครอง
และประชาสัมพันธ์ให้ผู้คนได้รู้จักกันอย่างแพร่หลาย ชุมชนยังไม่สามารถนำสิ่งที่มีอยู่นี้มาใช้ประโยชน์
ได้ หากมหานาฬิกาลัษณะภูมิศาสตร์และชุมชนหรือองค์กรบริหารส่วนตำบลที่เจ้าได้
ศึกษาเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย แล้วน้ำที่มีอยู่นี้จะสามารถนำไปใช้เพื่อ
ฐานการเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยขึ้น ในต่อไปก็สามารถนำฐานการเรียนรู้นี้ไปใช้เพื่อ
การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ได้ ยังไห้เกิดรายได้แก่ชุมชนในตำบลทั่วต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบริบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
2. เพื่อศึกษาความเชื่อของชุมชน ต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
3. เพื่อสร้างฐานการเรียนรู้ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

สำรวจ สมมติฐาน สอบถาม KI CI GI

สมมติฐาน/Focus group

ประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงบริบทของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
2. ได้ทราบถึงความเชื่อของชุมชนต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
3. ได้ฐานการเรียนรู้ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยขึ้นมาในชุมชน

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาศักยภาพของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในมหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตำบลท่าเจ้า อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังนี้

10. บริบทตำบลท่าเจ้า
11. ทรัพยากรน้ำ
12. ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความเชื่อ
13. ความสำคัญของน้ำในพระราชพิธีต่างๆ
14. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทย
15. พิธีสกทำน้ำพะพุทรมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ วันที่ 5 ธันวาคม 2530
16. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เมืองนครศรีธรรมราช
17. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
18. เอกสารและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. บริบทตำบลท่าเจ้า

ประวัติความเป็นมา

ตำบลท่าเจ้าตามความเป็นมาหมายถึง วัดฉุในท้องถิ่น เป็นหลักสำคัญในการเรียกชื่อในตำบลท่าเจ้า เมื่อจากมีคลองขูนน้ำท่าเจ้าไหลผ่านมาตั้งแต่สมัยก่อน การที่เรียกว่าขูนน้ำท่าเจ้า ก็ เพราะว่ามีต้นน้ำเกิดขึ้นจากภูเขาบ้านท่าเจ้าเลขบ้านที่ผู้คนไปตั้งบ้านเรือนมีต้นเจื้อยู่ต้นหนึ่งอยู่ตรงท่าที่คนลงอาบน้ำในคลองขูนน้ำท่าเจ้า คำว่าขูนน้ำนั้น หมายว่า มีแหล่งเกิดน้ำที่เห็นได้ชัดเจน เป็นแหล่งน้ำใหม่บ้านของประชาชนที่อาศัยอยู่สองฝั่งคลองขูนน้ำท่าเจ้าตลอดมาเป็นมา ตำบลท่าเจ้า โดยมีอาหมู่บ้านของประชาชนที่อาศัยอยู่สองฝั่งคลองขูนน้ำท่าเจ้าตลอดมาเป็นมา

ตำบลท่าเจ้า จึงเรียกว่า ตำบลท่าเจ้า

การจัดตั้งองค์กรบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้าเกิดโดยกระทรวงมหาดไทยได้ประกาศจัดตั้งองค์กรบริหารส่วนตำบล ตามนัยมาตรา 40 และมาตรา 95 แห่งพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์กร

บริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ครั้งที่ 1 จำนวน 9,617 แห่ง โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 112 ตอนพิเศษ ๖ ง ลงวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๓๘ โดยให้มีการเลือกตั้งสมาชิกครั้งแรกในวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ตามครรช่องหมายและความหมายขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า

เหตุผลในการใช้ตราเครื่องหมาย

องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า เป็นพื้นที่ราบสูงมีภูเขามหาชัยซึ่งอยู่ในแนวทิวเขา นครศรีธรรมราชเป็นสัญลักษณ์สำคัญของตำบล จึงได้กำหนดเป็นตราเครื่องหมายความดังนี้ ภูเขา หมายถึง ภูเขามหาชัย ซึ่งเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ แสดงให้เห็นถึง ความอุดมสมบูรณ์ของท้องถิ่น

เจดีย์ หมายถึง เจดีย์พระบรมธาตุ สร้างเป็นสิ่งเคารพ สำหรับ บูชาของประชาชนแสดง ถึงความมีจิตใจฝึกอบรม เลื่อมใสศรัทธาในพระพุทธศาสนา

ที่ตั้ง

ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ห่างจากที่ทำการอำเภอ เมืองนครศรีธรรมราชประมาณ 13 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อตำบลพรหมโลก อําเภอพรหมคิริ อําเภอพรหมคิริ จังหวัดนครศรีธรรมราช
----------	---

ทิศใต้	ติดต่อตำบลนาทราย ตำบลกำแพงเพชร อําเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช
--------	--

ทิศตะวันตก	ติดต่อตำบลท่าเจ้า อําเภอสถานศากย จังหวัดนครศรีธรรมราช เนื้อที่
------------	---

ตำบลท่าเจ้า มีเนื้อที่ทั้งหมด 42,263 ไร่ หรือ 67.6 ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 11.44 ของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราช

ภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของตำบลท่าเจ้า มีพื้นที่ภูเขาทั่งด้านตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออกของตำบลโดยสามารถแบ่งพื้นที่ได้ดังนี้

พื้นที่ราบ	จำนวน 26,326 ไร่	คิดเป็นร้อยละ 62.29 ของตำบล
พื้นที่ภูเขา	จำนวน 15,937 ไร่	คิดเป็นร้อยละ 37.70 ของตำบล

ภูมิอากาศ

ลักษณะทั่วไปของภูมิอากาศของตำบลท่าเจ้า มีลักษณะอยู่ภายใต้อิทธิพลลมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ และมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ทำให้เกิดฤดูกาลเพียง ๒ ฤดู นั่นคือ ฤดูร้อนและฤดูฝนโดยในรวมเดือนกุมภาพันธ์ - เมษายน จะเป็นฤดูร้อน ฝนฟ้าจะไม่ตก อากาศค่อนข้างร้อน

ตลอดฤดูกาล ส่วนต่อไปนับเป็น 2 ช่วง คือ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ได้รับ อิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ และตั้งแต่เดือนพฤษจิกายน ถึงเดือนมกราคม ได้รับ อิทธิพลจากลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ อันเป็นช่วงที่ฝนตกหนาแน่น

การเดินทาง

ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4016 (นครศรีธรรมราช-พรหมคีรี) ผ่านหมู่ที่ 6
หมู่ที่ 4 และหมู่ที่ 7

ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4015 (นครศรีธรรมราช-ล้านสัก) ผ่านหมู่ที่ 6
และหมู่ที่ 5

ทางหลวงจังหวัด หมายเลข 4013 (นาพรู-ปากพูน) ผ่านหมู่ที่ 1 และหมู่ที่ 8

ประชากร

จำนวนหมู่บ้านทั้งหมด 8 หมู่บ้านดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านป่าใหม่

หมู่ที่ 2 บ้านขาว

หมู่ที่ 3 บ้านโคกทอง

หมู่ที่ 4 บ้านป่ายาง

หมู่ที่ 5 บ้านท่ากาน

หมู่ที่ 6 บ้านสำนักหลุมพอ

หมู่ที่ 7 บ้านหัวหมูแร้ง

หมู่ที่ 8 บ้านคลองคอน

2. ทรัพยากร้ำน้ำ

ความหมายของน้ำ

สวัสดิ์ โนนสูง(2544) กล่าวว่า น้ำ (Water) เป็นสารประกอบด้วยธาตุไฮโดรเจน (hydrogen) และออกซิเจน (oxygen) ในอัตราส่วน 1 ต่อ 8 โดยน้ำหนัก พน 3 สถานะ คือ ของเหลว ของแข็ง (น้ำแข็งช้ำโลก) และกําช (น้ำในบรรยายกาศ) สูตรทางเคมีคือ H_2O น้ำที่บริสุทธิ์จะเป็น ของเหลวใส ไหลเทาได้ ไม่มีสี ไม่มีกลิ่น

พื้นโลกประกอบไปด้วยน้ำ 3 ใน 4 ส่วน โดยอยู่ในทะเลและมหาสมุทรร้อยละ 97.3 อยู่ใน รูปน้ำแข็งช้ำโลกร้อยละ 2.1 อีกร้อยละ 60 เป็นน้ำจืด น้ำมีการหมุนเวียนตลอดเวลาเรียกว่า “วัฏจักรของน้ำ” หรือ “อุทกวัฏจักร” (Water cycle หรือ hydrogen cycle) ซึ่งเริ่มจากแหล่งน้ำตื้อก แฉดผ่านกลไกเป็นไโอและการที่พืชหายใจ ไอน้ำเหล่านี้จะลอยขึ้นไปครอบคลุมความเย็นจะกลับ

ตัวเป็นละองน้ำ รวมกันเป็นก้อนเมฆ เมื่อขนาดใหญ่ถอยต่ำลงจะกระแทกความเย็นจะควบแน่นตกเป็นฝน และจะลงสู่แหล่งน้ำตามเดิม

ฝ่ายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย กล่าวว่า น้ำเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง สิ่งมีชีวิตทุกชนิดสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยน้ำ นอกจากน้ำ น้ำยังเป็นปัจจัยการผลิตที่สำคัญไม่ว่าจะเป็นการผลิตในภาคเกษตรกรรม ภาคอุตสาหกรรม หรือภาคบริการ โดยเฉพาะการผลิตในภาคเกษตรกรรมและภาคอุตสาหกรรม ซึ่งเป็นภาคการผลิตที่ต้องใช้น้ำเป็นปริมาณมาก

จากการศึกษาความหมายของน้ำ สรุปได้ว่า น้ำ (Water) เป็นสารประกอบด้วยธาตุไฮdroเจน (hydrogen) และออกซิเจน (oxygen) เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีความสำคัญอย่างยิ่ง ตั้งมีชีวิตทุกชนิดสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ต้องอาศัยน้ำ

ประเภทของน้ำ

stavศต์ โนนสูง (2544) น้ำในธรรมชาติซึ่งมีอยู่很多 นำมาใช้ประโยชน์ จำแนกตามแหล่งที่พบได้ 3 ประเภท คือ

1. น้ำจากฟ้าหรือน้ำในบรรยายกาศ (Precipitation) คือน้ำที่เกิดจากกลั่นของไอน้ำในบรรยายกาศและตกลงสู่พื้นโลก ซึ่งได้แก่ น้ำฝน หิมะ น้ำด่าง และหมอก น้ำฝนเป็นแหล่งที่สำคัญของน้ำท่าและน้ำใต้ดิน ฝนที่ตกในประเทศไทยมีปริมาณปีละ 800,000 ล้านลูกบาศก์เมตร ร้อยละ 75 ของจำนวนน้ำที่ตกเป็นไอน้ำชั้นลงสูตร์ได้ดิน และถูกพืชดูดไปใช้ ที่เหลืออีกร้อยละ 25 จะไหลไปชั้งเป็นน้ำผิวดิน ซึ่งจำแนกเป็นรายภาคได้ดังนี้

ภาคเหนือ	ปริมาณ 65,200 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
ภาคกลางและภาคตะวันตก	ปริมาณ 25,900 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	ปริมาณ 36,700 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
ภาคตะวันออก	ปริมาณ 22,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี
ภาคใต้	ปริมาณ 49,700 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

2. น้ำผิวดินหรือน้ำท่า (Surface water) หมายถึง น้ำในบรรยายกาศที่ตกลงมาและจังหวัดตามพื้นผิวโลก เช่น น้ำทะเล น้ำในทะเลสาบ แม่น้ำ ลำคลอง หนอง และบึง น้ำเหล่านี้จะมีเศษดิน เศษข้าวพืช ชาดสัตว์ปนอยู่มาก ซึ่งทุนและไม่สะอาดเท่าที่ควร

น้ำผิวดินตามรายการภาคตั้งกล่าวที่ได้กล่าวข้างต้นจะระบายน้ำลงสู่อ่าวไทยร้อยละ 57 ซึ่งได้แก่ แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำบางปะกงและสาขา รวมทั้งแม่น้ำสายสัน ฯ ในภาคตะวันออก ปริมาณอีกร้อยละ 36 จะระบายน้ำลงสู่แม่น้ำโขง ได้แก่ แม่น้ำชี แม่น้ำມูล แม่น้ำகக

อีกร้อยละ 7 ระบายน้ำลงสู่ทะเลอันดามัน ซึ่งได้แก่ แม่น้ำในเขตแม่อ่องตอน แม่ออด และภาคใต้ฝั่งตะวันตก

3. น้ำในดิน (Subsurface water หรือ Ground water) เกิดจากผิวน้ำที่ชื้มลงจนถึงชั้นของดิน และหินซึ่งผ่านลงมาได้ จึงสะสมอยู่ตามช่องว่างของเนื้อดิน มี 2 ประเภท

3.1 น้ำในดินหรือน้ำใต้ดินชั้นบนหรือน้ำป่า (Well) พบริบบับตื้น บุคคลใช้ได้ด้วยแรงคน น้ำจะมากในฤดูฝน มีอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง แต่มีความชุ่มมาก

3.2 น้ำบาดาลหรือน้ำใต้ดินชั้นล่าง (Artesian well) อุบัติเหตุชั้นดินดานหรือชั้นของหิน มีความสะอาดกว่า น้ำที่ชั้นอื่น เพราะผ่านการกรองของดินชั้นบนจัดว่าเป็นน้ำใต้ดินที่แท้จริง เพราะมักมีอุบัติเหตุอยู่บ่อยครั้ง ในหน้าแล้ง

น้ำเป็นของเหลวที่เกิดจากการรวมตัวกันอย่างหนาแน่นระหว่างก้าชอกซิเจนกับไฮโดรเจน และเป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ใช้ไม่หมด แต่คุณสมบัติน้ำอาจเปลี่ยนแปลงได้เมื่อมนุษย์นำมาริ่บประโภชน์ในด้านต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค การเกษตรกรรม การคมนาคมขนส่ง และเป็นแหล่งอาหารเสริมที่สำคัญ

ตามปกติมนุษย์จะนำน้ำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรมเป็นจำนวนมาก ในพื้นที่ ๑ ไร่ ตลอดฤดูกาลเพาะปลูกหนึ่งๆ จะใช้น้ำประมาณ 3,780,000 ลิตร และสำหรับอุตสาหกรรม พบริวารงานอุตสาหกรรมขนาดกลาง ๑ โรงจะใช้น้ำประมาณต่อ 37,800,000 ลิตรต่อวัน

น้ำเป็นปัจจัยหลักอย่างหนึ่งในการดำรงชีวิตของมนุษย์ (หากมนุษย์ขาดน้ำเพียง 2-3 วัน จะเสียชีวิต) ดังนั้นการที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้น การจัดหน้าที่มีคุณภาพเหมาะสมมากให้อุปโภคบริโภคจึงเป็นปัญหาที่พบอยู่ตามเมืองใหญ่ๆ ในปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะแหล่งน้ำจีดหลายแห่งตื้นเขิน และน้ำในแหล่งน้ำนั้นเกิดผลพิษอันเนื่องมาจากการดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจของมนุษย์ บกพร่องและพิศพลดักกันต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน

วินัย วีระวัฒนานนท์ (2537) กล่าวว่า “น้ำที่ปรากฏอยู่ตามพื้นผิวโลกจะเปลี่ยนสถานะอยู่ตลอดเวลา กล่าวคือ น้ำจากแหล่งน้ำต่างๆ จะระเหยกลาญเป็นไอกอยู่ขึ้นไปในอากาศ จากนั้นจะควบแน่นกลายเป็นฝุ่นตกลงมาบังผิวโลก การสับเปลี่ยนหมุนเวียนสถานะของน้ำ เช่นนี้เรียกว่า “วัฏจักรน้ำ” ไอน้ำส่วนใหญ่ที่อยู่ในวัฏจักรจะระเหยขึ้นมาจากทะเลและมหาสมุทร โดยปีหนึ่งๆ จะมีปริมาณรวมทั้งสิ้นราว 455,000 ลูกบาศก์เมตร ในเวลานี้กวันน้ำที่ระเหยจากความชื้นในดินและแหล่งน้ำต่างๆ บนพื้นดิน จะมีปริมาณรวมกันราว 62,000 ลูกบาศก์เมตร เฟระจะนั้นปริมาณไอน้ำรวมตลอดทั้งปีที่ระเหยไปจากผิวโลกขึ้นสู่อากาศจะมีค่าทั้งสิ้น 517,000 ลูกบาศก์เมตร ส่วนไอน้ำที่ควบแน่นเป็นเมฆแล้วกล่าวเป็นฝุ่นตกลงมาบนโลก จะตกลงมาบนภาคพื้นทวีป 108,000 ลูกบาศก์เมตรและคงไปในทะเลและมหาสมุทรรวม 409,000 ลูกบาศก์เมตร ดังนั้น

จากการคาดคะเนปริมาณน้ำในวัฏจักรปราภูคือกว่า 97% ของน้ำทั้งหมดจะอยู่ในทะเลและมหาสมุทร รองลงเป็นน้ำที่อ้อมในรูปของแม่น้ำที่เกาะอยู่ตามส่วนต่างๆ ของผิวโลกอีกราว 2% ส่วนที่เหลืออีก 1% จะเป็นน้ำจืดทั้งที่อยู่บนพื้นผิวและใต้ดิน

อย่างไรก็ตาม การหมุนเวียนของน้ำในวัฏจักรจะถูกขัดขวางจากการกระทำของมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งน้ำที่ไหลผ่านพื้นดิน แทนที่จะ ให้ลงสู่ทรายได้โดยสะดวก จะถูกมนุษย์สร้าง เตื่อนวางกันเพื่อเก็บกักเอาไว้ จึงทำให้น้ำไม่สามารถ ให้ลงสู่ทรายได้เท่ากับปริมาณน้ำที่ ระบายน้ำไปสู่บรรยากาศ นอกจากนี้น้ำในวัฏจักรจะถูกนำมาใช้เพื่อกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจด้าน ต่างๆ จึงทำให้คุณภาพของน้ำบางส่วนเสียไป เช่นน้ำเสียที่เกิดจากโรงงานอุตสาหกรรม น้ำที่น้ำข้น และมีสารเคมีปนเปื้อนจากการเพาะปลูก เป็นต้น

แหล่งน้ำที่มนุษย์นำมาใช้เพื่อการดีรังชีพและประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจด้านต่างๆ จะมาจากหลายแหล่งกัน ก็อ

๑. แหล่งน้ำผิวดิน

แหล่งน้ำจีดผิดคืนที่สำคัญ ได้แก่ ทะเลสาบ ห้วย หนอง คลอง เป็น แม่น้ำ น้ำจืดที่ได้มาจากการแคลงน้ำดังกล่าว 75% จะนำมาเพื่อคุณภาพบริโภคและการผลิตอาหาร สำหรับน้ำที่นำมาใช้เพื่อการอุดตสาหกรรม 90% จะได้มาจากการแคลงน้ำผิดคืน

น้ำจืดที่แข็งอยู่ตามแอ่งน้ำบนผิวโลกนี้จะมาจากการ (1) น้ำฝน (2) หินละลาย และ (3) ไอลซึ่งออกมาน้ำได้ดี

2. แหล่งน้ำใต้ดิน

ในบริเวณพื้นโลกบางแห่งมีน้ำจืดผิวดินใช้ไม่เพียงพอ กับความต้องการมนุษย์จึงสร้างแม่น้ำให้คืนมาใช้เพิ่มเติม น้ำได้ดินจะไหลซึ่งอยู่ในชั้นดิน มีแหล่งกำเนิดมากน้ำฟุ่มหรือน้ำจากทิ陌生人 ระดับของน้ำได้คืนจะเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปริมาณน้ำจืดที่ไหลลงไปเพิ่มเติม ตัวอย่างเช่น ระดับน้ำได้คืนในประเทศไทยสูงในช่วงฤดูฝน และหลังจากฤดูฝนผ่านไปน้ำได้คืนก็จะลดระดับลง

ตามปกติแล้วน้ำได้ดินจะเป็นทรัพยากรธรรมชาติดินดื่มน้ำที่จะมีปริมาณมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับโครงสร้างของหินที่ซึมซับน้ำน้ำไว้ การนำน้ำได้ดินมาใช้เมื่อเปรียบเทียบสัดส่วนกับน้ำจืดผิดดินแล้วยังมีปริมาณน้อยมาก ส่วนใหญ่จะนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค แต่ปัจจุบันน้ำได้ดินที่นำมาใช้เพื่อการอุดสาหกรรมนั้นมีปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว เนื่องเดียวกับการเกษตรกรรม สำหรับประเทศไทยน้ำได้ดินที่นำมาใช้เพื่อการอุดสาหกรรม ส่วนใหญ่จะใช้ในอุตสาหกรรมกรุงเทพฯ และเขตปริมณฑล ส่วนน้ำได้ดินที่นำมาใช้เพื่อการเกษตรกรรมนั้น ได้ขยายออกไปทั่วทุกภาคของประเทศไทย ดังเช่นโครงการพัฒนาน้ำได้ดินเพื่อการชลประทานที่อีโคสวรรค์โลก จังหวัดสุโขทัยซึ่งได้ดำเนินการเสร็จเมื่อ พ.ศ. 2526 สามารถนำไปใช้เพื่อการเพาะปลูกในเบ้าไร่ได้ถึง 81,000 ไร่

การนำน้ำได้คืนมาใช้ต้องลงทุนสูง เพราะต้องขุดบ่อ ต่อห้องหรืออุโมงค์ลงไปใต้ดิน ถ้าหากจะตัดบัน้ำได้คืนไม่ลึกนัก คือราว 3.5 เมตร จะสามารถใช้แรงงานจากคนหรือสัตว์ชักดึงขึ้นมาได้ แต่ถ้าหากจะตัดบัน้ำลึกมากกว่า 7.5 เมตรลงไป จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้เครื่องยนต์ดูดหรือสูบน้ำขึ้นมา มุนย์ยรู้จักการนำน้ำได้คืนมาใช้หลายทศวรรษแล้ว วิธีการนำน้ำได้คืนมาเกิดโดยการขุดบ่อในแนวตั้ง แนวอน หรือแนวเนินยัง สำหรับการขุดบ่อในแนวตั้ง จะพบทั่วไปในประเทศไทย โดยการขุดบ่อลงในพื้นทรายหรือศิลาแลง แม้ว่าการขุดบ่อในพื้นที่ที่เป็นศิลาแลงจะยากลำบากมาก แต่บ่อที่ขุดขึ้นมา ก็จะคงทนกว่าบ่อที่บุกดลงไปในดินเหนียวหรือดินทราย สำหรับบ่อคืนทรายจะพังทลายง่ายที่สุด ดังนั้นหลังจากขุดบ่อเสร็จเรียบร้อยแล้วจะต้องหาไม้กระดานหรือเครื่องจักรسانมากรป้องกันการพังทลายของดิน ความลึกของบ่อที่บุกดูดต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับระดับน้ำได้คืนของบริเวณนั้น

สำหรับการขุดบ่อน้ำในแนวอนนจจะปรากฏให้เห็นในดินแคนภูเขาของเขตภูมิอา卡เปแห่งแล้ง เช่น ในแบบตะวันออกกลาง การจัดท่าน้ำได้ดินมาใช้จะเป็นอุโมงค์ขนาดแตกต่างกัน อุโมงค์ที่ชุดขึ้นมาจะเป็นแหล่งรวมน้ำที่ไหลซึมลงมาตามไหหล่าเข้าผ่านชั้นหินลงมา น้ำที่ได้จากน้ำแห่งนี้จะมีปริมาณมากพอถึงขนาดน้ำไปใช้เพื่อการเกษตรปัจจุบันได้ การขุดบ่อน้ำแบบนี้ในประเทศอิหร่านเรียกว่า กานแนต (Qanat) เพื่อป้องกันไม่ให้พังของอุโมงค์พังหรือบุบตัวลงมา บางแห่งต้องใช้เสาทึบหรือใช้วัสดุบางชนิดครุ การนำน้ำใช้จะประยุกต์ค่าใช้จ่ายในการจัดทำเครื่องสูบน้ำหรือแรงสั่นวิซัค

ดึงขึ้นมา ทั้งนี้เพราะน้ำแข็งที่แข็งอัญในการแหนดจะให้ผลลัพธ์ออกมายังป่าก่อโมงค์เชิงเข้าด้วยอำนาจ
แรงดึงดูดของโลก

ตามที่กล่าวต่างๆ ในเบื้องต้น การขุดน้ำเพื่อการนำน้ำได้ดินมาใช้จะขุดลงไปได้ดินให้เอียงประมาณ 30 องศา กับแนวระดับน้ำได้ดิน ทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการซักดึงน้ำขึ้นมาใช้ น้ำจีดที่ไหลลงมาตามยอดเขาจะให้ผลลัพธ์ออกมายังป่าก่อโมงค์ที่บุกรุ่งรับไว้ในแนวนอน จากนั้นน้ำเหล่านี้จะไหลรวมกันในบ่อที่ชุดไว้ในแนวดิ่งและเมืองต่อไป แต่การนำน้ำขึ้นมาใช้ก็ยังจำเป็นต้องใช้เครื่องยนต์สูบหรืออาศัยแรงงานมุดดึงขึ้นมา ในที่ที่ภาระทางเรียกบ่อน้ำดังกล่าวว่า เมอ (Maui) ปริมาณน้ำได้ดินที่นำน้ำใช้บางบ่อจะได้ถึง 11 ล้านลิตรต่อวัน

สำหรับความบริสุทธิ์ของน้ำได้ดินหรือน้ำบาดาลจะแตกต่างกันออกไป น้ำบาดาลบางแห่งอาจมีแร่ธาตุที่เป็นอันตรายต่อร่างกายผสมอยู่ในอัตราส่วนที่สูง จึงไม่เหมาะสมที่จะนำมาใช้เพื่อการบริโภค ในขณะที่บางแห่งจะมีเกลือผสมอยู่ทำให้มีรสเค็มหรือกร่อย เช่น น้ำบาดาลบางแห่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพอกเกลือหิน และน้ำบาดาลในบริเวณที่ราบตอนล่างของแม่น้ำบางปะกง ซึ่งมีการทับถมของตะกอนน้ำเค็ม (Marine Deposit) ทำให้น้ำบาดาลบริเวณนี้เป็นน้ำกร่อย เป็นดัง

การสูบน้ำได้ดินขึ้นมาใช้เป็นจำนวนมากและต่อเนื่องกัน จะส่งผลทำให้ (1) ปริมาณน้ำได้ดินลดลง (2) ระดับน้ำบาดาลลดลงทำให้ยากลำบากในการขุดมาใช้ (3) ลักษณะของน้ำบาดาลจะเปลี่ยนไป ชาบะจะหายไป ทำให้น้ำทรายและกรวดซึ่งเป็นสาหร่ายแทนที่และทำให้น้ำที่สูบน้ำขึ้นมามีรสกร่อยหรือเค็ม ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ และ (4) ทำให้เกิดแผ่นดินทรุด จากการศึกษาการทรุดตัวของพื้นดินในเขตกรุงเทพมหานครในช่วงปี พ.ศ. 2521-2524 พบว่าพื้นดินในกรุงเทพฯ มีอัตราการทรุดตัวโดยเฉลี่ยปีละ 5-10 เซนติเมตร และบริเวณที่มีการทรุดตัวของพื้นดินมากที่สุดคือ ด้านตะวันออกของกรุงเทพฯ (ลาดพร้าว พระโขนง หัวหมาก และบางนา) และทางด้านตะวันออกของสมุทรปราการ

3. แหล่งน้ำจากทะเล

แม้ว่าในอดีตจะมีการนำน้ำทะเลใช้ไม่นานนัก เพราะความรุนแรงในการขาดแคลนน้ำจีดมีน้อย และต้องเติมค่าใช้จ่ายสูงในการดำเนินงานเพื่อแปลงน้ำเค็มให้เป็นน้ำจีด เนื่องจากเชื้อเพลิงที่ใช้มีราคาแพง การนำน้ำเค็มมาแปลงเป็นน้ำจีดจึงเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเพาะปลูก จะพบตามชาบะที่มีสภาพภูมิอากาศแห้งแล้ง และเมื่อปริมาณน้ำทะเลจะมีมากถึง 97% ของทั้งหมด แต่มนุษย์ก็ไม่สามารถนำมาใช้ได้โดยตรง เพราะมีปริมาณแร่ธาตุผสมมากเกินไป ดังนั้นก่อนที่จะนำน้ำทะเลมาใช้ต้องผ่านกรรมวิธีในการถั่นเสียก่อน โดยการนำน้ำทะเลมาต้มให้เดือด แล้วปล่อยให้ไอน้ำผ่านความเย็นเพื่อควบแน่นกลายเป็นน้ำจีดที่บริสุทธิ์ต่อไป โดยเฉลี่ยแล้วการทำน้ำทะเลให้สะอาด จะต้องลงทุนสูงกว่าการทำน้ำจีดให้บริสุทธิ์ถึง 4 เท่า

อย่างไรก็ตาม การขาดแคลนน้ำจืดและความต้องการน้ำมาใช้ในการดำรงชีพของมนุษย์เพิ่มขึ้นซึ่งมีความจำเป็นต้องพึ่งพา自然界 โดยมีบริษัทแปลงสภาพน้ำเดิมให้เป็นน้ำจืดกระบวนการขุดท่อไปตามเขตภูมิอากาศแห่งแล้ง ไม่น้อยกว่า 500 แห่ง ลักษณะในอนาคตสามารถจัดหาพลังงานราคาถูก เช่นพลังงานปรมาณู พลังงานแสงอาทิตย์ หรือพลังงานความร้อนใต้พิภพมาใช้เป็นเชื้อเพลิง ได้ ก็คาดหวังได้ว่าแหล่งน้ำจากทะเลและสามารถนำมาน้ำใช้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนจากการขาดแคลนน้ำจืดได้

4. แหล่งน้ำจากฟ้า

แหล่งน้ำจืดที่สำคัญที่มนุษย์นำมาใช้เพื่อการดำรงชีพอีกแหล่งหนึ่ง คือ “น้ำจากฟ้า” ซึ่งมีประโยชน์ต่อมนุษย์ในหลายลักษณะด้วยกันคือ (1) ปราบภัยกระจักรประจำอยู่ทั่วไป และ (2) เป็นน้ำจืดที่บริสุทธิ์ ถึงแม่ว่าในบางแห่งจะมีฝุ่นตกน้อย แต่มีฝุ่นตกลงมา ถึงเมืองทั้งมวลในบริเวณนั้นสามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ สำหรับความชื้นในอากาศนั้น ตามปกติแล้วจะมีประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตโดยตรงน้อย เว้นเสียแต่ว่าจะบังคับให้ไอน้ำหล่านี้ควบแน่นเป็นหยดน้ำแล้วตกลงมาเป็นฝน โดยกระบวนการการทำฝนเทียม ซึ่งวิธีนี้จะช่วยลดความรุนแรงของความแห้งแล้งลงได้

แต่ในสภาพปัจจุบันน้ำฝนที่ตกลงมาจะมีผลพิษต่างๆ ปนเปื้อนอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งฝนที่ตกลงมาในย่านเมืองหรือตามแหล่งอุตสาหกรรมนานั้น น้ำจืดที่ได้รับจากฟ้าจะไม่ปลอดภัยสำหรับนำมาใช้เพื่อการบริโภค จากการศึกษาความเป็นครดและปริมาณในธรรมชาติของน้ำฝนในเขตชนบทเมืองกรุงเทพฯ ปรากฏว่า “น้ำฝนในบริเวณชานเมืองกรุงเทพฯ ในเขตบางกะปิมีความเป็นกรดสูง ซึ่งสาเหตุของการเกิดฝนกรดนั้น ส่วนหนึ่งมาจากในโทรศัพท์โดยออกไซด์ในบรรยากาศ แต่ส่วนใหญ่มาจากการกำมะถันโดยออกไซด์” ฝนกรดนี้จะมีอัตราเรตต์ต่อมนุษย์ที่ค่อนข้างสูง จัดทำความเสียหายแก่พืชผลที่ปลูกไว้ สำหรับฝนกรดที่ตกลงมาในเขตชนบทเมืองกรุงเทพฯ เมื่อนำมาปนเปรี้ยนเทียบกับประเทศไทยอุตสาหกรรมตะวันตกแล้ว จะมีอัตราเรตต์ต่อมนุษย์มาก เพราะมีความเข้มข้นของกรดอนโดยออกไซด์ กำมะถันออกไซด์ และในโทรศัพท์โดยออกไซด์ในบรรยากาศน้อยกว่า สำหรับน้ำฝนที่ตกลงมาในชนบทของประเทศไทยโดยทั่วไปจะปนเปื้อนกับจากน้ำพิษ จึงสามารถนำมาใช้บริโภคได้

ความสำคัญของน้ำ

สวัสดิ์ โนนสูง(2544) น้ำมีประโยชน์ต่อมนุษย์หลายประการ คือ

1. มีความจำเป็นต่อความคงอยู่ของชีวิต ชีวิตมนุษย์เริ่มพัฒนามาจากน้ำร่างกายคนจะมีน้ำประกอบอยู่ร้อยละ 70 โดยน้ำใช้ให้เนื้องานตัดใส่หรือเต่งตึง ช่วยในการย่อยอาหาร ช่วยในการปรับอุณหภูมิของร่างกาย และช่วยในการขับถ่ายของเสียออกจากร่างกาย ถ้าขาดน้ำเรามีชีวิตอยู่ได้เพียง 3 วันเท่านั้น แต่ขาดอาหารสามารถอยู่ได้นานนับเดือน

2. มีความสำคัญต่อการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ เพราะแหล่งน้ำก่อให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ หมายความว่า การตั้งบ้านเรือนและชุมชน
3. เป็นแหล่งทรัพยากรอื่น เช่น ก่อให้เกิดทรัพยากรป่าไม้ เป็นแหล่งอาหาร ทะเลและน้ำจืด ใช้เป็นแหล่งผลิตฟืชและสัตว์น้ำ
4. มีความจำเป็นต่อการผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม เช่น การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การผลิตอาหารกระป่อง อุตสาหกรรมเหมืองแร่ และการผลิตเหล็กกล้า
5. ใช้ผลิตพลังงาน เช่น การสร้างเขื่อนกันน้ำและอาชีพพลังน้ำผลิตกระแสไฟฟ้า การผลิตพลังงานจากเครื่องจักร ไอน้ำ น้ำจืดมีชื่อเรียกว่าหินขาว (White coal)
6. ใช้สำหรับสักปูรุก เช่น การใช้ซักเครื่องทุ่งทุ่ม และเครื่องมือเครื่องใช้ต่างๆ
7. ใช้เป็นตัวทำละลายและเชือจางสารอื่น เพราะน้ำมีฤทธิ์เป็นกลาง จึงไม่ทำให้คุณสมบัติของสารอื่นเปลี่ยนแปลง
8. เป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจ บริเวณที่เป็นน้ำเป็นส่วนประกอบมักมีภูมิทัศน์ที่สวยงาม ทำให้รู้สึกสดชื่นชุ่มเย็น หมายความการพักผ่อนหย่อนใจ เล่นกีฬาทางน้ำ หรือดำเนินการเพื่อชุมความงามได้พื้นน้ำ เช่น บริเวณชายทะเล แม่น้ำ น้ำตก และลำธาร
9. ใช้ในการดับเพลิง มีความจำเป็นมากโดยเฉพาะตามเมืองใหญ่
10. อำนวยประโยชน์ทางด้านการคมนาคมและขนส่ง เพราะการเชื่อมโยงกันของแหล่งน้ำในระดับประเทศ และระหว่างประเทศ ทำให้มีน้ำมีปีมาหาสู่กัน ได้สะดวกซึ่งช่วยให้สังคมมนุษย์มีความเจริญมากขึ้น
11. มีประโยชน์ทางด้านการเมืองและความมั่นคงของประเทศ แม่น้ำเป็นสิ่งกีดขวางตามธรรมชาติจึงมักใช้เป็นพรหมเดน และยังใช้เป็นเส้นทางในการขนทางน้ำอีกด้วย
การดำรงชีวิตของมนุษย์จะต้องพึ่งพาอาศัยน้ำ จะเห็นได้จากการตั้งถิ่นฐานของมนุษย์ตั้งแต่อดีจนถึงปัจจุบันจะมีความผูกพันกับแหล่งน้ำจืดอย่างใกล้ชิด ทั้งนี้ เพราะน้ำมีประโยชน์ต่อมนุษย์ในด้านต่างๆ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ดังนี้
 1. ด้านการชลประทาน

เนื่องจากประชากรของโลกมากกว่า 45% ประกอบอาชีพทางการเกษตร และพื้นดินของโลกมากกว่า 33% จะถูกใช้เพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ เพราะฉะนั้นน้ำจืดเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมการเกษตรที่สำคัญ การนำน้ำมาใช้เพื่อการชลประทานได้มาจากแหล่งน้ำได้ดินและน้ำจากฟ้า แต่น้ำผิวดินและน้ำฝนจัดว่าเป็นแหล่งน้ำเพื่อการเพาะปลูกและเลี้ยงสัตว์ที่สำคัญที่สุด ส่วนในเขตภูมิภาคแห้งแล้ง น้ำที่นำมาใช้เพื่อการชลประทานได้มาจากน้ำใต้ดิน

การชลประทาน กือการควบคุมระดับน้ำให้เหมาะสมกับความต้องการของพืชผลที่ปลูก ในประเทศไทยแม้ว่าการชลประทานจะเริ่มนึ่นมาตั้งแต่สมัยโบราณสมเด็จพระปุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่การชลประทานยังมิอาจกระทำได้กรอบคุณพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ของประเทศไทย ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. 2528 พื้นที่ทำการเพาะปลูกอยู่ในเขตชลประทานน้อยกว่า 20% ของพื้นที่ทำการเพาะปลูกทั้งหมด ภาคกลางนับว่ามีพื้นที่เพาะปลูกอยู่ในเขตชลประทานมากที่สุด รองลงมาคือภาคตะวันออก ภาคเหนือ ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ ตามลำดับ

2. គំនាល់ទិន្នន័យ

ปริมาณน้ำที่นำมาใช้ในอุตสาหกรรมจะน้อยกว่าการผลิตประทานมาก โรงงานอุตสาหกรรมจำนวนมากจะต้องใช้น้ำเพื่อการซักล้างและระบายน้ำความร้อน โดยเฉลี่ยแล้วโรงงานขนาดกลางจะใช้น้ำวันหนึ่งราว 38 ล้านลิตรต่อวัน น้ำที่นำไปใช้ในโรงงานแล้วจะมีคุณภาพที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้ เพราะจะมีสารเคมีบางชนิดปะปนมาด้วย เช่น น้ำเสียจากโรงงานกระดาษจะมีกำมะถันผสมออกนาทำให้มีกลิ่นเหม็นคล้ายกระด่าน้ำ น้ำอันที่ระบายนอกมาจากโรงงานไฟฟ้าพลังงานปรมาณูจะมีสารกัมมันตรังสีปนเปื้อนมาด้วย เป็นต้น จากความจำเป็นในการนำน้ำมาใช้ในกิจการอุตสาหกรรม ดังนี้การเลือกสถานที่ก่อสร้างโรงงานที่จำเป็นต้องใช้น้ำเป็นปริมาณมาก ๆ จึงต้องเลือกบริเวณพื้นที่ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ ทั้งนี้นอกจากน้ำสำหรับการซักล้างหรือระบายน้ำ ร้อนจากเครื่องซักอบแล้ว ยังสามารถอาศัยดำเนินน้ำเพื่อการขนส่งวัสดุดินเข้าโรงงาน และการขนส่งศิบภักดีที่ผลิตออกสู่ตลาดอีกด้วย

3. ด้านอุปโภคบริโภค

โดยทั่วไปแล้ววันนี้จะ มนุษย์จะนำน้ำมามาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคเฉลี่ยวร้า 57-76 ลิตร ต่อคนต่อวัน สำหรับในเขตบ้านอุตสาหกรรมหรือบ้านชุมชนเมืองที่มีผู้คนอยู่อย่างหนาแน่น อัตรา การใช้น้ำต่อวันต่อคนจะเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นมากกว่านี้เล็กน้อย

4. ด้านการผลิตผลัังงานไฟฟ้า

การดำเนินการเพื่อนำอพลังงานน้ำมายอดกราฟไฟฟ้าในประเทศไทย เริ่มดำเนินการครั้งแรกที่เขื่อนภูมิพล จังหวัดตาก เมื่อ พ.ศ. 2507 และจากนั้นเป็นต้นมา การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้พยายามจะนำประบบชนิดจากอพลังงานน้ำตกมาผลิตพลังงานไฟฟ้าให้มากขึ้นซึ่งปัจจุบันมีเขื่อนที่สร้างขึ้นเพื่อผลิตกราฟไฟฟ้าทั่วประเทศประมาณ 14 แห่ง ซึ่งสามารถผลิตพลังงานไฟฟ้าส่งไปยังอาคารบ้านเรือนและโรงงานอุตสาหกรรมมากกว่า 2.5 ล้านกิกโวตต์ต่อปี

5. ต้านการคุกคามขั้นสูง

ในปัจจุบันการขนส่งทางน้ำได้ลดความสำคัญลงไปบ้าง เพราะไม่มีการปรับปรุงระบบการขนส่งทางน้ำให้สะอาดและท่วงถึงมากขึ้น แต่การขนส่งสินค้าระหว่างประเทศส่วนใหญ่ยังคงต้อง

อาศัยทางน้ำเป็นหลัก การขนส่งทางน้ำนับว่าได้เปรียกว่าการขนส่งทางด้านอื่นหลายประการ เพราะ (1) ค่าขนส่งถูกกว่า (2) สามารถขนส่งสินค้าขนาดใหญ่และจำนวนมากได้สะดวก (3) เป็นเส้นทางขนส่งเต็ร์โมเดลเพื่ออย่างชิ้งเส้นทางเดินเรือผ่านน่าน้ำสากล และ (4) เป็นระบบขนส่งที่ปลอดภัยในการเคลื่อนย้ายสินค้าไปสู่ผู้บริโภค สำหรับประเทศไทยได้มีการพัฒนาและเพิ่มจำนวนท่าเที่ยบเรือให้มากขึ้น เพื่อรับรองความต้องการในการขนถ่ายสินค้าทางน้ำ เดิมมีท่าเรือ แห่งเดียว แต่ปัจจุบันได้ขยายท่าเที่ยบเรือนำลักษณะไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศไทย เช่น ท่าเรือสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และที่จังหวัดสงขลา เป็นต้น

สำหรับการขนส่งภายในประเทศนี้ ได้มีการสร้างท่าเรือที่จังหวัดนครสวรรค์ และได้มีการขุดคลองร่องน้ำของแม่น้ำเจ้าพระยาบางตอนให้ลึกขึ้น เพื่อให้เรือขนาดใหญ่เข้าเทียบท่าที่นครสวรรค์ได้สะดวก อุปสรรคสำคัญของการขนส่งตามเส้นทางน้ำภายในประเทศก็คือ (1) ระดับน้ำไม่สม่ำเสมอตลอดปี ก่อวัวคือในช่วงฤดูแล้งจะดับน้ำลดลง ทำให้เรือที่มีขนาดใหญ่ไม่สามารถอาศัยร่องน้ำเดิมเพื่อการขนส่งสินค้าได้ (2) สายน้ำบางแห่งมีเกาะแกร่ง เช่น ล้านนาอุลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นต้น (4) ประชาชนไม่นิยมใช้บริการ เพราะเสียเวลาในการเดินทางหรือบนส่งสินค้ามาก ถึงกระนั้น การขนส่งทางน้ำยังให้บริการรับส่งสินค้าที่สำคัญ แม้ว่าจะมีความสำคัญต่อบริการภายนอกต่างประเทศ เช่น สำหรับการขนส่งสินค้าระหว่างประเทศแล้ว การขนส่งทางน้ำยังมีความสำคัญไม่ใช่น้อยอ่อนไปกว่าอดีตเลย

6. เป็นแหล่งอาหาร

แหล่งน้ำเป็นที่อยู่อาศัยและการเริ่มต้นของสัตว์น้ำและพืชน้ำนานาชนิด ซึ่งมีน้ำที่นำมาใช้เป็นอาหารเพื่อการดำรงชีพ ดังจะเห็นได้ว่า ประเทศไทยต่าง ๆ ที่มีพรมแดนติดต่อกับทะเล ของ พยายามขยายอาณาเขตด้านน้ำออกไปจาก 12 ไมล์เป็น 200 ไมล์ ทั้งนี้เพื่อครอบคลุมอันที่อยู่อาศัยของสัตว์น้ำเพิ่มให้มากที่สุดเท่าที่กฎหมายระบุว่างประเทศจะเอื้ออำนวย ส่วนแหล่งน้ำจีดก็จะพยายามรักษาสภาพ หัวใจ หนอง คลอง บึง ทะเลสาบ และแม่น้ำธรรมชาติเอาไว้ ยังไงก็ได้ น้ำที่มีการสร้างเขื่อน อาจเก็บน้ำ และขุดบ่อเพื่อใช้เลี้ยงสัตว์น้ำขึ้นโดยเนพะอีกด้วย

นอกจากสัตว์ทะเลจะเป็นแหล่งอาหารเสริมประเทศไทยตีนที่สำคัญแล้ว ตามแหล่งน้ำ ทั้งน้ำจีดและน้ำเค็มยังเป็นสถานที่เจริญของงานของพืชนานาชนิด เช่น สาหร่ายและพืชชนิดต่าง ๆ ซึ่งมีน้ำที่สามารถนำไปใช้เป็นอาหาร โดยไม่ต้องเสียเงินในการลงทุนปลูก เพียงแต่ขึ้นป่าอยู่ท่ามกลางน้ำ และการที่จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงมีความจำเป็นต้องพึ่งพาอาหารจากแหล่งน้ำมากขึ้นทั้งทางตรงและทางอ้อม

7. ค้านนันทนาการ

แหล่งน้ำนับว่าเป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญของประชากรหัวชาร์มเมืองและชาวชนบท ทั้งนี้ เพราะ (1) ตามแหล่งน้ำทั่วไปจะมีทิวทัศน์ธรรมชาติที่สวยงาม เช่น น้ำตก เกาะแก่ง ถ้ำ และชายหาด ซึ่งเป็นผลพวงที่เกิดขึ้นจากการกระทำของน้ำ (2) ตามทะเลสาบ หนอง และบึง จะเป็นที่อยู่อาศัยของนกนานาชนิด เช่น ทะเลน้อย จังหวัดพัทลุง และทะเลสาบสงขลา เป็นต้น (3) แหล่งน้ำที่ใสสะอาด จะเหมาะสมสำหรับการเล่นกีฬา เช่น กระดานโต๊ะลิ้น แข่งเรือใบ เรือพาย สกีน้ำ ตกปลา และว่ายน้ำ และ (4) ได้ห้องทะเลที่ระดับน้ำไม่ลึกมากนักจะมีประโยชน์และฝุ่งป่าที่สวยงาม เหมาะสมสำหรับผู้ที่สนใจน้ำนมความงามได้ห้องทะเลมา

ปัจจุบันปัญหาเกี่ยวกับน้ำยังทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งนี้ เพราะความต้องการน้ำเพิ่มมากขึ้น พร้อมกับความจำนวนประชากร และแหล่งน้ำธรรมชาตินางแห้งถูกทำลาย คุณภาพของน้ำลดลง จนทำให้น้ำจืดจากแหล่งน้ำผิวดินบางแห่ง ไม่อาจนำมาใช้ประโยชน์อย่างปลอดภัยได้ ปัญหาเกี่ยวกับน้ำที่มนุษยชาติกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ที่สำคัญคือ (1) การขาดแคลนน้ำ (2) การเกิดน้ำท่วม (3) น้ำขาดคุณภาพ และ (4) น้ำเกิดผลพิษจากปัญหาต่างๆ ก่อให้เกิดผลกระทบต่อมนุษย์ และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นจะต้องเข้าใจวิธีการแก้ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากริมแม่น้ำอื่นๆ เพื่อให้มนุษย์มีน้ำใช้อย่างยั่งยืนนั่นเอง

ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากริมแม่น้ำ

สวัสดี โนนสูง(2544) กล่าวถึง ปัญหาเกี่ยวกับทรัพยากริมแม่น้ำ ดังนี้

1. ปัญหาทางด้านปริมาณ

1.1 การขาดแคลนน้ำหรือภัยแล้ง สาเหตุที่สำคัญ ได้แก่

1.1.1) ป่าไม้ถูกทำลายมากโดยเฉพาะป่าดันน้ำลำธาร

1.1.2) ลักษณะพื้นที่ไม่เหมาะสม เช่น ไม่มีแหล่งน้ำ ดินไม่ดูดซับน้ำ

1.1.3) ขาดการวางแผนการใช้และอนุรักษ์น้ำที่เหมาะสม

1.1.4) ฝนตกน้อยและฝนทึ่งช่วงเป็นเวลานาน

1.2 การเกิดน้ำท่วม อาจเกิดมาจากการหล่อรั่วมักกันดังต่อไปนี้

1.2.1) ฝนตกหนักติดต่อกันเวลานาน

1.2.2) ป่าไม้ถูกทำลายมาก ทำให้ไม่มีสิ่งใดจะช่วยดูดซับน้ำไว้

1.2.3) ภูมิประเทศที่เป็นลุ่ม และการระบายน้ำไม่ดี

1.2.4) น้ำทะเลทุบสูงกว่าปกติ ทำให้น้ำจากแม่น้ำดินรายลงสู่ทะเล

ไม่ได้

1.2.5) แหล่งกักเก็บน้ำดื่มน้ำดื่มเป็นหรือได้รับความเสีย จึงเก็บน้ำได้น้อยลง

2. ปัญหาด้านคุณภาพน้ำไม่เหมาะสม สาเหตุที่พบบ่อย ได้แก่

2.1 การทิ้งสิ่งของและการระบายน้ำทิ้งลงสู่แหล่งน้ำ ทำให้แหล่งน้ำสกปรกและ
เหม็นน่าจม ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ มักเกิดตามชุมชนใหญ่ ๆ ที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำ หรือท้องถิ่น
ที่มีโรงงานอุตสาหกรรม

2.2 สิ่งที่ปักคุณผิวน้ำถูกชะล้างและไหลลงสู่แม่น้ำมากกว่าปกติ มีทั้งสารอินทรีย์ อนินทรีย์ และสารเคมีที่ใช้ในการต่าง ๆ ซึ่งทำให้น้ำบุ่นไถ่จ่าย โดยเฉพาะคุณ

2.3 มีแร่ธาตุเจือปนอยู่มากจนไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ น้ำที่มีแร่ปนเกินกว่า 50 พพเอ็ม (ppm: parts per million หรือ ส่วนต่อล้าน)

2.4 การใช้สารเคมีที่มีสารตกค้าง เช่น การใช้สารป้องกันกำจัดศัตรูพืช เมื่อถูก
แหล่งน้ำจะเป็นอันตรายต่อสิ่งมีชีวิต

3. ปัญหาการใช้ทรัพยากรอย่างไม่เหมาะสม เช่น ใช้มากเกิดความจำเป็น โดยเฉพาะใน
สภาวะขาดแคลนน้ำ หรือการสูบน้ำได้ดินขึ้นมาใช้มากเกิดไปจนดินทรุด เป็นต้น

ปี พ.ศ. 2541 ธนาคารโลก พยายกรณ์ว่า น้ำในโลกจะลดลง 1 ใน 3 ของปริมาณน้ำที่เคยมีเมื่อ 25 ปีก่อน และในปี ก.ศ. 2525 หรือ อีก 25 ปี ข้างหน้า การใช้น้ำจะเพิ่มอีกประมาณร้อยละ 65 เนื่องจากประชากรโลกเพิ่มขึ้น การใช้น้ำอย่างไม่ถูกต้อง และขาดการดูแลรักษาทรัพยากร่น ซึ่งจะเป็นผลให้ชาวกรุงกว่า 3,000 ล้านคน ใน 52 ประเทศประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ

4. ปั๊มหัวความเปลี่ยนแปลงของดินฟ้าอากาศ เนื่องจากปรากฏการณ์เอล นิโน(El Nino) และ ลา นีนา (La Nina) เอล นิโน (เป็นภาษาสเปนออกเสียงว่า เอล นิโญ) เป็นปรากฏการณ์ผิดธรรมชาติซึ่งเกิดขึ้นประมาณ 5 ปี ต่อครั้ง นานครั้งละ 8-10 เดือน โดยกระแสเนื้้อุ่นในมหาสมุทร เปปซิฟิกตะวันตกบริเวณเส้นศูนย์สูตร ไหลเข้ากลับไปแทนที่กระแสเนื้าเย็นในมหาสมุทรเปปซิฟิก ตะวันออกลง ไปถึงชายฝั่งตะวันตกเฉียงเหนือของทวีปอเมริกาใต้ (ประเทศเปรู เอกวาดอร์ และชิลี ตอนเหนือ) ทำให้น้ำที่เคยเย็นกลับอุ่นขึ้นและที่เคยอุ่นกลับเย็นลง เมื่ออุณหภูมิของผิวน้ำเปลี่ยนไป จะทำให้อุณหภูมิเหนือน้ำเปลี่ยนไปด้วย ทำให้เกิดความร้อนและแห้งแล้งในบริเวณที่เคยมีฝนตกซึ่ก ก็เกิดฝนตกหนักในบริเวณที่เคยแห้งแล้ง ลมและพายุเปลี่ยนทิศทาง แต่เนื่องจากเป็นการเปลี่ยนแปลง ในบริเวณที่กว้างจังสั่งผลกระทบต่อโลกอย่างกว้างขวางสามารถทำลายระบบนิเวศในเชิงโลกได้ รวมทั้งพื้นที่บ้านส่วนหนึ่งเส้นศูนย์สูตร ได้ สาหร่ายทะเลบางแห่งตายเพราะอุณหภูมิสูง ปลาที่เคยอาศัยในน้ำอุ่นต้องว่ายหนีไปหาน้ำเย็นทำให้มีปลานแพลงชันด หลังจากเกิดเอล นิโนแล้วก็จะเกิดปรากฏการณ์ลา นีนา(ภาษาสเปนออกเสียงว่า ลา นิญา) ซึ่งมีลักษณะตรงกันข้ามลงมา โดยจะเกิดขึ้น เมื่อกระแสเนื้ออุ่นและคลื่นความร้อนในมหาสมุทรเปปซิฟิกตอนใต้เคลื่อนย้าย ไปทางตะวันตกแล้ว

บริเวณมหาสมุทรและซีฟี่คตวันออกที่อุณหภูมิเริ่มเย็นจะมีการรวมตัวของไอน้ำปริมาณมาก ทำให้อากาศเย็นลง เกิดพายุ และฝนตกหนัก โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศอาเซียน

เอกสารนี้ใน เคยก่อตัวขึ้นครั้งใหญ่ในปี พ.ศ. 2525-2526 อุณหภูมิผิวน้ำสูงขึ้นกว่าปกติถึง 9 องศา Fahrern ไกด์ ทำลายชีวิตมนุษย์ทั่วโลกถึง 2,000 คน ค่าเสียหายประมาณ 481,000 ล้านบาท ประกอบในทะเลแคริบเนียร์ความสมดุลไปร้อยละ 50-97 แต่ในปี พ.ศ. 2540 กลับก่อตัวกว้าง กว่าเดิม คือใหญ่กว่าขนาดประเทศสหราชอาณาจักร เชนน้ำอุ่นนอกชายฝั่งประเทศไทยเปรียบเทียบไป ไกลกว่า 6,000 ไมล์ หรือประมาณ 1 ใน 4 ของเส้นรอบโลกอุณหภูมิผิวน้ำวัดได้เท่ากัน และความนำของน้ำอุ่น 6 นิ้ว ส่งผลให้เกิดปรากฏการณ์ธรรมชาติที่เลวร้ายที่สุดในรอบ 150 ปี (สวัสดิ์ โนน สร้างอัจฉริยะใน จูปีเตอร์, 2540) โดยเริ่มแสดงผลตั้งแต่เดือนเมษายน

นอกจากนี้ ปรากฏการณ์เรือนกระจกและการลดลงของพื้นที่ป่าบังเสริมความรุนแรงของปัญหาอีกด้วย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1) ประเทศไทย ประสบความร้อนและแห้งแล้งรุนแรงทั่วประเทศ ฝนตกน้อยหรือตกกล่าว กว่าปกติ (ยกเว้นภาคใต้ที่คล่องตัวกับฤดูกาลเกิดฝนตกหนักจนน้ำท่วม) น้ำในแม่น้ำ 江 แห้งเก็บน้ำ และเขื่อนต้นน้ำอย่างมาก บางแห่งอุณหภูมิในดินร้อนสูงและเกิดติดต่อกันหลายวัน เช่น จังหวัดตาก มีอุณหภูมิในเดือนเมษายน พ.ศ. 2541 สูงถึง 43.7 องศาเซลเซียส ซึ่งนับว่าสูงมากที่สุดในรอบ 67 ปี นอกจากนี้ยังทำให้ผลผลิตทางการเกษตรโดยเฉพาะ ไม่มีผลลดลง

2) ประเทศอินโด네เซีย ประสบความแห้งแล้งทึ่ง ๆ ที่อยู่ในเขตมรสุมและมีป่าฝน เมื่อฝนไม่ตกซึ่งทำให้ไฟไหม้บ้าที่เกิดขึ้นในเกาะสุมาตราและบรูไนยาวเผาพลาญไปประมาณ 14 ล้านไร่ พร้อมทั่วทั่วที่ปัญหามลพิษทางอากาศเป็นเรื่องกังวล ผู้คนป่วยไข้บันหมื่น ทัศนวิสัยไม่ดีจนทำให้เกิดอุบัติเหตุทางถนน ไม่ต้องพูดถึง 234 คน และผลิตภัณฑ์ต่างๆ โดยเฉลี่ยวันละ 2,000 ล้านบาท

3) ประเทศไทยปีนี้ ได้รับผลกระทบรุนแรงที่สุดในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก มีคนตายจากภัยแล้ง 80 คน และประสบปัญหาภัยแล้งอีกประมาณ 1,000,000 คน

4) ประเทศอสเตรเลีย อากาศแห้งแล้งรุนแรงจนต้องมีสัตว์เลี้ยงเพราะขาดแคลนน้ำและอาหาร คาดว่าผลผลิตการเกษตรจะเสียหายประมาณ 432 ล้านเหรียญ

5) ประเทศไทยลีเห็นอี ประสบความแห้งแล้งและอดอยากอย่างรุนแรงมากพืชไร่เสียหาย

6) ประเทศสหราชอาณาจักร เกิดพายุเชอร์รีเคนทางด้านฝั่งตะวันตกมากขึ้น โดยภาคใต้ของรัฐแคลิฟอร์เนียจะได้รับภัยพิบัติมากที่สุด ส่วนทางฝั่งตะวันออกซึ่งมีเօร์รีเคนค่อนข้างมาก คลื่นลมกลับสูงกว่าปกติ

7) ประเทศเปรูและชิลี เกิดฝนตกหนักและขึ้นป่าได้น้อยลง (เกยเกิดฝนตกหนักและน้ำท่วมในทะเลรายอະตากามา ประเทศชิลี อายุ่ไม่เคยปรากฏมาก่อนทั้ง ๆ ที่บวีเคนนี้แห้งแล้งมากจนประเทศไทยขอเมริกาใช้เป็นสถานที่ฝึกนักวิชาการโดยสมมติว่าเป็นความอังค์การ)

8) ทวีปแอฟริกา แห้งแล้งรุนแรง พืชไร่อ่อนเสียหายประมานครึ่งหนึ่ง มีภูมายกเว้ากับทรัพยากร้ำน้ำในประเทศไทย

1. การขาดแคลนน้ำหรือภัยแล้ง ในหน้าแล้งรายฤดู ไทยจะขาดแคลนน้ำดื่มใช้จำนวน 13,000-24,000 หมู่บ้าน ประชากรประมาณ 6-10 ล้านคน ส่วนใหญ่อยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตอนล่าง (สวัสดิ์ โนนสูง อ่างถิ่งใน บัญชา, 2539) การขาดแคลนน้ำในระดับวิกฤตจะเกิดเป็นระยะๆ และรุนแรงขึ้น เช่น ในปี พ.ศ. 2534 พ.ศ. 2535-2536 และ พ.ศ. 2540-2541 น้ำในเขื่อนสำคัญโดยเฉพาะในเขื่อนภูมิพลเหลือน้อยลงเกือบจะผลกระทบด้วยผลการผลิตกระแสไฟฟ้าและน้ำประปาสำหรับใช้ในหลายจังหวัด สิ่งของเหตุสำคัญที่แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มความรุนแรงของภัยแล้งคือการลดปริมาณของฝนและน้ำที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำหนึ่งในเขื่อน ซึ่งสอดคล้องกับปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่แต่ละภาคทั่วประเทศ พ.ศ.2551 (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 สรุปปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่แต่ละภาคทั่วประเทศ พ.ศ.2551

ภาค	ปริมาณน้ำ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	
ทุกภาค (ทั่วประเทศ)	56,088	81 %
ภาคเหนือ	17,632	72 %
ภาคกลาง	1,071	79%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	5,961	79%
ภาคตะวันออก	784	67%
ภาคใต้ชายฝั่งตะวันออก	6,914	85%
ภาคตะวันตก	23,726	89%

ที่มา: ศูนย์ประมวลวิเคราะห์สถานการณ์น้ำ กรมชลประทาน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ประจำปี

2551

ปราบเมือง ไม้กัลต์ (2536) กล่าวว่า สำหรับปริมาณน้ำฝนที่ไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำของเขื่อน และแม่น้ำที่สำคัญ เช่น เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ และแม่น้ำเจ้าพระยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2515 เป็นต้นมา ก็มีปริมาณลดลง เช่นกัน เนื่องจากดินลำนำ้าคำชากรถูกทำลาย ทำให้มีฝนและน้ำท่า�้อยลง ขณะเดียวกันความต้องการใช้น้ำกับมน้ำมากและเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เช่น การกระปานครหลงใช้ผลิต น้ำประปาปีละประมาณ 1,300 ล้านลูกบาศก์เมตร การผลักดันน้ำคัมบะริเวณปากแม่น้ำเจ้าพระยา และแม่น้ำท่าจีนใช้น้ำจีดประมาณปีละ 2,500 ล้านลูกบาศก์เมตร การทำนาปีละประมาณ 4,000 ล้าน ลูกบาศก์เมตร และการทำนาปีละใช้ประมาณ 6,000 ล้านลูกบาศก์เมตร โดยมีแนวโน้มของการใช้ เพิ่มมากขึ้นทุกปี

2. ปัญหาน้ำท่วมหรืออุทกภัย เกิดจากฝนตกหนักหรือต่อกติดต่อกันนาน ๆ เนื่องจากการตัดไม้ทำลายป่า แหล่งน้ำตื้นเขินทำให้รองรับน้ำได้น้อยลง การก่อสร้างที่ทำให้น้ำไหลได้น้อยลง (เช่น การก่อสร้างสะพาน) น้ำทะเลขันนุนขึ้นสูง พื้นดินทรุดตัว เนื่องจากการสูบน้ำใต้ดินไปใช้มากเกินไป พื้นที่เป็นที่ต่ำและภาระน้ำหนักไม่ดี และการสูญเสียพื้นที่น้ำท่วมขัง ตัวอย่าง ได้แก่ การคมคลองเพื่อก่อสร้างที่อยู่อาศัย และการบุกรุกพื้นที่ชุ่มน้ำ เช่น กว้านเพชร บึงนอร์เช็ค ทะเลสาบสงขลา และหนองหาร จังหวัดสกลนคร เพื่อประโยชน์อย่างอื่น

3. เกิดมลพิษทางน้ำและระบบนิเวศถูกทำลาย ส่วนใหญ่แล้วน้ำเสียและการเจือปนของ อินทรียสาร สารพิษ ตะกอน ลิงปฏิภูต และน้ำมันเชื้อเพลิง ซึ่งมีผลให้พืชและสัตว์น้ำเป็นอันตราย เช่น ปะการัง ตัวอ่อนของสัตว์น้ำ และปลาที่เลี้ยงตามชายฝั่งบริเวณเกาะภูเก็ตด้วยหรือจริงๆ ติด ผิดปกติ เพราะถูกตะกอนจากการทำเหมืองแร่ทับถม ในกรณีของปะานัน ตะกอนจะไปอุดตันช่อง ท่อออกทำให้ได้รับอوكซิเจนไม่เพียงพอ

4. แหล่งน้ำดื้นเขิน คืนตะกอนที่ถูกชะล้างลงสู่แหล่งน้ำทำให้แหล่งน้ำดื้นเขินและเกิดน้ำ ท่วมได้ง่าย เป็นอุปสรรคต่อการเดินเรือ และเป็นผลเสียต่อการดำรงชีวิตของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะ บริเวณอ่าวไทยตอนบนในแต่ละปีตะกอนคิดถูกพัดพาไปทับถมกันมากถึงประมาณ 1.5 ล้านตัน

เกณฑ์สันต์ ตุวรรณรัตน์ (2534) กล่าวว่า การสูบน้ำใต้ดินไปใช้มากจนแผ่นดินทรุดตัว ชาว กรุงเทพมหานครและปริมณฑลทั้ง 6 จังหวัดใช้น้ำดาดฟันวนมาก เมื่อปี 2538 พนท. ใช้ประมาณ วันละ 1.2 ล้านลูกบาศก์เมตร ทำให้ดินทรุดตัวลงทีละน้อยและทำให้เกิดน้ำท่วมบังไจ้จ่าย

ประโยชน์ของน้ำต่อประชากรโลก

ทรัพยากรน้ำ (Water resources) หมายถึง น้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ที่มีความสำคัญต่อ มนุษย์ เพราะน้ำเป็นสิ่งที่สำคัญในการดำรงชีวิต น้ำเป็นแหล่งอาหารที่สำคัญ โดยเฉพาะการประมง

น้ำจืด และการประมงชายฝั่ง รวมทั้งการประมงน้ำลึก น้ำมีประโภชชน์ต่อการบริโภค เพื่อเกณฑ์กรรม และอุดสาหกรรม การคมนาคมขนส่ง ที่อยู่อาศัย และการพักผ่อนหย่อนใจ ประโภชน์โดยละเอียดกล่าวได้ดังนี้

1. น้ำเพื่อการบริโภคและอุปโภค

โดยทั่วไปแล้ว มนุษย์ต้องการน้ำสะอาดสำหรับดื่มเฉลี่ยคนละประมาณ 1 ลิตรต่อวัน และต้องการน้ำในการหุงอาหารและการชำระล้างอีกเป็นจำนวนมาก เมื่อร่วมกันน้ำดื่มแล้วจะเป็นน้ำที่ต้องการสำหรับครัวเรือนประมาณ 100 ลิตรต่อคนต่อวัน หรือ 35 ลูกบาศก์เมตรต่อคนต่อปี ในการใช้น้ำแต่ละครั้งจะมีน้ำทึบประมาณร้อยละ 80 ถึงร้อยละ 90

น้ำที่จะใช้ดื่มจะต้องเป็นน้ำที่สะอาด อาจเป็นน้ำฝนหรือน้ำที่ผ่านการคัดแล้ว ในเขตชุมชนหรือเขตเมืองจะมีกระบวนการผลิตน้ำสะอาดที่เรียกว่า น้ำประปา เพื่อให้บริการแก่ชุมชน ให้ได้รับความสะอาดเพื่อมาตรฐานชีวิตที่ดีขึ้น แหล่งน้ำดื่มที่ใช้สำหรับการทำน้ำประปามักจะเป็นน้ำฝน ในประเทศที่พัฒนาแล้วจะมีการผลิตน้ำดื่มโดยเฉพาะ โดยเพิ่มเติมคุณภาพให้เกิดความนิ่นไวในเรื่องของความปลดภัยจากเชื้อโรค หรือน้ำแร่ซึ่งเป็นน้ำสะอาดที่มีเกลือแร่ที่มนุษย์ต้องการเพิ่มเติมเพื่อสุขภาพเข้าไปอีก

2. น้ำเพื่อเกษตรกรรม

การปลูกข้าว พืชไร่ ผักและผลไม้ต่างๆ ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ไม่ว่าจะเป็นสัตว์เนื้อ สัตว์ปีก และสัตว์น้ำ ล้วนแล้วแต่ต้องใช้น้ำจำนวนมากทึ่งถ้วน เพื่อให้ได้ผลผลิตตามต้องการ

โดยเฉลี่ยแล้วการปลูกผัก 1 กิโลกรัม ต้องการน้ำอย่างน้อย 3 ลิตร ปริมาณมากน้อยขึ้นอยู่กับชนิดของพืช ผัก สภาอากาศและชนิดของดิน

การเลี้ยงสัตว์มีค่าเฉลี่ยของการใช้น้ำดังนี้

เลี้ยงม้า	ต้องการน้ำ	38 ลิตร/วัน/ตัว
เลี้ยงวัวเนื้อ	ต้องการน้ำ	46 ลิตร/วัน/ตัว
เลี้ยงวัวนม	ต้องการน้ำ	95-114 ลิตร/วัน/ตัว
เลี้ยงแกะ	ต้องการน้ำ	5-7 ลิตร/วัน/ตัว
เลี้ยงไก่	ต้องการน้ำ	15 ลิตร/วัน/ตัว

3. น้ำเพื่ออุดสาหกรรม

ในภาคอุตสาหกรรม ถือได้ว่าเป็นปัจจัยหลักในการผลิตหลายชนิด โดยเฉพาะการผลิตอาหาร เพื่อสนองความต้องการของมนุษย์

นอกจากนี้อุตสาหกรรมยังต้องการน้ำใช้ในกระบวนการผลิตหลายขั้นตอน เช่น น้ำดื่ง ผลิตภัณฑ์หลายขั้นตอนของกระบวนการผลิตน้ำล้างเครื่องมือ เครื่องจักรและโรงงาน น้ำหล่อเย็น

เครื่องจักร ปริมาณของการใช้น้ำในแต่ละอุตสาหกรรมแตกต่างกันไปตามประเภทและขนาดกำลังผลิต ตลอดจนประสิทธิภาพของการผลิต

อย่างไรก็ตามในทุกประเภทของอุตสาหกรรมที่มีการใช้น้ำ ก็ยอมมีน้ำทึบเกิดขึ้นจำนวนมาก ดังนั้น ภาคอุตสาหกรรมจึงต้องมีการจัดการเก็บรวบรวมน้ำทึบเหล่านี้ก่อนที่จะระบายน้ำลงลำน้ำสาธารณะต่อไป เพราะไม่เพียงแต่ปริมาณมหาศาลของน้ำทึบนั้น แต่คุณภาพของน้ำทึบที่มีสิ่งเจือปนอยู่มาก ทั้งสารอินทรีย์ สารอนินทรีย์ สารพิษ สี โลหะหนักต่างๆ ซึ่งแล้วแต่เป็นมวลเหตุให้คุณภาพน้ำเสื่อมโทรม เกิดจุลินทรีขึ้นเป็นจันน้ำเน่าเสียสิ่งกลิ่นเหม็นน่ารังเกียจ ก่อความเดือดร้อนร้ายแรงได้ทั้งสิ้น

การจัดการปรับปรุงคุณภาพน้ำทึบให้ดีขึ้น จนสามารถนำกลับมาใช้ใหม่ได้ หรือสามารถทิ้งระบายน้ำลงลำน้ำสาธารณะได้ตามเกณฑ์ของคุณภาพน้ำทึบที่กำหนดไว้ในแต่ละท้องที่ จึงเป็นความจำเป็นที่ผู้ประกอบการจะต้องเอาใจใส่ให้มีการบำบัดอย่างมีประสิทธิภาพ และไม่ก่อผลกระทบแก่สิ่งแวดล้อม

4. น้ำเพื่อพลังงานไฟฟ้า

การใช้ประโยชน์จากพลังงานธรรมชาติที่มนุษย์ค้นพบเป็นอันดับแรก คือพลังงานจากน้ำตกและน้ำทิ่มพลังงานดังกล่าวที่มีราคาถูกไม่มีของเสีย เป็นที่นิยมใช้กันมากในคริสต์ศตวรรษที่ 19 และ 20 ส่วนใหญ่อยู่ในรูปของกังหันน้ำ ช่วยหมุนเพื่อและรอกรู๊ฟินบดเพื่อสีขาวและพืชไว้รวมทั้งไม่แบ่งต่างๆ หลายแบบยังนิยมใช้กันอยู่ในปัจจุบัน

การใช้พลังน้ำธรรมชาตินี้ได้พัฒนาไปจนถึงการใช้หมุนใบพัดของเครื่องกำเนิดไฟฟ้าในโรงไฟฟ้าพลังน้ำปัจจุบัน

อย่างไรก็ตามการใช้ประโยชน์ของพลังน้ำธรรมชาตินี้ ก็เป็นการใช้เพียงร้อยละ 20 ของศักยภาพของพลังน้ำที่มีในแต่ละประเทศเท่านั้นและยังมีความแตกต่างของปริมาณที่ใช้ในแต่ละช่วงของปีตามปริมาณของน้ำฝนที่ตกในฤดูกาลแต่ละปีด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้น มีปริมาณการผลิตกระแสไฟฟ้าจากพลังน้ำร้อยละ 22.2 ของกำลังผลิตไฟฟ้าทั้งหมดทั้งประเทศ ไฟฟ้าพลังน้ำนี้ได้มาจากเขื่อนสำคัญ 15 แห่ง ได้แก่ เขื่อนภูนิพลด เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนวชิราลงกรณ์ เขื่อนสิรินธร เขื่อนจุฬารักษ์ เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนน้ำพุ ฯ เขื่อนแก่งกระจาด เขื่อนแม่นัง ฯ เขื่อนศรีนครินทร์ เขื่อนท่าทุ่งนา เขื่อนห้วยกุ่ม เขื่อนศรีรัฐ เขื่อนบางลา และเขื่อนรัชประภา การใช้น้ำเพื่อการผลิตไฟฟ้าทั้งหมดประมาณร้อยละ 15 ของน้ำที่มีอยู่ หรือ 30,000 ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี

5. น้ำเพื่อการคุณภาพและการขนส่ง

ในสมัยโบราณ การคุณภาพน้ำเป็นส่วนทางที่สำคัญที่สุดเนื่องจากมนุษย์จะเลือกตั้งอันดับน้ำดื่ม เรื่องใกล้แหล่งน้ำ โดยเฉพาะแม่น้ำ ลำธาร ทะเลสาบ ชาวยังคงแรมหาสมุทร ไม่ใช่เพียงเพราะแหล่งน้ำเป็นอาหารของมนุษย์เท่านั้น แต่ยังเพื่อการติดต่อไปมาหาสู่กันโดยสะดวกอีกด้วย โดยเฉพาะเรื่องบรรทุกสินค้า และเรือเดินสมุทรก่อนที่จะมีการคุณภาพทางอากาศ

การเดินทางข้ามมหาสมุทร ในสมัยก่อนมีความสำคัญยิ่ง เพราะนำไปสู่การค้าพัฒนา ใหม่ การล่าอาณาจักร การติดต่อค้าขายและแลกเปลี่ยนสินค้าระหว่างกัน ตลอดจนการอพยพเพื่อพึ่งผ่อนคลายของมนุษย์ แม้ว่าจะมีเครื่องบินแล้ว การคุณภาพน้ำส่งทางน้ำที่ยังมีประโยชน์ในปัจจุบันนี้อยู่มาก เพราะไปรษณีย์และการขนส่งสินค้าทางทะเลระหว่างประเทศ ช่วยให้สัตว์และสินค้าชื่นใหญ่น้ำหนักมาก ไปถึงเมืองต่างๆ ได้โดยสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยภายในเวลาอันสมควร

6. น้ำเพื่อการกีฬาและการพักผ่อนหย่อนใจ

นอกจากน้ำจะมีประโยชน์ในพื้นฐานการดำรงชีวิตดังได้กล่าวมาแล้ว น้ำยังมีบทบาทในการเพิ่มมาตรฐานคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นอีกมาก เพราะน้ำก่อให้เกิดกีฬาที่ช่วยทำให้เกิดสุขภาพ พลานามัยกายชนิดเช่น ว่ายน้ำ ดำน้ำ ตกปลา ล่องแก่ง แข่งเรือ แข่งเรือใบ ศกน้ำ เจทสกี กระดานโต้คลื่น

ยิ่งไปกว่านั้น น้ำยังเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจตามธรรมชาติที่ช่วยเสริมสร้างสุขภาพจิตได้เป็นอย่างดี เพราะทัศนียภาพตามแหล่งน้ำต่างๆ สวยงามเป็นอาหารตาอาหารใจที่ดี รวมไปถึงความสวยงามของสิ่งมีชีวิตใต้ทะเล เช่น แหล่งปะการังและปลาสวยงามต่างๆ ล้วนแล้วแต่ทำให้ผู้ที่ได้สัมผัสมีความเพลิดเพลินและเป็นสุขใจ

7. ประโยชน์ของน้ำในกิจกรรมอื่นๆ

ปัจจุบันนี้มีการใช้ประโยชน์ของน้ำในกิจกรรมอื่นๆ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้วอีกมาก

7.1 ธุรกิจสามารถ ก่อตั้ง เป็นธุรกิจที่ใช้น้ำจำนวนมากเพื่อบำรุงรักษายาน้ำจำนวนมากในสามารถ ก่อตั้ง

7.2 ธุรกิจการก่อสร้าง เป็นธุรกิจที่จะต้องใช้น้ำเป็นส่วนผสมสำคัญก่อสร้างเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะโครงการใหญ่ รวมทั้งน้ำที่ใช้ในกระบวนการสิ่งก่อสร้างและการชำระล้างทำความสะอาดด้วย

7.3 กิจกรรมเทศบาล เทศบาลเมืองใหญ่ หรือหัวหน้าครัว ต้องการน้ำใน การบำรุงรักษาสวนสาธารณะ การล้างถนน การล้างท่อ การดับเพลิงและเครื่องทำความเย็นจำนวนมาก

แนวทางการอนุรักษ์น้ำและการอนุรักษ์ทรัพยากร่น้ำ

การอนุรักษ์น้ำ หมายถึง การเก็บ การรักษา การป้องกัน และการแก้ไขปัญหาที่จะพึงเกิดขึ้นกับน้ำและการนำน้ำกลับมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการดำรงชีพของมนุษย์โดยมีดหลักการอนุรักษ์วิทยา การอนุรักษ์น้ำมีวิธีการดังนี้

1. การจัดหาน้ำที่มีคุณภาพมาใช้ให้เพียงพอ

การจัดหาน้ำที่มีคุณภาพเหมาะสมมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค และใช้ในกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจอื่นๆ เช่น อุตสาหกรรมและเกษตรกรรม เป็นต้น จะต้องจัดหามาใช้ให้เพียงพอ กับความต้องการ อีกทั้งต้องมีการวางแผนการใช้น้ำที่คิดถึงจะช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งอาจทำได้โดยการสร้างอ่างเก็บน้ำ การขุดบ่อหรือสระ และการทากาหนาด้วยเพื่อเก็บน้ำฝนไว้ นอกจากนี้การสำรวจหรือขุดน้ำใต้ดินขึ้นมาใช้ ก็เป็นวิธีการหนึ่งที่จะจัดหาน้ำมาใช้ในบริเวณที่มีฝนตกน้อย หรือเกิดฝนทึบช่วงเป็นเวลานาน

2. การป้องกันการเกิดมลพิษของน้ำ

การป้องกันการเกิดมลพิษของน้ำจะได้ผลดีก็ต้องอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือ กล่าวคือ (1) กฎหมายจะต้องมีบังคับอย่างรุนแรง และ (2) ผู้นำกฎหมายไปใช้จะต้องกระทำอย่างเฉียบขาดและชัดเจน การออกกฎหมายป้องกันการเกิดมลพิษของน้ำที่สำคัญคือ การบังคับให้โรงงานอุตสาหกรรมมีบ่อหรืออ่างในการเก็บกักน้ำเสีย การบังคับให้โรงงานอุตสาหกรรมและอาคารบ้านเรือนขนาดใหญ่ต้องติดตั้งเครื่องบำบัดน้ำเสียก่อนที่จะปล่อยน้ำทิ้ง และลงโทษผู้ที่ชอบทิ้งขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลลงในแหล่งน้ำ สำหรับกรณีที่มลพิษของน้ำเกิดจากสถานทูต อัน เช่น การทำเหมืองแร่และการเกษตร จะต้องปรับปรุงวิธีการเพาะปลูกให้ถูกต้องตามหลักวิชาการ ไม่ว่าจะเป็นการเพาะปลูกหรือการใช้สารเคมีในการปลูกพืช ส่วนน้ำเสียจากการทำเหมืองแร่ต้องแก้ไขโดยการสร้างบ่อพักน้ำก่อนปล่อยน้ำทิ้ง

3. การป้องกันการเกิดน้ำท่วม

การเกิดน้ำท่วมแม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ป้องกันไม่ให้เกิดได้ยาก แต่มีวิธีการที่จะลดความรุนแรงของการเกิดน้ำท่วม ได้ เช่น การสร้างเขื่อนหรือหานน้ำ ภาระยกความดีก้าและความกว้างของแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่อให้น้ำไหลผ่านได้สะดวกและเพิ่มปริมาณน้ำที่เก็บกักเอาไว้ การปลูกป่าเพื่อช่วยรับน้ำฝนเอาไว้และช่วยชะลอการไหลของน้ำ เป็นต้น ถ้าหากไม่สามารถป้องกันอันตรายที่เกิดจากน้ำท่วมได้ จึงจำเป็นต้องอพยพผู้คนไปอยู่ในที่ปลอดภัยกว่า

4. การนำน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด

วิธีการที่จะนำน้ำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในหลาย ๆ ด้าน เช่น การสร้างเขื่อนกันน้ำจะทำให้สามารถนำน้ำที่เก็บไว้มาใช้ได้หลายทางกล่าวคือ นำน้ำมาผลิตพลังงานไฟฟ้า การใช้น้ำเพื่อการผลิตประทาน เพื่อการคมนาคมขนส่ง อุตสาหกรรม เป็นแหล่งน้ำที่สำคัญมาก ช่วยเพิ่มรายพันธุ์สัตว์น้ำ ช่วยໄล่น้ำเสียและน้ำเสื่อมมิให้หมุนเข้มมาทำความเสียหายแก่เรือกสวนไร่ร่า และการนำน้ำมาใช้เพื่ออุปโภคบริโภค เป็นต้น อีกว่าเป็นการนำน้ำที่เก็บกักมาไว้ใช้อีกครั้งค้ากับการลงทุนมหาศาลในการจัดสร้างเขื่อนขึ้นมา

5. รักษาสภาพแหล่งน้ำธรรมชาติเป็นการรักษาสถานที่เก็บกักน้ำจัดตามธรรมชาติที่สร้างไว้ ปัจจุบันแหล่งน้ำธรรมชาติไม่ว่าจะเป็นทะเลสาบ หนอง บึง แม่น้ำ และลำคลองจำนวนมากด้วยเห็น จึงทำให้ปริมาณน้ำที่กักขังเอาไว้ลดน้อยลง วิธีการที่จะคงสภาพแหล่งน้ำที่สำคัญคือ (1) ลดอัตราการเกิดภัยการของดินให้น้อยลงและ (2) ชุดลอกแหล่งน้ำเพื่อย้ายความกว้างและลึกให้ใกล้เคียงกับสภาพเดิมหรือมากกว่า การรักษาสภาพแหล่งน้ำเอาไว้ จะทำให้แหล่งน้ำเป็นที่เพาะพันธุ์สัตว์น้ำ เป็นเด่นทางการขนส่งทางน้ำ สามารถสะสมน้ำจัดไว้เพื่อการค้าขายของมนุษย์ และเป็นแหล่งน้ำที่สำคัญ

การอนุรักษ์ทรัพยากร่นน้ำมีหลักการดังนี้

1. การอนุรักษ์ในด้านปริมาณ วิธีการที่จะช่วยให้มีน้ำใช้อีกยาวนานเพียง ได้แก่

1.1 การ stagnation และเพิ่มน้ำในดินเพื่อให้เกิดการหมุนเวียนแบบบั้งยืน ทำได้โดยการปลูกป่าโดยเฉพาะบริเวณดินน้ำ อนุรักษ์พื้นป่า และการปลูกพืชคลุมดิน เพื่อกันน้ำในดินไว้ให้ค่อยๆ ไหลซึมลงสู่แม่น้ำ และหล่อเลี้ยงแหล่งน้ำอยู่ได้เป็นเวลานาน

1.2 การสร้างและพัฒนาแหล่งน้ำ เช่น การบุดบ่อขนาดใหญ่เพื่อเก็บน้ำไว้ใช้ การชุดลอกและขยายแหล่งน้ำให้เก็บน้ำได้มาก และระบายน้ำได้สะดวกขึ้น การสร้างฝายเก็บน้ำไว้ใช้และลดอัตราการไหลของน้ำ ตลอดจนการสร้างเขื่อนเพื่อช่วยเก็บน้ำ ช่วยในการผลิตไฟฟ้า และช่วยแก้ปัญหาน้ำท่วม

1.3 การทำฟันเทียม เป็นการเพิ่มปริมาณฝนเพื่อแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยการประยุกต์ใช้อิโอดีค์ แก่น้ำรากาค่าให้ไอน้ำรวมตัวเป็นหยดน้ำ เกิดเป็นเมฆและฝน แต่ต้องมีลงทุนสูงและหากมีไอน้ำในบรรยายศักดิ์สิทธิ์ไปอาจไม่ได้ผล

2. การอนุรักษ์ในด้านคุณภาพน้ำ การป้องกันและควบคุมมิให้น้ำเสื่อมคุณภาพ ได้แก่ การควบคุมมิให้มีการทิ้งขยะ น้ำเสีย หรือสิ่งอื่นที่จะนำสกปรกลงสู่แหล่งน้ำ ขณะเดียวกันก็ต้องตรวจสอบคุณภาพน้ำเพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างท่วงที การใช้กฎหมายควบคุมช่วยให้วันนี้ได้ผลดีขึ้น

3. ความรู้เกี่ยวกับความเชื่อ

ความหมายของความเชื่อ

เพ็ญศรี ดีกุณและคณะ (2528) กล่าวว่า ความเชื่อ หมายถึง การยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งทึ่งที่มีตัวตนหรือไม่ก็ตามว่าเป็นความจริง หรือ มีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้อาจจะมีหลักฐานเพียงพอที่จะพิสูจน์ได้ หรืออาจจะไม่มีหลักฐานที่จะนำมาพิสูจน์ให้เห็นจริงเกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้

ภิญ โญ จิตติธรรม (2522) กล่าวว่า ความเชื่อ คือ ผลที่มนุษย์ค่อยๆ เรียนรู้ และทำความเข้าใจ โดยมาเป็นจำนวนหลายพันปี และเชื่อว่ามีอำนาจลึกซึ้งที่จะทำให้มนุษย์ได้รับผลศักดิ์สิทธิ์ มนุษย์กล่าวถึงความเชื่อที่ลับนี้ต่อมาจึงมีพิธีต่างๆ ขึ้น เพื่อนำชาเข่นสรวงพระผู้เป็นเจ้าพระราเชื่อว่า ถึงทั้งหลายที่เกิดขึ้นต้องมีผู้บันดาลให้เป็น เช่น ฝนตก แฉดออก เป็นต้น มนุษย์จึงตั้งเทพประจำสิ่งนั้นขึ้น ความเชื่อต่างๆ หลากหลายอย่างเสื่อมไป เพราะวิทยาการใหม่เข้ามา มนุษย์จึงเข้าใจความจริงมากขึ้นและหาเหตุผลพิสูจน์ได้

ความหมาย “เชื่อ” หมายความว่า เห็นจริงด้วย เห็นจริงตาม จะเห็นเช่นนี้ด้วยความรู้สึก หรือ ความไตร่ตรองโดยเหตุผลก็ตาม

เกี่ยวกับเรื่องความเชื่อนี้ พระองค์เจ้าวรวรณะ ไวทยากรได้ทรงแบ่งเป็นประเภทไว้ โดยคำพท์ภาษาอังกฤษมานี้ยินดียังไงดังนี้

1. เชื่อใจ (Trust) การเชื่อด้วยความรู้สึก จะเป็นเชื่อบุคคล หรือเชื่อความจริงในพุทธศาสนา ได้ก็ตาม ถ้าไม่อាមิคความไตร่ตรองพินิจพิเคราะห์ด้วยเหตุผล แต่เชื่อด้วยความรู้สึกของตนว่าเป็นเช่นนี้
2. เชื่อถือ (Credence) การเชื่อบุคคลด้วยความนับถือ เช่น มีบุคคลพูดว่าอย่างไรก็เชื่อตาม ก็เชื่อถือด้วยคำของเขานี้เป็นหลักฐาน
3. ความไว้วางใจ (Confident) ความเชื่อที่อาจจะเนื่องมาจากความรู้สึก ความไตร่ตรองควบกันไป ถ้านักไปในทางความรู้สึกหน่อยก็ใช่คำว่าไว้วางใจ
4. ความมั่นใจ (Assurance) ความเชื่อที่มีความรู้สึก และไตร่ตรองก้ากั่น
5. ตระหนักใจ (Persuasion) ความเชื่อที่มีความไตร่ตรองหนักกว่าความรู้สึก
6. เลื่อมใส ศรัทธา (Faith) เชื่อ เพราะเรารู้สึกเห็นจริงตามและไตร่ตรองเห็นจริงตาม และนอกจากนั้นยังมีความรู้สึกแรงกล้าในความวิญญาณของเราว่าเป็นจริง เช่นนั้นก็เชื่อความรู้สึกตระหนักด้วยจิตอ่ายเบ่งแท้จริง

7. เชื่อตระหนัก (Conviction) เชื่อพระเจ้าอาสาความดีตรองด้วยเหตุผล
8. สัจจา อธิษฐาน (Avowal, Confession) เชื่อถือด้วยจิตใจ หรือศรัทธา ไม่เป็นแต่เพียงรู้สึกในใจ แต่ตั้งสัจจะจากออกมารู้สึก
9. ลัทธินิยม (Creed) ความเชื่อถือตั้งเป็นระบบแบบแผน อันอาจเนื่องมาจากการประเพณีนิยม หรือศาสนา
10. ลัทธิ, อนุศาสนา (Doctrine) ความเชื่อตามคำสั่งสอนของผู้ตั้งศาสนาหรือผู้ตั้งทฤษฎี
11. ลิทธานต์ (dogma) เชื่อถือผู้ตั้งศาสนาหรือผู้ตั้งทฤษฎี แต่อาจแสดงให้ตระหนักด้วยเหตุผลไม่ได้เป็นการเชื่อไปทั้งหมด โดยยึดมั่นว่าเป็นจริงแท้

ผลจากการศึกษาสรุปความหมายของ ความเชื่อ คือ การยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทั้งที่มีตัวตนหรือไม่มีก็ตามว่าเป็นจริงหรือมีอยู่จริงการยอมรับหรือการยึดมั่นนี้อาจมีหลักฐานพยุงพอที่จะพิสูจน์ได้หรืออาจมีไม่มีหลักฐานที่จะพิสูจน์สิ่งนั้นให้เห็นจริงก็ได้

การยอมรับนับถือนี้คือ ฯ สั่งสมกันเป็นเวลานาน นับแต่นุชข์เริ่มเรียนรู้และทำความเข้าใจ โลกซึ่งเป็นเวลานานนับปีมาแล้ว และส่วนมากมนุษย์จะเชื่อเรื่องอำนาจลึกซึ้ง เหວค่า หรือศักดิ์สิทธิ์ สามารถบันดาลผลดีๆ ให้เกิดกับตนหรือสังคม ได้ ยิ่งมนุษย์เรียนรู้และเข้าใจโลกมากเท่าใด วิทยาการก้าวหน้ามากเท่าใด ความเชื่อ ก็จะเสื่อมลง ไปมากเท่านั้น เพราะมนุษย์จะหันมาหาสิ่งที่มีเหตุผล และพิสูจน์ได้มากกว่า แต่ในสังคมชนบทความเชื่อต่างๆ ยังคงมีอิทธิพลต่อ พฤติกรรมของคนอยู่มากที่เดียว

เหตุที่เกิดความเชื่อ

เหตุที่มนุษย์เกิดความเชื่อในสิ่งต่างๆ นั้นคงเป็นพระ

1. ความกลัวและความไม่รู้ของมนุษย์ เช่น ไม่รู้ว่าทำไว้ผิดตก ฟ้าร้อง มีโรคระบาด เป็นต้น มนุษย์ก็คิดว่า คงมีอำนาจลึกซึ้งบันดาลผลสิ่งต่างๆ เหล่านี้ จึงสมมติให้มีเทพประจำสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ เช่น แม่พระคงค่า พระเพลิง พระพิรุณ นางเมฆลา เป็นต้น และทำการ เช่น สรวงน้ำชาเทพ เหล่านี้ เพื่อให้เกิดผลแก่ตน เมื่อวิทยาการเจริญขึ้น ก็สามารถอธิบายเหตุผลหรือหาข้อเท็จจริงได้ ทำให้ความเชื่อเหล่านี้เสื่อมลง หรือบางอย่างก็สูญไปโดย

2. ประสบการณ์และความคาดของมนุษย์ ทำให้มนุษย์สร้างความเชื่อ ขึ้น โดยแบ่งเหตุผลต่างๆ ไว้ด้วยเหตุผล คือ

2.1 เพื่อความเป็นระบบเรียบร้อยของสังคม เช่น

- ถ้าปัสสาวะดจอมปลวก อวัยวะเพศจะบวม ก็เพื่อไม่ให้ปัสสาวะไม่เป็นที่

- ถ้ากินของฝาก กอหอยจะพอก ก็เพื่อให้กันมีความสุจริตใจต่อกัน
- ถ้าหัวผึ้งกลางคืน ผีจะมาหัวด้วย ก็เพื่อไม่ให้ไปเที่ยวกางกลางคืน
- ตีพ่อแม่ มือโโตเท่าใบลาน ก็เพื่อให้ลูกรู้จักปฏิบัติดนต่อพ่อแม่ในทางที่ถูกที่ควร

2.2 เพื่อให้กันมีมารยาท มีความรอบคอบและประณีต เช่น

- ตากผ้ากางกลางคืน ผีจะรู้สึกจะเอ้าไปเข็ดปาก
- ตำครกแตก จะไม่ได้แต่งงาน
- ร้องเพลงในครัว ได้ผัวแก่
- อดดผ้าผุงเป็นวงทึงไว้ เป็นเสนียด
- กินข้าวในหม้อ ปักกรวยเทาหม้อ
- นอนกินข้าว ชาดิหน้านกคิดเป็นงู

2.3 เพื่ออนามัยและความปลอดภัย เช่น

- นอนตอนเย็น ตะวันทับตา
- คนท้องห้ามอาบน้ำกลางกลางคืน จะแฝดน้ำ
- เขกหัวเด็ก เด็กจะปัสสาวะดทื่นอน
- เล่นช่อนหาดตอนกลางคืน ผีจะพาไปช่อน
- เด็กกินกึ่นไก่ เวลาสุหันตจะเห็นยิว (อิสลาม)

2.4 เพื่อผลทางจิตใจ เช่น

- ผันว่าเห็นไครตาย คนนั้นจะอาชญากรรม
- เล็บมือมีคอ กะโหลกดี
- นุ่งผ้าศีตามันวัน เป็นมงคล
- นุ่งผ้าใหม่วันจันทร์ มีเสน่ห์

2.5 เพื่อผลอื่น ๆ เช่น

- เคาะหัวเมموا แก่แล้วจะหัวสั่นเหมือนแนว
- ร้องไห้น้ำตาภูกษา วิญญาณผู้ตายไม่เป็นสุข
- กินข้าวเหลือกินหลัง แม่โพสพะโกรธ
- ดันไม้มือกพลห้ามซี้ เพราะผลไม้มีจะเน่า

รูปแบบของความเชื่อ

โดยทั่วไป ข้อความที่เป็นความเชื่อจะกล่าวเป็นข้อความสั้น ๆ ที่แยกเป็น 2 ส่วน

- ส่วนแรกของการปฏิบัติ จะมีคำว่าห้ามอย่า ให้ ต้อง เช่น ห้ามปืนดันกลัวย อ่ายเคาะหัวแมว ให้แกะฟันกับน้ำ ไปงานศพกลับมาต้องล้างหน้า เป็นต้น
- ส่วนที่สอง บอกผลดีผลร้ายจากการปฏิบัติตามส่วนแรก เช่น ห้ามปืนดันกลัวย เดียวขาโต อ่ายเคาะหัวแมว แก่เด็กหัวจะสั่นเหมือนแมว ให้แกะฟันกับน้ำจะดี ไปงานศพกลับมาต้องล้างหน้า ภพจะได้ไม่ติดตา เป็นต้น

การจำแนกประเภทความเชื่อ

กัญโญ จิตต์ธรรม จำแนกประเภทของความเชื่อเป็น 6 ประเภท คือ

1. ความเชื่อที่เกี่ยวกับความกลัว หรือความไม่รู้ เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการเกิด การแต่งงาน และการตาย เป็นต้น
2. ความเชื่อที่เกิดจากปรากฏการณ์ตามธรรมชาติ และการสังเกตธรรมชาติ เช่น ความเชื่อเรื่องดาวหาง รุ้งกินน้ำ จันทรุปราคา และสุริยุปราคา เป็นต้น
3. ความเชื่อเกี่ยวกับการยาคลงบ้าน เช่น ใบกระเพรา แก้วดองท้อง ดอกแคนแก้ไข้ หัวลง และสมุนไพรต่าง ๆ เป็นต้น
4. ความเชื่อทางไสยศาสตร์ และคาดอาคมต่าง ๆ เช่นการเสกเป้า การลงนะหน้า ทอง การทรงเจ้าเข้าพิ คาดสาลิกาดื่นทอง และน้ำมนต์ราย เป็นต้น
5. ความเชื่อโขคลาง เกิดจากการสังเกตและสถิติที่พบเห็นมา เช่น จึงก็หัก การพูดเป็นกลาง และสัตว์บอกเหตุ เป็นต้น
6. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม เช่น การหาฤกษ์ การทำงานยัง พื้น เป็นต้น

เราอาจจำแนกประเภทของความเชื่ออีกแบบหนึ่ง ดังนี้

1. ความเชื่อเรื่องบุคคล เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับการตั้งชื่อ การเข้าทรง การเผาตัว วิญญาณ และการตายแล้วเกิดใหม่ในรูปแบบต่าง ๆ ตามผลกรรม เป็นต้น
2. ความเชื่อถึงแวดล้อม เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับหวานฟ้า ลายแทง ลาสังหารณ์ ดิน ปีปักษ์ยัน ป্রอททำให้หายได้ และการเล่นแร่แปรธาตุ เป็นต้น
3. ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เช่น ความเชื่อเรื่องนางแมวขอฝน เทพเจ้า เสน่ห์ยาแฟด ยาสัง เวทมนต์คถา พระภูมิเจ้าที่ และศาลเพียงดา เป็นต้น
4. ความเชื่อเรื่องเพศ เช่น ความเชื่อว่าถ้าพ่อเจ้าซุกชายก็มักจะเจ้าซุกด้วย หญิงสาวทรวงอกให้กลุ่มแสดงว่ามีความรู้สึกทางเพศมาก เป็นต้น

5. ความเชื่อเรื่องสุขภาพและสวัสดิภาพ เช่น ความเชื่อว่าเป็นฝีห้ามกินข้าว
เห็นยา คนไทยจะอายุยืน กินกล้วยแฟดจะออกลูกแฟด และเรื่องอายุวัฒน์
เป็นต้น
6. ความเชื่อเรื่องฤกษ์ โชคทาง เช่น ความเชื่อเกี่ยวกับจังจากทักษิลักษณะ
แรก เรื่อง และประภูมิการณ์แปลง ๆ เป็นต้น
7. ความเชื่อเรื่องความฝัน เช่น เชื่อว่าฝันว่าถูกรัดจะได้เงื่อนคู่ และการทำนายฝัน
ตามวัน
8. ความเชื่อเรื่องเครื่องรางของขลัง และไสยศาสตร์ เช่น เชื่อเกี่ยวกับการสักตัว
ผ้าเย็บต์ ตะกรุด พระเครื่อง ว่าน คุณารา傍 และนางกวัก เป็นต้น
9. ความเชื่อเรื่องภูตผีศาต เช่น ความเชื่อเรื่องผี บรรพบุรุษ ผีพ่อ ผีป้อม และผี
กระซื้อ เป็นต้น
10. ความเชื่อเรื่องนรกสวรรค์ เช่น ความเชื่อเรื่องบ่อบาด และตายแล้วตกนรกและ
เข่นสวรรค์ เป็นต้น
11. ความเชื่อเรื่องไหรاقتารตร์และหมอดู เช่น ความเชื่อลักษณะสมพงศ์คู่ผัวเมีย
วันดีวันร้าย คุณสมบัติของคนที่เกิดวันต่าง ๆ ชะตาชีวิต ลักษณะของอวัยวะ
ของวานรได้

หากจะแบ่งประเภทของความเชื่อให้ละเอียดเข้าไปอีกจะแบ่งได้ 4 ประเภท คือ

1. ความเชื่อที่เกี่ยวกับการเกิดตาย เช่น
 - หญิงท้องแก่ไม่ให้ไปงานศพ
 - เวลาคลอดลูกต้องเปิดประตูหน้าต่าง และทุกอย่างที่ปิดไว้จะได้คลอดง่าย
 - ผีตายโทางห้ามน้ำท้าบ้าน
 - รักพันคง เดือนนี้จะได้เป็นหนอ
 - ไปงานศพ ห้ามถ่อมน้ำลาย หรือพูดว่าเหม็นศพ เวลาตนตายจะเหม็นยิ่งกว่านี้
2. ความเชื่อเกี่ยวกับโชคทาง ซึ่งเป็นสิ่งบอกรเหตุล่วงหน้า เช่น
 - จึงกรองหักไม่ให้ออกจากบ้าน
 - เขมน้ำชาขยะจะได้ลาภ

- เด็บมือมีคอก จะมีโชค
- ขณะเดินทางถ้ามีสัตว์วิ่งตัดหน้าเป็นลาภร้าย

3. ความเชื่อเกี่ยวกับความฝันและการทำนายฝัน เช่น

- ฝันว่าเหงา หายด้วยได้ จะมีโชคมา
- ฝันว่าได้เหวนหรือได้สร้อยจะได้ลูก
- ฝันเห็นพระสงฆ์ จะมีโชค
- ฝันว่าใครตาย คนนั้นจะอาชญา
- ฝันว่าปีเสือ จะได้ไปแคนไกล

4. ความเชื่อเกี่ยวกับฤกษ์ยาม ฤกษ์ ที่อ เวลาที่เหมาะสมเป็นชัยมงคล สำหรับคือส่วนของวันดีและวันร้าย การหาฤกษ์ยามต้องมีการตั้งเลขจำนวนว่า ปีใด เดือนใด วันเวลาใด จะดีในการทำพิธีมงคล

การแบ่งประเภทของความเชื่อนอกจากที่กล่าวมาแล้วนี้ ยังมีผู้แบ่งแตกต่างไปจากนี้ คือสามารถแบ่งความเชื่อออกเป็น 2 ประเภท

1. ความเชื่อส่วนบุคคล (Individual Belief) หมายถึง ความเชื่อของบุคคลแต่ละคน โดยทั่วไป ขึ้นอยู่บนราศีความปรารถนาและครรภารของแต่ละบุคคล

2. ความเชื่อของกลุ่ม (Group Belief) หมายถึง ความเชื่อที่เป็นวัฒนธรรมของกลุ่มหมู่บ้านที่มีอิทธิพลต่อหัศนคติของชาวบ้าน โดยส่วนรวม

เพญศรี ศึกและคณะ ได้แบ่งความเชื่อออกเป็น 6 ประการ คือ

1. นามธรรมของสิงไม้มีชีวิตและมีชีวิต ได้แก่ “ชื่อ”ของคน สัตว์ สิ่งของ สถานที่ โดยถือว่า “ชื่อ”ของคนมีความสำคัญและเป็นของคนนั้นๆ

2. รูปธรรมของสิงมีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่รูปร่างถักษณะของคน สัตว์ สิ่งของ และสถานที่ นอกจากนี้ยังถือว่า ไฟและปานเป็นเรื่องของโขคลาอิกด้วย

3. ความฝัน เป็นการสะท้อนถึงโขคลาที่จะส่งผลกระทบถึงชีวิต และทรัพย์สินในอนาคต เช่น ความฝันว่าบูด ก็ถือว่าจะได้เนื้อคู่ และยังไปต่ความหมายเป็นเลขท้ายตลอดรึอีกด้วย

4. ประสบการณ์ ประสบการณ์บางอย่างถือว่า เป็นโขคลาแห่งความดี พิธีการต่างๆ เชื่อว่าจะเป็นสิ่งที่จะนำมาซึ่งความสุขความเจริญแก่รัชทรัพย์สินและสังคม เช่น ประเพณี การบูชาที่น่องคุ่นนำราก เช่นต้น

การดำเนินชีวิตของคนไทยมักเกี่ยวพันกับคำสาสนาและพิธีทางประการที่เกี่ยวกับความเชื่อ โชคชะตา เช่น การแต่งงาน ต้องมีพิธีไหว้ผู้บุญ ตาม ยาาย การปักเสาเอก การขึ้นบ้านใหม่ ตลอดจนการเรียนหนังสือต้องมีการไหว้ครูในวันพฤหัสบดีแรกของเดือนมิถุนายน ในขณะเดียวกันคนไทยถือผลแห่งกรรมโดยนึกไปในด้านบวก บุญ คุณ ไทยถ้ากระทำดีจะได้บุญ และถ้ากระทำชั่วจะได้บานปความเชื่อของคนไทย มีทั้งที่เกี่ยวข้องกับคำสาสนา และที่สืบมาจากการเชื่อตั้งแต่โบราณเรื่องวิญญาณ การเช่นไหว้รวมทั้งความเชื่อที่เกี่ยวกับประสบการณ์เดิมด้วย

บทบาทความเชื่อที่มีต่อพฤติกรรมของคน

เนื่องจากความเชื่อเป็นสิ่งยึดถือปฏิบัติร่วมกันในสังคม พบว่าความเชื่อมีบทบาทดังต่อไปนี้

1. ความเชื่อเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของคนในสังคมให้อยู่ร่วมกันด้วยดี คนที่อยู่ร่วมกันในสังคม จำเป็นต้องกระทำ หรือไม่กระทำการบางอย่างเพื่อความสงบสุขของตนเอง และของสังคม สิ่งที่จะกำหนดพฤติกรรมของคนซึ่งเป็นทางการ ได้แก่ ชาเร็ต ประเพณี ระเบียบ และกฎหมาย การกำหนดเป็นระเบียบและกฎหมายนั้น กำหนดขึ้นจากพื้นฐานความเชื่อร่วมกัน ถึงจะไม่มีกำหนดคงท่องไทยให้เห็นชัด แต่จะมีผลลงโทษทางจิตใจ เช่น การกล่าวเป็นคนที่สังคมไม่ยอมรับ หรือ การรู้สึกอบอ้ายใจในความผิดที่ตนกระทำขึ้น ซึ่งมีผู้กล่าวเสนอว่า ความเชื่อนั้นแม้บางที่จะดูไร้เหตุผล แต่กลับมีความสำคัญยิ่งกวากฎหมายใดเสียอีก

2. ความเชื่อเป็นสิ่งที่อนความคิดและจินตนาการ ความเชื่อของบ้างอย่าง เช่น ความเชื่อว่า เวลาเกิดจันทร์คราส ให้อาบานิมีนา กลืนใจ เช็คแพลที่เป็นกลาก เกลื่อน 3 ครั้ง กลาก เกลื่อน ก็จะหาย ความเชื่อนี้เป็นความเชื่อที่ไม่มีเหตุผลใดๆ อธิบายได้ว่าทำไมจึงเชื่อเช่นนั้น แต่ก็เป็นสิ่งที่อนความคิดของการแก้ปัญหาของคนว่า คน雷แพทย์สามารถแก้ปัญหา และการแก้ปัญหานั้นจะพยาบาลให้ได้ผลที่สุด (โดยเลือกเวลาเกิดจันทร์คราสซึ่งเกิดไม่บ่อยนัก) และมักเกิดเวลากลางคืนซึ่งคนมักจะนอนหลับกันหมดแล้ว) ทั้งนี้จะต้องไม่ลืมว่าสภាភสังคม การสาธารณสุข และวิทยาการในสมัยนั้นอยู่ในระดับใด

3. ความเชื่อเป็นกำลังใจของคน คนเราทุกคนไม่แพ้ใคร วัยใด สมัยใด ต่างต้องการกำลังใจ ด้วยกันทั้งสิ้น ความเชื่อเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้คนมีกำลังใจ เช่น การผู้ฝ่าไฟม่ตามวันที่กำหนด การท่องคาถาเสน่ห์ ความฝันที่ดี ต่างก็ช่วยให้ผู้ปฏิบัติมีชัย และกำลังใจดีเกิดความเชื่อในตนเอง

4. ความเชื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้ประมาท ลืมต้น ความเชื่อบางประการ เช่น การฝันร้าย การพบกับคนหรือสัตว์ที่มีลักษณะไม่ดี จะช่วยให้คุณระมัดระวังตัวยิ่งขึ้น ความเชื่อเป็นพื้นฐานให้กระทำในสิ่งต่างๆ หงุดหงิดและร้าย แม้ พะยอมวงศ์ กล่าวว่า เมื่อคุณเรามีความเชื่อเต็มที่แล้วจะทำสิ่งที่ต้องการมากขึ้นกว่าเดิม ความเชื่อนี้เป็นพื้นฐานแห่งสิงค์คัตติสิทธิ์และศาสนา ซึ่งพอสรุปได้เกี่ยวกับประโยชน์และโทษของความเชื่อ ดังนี้

ประโยชน์ของความเชื่อ

พระยาอนุมนาราชน กล่าวว่า วัฒนธรรมด้านความเชื่อ เป็นตัวสร้างค่านิยม ขนนิยม และ ปัทสถาน รูปแบบของประดิษฐกรรม และอุดมการณ์ทั้งมวล แม้นกระทั้งนิสัยแห่งการผลิต และการบริโภคทรัพยากร หรือแม้แต่วัฒนธรรมการเมือง ความเชื่อที่มีส่วนผลักดันและหนุนขึ้น

ปราสาท วงศ์เทศ กล่าวสนับสนุนว่า ความเชื่อมีบทบาทและความสำคัญ ต่อมนุษย์ทุกบุคคล ทุกสมัย เป็นสิ่งที่ยึดถือปฏิบัติร่วมกันในสังคม เป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของบุคคล ในสังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ความเชื่อบางอย่างช่วยสร้างกำลังใจ และก่อความเชื่อมั่นในตนเองมากยิ่งขึ้น ด้วยเหตุนี้ความเชื่อจึงเป็นปัจจัยสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ทุกบุคคลสมัย

ประโยชน์ของความเชื่อเป็นข้อดังนี้

1. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจ
2. ความเชื่อทำให้เกิดพลัง
3. ความเชื่อทำให้เกิดความสามัคคี
4. ความเชื่อทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์
5. ความเชื่อทำให้เกิดรูปธรรม
6. ความเชื่อเป็นพื้นฐานทำให้เกิดปัญญา
7. ความเชื่อทำให้เกิดการนับถือศาสนาอย่างมั่นคง
8. ความเชื่อทำให้เกิดอุทิศทางใจ

นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่กล่าวถึงประโยชน์ของความเชื่อไว้ดังนี้

1. ความเชื่อในเรื่องเทพเจ้า เทวคานางฟ้า และ พระภูมิเจ้าที่ เพื่อความเป็นมงคล จึงได้เกิดสร้างเทวรูป ศาลเจ้า และศาลพระภูมิขึ้นบูชา ทำให้งานด้านศิลปกรรมเกิดขึ้น
2. ความเชื่อในข้อที่ 1 ทำให้เกิดงานด้านวิจิตรศิลป์ ได้แก่งานแกะสลัก งานศอกไม้ และงานประดิษฐ์เครื่องหอมต่างๆ เพื่อการสักการะ

3. ความเชื่อทำให้เกิดการกำหนดบทบาท อ้อนนวอน สรรเรศริญ และสุดดี เป็นต้น เป็นการกตัญญูกดเวทีสิ่งนี้ๆ และสาดเพื่อเป็นมงคลกับตนของก่อให้เกิดวรรณกรรมขึ้น
4. ความเชื่อทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางสังคมและวัฒนธรรม มีความเป็นอันหนึ่ง อันเดียวกันในสังคม มีขนบธรรมเนียมประเพณีเกิดขึ้น
5. ความเชื่อทำให้เกิดความมั่นใจที่จะกระทำ และไม่กระทำ ให้คนเข้มแข็งมีหลัก มีค่านิยม

โทยของความเชื่อ

โดยของความเชื่อนั้นก็ขึ้นจากความง่ายไม่ใช่วิชาณภูมิ เชื่อตามคำบอกเล่า ของบรรพบุรุษ และไม่มีการศึกษาวิเคราะห์ หากเหตุผลความเชื่อเท่านั้น จะต่อต้านเหตุผลของคน สมัยใหม่ที่ได้ศึกษาค้นคว้า เมริยนเทียบเหตุผล บางครั้งต้องเก็บเงินเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อสนับสนุน ความเชื่อของคน หรือเกิดการหลอกลวงเชื่อผิดๆ เป็นต้น

4. ความสำคัญของน้ำในพระราชพิธีต่างๆ

“น้ำ” เป็นทรัพยากรที่มีความสำคัญต่อสิ่งมีชีวิตทั้งมวลบนพื้นพิภพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อ มวลมนุษยชาติที่สามารถดำรงชีพและพัฒนาสภาวะสืบมาจนถึงปัจจุบัน

สำหรับชุมชนหรือสังคมของชาติไทยเป็นสังคมหนึ่งที่มีความผูกพันกับน้ำหรือแหล่งน้ำ อาทิ เม่น้ำ ลำคลอง ห้วย หนอง คลอง บึง เพื่ออาศัยประโยชน์นานับการ ใช้น้ำในการดำรงชีพ หรือในการดำเนินชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้นชุมชนชาติไทยจึงมีประเพณี พิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับน้ำ เพื่อเป็นการขอบคุณหรือคล่องน้ำและ “น้ำ” เองก็มีส่วนสำคัญในการประกอบพิธีหรือประเพณี ต่างๆ ของไทย ใน การเสริมสร้างความเป็นสิริมงคลหรือสวัสดิมงคลในพิธีต่างๆ จึงมักจะมีการ “รดน้ำ” รวมไปถึงการ “กรวดน้ำ” “พรหมน้ำ” และหากเป็นพระราชพิธีบางพิธีบางพิธีมีการ “สรงน้ำ” เป็นต้น

สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงกล่าวถึงเรื่องการกรวดน้ำว่า น้ำจะนำมาจากอนดีียนแน่ เช่น “บุญยาภิ夷ก” และสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรมพระยา นริศรา努วัตติวงศ์ ทรงกล่าวถึง คติที่เกี่ยวกับการรดน้ำในพิธีต่างๆ ว่า

“จะเกิดแต่ประสงค์อ่าย่างใดเป็นมูลเดิม เห็นวัดถุที่ประสงค์ร่วมกันໄได้มาก แต่เพื่อจะ เปลี่ยนฐานะของบุคคลหรือวัตถุที่มีการกรวดน้ำเป็นอย่างอื่น เช่น การกรวดน้ำแต่งงานบ่าวสาว ก็ เปลี่ยนฐานะของเจ้าบ่าวสาวจากโสดเป็นผู้มีเรือน การรดน้ำโภนจุก ก็เปลี่ยนจากเด็กเป็นหนุ่มสาว การรดน้ำราชากิเมก ก็เปลี่ยนฐานะของผู้รับอภิ夷กให้เป็นพระราชบินดี แม้รดน้ำในการบริจาค

ท่าน เช่น พระเวสสันดรหลังนำเพื่อให้ช้างเผือก กีหมายว่าສละฐานะที่เป็นเจ้าของพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าฯ ทรงหลังนำในพระหัตถ์พระพุทธเทเวปปฏิมากร กีคือเปลี่ยนฐานะที่พระองค์เป็นเจ้าของวัดพระเชตุพนสละลายเป็นพระพุทธบูชาสิทธิ์ขาด vroudnāทำบุญกีอยู่ในสละบุญอันตนได้กระทำส่วนหนึ่งให้แก่ประเทศ ที่พระบาทสมเด็จพระบรมราชชนกาลหลังนำแสดงอิสรภาพที่เมืองแครงกีหมายเปลี่ยนฐานะจากมิตรภาพกลับเป็นศัตรูแต่เวลาลืมมา ส่วนการกรวนนำมานต์แก้ไขเจ็บนั้นเป็นคติอิกหนึ่งต่างหาก มูลน่าจะมาแต่การรักษาให้เจ็บจากการรดน้ำ เช่น คนไข่นั่งให้รดน้ำมานต์สภาพรดพลาสงอย่างอาบน้ำให้จนหมดลิบบังคงรดกันเช่นนั้นอยู่จนถึงทุกวันนี้ รดน้ำสังข์ปามาจากรดเป็นโภสต อย่างนี้จัดเป็นรดน้ำมานต์เพื่อเป็นสิริมงคลไปด้วยแม้ที่สุดจะประพรหม้าวัววัวลาย แม้น้ำมานต์พิธี เช่น พิธีครุยจัน เป็นต้น ว่าที่จริงก็อยู่ใน “ประเกทโภสต” เหมือนกัน ถ้าว่าโดยย่อไก่เลยไปถึงที่รดน้ำในพิธีต่างๆ คุณต่างกันเป็น ๒ ประเภท คือ อยู่ในประเกทภัยเอกสารอย่าง ๑ อยู่ในประเกทโภสตอย่าง ๒ ด้วยประการจะนี้ ”

พระราชพิธี

พระราชพิธีเป็นงานหลวงสำหรับพระมหาภัตtriy แบ่งออกໄได้เป็น ๒ ลักษณะคือ

๑. งานที่จัดขึ้นเป็นประจำตามฤดูกาล โดยเป็นพระราชประเพณีสืบเนื่องกันมาแต่โบราณกาล เช่น พระราชพิธีนัตกรรมคลพระราชพิธีเคลิมพระชนมพรรษา พระราชพิธีสัมพัจnodนิท เป็นต้น

๒. งานที่จัดขึ้นเป็นพิเศษตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดงานนั้นเป็นพระราชพิธีเป็นงานเฉพาะคราว เช่น พระราชพิธีสมโภชเดือน พระราชพิธีราชภัยเมกสมรส พระราชพิธีรัชดาภิเษก เป็นต้น

งานพระราชพิธีบางอย่างก็มีพิธีพราหมณ์และพิธีสังฆ์ และงานพระราชพิธีบางงานก็มีงานพระราชกุศลต่อเนื่องกับงานพระราชพิธีด้วย เช่น พระราชกุศลทักษิณานุประทานพระบรมอัฐิสมเด็จพระบรมนุพการี มีการสาดมนต์ เทคนา และสตดปกรณ์ มักจัดต่อจากพระราชพิธีพระชนพรรษานหรือพระราชพิธีนัตกรรมคล

ความสำคัญของน้ำในพระราชพิธี

ดังที่ได้อ้างถึงคำอธินายเกี่ยวกับการรดน้ำในพิธีต่างๆ แล้วนั้นต่อไปจะขอนำเสนอถึงการพระราชพิธีสำคัญที่มีการรดน้ำ ประพรมน้ำ หรือ สรงน้ำ ซึ่งบางพระราชพิธียังคงดำเนินการเป็นพระราชประเพณีสืบมาและบางพระราชประเพณีไม่ได้ดำเนินการแล้วโดยสังเขป ดังนี้

๑. พระราชพิธีสมโภชพระราชกุฎาร อาทิ พิธีสมโภชเมื่อประสูติได้ ๓ วัน และพิธีสมโภชเดือนหรือพิธีขึ้นพระจุ

- พิธีสมโภชเมื่อประฤติได้ ๓ วันนั้นแต่โบราณทารกที่คลอดด้วยภายใน ๓ วัน จนมีคำภาษาพื้นเมืองว่า “สามวันถูกผีสั่นถูกคน” เวลาทารกคลอดจึงทำอุบາຍก็ดักันผีต่างๆ เช่น วงศายตีญูชน์ แขวนยันต์กันผีมิให้เข้ามาใกล้ทารก เมื่อทารกรอดมาได้พ้น ๓ วันถือว่าพ้นเขต “เป็นถูกผี” ซึ่งทำข้อวัญ การสมโภชกุณารนี พระมหาภักษรบิรชัชกรพระราชทานน้ำสังข์และทรงเจิมพระราชกุณารด้วย

- พิธีสมโภชเดือนหรือสมโภชขึ้นพระชู เป็นการทำข้อวัญเนื่องจากเกิดความมั่นใจว่าทารกจะอยู่รอดจนโต จึงตั้งต้นเลี้ยงดูอย่างสามัญ เช่นเอาขันนอนเปล และปลดสายตีญูชน์ที่ป้องกันผีบอกรกล่าวญาติฯ มาทำข้อวัญ การทำข้อวัญเดือนมีพิธี ๕ อย่าง คือ

- (๑) พิธีสงฆ์ เป็นการรับเด็กเป็นพุทธศาสนิกชน (เพิ่งจะเพิ่มนี้ใหม่ภายหลัง)
- (๒) พิธีครุกรรมบิดกรรไ崔 เป็นพิเก่าสันนิฐานว่ามูลเหตุน่าจะเป็นพิธีเริ่มไว้ตอนอย่างพระมหาณ์
- (๓) พิธีลงท่า เดามาทำเตียก่อน เพื่อความสะดวกด้วยการอุ้มเด็กลงจ่อมลงในหันตราคร

(๔) พิธีลงปล เป็นพิธีพระมหาณ์ หมายถึง การถวายตัวต่อพระเป็นเจ้า

(๕) เวียนเทียน เป็นประเพณีพิธีตามประเพณีพระมหาณ์

๒. พระราชพิธีลงสรงหรือลงท่า ทำเมื่อพระราชกุณารมีพระชันษาล่วง ๓ ขวบ ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เคยทำพิธีลงสรงเพียง ๒ ครั้ง คือ ทำเมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ ลงสรงในรัชกาลที่ ๒ ครั้ง ๑ และเมื่อสมเด็จพระบรมไหรสถานราชเจ้าฟ้ามหาชรุณหิศสยามมกุฎราชกุณาร ลงสรงในรัชกาลที่ ๕ อีกครั้ง ๑ พิธีดังกล่าวนี้ สันนิฐานว่า เกี่ยวกับการหัดว่าบ้านนี้แต่มีการใช้ชื่อร่วมอยู่ในพิธีด้วย คือ “พิธีรับพระสุพรรณบุษ” (ขานพระนาม) อันเป็นส่วนที่ทำบันบกในพิธีสรงนี้

การสรงน้ำนี้เป็นพิธีที่ท่าน้ำเป็นพิธีน้ำ การพระราชพิธีลงสรงน้ำทำแพพระณฑลที่สรงในแม่น้ำ แพน้ำผูกเทียบกับพระตำแหน่งน้ำ พลางแพมีแผ่นดิน ลกพื้นลงไปให้ต่ำกว่าพื้นน้ำปฏูพื้นด้วยกระดาน และทำช่องล้อมรอบขันหนึ่ง มีกระดานเรียบร้อนนอกเสมอพื้นที่สรงพอกนลงไปได้ ที่สรงภายในช่องน้ำกรุผ้าทั้งพื้นและข้างๆ มีบันไดลงจากแพถึงที่สรง ด้านตะวันตกตั้งพระแท่นสองชั้น สำหรับสรงน้ำมุนราภิเษก ในกรงน้ำมีรูป กุ้งทอง กุ้งนาง กุ้งเงิน และปลาทอง ปลาปาก ปลาเงิน มีมะพร้าวปีกทองคู่หนึ่ง ปีกเงินคู่หนึ่ง นกจากมณฑปอโกามามีฝ่าและชุ้นประดู่สีทิศ มีราชวัตติณฑ์ทองล้อมแผ่นดินหนึ่ง ราชวัตติณฑ์หนึ่ง ราชวัตติเงินชั้นหนึ่ง พระมหาณ์ดังโดยร่องน้ำสังข์นำกุศลอนุชาถวายไขยตีมุนกรุงราชวัต

๓. พระราชพิธีโสกันต์ เป็นพิธีที่จัดขึ้นสำหรับพระภูมิหรือเจ้านายที่เจริญวัยเปลี่ยนสภาพพื้นจากการเป็นเด็กสู่วัยหนุ่มสาว ในบุคคลุกรัตนโกสินทร์นี้ ปกติพระองค์ชายโสกันต์เมื่อพระชันษา ๑๓ ปี พระองค์ทรงปฏิบัติโสกันต์เมื่อพระชันษา ๑๑ ปี

พระราชพิธีนี้ทำพร้อมไปหรือรวมกับพระราชพิธีพัจตรภินท์ หรือพระราชพิธีตรุษ พระราชพิธีกันต์ หรือเกศากันต์ แต่เดิมนั้นมีเฉพาะพระเจ้าลูกเชօโสกันต์ แต่ในพระราชาภิบาลพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเป็นต้นมาโปรดเกล้าฯ ให้หม่อมเจ้าหวานเชօและหม่อมเจ้าในกรมซึ่งเป็นที่ทรงคุ้นเคยโปรดปราน ให้มาเกศากันต์พร้อมพระเจ้าลูกยาเชօในพระบรมมหาราชวัง

ในพระราชพิธีนี้ มีการพระราชทานน้ำพระมหาสังข์สรงน้ำรดพระเจ้ายาเชօ และเจ้านายที่เข้าร่วมพิธีเกศากันต์ด้วย

๔. พระราชพิธีพัจตรภินท์หรือพระราชพิธีตรุษ เป็นพระราชพิธีสำหรับพระนคร ทำเพื่อสวัสดิมงคล แก่พระนคร พระเจ้าแผ่นดิน ตลอดจนพระบรมวงศ์ข้าราชการทั้งฝ่ายนอกฝ่ายใน และอาณาประชาราษฎร์

พิธีนี้กระทำทั้งพิธีพระมหาชนกและพิธีสงฆ์ พิธีพระมหาชนกมีพิธีโรมกุณที่หรือทำนำ้มนต์ด้วยหม้อกุณก์หรือหม้อข้าว ๕ ใบ หม้อกุณก์ในกลางนั้นเป็นของพระมหาราชครุฑ์เก็บนำ้มนต์ไว้ด้วยในวันทรงเครื่องเครื่องใหญ่และพิธีทั้งปวง อีก ๘ หม้อก์แยกกันไปตามเจ้ากรรมปลัดกรม เป็นนำ้มนต์ที่เก็บไว้สำหรับถวาย ส่วนการพระราชพิธีสงฆ์มีการสาวดมนต์ โดยพระสงฆ์ที่มาสาวดมนต์มีจำนวน ๖๙ รูป เริ่มสาวดมนต์ในวันแรก ๑ คำ โดยผลักกันสำหรับละ ๖ ชั่วโมงทั้งกลางกันและกลางคืนจนถึงแรม ๑๔ คำ เวลาเช้า ซึ่งมีโสกันต์เจ้านายด้วย ในเวลาเย็นมีกระบวนการแห่พระสงฆ์จากวัดพระศรีรัตนศาสดารามไปยังโรงพิธี มีการประโคมดุริยางค์ ครั้นเมื่อพระสงฆ์ขึ้นนั่งเรียงร้อยแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงจุดเครื่องน้ำมัสการ เทียนที่จุดมี ๔ เล่ม เล่นหนึ่งเมื่อพระสงฆ์สาวดพระบูรพิต เล่นที่สองจุดเมื่อพระสงฆ์สาวดธรรมจักร เล่นที่สามจุดเมื่อสาดมหาชัยสูตร เล่นที่สี่จุดเมื่อสาดอาภานภูมิสูตร หรือการยกน้ำ เมื่อสาดไปถึงกำหนดยิงปืนกีหยุดรอขึ้น แล้วจึงได้สาดต่อไปเป็นระยะ การสาดการยกน้ำประสงค์จะให้เป็นการระวางภัยอันตรายแก่อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง ในวันแรก ๑๕ คำ พระสงฆ์ที่สาดการยกน้ำหยุดแล้วขึ้นสาดแห่เมตตาจนถึงเวลาเดี่ยงพระเพล แล้วสาวดมนต์ทำนำ้มนต์ เมื่อพระสงฆ์กลับแล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานน้ำสังข์ทรงเจิมพระบรมวงศานุวงศ์ หลังจากนั้นมีการประพรบน้ำมนต์ โดยทรายในพระราชฐานและตามถนนหนทางที่สำคัญ

๕. พระราชพิธีศัจปานกាលหรือพระราชพิธีอันน้ำพระพัฒนสัตยา เป็นพระราชพิธีใหญ่สำหรับแผ่นดินมาแต่โบราณกาล เพื่อยกเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองในรัชการที่ ๑ เป็น

พระราชพิธีที่รวมทั้งพิธีพระมหาณ์และพิธีสงฆ์ ตามปกติกำหนดทำปีละ ๒ ครั้ง คือ ขึ้น ๓ ค่ำ เดือน ๔ ครั้งหนึ่ง และใน ๓ ค่ำ เดือน ๑๐ อีกครั้งหนึ่ง

พระราชพิธีศัจจปานกาลหรือถือน้ำ ขัดขืนในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์มีอยู่ด้วยกัน ๕ ลักษณะคือ

- (๑) ถือน้ำเมื่อเสวียราชย์หรือเมื่อบรมราชาภิเษก
- (๒) ถือน้ำปกติ คือ ผู้รับราชการอยู่แล้ว ต้องถือน้ำปีละ ๒ ครั้ง
- (๓) ผู้ที่เข้ามาเพื่อพระบรมโพธิสมการหรือผู้ที่มาจากเมืองปักจามิตร ต้องถือน้ำก่อน
- (๔) ทหารเป็นกุญแจที่ถืออาวุธอยู่เสมอ ต้องถือน้ำทุกเดือน
- (๕) ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นที่ปรึกษาราชการ หรือองค์มนตรีต้องถือน้ำพิเศษ คือเมื่อเข้ารับตำแหน่ง

ทั้งนี้สามารถสรุปถึงลำดับของพระราชพิธีถือน้ำตามประเพณีที่จัดทำปีละ ๒ ครั้ง เพียงสังเขป ดังนี้

- (๑) ทำน้ำพระพุทธมนต์
- (๒) ทำน้ำพระพุทธมนต์ให้เป็นน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
- (๓) สถาบันตน
- (๔) คืนน้ำพระพิพัฒน์สัตยา
(น้ำพระพิพัฒน์สัตยา เป็นน้ำที่ชำระพระแสง)

ในรัชกาลพระบาทสมเด็จพระปูจญาณเกล้าน้ำออยู่หัว มีการพระราชพิธีในวัดพระศรีรัตนศาสดาราม บนธرىมนماสานศิลปะในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปปั้ยวัฒน์รัชกาลที่ ๑ พระชัยวัฒน์ในรัชกาลที่ ๕ พระชัยวัฒน์เน瓦โลหนะน้อย พระปริบัติธรรมสามพระคัมภีร์ เทวรูปพระอิศวร พระอุมา พระรายณ์ และพระพรหม

พระแสงที่เชิญออกประดิษฐานโดยพาคนบันไดแก้ว คือ พระแสงศรสามองค์ พระแสงหอกเหลวรัตน เทวรูปเชิญพระบวรค์นารายณ์พระเทวทูปอิกองค์หนึ่งเชิญถึงพระอุปัชฌาย์พระแสงองค์อื่นๆ บรรจุหินมุกตั้งโต๊ะหน้าโต๊ะหมู่ พระพุทธรูป ขันหยก เทียนพระราชพิธีและพระจ้ายโภราณรองกรอบทองคำประดับเพชรเครื่องต้น ที่ร่วมฐานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก ตั้งโต๊ะเท้าคู่ท่องเหลืองวางมือน้ำเงิน ๑๒ หม้อ ขันสาครตั้งข้างล่าง ๒ ขัน โถงสาสีญจน์ถึงกัน พระราชพิธีนี้มีความหมายกำหนดการ ๒ วัน คือ วันแรกเป็นการประกาศสำหรับเสริญ พระพุทธคุณ สุดคุณประมหากษัตริย์ทั้ง ๕ รัชกาล รวมทั้งคำตักเตือนข้าราชการและอิษฐานขอพระเทพยดา พระสงฆ์เชิญพระพุทธมนต์ ราชบัณฑิตทำอธิษฐานน้ำพระพิพัฒน์สัตยา

วันที่สองตอนเช้ามีความภักดีต่อพระพุทธศาสนาที่เจริญพระพุทธมนต์วันก่อน พระมหาณอ่านองการแข่งน้ำ เมื่อจานจบแล้วเชิญพระแสงครุฑ์ใบนำพระพิพัฒน์สัตยา พระมหาราชาครุแห่งนำพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์สักจ��า อาลักษณ์อ่านประภาต เมื่อจบแล้วข้าราชการอ่านคำสาบานพระนาถสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสวยงามน้ำพระพิพัฒน์สัตยาอก่อนแล้วจึงแจงพระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการคืน

พระราชพิธีนี้ยกเลิกไปเมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว จนถึงรัชกาลปัจจุบัน ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีนี้ขึ้นอีก เมื่อวันที่ ๒๔ และ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๒ แต่ผู้ที่ถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในพระราชพิธีครั้งนี้ เคพะผู้ที่เป็นสามาชิกราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์ รามาธิบดีเท่านั้น และไม่ได้เรียกพระราชพิธีว่า “พระราชพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาหรือพระราชพิธีศัจปานกาล” ซึ่งผนวกการพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันมีศักดิ์รามาธิบดีกับถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาเข้าด้วยกัน

๖. พระราชบรมราชาภิเษก เป็นพระราชพิธีใหญ่ในการขึ้นครองราชย์ของพระเจ้าแผ่นดินทุกสมัย ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับพระราชพิธีต่างกันไปบ้าง ความสำคัญของพระราชพิธีนี้ แต่เดิมอยู่ที่ทรงรับน้ำอภิเษก ปัจจุบันถือเอกสารธรรมพรมหาพิชัยมงกุฎเป็นสำคัญ สำหรับพระราชบรมราชาภิเษกในรัชกาลปัจจุบัน ได้ยันพิธีให้น้อยลง โดยจัดงานพระราชพิธีตามลำดับโดยสังเขป ดังนี้

วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นวันจุติเทียนชัย พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นวันบรมราชาภิเษก ตอนเช้าสรงนรูราภิเษก และทรงรับน้ำอภิเษก ตอนบ่ายเดี๋ยวออกห้องพระโรง ตอนเย็นเดี๋ยวพระราชดำเนินไปปัจพระศรีรัตนศาสดาราม เพื่อనมสการพระพุทธมนามฉรัตนปัฏ्ठาม偈 และแสดงตนเป็นอัครศาสนบุปถัันภก

วันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เป็นวันเดี๋ยวเคลิมพระราชนมณฑีบร

วันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๕๓ ตอนเช้าคณาธุตเข้าฝ่าฯ ตอนเย็นเดี๋ยวออกให้ประชาชนได้เท่องสานมชัย

วันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๕๓ เดี๋ยวออกสถานปนาฐานันดรศักดิ์และอริยฐานันดรศักดิ์พระบรมวงศ์แล้วทรงสักดิ์พระบรมราชโณทนา

ในการพระราชบรมราชาภิเษกครั้งนี้ได้กำหนดสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ตั้งทำน้ำอภิเษก ๙ แห่งใน ๑๙ จังหวัดโดยผู้ว่าราชการจังหวัดมอบหมายให้ราชบุตรไปปลีกกรรมตักน้ำที่เป็นศิริมงคล ณ สถานที่ศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดนั้นบรรจุภาชนะแล้วนำเข้าพิธีเสกน้ำเริ่มพิธีตั้งแต่วันที่ ๘ มีนาคม ๒๕๕๓ แล้วนำน้ำส่างสำนักพระราชวังให้ทันภายในวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๕๓

5. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในประเทศไทย

กรุงเทพมหานคร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : น้ำพระพุทธมนต์จากหอศาตราจาม ในพระบรมมหาราชวัง

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระบรมมหาราชวัง ได้โปรดให้มีหอสวดทำน้ำมนต์พุทธปฏิตร โดยนิมนต์พระสงฆ์วัดดอยปุ หรือวัดชนะสงคราม เป็นทำพิธี ตามแบบอย่างธรรมเนียมกรุงศรีอยุธยาในสมัยสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ซึ่งมีเหตุว่าคราวแวงเรื่องภูตผีมาขวางและการไม่เป็นมงคลกิจขึ้นในพระราชวังบ่อยครั้ง ได้มีการจัดหาพระสงฆ์เจกิอาจารย์มาสวดทำพิธีปัดเป่า ทำน้ำมนต์ประพรหมเป็นการขับไล่แต่กีหานเสื่อมคลายไม่ จึงโปรดให้นิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายรามัญนิกายถวายกวาดดอยปุ 5 รูป มาทำพิธีสวดพระปฏิตร เสกทำน้ำพระพุทธมนต์ 3 วัน 3 คืน เทศกาลต่อๆ กัน จึงสงบลง ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สร้างหอสวดทำน้ำมนต์พุทธปฏิตรเสกขึ้นใหม่ เรียกว่า หอศาตราจาม เพื่อใช้สวดทำน้ำพระพุทธมนต์สำหรับถวายตรงและนิมนต์พระสงฆ์ประพรหมน้ำพระพุทธมนต์รอบพระบรมมหาราษฎร์ และได้เพิ่มเติมพิธีการจากเดิมออกหนีออกจากพระสงฆ์ฝ่ายรามัญนิกายวัดชนะสงครามซึ่งทำพิธีในเวลาป่ายคือ ให้มีพระพิธีธรรม 4 รูป ซึ่งนิมนต์จากวัดหลวงทึ่งเก้าอี้ คือ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม วัดสะเกต วัดมหาธาตุบูรพาชรังสุจัณ្ឌ วัดสุทัศน์เทพวราราม วัดจักรวรรดิราชวาราส วัดระฆังโอมนิตราม วัดประยูรวงศ์วาราส วัดอนงค์รามและวัดราชสีหาราม มาสวดพระพุทธปฏิตรในเวลากลางคืนเป็นประจำวันทุกวัน

ปัจจุบันมีพิธีสวดน้ำพระพุทธมนต์ เนพะวันธรรมส่วนเท่านั้น นำพระพุทธมนต์นี้ เข้าพนักงานจะตักบูรพุระเต้าห่อผ้าขาวประทับตรา เชิญไปท่องถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สำหรับสรงทุกวัน โดยถือเป็นราชประเพณีและปฏิบัติเดิมมาจนถึงรัชกาลปัจจุบัน

ในการประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ของกรุงเทพมหานคร เพื่อเสกน้ำพระพุทธมนต์ ศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายเป็นน้ำสรงอภิเษกแด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542 เป็นการต่างจากของจังหวัดอื่น ๆ กล่าวคือ ทำพิธี ในวันจันทร์ที่ 22 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นวันธรรมส่วนะ โดยผู้แทนจากกรุงเทพมหานครได้ตักน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากหอศาตราจาม ในพระบรมมหาราชวัง ซึ่งมีพระสงฆ์ 5 รูป จากวัดชนะสงคราม ทำพิธีสวดพระพุทธปฏิตรแล้วเชิญไปบังกระทรงมหาดไทย เพื่อเข้าพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ร่วมกับน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่จังหวัดต่าง ๆ ทั่วราชอาณาจักร

จังหวัดกระบี่

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : วังหลวง น้ำตกห้วยโต้

น้ำตกห้วยโต้ ตั้งอยู่ในเขตอุทยานแห่งชาติดินแดนญูชา ห้องที่บ้านหัวยโต้ หมู่ที่ 4 ตำบลทับปริก อำเภอเมืองกระบี่ บริเวณที่ตั้งของน้ำตกมีแม่น้ำทุ่งหญ้าเลียงสัตว์ของชาวบ้าน และมีสัตว์ป่าชูกชุม ชาวบ้านเรียกน้ำตกนี้ว่า “คลองโตน” ซึ่งหมายถึง ลำห้วยหรือคลองที่มีน้ำตก

น้ำตกนี้มีลักษณะเป็นธารน้ำไหลลดหลั่นกันเป็นชั้นๆ บางชั้นเป็นชั้นน้ำตกเดียว บางชั้นเป็นชั้นน้ำตกที่ให้ลากหาน้ำตกสูงกว่า 50 เมตร แต่ละชั้นมีวังน้ำ ซึ่งมีชื่อต่างๆ กัน บางวังน้ำเรียกตามชื่อต้นไม้ที่ขึ้นในบริเวณวังน้ำนั้น เช่น วังชอก วังหายแคง วังป่อง บางวังน้ำนั้น เช่น วังสามหมา ซึ่งเด็กน้ำว่าชาวบ้านไปหาปลาที่วังน้ำนี้และใช้รากของว่านสาหร่ายเป็นยาเบื้องปลาได้ ปลาถึง 3 หมาม วังหลวง ซึ่งเด็กน้ำว่ามีคนพบงูขาวตัวใหญ่ มีหงอน เครื่องกันวันเป็นหลวงที่รักษาแห่งนี้ หรือเป็นวังน้ำซึ่งเป็นที่อยู่อาศัยของหลวงผู้คุ้มครองป่าแห่งนี้

น้ำตกหัวยโต้นี้เป็นต้นกำเนิดของคลองกระบี่ใหญ่ซึ่งเป็นแม่น้ำที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดกระบี่และเป็นแหล่งน้ำที่ใช้สำหรับการเกษตร ชาวบ้านเรียกน้ำตกนี้ว่า “คลองกระบี่” ยาวประมาณ 5 รอบ

5 ธันวาคม 2530

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำตักดิ สิทธิ : พระอุโบสถวัดแก้วโกรวาราม

จังหวัดกระบี่ประกอบพิธีเสกทำน้ำตักดิ สิทธิ ณ พระอุโบสถวัดแก้วโกรวาราม ซึ่งตั้งอยู่บ้านเลขที่ 24 ถนนอิศรา หมู่ที่ 1 ตำบลปากน้ำ อ่าเภอเมืองกระบี่ ห่างจากตัวเมืองประมาณ 1 กิโลเมตร วัดแห่งนี้สร้างเมื่อปีพุทธศักราช 2443 โดยพระยาอิศราธิชัย (หนึ่ง ณ กลาง) ครั้งดำรงตำแหน่ง “พระแก้วโกรพ” เจ้าเมืองกระบี่ ร่วมกับข้าราชการและประชาชนสร้างขึ้นเพื่อใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศล และทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา ต่อมาในปีพุทธศักราช 2467 คณะสงฆ์ และทางราชการได้สร้างพระอุโบสถขึ้น และทำพิธีผูกพัทธสีมาเมื่อปีพุทธศักราช 2467 พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนาเป็นวัดแก้วโกรวาราม เมื่อวันที่ 19 พฤษภาคม 2513

จังหวัดกาญจนบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำสามประสบ

ปากแม่น้ำสามประสบ หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “ปากแม่น้ำสามสน” ตั้งอยู่ ณ หมู่ที่ 4 บ้านวังกะ ตำบลหนองสู อำเภอสังขละบุรี แม่น้ำสามประสบเป็นที่รวมของแม่น้ำสามสาย ได้แก่ แม่น้ำบานดี

แม่น้ำของการเรีย แม่น้ำรันตี ซึ่งไหลมาจากเทือกเขาตะนาวศรี มาบรรจบ เป็นแม่น้ำสายใหม่ เรียกว่า แม่น้ำบุญน้อย หรือแม่น้ำไทร โภค อันเป็นสายหนึ่งของแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำทั้งสามสายนี้ เคยเป็นเส้นทางการเดินท้าพของไทยและพม่าตั้งแต่ กรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรี และกรุงรัตนโกสินทร์ และบริเวณปากแม่น้ำสามประสาทนี้ เคยเป็นส่วนหนึ่งของสมรภูมิ “ศึกทำดินแดง - สามสถา” ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จ พระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช ปัจจุบันบริเวณท่าดินแดง นั้นได้ถูกท่วมไปหมดแล้วซึ่งคงเหลือแต่บ้านสามสันไว้เป็นหลักฐานและอนุสรณ์แห่งการทรงครามในครั้งนั้น และแหล่งน้ำนี้ยังคงมีความสำคัญยิ่งต่อการอุปโภค บริโภคของชาวไทย ชาวมอญ และชาวพม่า ดังเช่น ในอดีตที่ผ่านมา และเป็นแหล่งน้ำที่เคยใช้ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ทุกเกล้า ถวายในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดไชยชุมพลชนะสงคราม

จังหวัดกาญจนบุรี ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดไชยชุมพลชนะสงคราม (วัดใต้) ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 227 ตำบลบ้านใต้ อำเภอเมืองกาญจนบุรี วัดนี้เป็นวัดโบราณที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ เมื่อครั้งไทยทำสงครามกับพม่า โดยท้าวไทยจะต้องมาพักแรมชุมพลที่อามนาขตวัดนี้และทำพิธีบวงสรวงก่อนออกไปประจำกับท้าวศรีสุริยนนท์ สันนิษฐานว่า พระยาประสิทธิ์ ทรงราม หรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “พระยาตาแดง” หรือ “น้ำเจ้าเมืองตาแดง” เจ้าเมืองกาญจนบุรีเป็นผู้สร้าง ภายในพระอุโบสถประดิษฐานพระพุทธรูปศิลาแดงปางตรัสรูปซึ่งเป็นพระพุทธรูปป่าแก่สมัยทาวรดี นอกจากนี้ยังมีมนตหาปประดิษฐานร้อยพระพุทธบาท ซึ่งสร้างมาตั้งแต่ครั้งโบราณอยู่ภายในบริเวณวัดด้วย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้บวงสรวงวัดไชยชุมพลชนะสงคราม เป็นพระราชานุสวงห์ชั้นตี เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม พุทธศักราช 2521

จังหวัดกาฬสินธุ์

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : คุณน้ำลัด

สายน้ำลัด หรือคุณน้ำลัด เป็นลำน้ำที่แยกออกจากลำน้ำป่า อยู่ห่างจากที่ว่าการอำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ประมาณ 1 กิโลเมตร ในท้องที่ตำบลลำพาน อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ ผู้เฒ่าผู้แก่เล่าว่า เมื่อเกิดมาภัยพบน้ำน้ำนี้แล้ว ในอดีตบริเวณนี้เป็นชุมชนเก่ามีอาชญากรร้ายปี มีลักษณะเป็นเกาะอยู่ตรงกลางมีสายน้ำลัดเป็นคูน้ำล้อมรอบ เชื่อว่า ในสมัยโบราณนอกจากจะเป็นคูน้ำล้อมรอบแล้วยังใช้อุปโภคบริโภคได้ ปัจจุบันชาวบ้านที่อาศัยในบริเวณนี้ใช้น้ำในการปลูกผักสวนครัว สวนผลไม้ และใช้ในการกิจกรรมต่างๆ ได้ เนื่องจากมีน้ำขังตลอดทั้งปี บางจุดกว้าง 3 – 4 เมตร และตลอดคูน้ำจะมีต้นไม้茂密 แหล่งน้ำค่อนข้างหนาแน่น ชาวเมืองกาฬสินธุ์ ถือเป็นแหล่งน้ำสำคัญที่เก่าแก่

คู่บ้านคู่เมืองมาตั้งแต่สมัยเริ่มตั้งเมืองกาฬสินธุ์และใช้เป็นแหล่งน้ำสำคัญศิทธิ์ประกอบพิธีกรรมต่างๆ รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำที่เคยใช้ทำนาสำคัญที่ทูลเกล้าฯ ถวายในการพระราชพิธีมหามงคลเนื่องในพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำสำคัญศิทธิ์ : พระอุโบสถวัดกลาง

วัดกลางเป็นพระอารามหลวง ประเภทวรวิหาร สร้างขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช 2378 ตั้งอยู่ที่ถนนกาฬสินธุ์ อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 900 เมตร

วัดกลางถือเป็นวัดสำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ และใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีสำคัญ ๆ ทางศาสนา เป็นที่ประดิษฐานพระเจ้าองค์ดำหล่อด้วยทองสัมฤทธิ์ หรือดามรง หน้าตักกว้างประมาณ 20 นิ้ว เป็นพระพุทธรูปลักษณะงามสร้างในสมัยพระเจ้าคุณานาม เมืองกฎแต่งช้าง ต่อมาพระยาชัยสุนทร (กิ่ง) ได้นำมาเป็นพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์หากปีได้แล้งประชาชนชาวเมืองจะอัญเชิญพระพุทธรูปแห่งขอนเเสงอ แต่ทั้งไว้ไม่นานผู้ของพระพุทธรูปก็จะกลับคำคู่ลงรักตามเดิม

จังหวัดกำแพงเพชร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพิกรรมตักน้ำ : บ่อสามแสน

บ่อสามแสน อยู่ในวัดอารามใหญ่บริเวณโบราณสถานเมืองกำแพงเพชร ซึ่งตั้งอยู่บนถนนไปอ่างเก็บน้ำกระต่าย ท้องที่อ่างเก็บเมืองกำแพงเพชร ลักษณะเป็นบ่อน้ำสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 9 เมตร ยาว 17 เมตร สูง 7-8 เมตร อยู่ด้านหน้าวัดนอกเขตพุทธวاس เหตุที่ชาวบ้านตั้งชื่อบ่อน้ำนี้ว่า “บ่อสามแสน” หมายถึง คนที่ใช้น้ำบ่ออึงสามแสนคนยังไม่หมด บ่อน้ำสามแสนนี้เป็นบ่อที่สามารถกักเก็บน้ำไว้ใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคของชาวกำแพงเพชรมาแต่ครั้งโบราณกาล

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำสำคัญศิทธิ์ : พระอุโบสถวัดคุยวาง

จังหวัดกำแพงเพชร ประกอบพิธีทำน้ำสำคัญศิทธิ์ ณ พระอุโบสถคุยวางซึ่งตั้งอยู่เลขที่ 127 ถนนราชดำเนิน ตำบลในเมือง อ่างเก็บกำแพงเพชร เป็นวัดเก่าแก่ที่สันนิษฐานว่าสร้างมาแล้วไม่น้อยกว่า 400 ปี จนถึงสมัยรัชกาลที่ 4 จึงได้มีผู้สร้างวัดขึ้นใหม่ในบริเวณที่ตั้งเดิม โดยได้รับอนุญาตต่อพระราชนครองพญสิงหราม (นุช) เจ้าเมืองกำแพงเพชร ในสมัยนั้น

วัดคุยวางเป็นอารามรายภูร์ ที่มีความสำคัญในฐานะ ที่เป็นสำนักศาสนศึกษา คือ เป็นสถานที่เล่าเรียนพระธรรมวินัยสามเณรแผนกรธรรมและบาลี นอกจากนี้คุณธรรมการบุกครองของคณะสงฆ์ จังหวัดกำแพงเพชร

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงสถาปนา พระบรมรูปหล่อของพระองค์ซึ่งหล่อด้วยโลหะ สูง 15 นิ้วครึ่ง พร้อมพระบรมฉายาลักษณ์ไว้เป็นสมบัติของวัด และ

จังหวัดกำแพงเพชร เกษบประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒ์สัตยาในวิหารวัดคุย่างดิตต์อันมานาน และเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2515 พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดช สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ได้เสด็จพระราชดำเนินทรงบำเพ็ญพระราชกุศลถวายผ้าพระภูมิที่นี่

จังหวัดขอนแก่น

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ :

1. สาระน้ำโบราณสมัยโบราณ ตั้งอยู่ที่หน้าปราสาทหิน วัดกู่ประภาซัย บ้านนาคำน้อย หมู่ที่ 1 ตำบลบัวใหญ่ อำเภอโนนหงส์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอโนนหงส์ 16 กิโลเมตร ถือเป็นภูมิคุกิษาและตามหลักฐานในศิลปาริมภารักษ์ของโบราณชุดพบที่กู่แก้ว ตำบลดอนช้าง อำเภอเมืองขอนแก่น กล่าวว่าสร้างในสมัยพระเจ้าชัยธรรมันที่ 7 (พุทธศักราช 1720 - 1780) กษัตริย์องค์สุดท้ายของอาณาจักรขอม เพื่อใช้เป็นธรรมศาลา ที่พักคนเดินทาง และโรงพยาบาลที่พระองค์สร้างขึ้นภายใต้ราชอาณาจักร ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของกู่ประภาซัย มีสาระน้ำโบราณศักดิ์สิทธิ์ครุศักดิ์วิเศษและเป็นชนิด มีลักษณะเป็นบ่อผ่อน้ำชั้น มีน้ำจืดสนิทตลอดปี พระสงฆ์ได้ใช้น้ำในสาระน้ำสำหรับสวดทำน้ำพระพุทธมนต์เนื่องในวันออกพรรษาดิตต์อันมานาหาลากสิบปีจนปัจจุบัน

2. สาระน้ำบันภูหัน ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 2 ตำบลสว่างแสง อำเภอชนบท ห่างจากที่ว่าการอำเภอโนนหงส์ 18 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นหินแกรนิตขนาดใหญ่อยู่บนยอดภูหันทรงกลางมีบ่อหินกว้าง 70 เซนติเมตร ลึก 2.4 เมตร มีน้ำขังตลอดปี ตักน้ำจากบ่อเท่าไรก็จะมีน้ำไหลเข้ามาแทนที่ ในวันรุ่งขึ้นชาวบ้านจึงเรียกว่า “บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์” บริเวณนี้มีป่าไม้ล้อมรอบ เป็นที่เกิดของลำหัวไวงшен และอีกหลายหัวไวยของอำเภอชนบท และอำเภอเมืองจ้าวศรี ซึ่งไหลลงสู่แม่น้ำชี เป็นสถานที่วิเวกสงบนมตามโบราณกาล พระสงฆ์สูบปฏิปัต្រปันโนสายพระอาจารย์มั่น ภูริทตโต หลาบูรูป อาที พระอาจารย์ฟัน อาจาริ พระอาจารย์สิงห์ พระอาจารย์กงมา พระอาจารย์ผาง จิตตคุตโต เกษมานันท์ปฏิบูรณ์ สถานที่แห่งนี้ดีดต่ออันมานา ปัจจุบันบริเวณภูหันเป็นที่ตั้งของวันภูหันบรรพต สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระมหาธาตุแก่นนคร วัดหนองแวง

จังหวัดขอนแก่น ได้ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระมหาธาตุของแก่นอนุสรณ์ สถาชูชนในพิธีมหามงคลเทิดพระเกียรติครองศิริราชสมบัติครบ 50 ปี และมังคลานุสรณ์ 200 ปี ขอนแก่น วัดหนองแวง ซึ่งเดิมชื่อว่า วัดเหนือ ตั้งอยู่ที่ถนนกลางเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น

วัดหนองแวง ได้รับพระราชทานวิสุจดานสีมา ครั้งหลังสุดเมื่อวันที่ 27 ธันวาคม พุทธศักราช 2527 มูลเหตุของการสร้างพระมหาธาตุแก่นนคร สมเด็จพระสังฆราช (วานานมานคร) พระราชบรมราชนารีริกชาตุให้ไว้ตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2522 และเจ้าอาวาสรูปปัจจุบันได้รับพระ

บรมสารีริกษาดุตามนิจจากประเทศพม่า เมื่อพุทธศักราช 2528 และเพื่อร่วมเฉลิมพระเกียรติแด่ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวใน握ราชการทรงสิริราชสมบัติครบ 50 ปี รวมทั้งทรงกับภาระที่เมือง ขอนแก่นมีอายุครบ 200 ปี ในปี พุทธศักราช 2540 จึงได้มีการก่อสร้างพระมหาธาตุแก่นคร อนุสรณ์สาธุชน (พระธาตุ 9 ชั้น) ขึ้นเมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พุทธศักราช 2533 และแล้วเสร็จเมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม พุทธศักราช 2540 โดยองค์พระมหาธาตุสามารถใช้เป็นสถานศึกษา อบรมปริยัติ ธรรม พระปฏิบัติธรรม และพระปฏิวัชธรรม เป็นศูนย์รวมวัฒนธรรมและเป็นนิทัศนสถานศักดิ์สิทธิ์ นักท่องเที่ยวสู่ท่องถินศรีสุวัฒนาภิเษก ไปแล้วจำนวน 34.1 ล้านบาท

จังหวัดจันทบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพหลิกรรมตักน้ำ :

1. คลองนารายณ์ เป็นชาน้ำที่อยู่ในท้องที่ตำบลคลองนารายณ์ อำเภอเมืองจันทบุรี เกิดน้ำตกรเข้าสะระบานป ทางทิศตะวันออกของตัวเมืองในปัจจุบัน มีเรื่องเล่ากันมาว่าที่ได้ชื่อว่า คลองนารายณ์ เนื่องจากด้านล่างแม่น้ำ ไหลออกมากจากถ้ำ ซึ่งภายในถ้ำมีเทวรูปพระนารายณ์สถิตอยู่ ความจริงต้นของน้ำสายนี้จริง ๆ คือน้ำตกรอบบ้านปซึ่งไหลผ่านลงมาจากหน้าหาดสูงประมาณ 20 เมตรเศษ จากนั้นจึงไหลลงมาตามลักษณะ และมีอ่างขังน้ำอยู่ชั้นล่างที่เรียกว่า “อ่างทรงส” ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เมื่อครั้งยังทรงพนวชเคยเสด็จประพาสเมื่อ พุทธศักราช 2400 และลงทรงน้ำในอ่างนี้ กับโปรดให้สร้างเจดีย์และศาลาประทับพักร้อนไว้ด้วย พระราชทานชื่อเจดีย์ว่า “จุลสีห์จุนกดเจดีย์” และเมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เสด็จประพาสจันทบุรี เมื่อ พุทธศักราช 2419 ได้เสด็จไปที่น้ำตกรอบบ้านปและลงทรงน้ำที่อ่างทรงสด้วย

2. สารแก้ว วัดสารแก้ว ท้องที่ตำบลพลอยแวง อำเภอท่าใหม่ ตามตำนานกล่าวว่า มีผู้ไปพบสารน้ำแห่งหนึ่ง กว้าง 6 เมตร ยาว 7 เมตร อยู่ในป่าทึบป่าจากบ้านคน น้ำในสารเต็มเปี่ยม และใสบริสุทธิ์จนมองเป็นสีมรกต มีปลานานาชนิดอาศัยอยู่สามารถกินได้ด้วยฟันเดียว ข้างสารมีตาลต้นใหญ่สูงอกงามเชือบชุมอยู่เป็นนิจ ในสารปรากฏมีแสงสว่างเป็นวงเขียวคล้ายแก้วมรกตเป็นลงรอบสาร นอกจากน้ำบังมีผู้เห็นแสงสว่างจากต้นตาล แล้วแสงสว่างนั้นสะท้อนลงไปในสารด้วยความใสสะอาดของน้ำ ในสารปรากฏอยู่เป็นนิจ ทำให้ชาวบ้านที่ทราบเรื่องต่างก็ถือว่าสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ และได้ให้ชื่อสารนี้ว่า “สารแก้ว” น้ำในสารแก้วได้นำมาประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายเป็นน้ำอภิเนกนบดึงแต่รัชกาลที่ 5 เป็นต้นมาทุกรัชกาลนั้นรัชกาลปัจจุบัน สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : ณ ศาลาราชจันทบุรี วัดไผ่ล้อม

จังหวัดจันทบุรีประกอบพิธีเสกทำศักดิ์สิทธิ์ ณ ศาลาราชจันทบุรี วัดไผ่ล้อม พระอาราม หลัง ตั้งอยู่เลขที่ 17 หมู่ที่ 6 ตำบลจันทนนิมิต อ่าเภอเมืองจันทบุรี เป็นวัดเก่าแก่ของจังหวัดจันทบุรี

สร้างเมื่อ พุทธศักราช 2320 ในวัดมีพระอุโบสถรูปทรงจีนและจิตรกรรมฝาผนังประดับพระอุโบสถ ซึ่งกรรมศิลป์การได้ทำการสำรวจและอนุรักษ์เมื่อพุทธศักราช 2521 และแจ้งให้ทราบว่าจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถนี้เป็นจิตรกรรมสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย วัดไฝล้อมเป็นศูนย์กลางของคณะสงฆ์ จังหวัดชั้นทบูรีมาช้านาน เมื่อประมาณ 80 ปีล่วงมาแล้ว สมเด็จพระบรมโภรตาธิราชฯ สถาปนา มหาวิหารชุมาร เคยเสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีกรรมสาดพระสาดพระเกศพระพุทธไสยาสน์ ประจำภาคตะวันออก ในวันที่ 16 สิงหาคม พุทธศักราช 2531

จังหวัดฉะเชิงเทรา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพหลิกรรมต้นน้ำ : ปากน้ำโขโถ

ปากน้ำโขโถ ตั้งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดฉะเชิงเทราประมาณ 24 กิโลเมตร และห่างจากตัวอำเภอบางคล้าไปทางทิศตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร เป็นสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์แห่งหนึ่งคือ เมื่อครั้งก่อนเสียกรุงศรีอยุธยาครั้งที่ 2 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ฝ่าวังค้อของพม่า มาตั้งมั่นที่ที่ว่าเมืองตะวันออกระหว่างเดินทัพไปรบกับพม่าที่ติดตามมาหลายครั้ง การเดินทางทัพครั้งนี้ได้มาขึ้นแม่น้ำบางปะกงตรงปากแม่น้ำเจ้าโโล หรือโขโถ ณ บริเวณแม่น้ำโขโถนี้เป็นพื้นที่ ยุทธศาสตร์ที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้รับ กับพม่าถึงขั้นแตกหัก ทัพพม่าแตกหนีกระชากกรุงฯ ดังพระพงษาราชบัพพระราชาหัตถเลขาดอนหนึ่งว่า “ขณะนี้ฝ่ายแม่ทัพพม่าเจ้าโขโถนี้เป็นพื้นที่ กองทัพซึ่งยกไปตามพระบยาคำแหงเพชรนั้นเสียที่มาเป็นหล่ายครั้ง จึงเกณฑ์ทัพเรือให้ยกหนุนเพิ่มเดินมาอีก และทัพยกซึ่งฝ่ายมาต่อนั้นลงมาตั้งอยู่ ณ ปากแม่น้ำเจ้าโโล เมืองฉะเชิงเทราทัพเรือ ไปถึงขั้นบรรจบกันที่นั้น ครั้งถึง ณ วันอังคาร 4 ค่ำ เดือนชัย กองทัพพม่ายกขึ้นมาแต่ปากน้ำเจ้าโโลทั้งทัพนกทัพเรือมาขึ้นที่ ท่าขามยกติดตามมาอีก.... ตัวพระบยาคำแหงเพชรกับ พระเชียงเงินชุมชานายญี่ ไฟสนท์ นายบุญมี นายทองดี นายแสงนำหน้าพลทหารร้อยหนึ่งออกไปปศุขอรับทัพพม่า ครั้งทัพพม่าใกล้ประมาณหกเข็มเดินเรือยืนเรียงกันมาใน พวงแขนจึงให้ยิงปืนใหญ่ในบรรดาพร้อมกัน ต้องพลิกแพ้นล้มตายเป็นอันมาก พม่าหนุนเนื่องเข้ามาอีก จึงวางปืนตับคำบ่องสองสาม พม่าก็แตกหนี กระชากพลด้วยพ่ายไปไม่เป็นหมวดเป็นกอง จึงขับพลทหารโกรห์องตีฟ้องสำทับໄลติดตามมาพม่า เสียเป็นอันมาก” จากนั้นจึงได้เดินทัพผ่านไปยังพื้นที่นิคม ระยะทางและจันทบุรี ตามลำดับ สถานที่ประกอบพิธีทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถหลังใหม่วัดโสธรารามวรวิหาร

พระอุโบสถหลังใหม่วัดโสธรารามวรวิหาร ตั้งอยู่บนถนนมรุพงษ์ ตำบลหนองน้ำเมือง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ริมแม่น้ำบางปะกง เป็นที่ประดิษฐาน “หลวงพ่อโสธร” พระพุทธชูปุญญาบูชา ที่มีฐานศิลาจารึกไว้ว่า “พระพุทธชูปุญญาบูชา ปางสมาธิ หน้าตักกว้าง 1.65 เมตร สูง 1.48 เมตร ฝีมือช่างล้านช้าง ตามประวัติเล่าว่า ได้ปักธาริย์โดยน้ามา และมีผู้อัญเชิญมาประดิษฐาน

ที่วัดแห่งนี้ แต่เดิมเป็นพระพุทธรูปทองสัมฤทธิ์ปางสมานธีหน้าตักกว้างศอกเศษ รูปทรงสวยงามมาก แต่พระสังฆ์ในวัดเกรงว่าจะมีผู้มาลักลอบพาไปจึงเอาปูนพอกเสริมหุ้มองค์เดิมไว้จนมีลักษณะดังที่เห็นปัจจุบัน ทุกวันคนมานมัสการเป็นจำนวนมาก

จังหวัดชลบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพ่อกรรมตักน้ำ : สารเจ้าคุณแม่วัดเขabantangtray

สารน้ำข้างพระอุโบสถเขabantangtray ตำบลเขabantangtray อำเภอเมืองชลบุรี ที่ชาวบ้านเรียกว่า “สารเจ้าคุณแม่” ตามชื่อเจ้าอาวาสคนแรกของวัดเขabantangtray ซึ่งเป็นสารน้ำที่สมเด็จมหาสมณเจ้ากรมพระยาชิรญาณวโรรส โปรดให้สร้างขึ้นในปีพุทธศกราช 2459 เมื่อครั้งเด็ดขาดจากการคณะลงมือชลบุรีและได้ประทับแรมณ วัดเขabantangtray น้ำในสารนี้ได้ใช้ในพิธีเชื่อน้ำพิพัฒน์สัตยามาโดยตลอด เพราะถือว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่เกิดน้ำฝนที่ไหลผ่านเขาระพุทธนาท ทั้ง 3 ยอด และไหลผ่านปูชนียสถานต่างๆ รวมกันที่สารแห่งนี้ ปัจจุบันพระภิกษุสงฆ์ สามเณร และชาวบ้านดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง ทำให้สารน้ำในสารนี้เพื่อการอุปโภคบริโภคเป็นประจำ โดยไม่มีโรคภัยมาเบียดเบียน

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดเขabantangtray

จังหวัดชลบุรีประกอบพิธีเสกทำศักดิ์สิทธิ์ณ พระอุโบสถวัดเขabantangtray ตั้งอยู่ที่หมู่ 6 ตำบลเขabantangtray อำเภอเมืองชลบุรี บางที่ชาวบ้านเรียกว่าน้ำวัดเขabantangtray เพราะมีพระพุทธบาทจำลองอยู่บนยอดเขาในบริเวณวัด

นกประวัติศาสตร์และนักโบราณคดีสันนิฐานว่า วัดเขabantangtray น่าจะสร้างมาก่อนกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี แต่ต่อมากรุงรัตนโกสินทร์ สมเด็จพระเจ้าบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิส บุนนาค) ให้ปลดทรัพย์สร้างและปฏิสังขรณ์วัดเขabantangtray ขึ้นใหม่ และช่วงต้นรัชกาลที่ 5 พระยาวิชิตชลเมตร เจ้าเมืองชลบุรีและพระราชาคณะ นอกราชานันพระมหากรุณาธิรัตน์แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีตีน้ำพระพิพัฒน์สัตยามของเมืองชลบุรี เช่น รัชกาลที่ 5 รัชกาลที่ 6 และรัชกาลที่ 7 ด้วย

จังหวัดชัยนาท

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพ่อกรรมตักน้ำ :

1. อ่างน้ำมนต์ ในพระวิหารหน้าเจดีย์พระธาตุ ที่วัดพระบรมธาตุวิหาร อำเภอเมืองชัยนาท ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปทางทิศใต้ประมาณ 4 กิโลเมตร เมื่อปีพุทธศกราช 2518 มีผู้ลักลอบขุดวัดอุโบสถในกรุ ให้พระประธานในพระวิหารหน้าพระเจดีย์พระธาตุ ทำให้พระประธาน

ได้รับความเสียหายมาก เจ้าอาวาสจึงได้ทำพิธีบูชาขอธิษฐานขอคุ้มครองมาให้ประชาชนกราบไหว้บูชา จึงได้พบพระพุทธรูปปางนานามาก และเมื่อชุดลักษณะมา ๓ วาระคุณ ได้พบอ่างน้ำมนต์ทำด้วยศิลา มีแผนศิลาลงเบ็ดอยู่ เมื่อนำหินศิลาลงออก ปรากฏว่ามีน้ำมนต์เต็มเปี่ยมใส่สะอาดบริสุทธิ์ และบังมีเศษหินเหลืออยู่ แต่มีศักดิ์สักดิ้งอยู่ ไปบ้าง กายในอ่างน้ำมนต์มีพระพุทธรูปสำริด ปางห้ามญาติ ๙ นิ้ว แหวนทองคำแบบโบราณไว้หัวทับทิม ๑ วง หัวหยก ๑ วง และมีพลอยหันทินเล็กๆ อีกจำนวนมาก นอกจากนั้นยังมีหองคำปลาวรวมอยู่ด้วย น้ำมนต์นั้นตักเท่าไรก็ไม่แห้ง เมื่อนำอ่างน้ำมนต์ขึ้นมาประชานเคราฟเลื่อนไสว เป็นน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ช่วยให้หายจากโรคภัยไข้เจ็บตามประวัติไม่ทราบแน่ชัดว่าใครเป็นผู้สร้างและฝังอ่างน้ำมนต์ดังแต่เมื่อใด ด้านนิยฐานว่าคงมีอายุนานนับพันปี เจ้าอาวาสได้นำอ่างเก็บน้ำมนต์ประดิษฐานไว้ในพระวิหารและทำพิธีพุทธาภิเษกโดยเชิญอาจารย์จำนวน 19 รูป

2. แม่น้ำเจ้าพระยาน้ำวัดธรรมานุสูตร แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแหล่งน้ำสืบสานเชื้อสายของชาวชัยนาท และวัดธรรมานุสูตรเป็นอารามหลวง ตั้งอยู่ด้านล่างธรรมานุสูตร อำเภอเมืองชัยนาท เป็นวัดโบราณอยู่ริมแม่น้ำเจ้าพระยาฝั่งซ้าย โดยอยู่บนไหล่เขาธรรมานุสูตร ห่างจากศาลากลางจังหวัดไปทางทิศเหนือประมาณ 10 กิโลเมตร ไม่ปรากฏหลักฐานการสร้าง แต่เดลากันว่า สร้างขึ้นในสมัยสุโขทัย ภายในวิหารมีพระพุทธรูปศักดิ์สิทธิ์องค์หนึ่งเรียกว่า “หลวงพ่อธรรมจักร” เป็นพระพุทธรูปท่องสำริด ปางห้ามสมุทร สูง 8 ศอก ป้าบันใช้ปูนหุ้มไว้ท้ององค์เป็นพระพุทธรูปที่ประชาชนเคราะห์สักการะอย่างยิ่ง ประชาชนที่สัญจรทางน้ำ เมื่อผ่านหน้าวิหารหลวงพ่อองค์จะวักน้ำแม่น้ำเจ้าพระยา ตรงนี้ประพรตัวและหัวเรือเพื่อความเป็นสิริมงคล เพราะถือว่านา้ตrongนี้เป็นน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ น้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยาตักหน้าวัดธรรมานุสูตรนี้ ได้นำไปทำน้ำอภิเชกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาตั้งแต่ครั้งรัชกาล ๖ จนถึงรัชกาลปัจจุบัน

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดศรีวิชัยวัฒนาราม

จังหวัดชัยนาทประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดศรีวิชัยวัฒนารามหรือ “วัดบ้านกล้วย” ตั้งอยู่เลขที่ 351 ถนนชัยมงคล ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยนาท ได้รับพระราชทานวิสุจนามสีมา เมื่อวันที่ 10 มิถุนายน พุทธศักราช 2459

วัดศรีวิชัยวัฒนาราม เป็นสถานที่ตั้งสำนักงานเจ้าคณะจังหวัด เป็นสำนักเรียนพระปริยัติธรรมทั้งแผนกธรรมและบาลี เป็นสถานสอนธรรมและบาลีสำนักห้องมาโดยตลอด และเป็นวัดพัฒนาตัวอย่างมาตั้งแต่ปี พุทธศักราช 2510 ปัจจุบันพระครูสุทธิชัยกอร (สุทธิศักดิ์ สุปัญโญ) เป็นเจ้าอาวาส

จังหวัดชัยภูมิ

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พระเจ้าองค์ตื้อ

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์พระเจ้าองค์ตื้อ ตั้งอยู่บริเวณด้านหลังของพระพุทธรูปเก้าเศียร สถาปัตยกรรมขอมโบราณ 7 องค์ ซึ่งบริเวณนี้เดิมเป็นบริเวณacula อธิบาย เวลาฝนตกน้ำจะไหลลงมารวมกันลงสู่ที่ต่ำ แล้วส่วนหนึ่งก็จะไหลไปอีกแห่งหนึ่งซึ่งอยู่เบื้องไปทางซ้ายมือพระเจ้าองค์ตื้อ เป็นบ่อน้ำขนาดไม่ใหญ่มากนัก มีความลึกเท่าไรไม่ทราบแต่ชัด ทราบแต่ว่าเมื่อก่อนเมื่อมีน้ำไหลลงในบ่อจะไม่เต็ม สันนิษฐานว่าเมื่อน้ำไหลลงไปแล้วอาจจะเป็นคำชาาราได้ดินผุดขึ้นใดที่หนึ่งเป็นไปได้ ต่อมานีคุณนำดินโขนลงไปทำให้บ่อน้ำดีนั่นเป็นมา

จากคำบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ที่อาศัยอยู่ในบริเวณนี้ทราบว่าภัยหลังจากทำพิธีเคราะห์สักการะพระเจ้าองค์ตื้อแล้วก็น้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้มาดื่มนกิน ซึ่งทำให้หายจากโรคภัยไข้เลิ�บได้ ทำให้มีการเล่าถือกันว่า “บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์แห่งน้ำนี้” ทำให้หายจากโรคภัยไข้เลิ�บได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ ใหม่โดยการสร้างศาลาคอนกรีตครอบบริเวณที่เป็นหลุมและพระพุทธรูปทั้งหมดเพื่อกันแดดกันฝนและการชำรุดพัง

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดทรงศิลา

จังหวัดชัยภูมิประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดทรงศิลา ตั้งอยู่ที่บ้านหินดัง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองชัยภูมิ มีเนื้อที่ประมาณ 6 ไร่ เป็นวัดรายภูมานาแต่เดิม

ในสมัยพระภักดีชุมพล (ที) เป็นเจ้าเมืองนี้ พิจารณาเห็นว่า บ้านหินดังเป็นทำเลกว่างขวาง มีชัยภูมิดี จึงได้ขยับเมืองโน้นปอปิด (บริเวณปางรากุ้งกับหนองบัวเมืองเก่า) ไปตั้งเมืองใหม่ที่บ้านหินดังจนกระทั่งทุกวันนี้วัดทรงศิลาเป็นที่เดิมชาวบ้านเรียกว่า วัดหินดัง ซึ่งคาดกันว่าคงจะสร้างขึ้นในสมัยของพระภักดีชุมพล (ที) ระหว่างปีพุทธศักราช 2418 ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังจากการข้ายึดเมืองเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ประมาณ พุทธศักราช 2424 เป็นต้นมาวัดทรงศิลาได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์ โดยเจ้าเมืองชัยภูมิ และเจ้าอาวาสวัดอีกหลายรูป มาเป็นลำดับ สำหรับพระอุโบสถหลังปัจจุบัน พระราชนิมุณี (พรน.ไชยศิลป์) อดีตเจ้าอาวาสวัดทรงศิลาและอดีตเจ้าคณะจังหวัดชัยภูมิ ได้ดำเนินการก่อสร้าง เมื่อวันที่ 12 พฤษภาคม พุทธศักราช 2516 แต่ยังก่อสร้างไม่เสร็จท่านก็ได้รับภาพถลอก ต่อมากันนั้น พระวีรชัยสุนทร เจ้าอาวาสรูปต่อมา ได้รับช่วงการก่อสร้างต่อจากแล้วเสร็จเมื่อเดือนธันวาคม พุทธศักราช 2522 มีหลังพ่อโลเป็นพระประชาน ซึ่งเป็นพระพุทธรูปขนาดหน้าตักกว้าง 150 นิ้ว สูง 200 นิ้ว สร้างขึ้นในสมัยพระยาภูมิพิชัย (เจง ศรีไชยบันด์) เป็นเจ้าเมืองชัยภูมิ (พุทธศักราช 2465 - 2471) โดยได้อัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากกรุงเทพฯ ไปบรรจุไว้ที่เกียรติของพระพุทธรูปองค์นี้

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชฯ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ขึ้นวัดทรงศิลาเป็นอิฐ
ทรงชั้นตรี เมื่อวันที่ 31 ธันวาคม พุทธศักราช 2525

จังหวัดชุมพร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพหลิกรรมตักน้ำ : บ่อน้ำวัดถ้ำเขาพู

วัดถ้ำเขาพู ตั้งอยู่ที่หมู่ 3 ตำบลชุมโคน อำเภอปะทิว จังหวัดชุมพร อยู่ห่างจากทางหลวงไป
ประมาณ 32 กิโลเมตร และห่างจากที่ว่าการอำเภอปะทิว 2 กิโลเมตร

วัดถ้ำเขาพู มีอ่างน้ำซึ่งเชื่อมกันว่าเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์มีลักษณะแบ่งเป็น น้ำจะหยดลงมา
จากหินบนภูเขา น้ำใสสะอาดเย็นมาก ทางราชการได้เคยนำน้ำจากแหล่งน้ำนี้ไปประกอบพิธีทำศพฯ ใน
ระดับประเทศหลายครั้ง รวมทั้งเคยใช้ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์หลอกเล้าฯ ถวายในพระราชพิธีบรมราชนิเทศก์
ประชาชนพรมยา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : อุบลสถานวัดชุมพรรังสรรค์

จังหวัดชุมพรประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดชุมพรรังสรรค์ หรือ วัดท่า
ตะเกาเนื่อง พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ ตั้งอยู่ที่ 5 ตำบลท่าตะเกา อำเภอเมืองชุมพร พระยา
กำแพงเพชรทรงครรมา (ชัย) เจ้าเมืองชุมพร สร้างขึ้นประมาณพุทธศักราช 2363 เพื่ออุทิศวายเป็น
พระราชกุศลเดิมพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งท่านให้
เป็นเจ้าพระยา อิทธิพูลนิมิตหมายและเกียรติประวัติอันดีงามในการทำศึกสงครามกอบกู้เมือง
ชุมพรให้พ้นจากการบุกเบิกของพม่า และท่านได้นำกองทัพกลับ จากการทำศึก ข้ามแม่น้ำมาถึง
บริเวณที่ตั้งวัดนี้ในเวลาต่อๆ หน้า นอกจากนี้ก็เพื่อให้เป็น ศาสนสถานสำหรับพุทธศาสนิกชนทั่วไป
ได้บันเพลี่กุศลในโอกาสต่างๆ

จังหวัดเชียงราย

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพหลิกรรมตักน้ำ :

1. บ่อน้ำทิพย์ บ้านปางมุ้ง ตั้งอยู่บ้านริเวณ ใกล้เข้า ดอยแม่สาด สูงกว่าระดับน้ำในลำห้วย
ประมาณ 30 เมตร อยู่ในเขตพื้นที่บ้านปางมุ้ง หมู่ที่ 6 ตำบลแม่กรรณ์ อำเภอเมืองเชียงราย ห่างจาก
ที่ว่าการอำเภอเมืองเชียงรายประมาณ 18 กิโลเมตร

บ่อน้ำทิพย์น้ำใส น้ำน้อยแก้ว เมื่อจากมีคนเห็นที่น้ำน้อยแก้วในเวลากลางคืน จะ
มีแสงโผลลั่นมาเหมือนแสงตะเกียง แล้วลอดขึ้นสูง

บ่อน้ำแก้วมีสรรพคุณในการรักษาคนป่วย เช่น ป่วยเป็นไข้ ปวดเอว ปวดศีรษะ มีคันแตกคัน แก้เล่าร้าวไปบ่อน้ำแก้วอันดีที่สุดของอาบน้ำบ่อแก้วมาล้างหน้า และคืนกิน โรคนี้ก็จะหาย ชาวบ้านต่างนับถือว่าเป็นศักดิ์สิทธิ์

2. บ่อน้ำทิพย์ วัดพระธาตุจอมกิตติ ตั้งอยู่ในบริเวณวัดพระธาตุจอมกิตติ หมู่ที่ 6 ตำบลเวียง อำเภอเชียงแสน เป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ต้นกำเนิดน้ำซึ่นไม่มีวันแห้ง น้ำคงที่สม่ำเสมอ เเล่เลือกันว่ามีคนนำไปใช้ประโยชน์มากมาย ทั้งรักษาโรคต่างๆ ตามความเชื่อ โดยเฉพาะแพทย์แผนโบราณจะนำน้ำไปประกอบยา บ่อน้ำนี้ห้ามสตรีเข้าไปดักဝง เนื่องจากเคยมีสตรีไปตักน้ำ ทำให้น้ำเกิดแห้งและปูนต้องทำพิธีบวงสรวง ขอมา น้ำจึงซึมออกมานมื่อนเดิน

3. บ่อน้ำทิพย์ วัดหนองปลาขาว ตั้งอยู่หมู่ 6 ตำบลเวียง อำเภอเทิง จังหวัดเชียงราย ประมาณ 77 กิโลเมตร เป็นบ่อน้ำที่ก่อด้วยอิฐ อยู่ในโบราณสถานวัดหนองปลาขาว ซึ่งหน่วยศิลปักษรที่ 4 อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย ได้ตรวจสอบเมื่อปี พุทธศักราช 2537 พบร้อนวัตถุและศิลปกรรมบ่งบอกถึงวัฒนธรรมทางพระพุทธศาสนาในช่วงพุทธศักราชในช่วงพุทธศตวรรษที่ 18-20 ลักษณะของบ่อน้ำเดิมก่อด้วยอิฐดินเผา ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลางประมาณ 1 เมตร สูง 10 เมตร ตั้งอยู่ระหว่างชาบโนรมสถานเป็นเนินดินทับถมด้วยกระเบื้องดินขอ แผ่นอิฐดินเผา จำนวน 2 เนิน นับเป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่ประชาชนทั่วไปให้ความเคารพเลื่อมใสและตั้งอยู่ใกล้กับล้านนาอิงซึ่งเป็นแหล่งน้ำดีน้ำดีพของการอำเภอเทิง

4. บ่อน้ำทิพย์ พระธาตุเขียว ตั้งอยู่บริเวณพระธาตุเขียว บ้านครึ่งเหนือ หมู่ที่ 2 ตำบลครึ่ง อำเภอเชียงของ ระยะทางห่างจากตัวอำเภอเชียงของ ประมาณ 25 กิโลเมตร เป็นบ่อน้ำที่ชาวบ้านบุดขึ้นบริเวณเชิงเขา เพื่อใช้ในการก่อสร้างบูรณะพระธาตุเขียวได้ใช้อุปโภคบริโภคโดยมีผู้ป่วยบางคนได้ตักน้ำมาดื่มแล้วหายจากการป่วย จึงเป็นที่ทราบพนับถือจากชาวบ้าน มีเรื่องเล่าต่อกันว่า เคยมีผู้หญิงคนหนึ่งไปวิถีน้ำเพื่อหาปลา ทำให้ปืนน้ำแห้ง ชาวบ้านต้องหาดอกไม้ขูปเทียนไปขอมา จึงมีน้ำพุดออกมatalok ในปีพุทธศักราช 2501 หลวงพ่อสุทัศน์พระธุดงค์ได้บูรณะก่อสร้างบ่อน้ำให้ใช้ได้จนถึงปัจจุบัน

5. บ่อน้ำทิพย์ สำนักสงฆ์ดอยช้าง ตั้งอยู่ ณ บริเวณทิศตะวันออกของสถานีทดลองเกษตรที่สูงวารี หมู่ที่ 3 ตำบลวารี อำเภอแม่สรวย อยู่ห่างจากชุมชนดอยช้างประมาณ 2 กิโลเมตร ถนนในท้องถิ่นเล่าร้าวว่า ในอดีตชาวเขาผ่าลีซอและอึก้อได้อพยพมาจากทางตอนใต้ของจีน มาตั้งถิ่นฐานบริเวณเทือกเขาสูงเชื่อมต่อกับเมืองไชยปราการ (อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่) ต่อนา้ได้รับการยกฐานะเป็นหมู่บ้านตามกฎหมายลักษณะปกครองท้องที่

ตามตำนานเล่าร้าว เมื่อชาวเขาลุ่มนี้ได้ตั้งถิ่นฐานเป็นการถาวรสักวันเกตพบว่า ด้านทิศตะวันออกของหมู่บ้านในคืนวันขึ้น 15 ค่ำ และแรม 15 ค่ำ จะปรากฏลั่นแสงเป็นประกายพุ่งขึ้นใน

ท้องฟ้าเหตุการณ์การนี้เกิดเวลาประมาณ 1-2 นาฬิกา เป็นประจำ ซึ่งมีการสำรวจบริเวณดังกล่าวพบว่ามีสร้างน้ำหนาดใหญ่พอดีประมาณ และด้านข้างกระเบื้องน้ำหนาดเล็กมีน้ำไหลคลอกเวลา ในสร่าน้ำนี้บ้านนาชนิดอาศัยอยู่ มีลักษณะประหลาดคือมีหนวด มีสีสันที่แตกต่าง และยังอุดมไปด้วยต้นไม้ขนาดใหญ่ ชาวเชื่อว่าเป็นที่สิงสถิตของเทวดา นางฟ้า และพญานาค ชุมครองอยู่

6. บ่อน้ำทิพย์ หัวดัน ตั้งอยู่บ้านเลขที่ 7 ตำบลโป่งแพร อําเภอแม่ล้าว อุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี ที่มา: บ้านเรือนที่ดินในประเทศไทย

หัวดัน เป็นลำห้วยที่อยู่ในป่าลึกบนภูเขาสูงอันเป็นดินน้ำของหมู่บ้าน มีลักษณะเป็นน้ำซึ่งออกจากพื้นดินจึงเรียกว่า “หัวดัน” ให้ก่อผ่านมาตามลำห้วยซึ่งทั้งฟากด้านซ้ายและด้านขวาเป็นน้ำ นานาชนิด และเป็นดินกำเนิดของลำห้วยชนพู สายน้ำสำคัญที่หล่อเลี้ยงพื้นที่อำเภอแม่ล้าว

ตามความเชื่อของชาวบ้าน ที่ได้รับการเล่าขานจากผู้เฒ่าผู้แก่ว่า ในอดีตมีศึกثارกินหมู่บ้านร่อง ให้ตอนกลางคืนไม่ยอมหยุด บิดาของเด็กคื่นกิน ปรากรถว่าเด็กหยุดร่องให้รา旺ปฏิหาริษะ และชาวบ้านในอดีตบังเชื่อว่าในคืนเดือนพฤษภาคม หากผู้ใดนำดอกไม้ธูปเทียนไปสักการบูชา จากชุดคนสามารถนำมาร่วมรักษาอาการปวดเมื่อยหรืออาการเจ็บไข้หายได้

7. บ่อน้ำทิพย์วัดพระธาตุดอยตุง (วัดน้อย) ตั้งอยู่ที่วัดพระธาตุดอยตุง (วัดน้อย) ตำบลหัวยี่ ไคร อำเภอแม่สาย ตามประเพณีที่นับถือปฏิบัติสืบทอด บูชาทุกปีในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 4 หรือเดือน 6 แห่ง ของทุกปี โดยกำหนดให้มีการสรงน้ำและถวายเครื่องสักการะแต่เดิมของค์พระธาตุ แห่งนี้สักการบูชาด้วยความยากลำบาก โดยต้องเตรียมข้าวปลาไปสอง ตลอดทั้งน้ำกิน และน้ำที่จะต้องนำไปใช้ในการประกอบพิธีสรงพระบรมธาตุขึ้นไปสอง

จากคำเล่าขานต่อ กันมา การอุบัติของบ่อน้ำทิพย์ ไม่ปรากฏว่าผู้ใดสร้าง เป็นเรื่องแปลกแก่ผู้ที่พบเห็น โดยเฉพาะที่ตั้งของบ่อน้ำ บริเวณที่จะเข้าไปยังสถานที่ตั้งของบ่อน้ำที่ใสสะอาด และบริสุทธิ์ ผู้ที่มาพบเห็นต่างสรุปกันว่า คงมีเทพารักษ์ผู้ปกป้อง Nemit บ่อน้ำขึ้นมา เพื่อที่จะนำบ่อน้ำนี้ไปสรงแด่พระธาตุดอยตุง ปัจจุบันมีการนำน้ำมาใช้ในพิธีกรรมต่าง ๆ จนได้ขานนามว่า บ่อน้ำทิพย์ จนถึงปัจจุบัน

8. บ่อน้ำทิพย์ ดอยพระบาท ตั้งอยู่ที่เชิงป่าดอยพระบาทใต้ ท้องที่บ้านดงป่าสัก หมู่ที่ 8 ตำบลทุ่งก่อ กิ่งอำเภอเวียงเชียงรุ้ง เดิมเป็นบ่อคิน กว้างประมาณ 50 เชนติเมตร น้ำใสเย็น สามารถมองเห็นกันบ่อ มีน้ำคลอดปี สมัยก่อนที่บริเวณบ่อน้ำทิพย์จะมีต้นสัก ไม่เงาแน่นอยู่ใหญ่ เป็นป่าที่ร่มรื่น แต่มีคนในท้องถิ่นพากนจากที่อื่นขุดอกห้ามบดี แต่ไม่ได้อะไร ปัจจุบันเป็นบ่อคินกว้างประมาณ 1.50 เมตร สูงประมาณ 6 เมตร มีก้อนหินล้อมรอบตามธรรมชาติ

เด่าขานกันว่า เวลา มีผู้ป่วยไข้ ให้ไปอธิฐาน แล้วนำน้ำไปปั่นตามบริเวณที่เจ็บป่วยก็จะหาย นอกจากนั้นยังนำไปเป็นน้ำพะเพรหมนต์พระถือว่าเป็นศิริมงคล ชีวิตเจริญรุ่งเรือง ปราศจากเคราะห์กรรม แม้ในปัจจุบันยังคงเป็นที่เชื่อถือและครั้งของชาวบ้านอยู่

9. บ่อน้ำทิพย์ วัดหัวยสัก ตั้งอยู่ที่บ้านหัวยสัก หมู่ที่ 1 ตำบลหนองป่าก่อ กิ่งอำเภอ忠 หลวง บ่อน้ำทิพย์ (บ่อน้ำแก้ว) และพระธาตุเจดีย์บ่อน้ำทิพย์ สร้างขึ้นโดยพระครูชัยยะวงศ์ พัฒนา (ครูบากวงศ์) วัดพระบาทหัวยต้ม อำเภอสีจัง หัวดลำพูน และพระครูรัตนสุคคลศรีล (ครูบาเกี้ยง แก้ว คันธีโล) อดิศเจ้าอาวาสวัดหัวยสักเมื่อประมาณพุทธศักราช 2524 เพื่อให้เป็นที่การพูชา อธิษฐานขอให้ปั่นกิน เพื่อสะเดาะเคราะห์

สถานที่ประกอบพิธีทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระสิงห์

จังหวัดเชียงรายประกอบพิธีเสกน้ำในพระอุโบสถวัดพระสิงห์ตั้งอยู่ในตัวเทศบาลเมือง เชียงราย เป็นวัดโบราณ สร้างขึ้นในสมัยพระเจ้ามหาพรหม พระอนุชาของพระเจ้ากือนาเจ้า เมือง เชียงใหม่ พระเจ้ามหาพรหมได้ครองเมืองเชียงรายระหว่าง พุทธศักราช 1888-1943 มีผู้สันนิษฐานว่า วัดนี้คงสร้างในปี พุทธศักราช 1928

จังหวัดเชียงใหม่

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมดังนี้ :

1. อ่างกาหลวง เป็นแหล่งน้ำที่อยู่บนยอดเขาสูงของดอยอินทนนท์ ในห้องที่หมู่ที่ 7 ตำบล บ้านหลวง อำเภอจอมทอง อ่างกาหลวงเป็นต้นน้ำสำคัญของแม่น้ำกາلغ เป็นแม่น้ำสำคัญของอำเภอ จอมทอง ทั้งชีวิตประจำวันและทางเกษตร อิกหึ้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของอำเภอจอมทอง

2. บุมน้ำปิง ถือกำเนิดขึ้นบริเวณดอยถ้ำ บ้านเมืองนະ ตำบลเมืองนະ อำเภอเชียงดาว ห่าง จากตัวจังหวัดเชียงใหม่ ประมาณ 110 กิโลเมตร ดอยถ้ำเป็นสันเขาลูกหนึ่งของเทือกเขาอนันธชัย ต่อเนื่องกับเทือกเขาพื้นน้ำ กัน ไทยกับพม่า แม่น้ำแม่ปิง ไหลลงมาตามช่องเขาชาวบ้านเมืองนະ เรียกว่า น้ำตกคาดพระบาทผาซ้าง ถือว่าเป็นบริเวณศักดิ์สิทธิ์ อิกหึ้งยังถือเป็นแม่น้ำสายหลักของ สายหนึ่งของประเทศไทย

3. บ่อน้ำทิพย์ บ่อน้ำนี้มีก่อนสร้างวัด เป็นบ่อน้ำอยู่ในพระราชอุทยานของพระเจ้าติโลกราช ต่อมาเมื่อพระเจ้าติโลกราชทรงสร้างวัดบุพพานาราม แล้วทรงสร้างเจดีย์บรรจุพระบรม สารีริกธาตุเกย์มือภินหาร มีแสงสว่างเป็นพัพพรรณรังสีในคืนวันเพลย์และข้างแรมอยู่เสมอ จึงใช้น้ำ ในบ่อไว้เพื่อสรง ต่อมากลายเป็นบ่อน้ำอันศักดิ์สิทธิ์และวิเศษ โดยปริยาย

ต่อมาสมัยพระเจ้าอินward พระเจ้าอินทิวิชยานนท์ได้สร้างหอสรงน้ำพระบรมราชูในวัดบุพาราม 1 หลัง (ปัจจุบันหมดสภาพแล้ว) แล้วอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุวัดขอมทอง เพื่อสรงน้ำด้วยเหตุนี้จึงถือว่าบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ห้ามสตรีเข้าไปใช้ เพื่อเป็นสิริมงคล

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระสิงห์ธรรมมหาวิหาร

จังหวัดเชียงใหม่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดพระสิงห์ธรรมมหาวิหาร ตั้งอยู่ที่ถนนสามล้าน ตำบลพระสิงห์ อำเภอเมืองเชียงใหม่ เป็นพระราชอาرامหลวง ชั้นเอก ชนิดธรรมมหาวิหาร สร้างเมื่อ พุทธศักราช 1888 โดยพญาพาย กษัตริย์เมืองเชียงใหม่ ลำดับที่ 6 แห่งราชวงศ์มังราย

จังหวัดตรัง

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำครีตรัง บริเวณวัดประสีทิชัย

แม่น้ำครีตรัง ณ บริเวณท่า�้ำวัดประสีทิชัย (วัดท่าจีน) ตั้งอยู่ที่ตำบลทันเที่ยง อำเภอเมือง ตรัง มีประวัติดังนี้ มีพระบริสุทธิศิลปาราม คละบริหารอริยะวงศ์ที่ สังฆปาโนกษ์ (หลวงพ่อวัน มะโนโก) เป็นพระภูริษะที่เคร่งครัดในศิริกาจวินัย ด้วยคุณปฏิบัติและปฏิปทาอันสูงยิ่ง ท่านใช้น้ำสรงน้ำประจำ ชาวบ้านถึงถือว่าศักดิ์สิทธิ์

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดประสีทิชัย

ตั้งอยู่ที่ตำบลทันเที่ยง อำเภอเมืองตรัง เป็นวัดเก่าแก่สร้างเมื่อครั้ง พุทธศักราช 2326 เป็นพระพุทธฐานป่าแก่สมัยกรุงสุโขทัย ปางสตุติ์มาร

จังหวัดตราด

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : น้ำตกชารามะยม

ตั้งอยู่ในเขตหมู่บ้านชารามะยม หมู่ที่ 5 ตำบลเกาะช้าง เป็นน้ำตกในเกาะช้างฝั่งตะวันออก มีความสำคัญ เพราะเป็นที่ประพานของ 3 พระองค์ คือ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบาทสมเด็จพระมุนกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปูกเกล้าเจ้าอยู่หัว

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดโยชนิมิต

เป็นวัดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานวิสุจนามสีมา เมื่อวันที่ 24 มีนาคม 2512 และทรงยกให้เป็นพระราชอาرامหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญ

จังหวัดตาก

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมศักดิ์ : อ่างเก็บน้ำหนึ่งอันภูมิพล

อ่างเก็บน้ำหนึ่งอันภูมิพล ตั้งอยู่ที่ ตำบลบ้านนา อำเภอสามเงา ห่างจากตัวจังหวัด 72 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำเส้นชีพที่สำคัญต่อประชาชนจังหวัดตาก

สถานที่ประกอบพิธีแสดงน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดมหาบูรพารามวิหาร

เป็นวัดที่สร้างประมาณ พุทธศักราช 2390 เดินชี้ว่า วัดเขาแก้ว ได้รับพระราชทานวิสุทโธรรมสีมา เป็นพระอารามหลวงชั้นตรี

1. วังน้ำวน บริเวณหน้าศาลเจ้าพ่อองครักษ์ ตั้งอยู่บริเวณทางสามแพร่ง ซึ่งล้ำน้ำน่านครนายก ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำบางปลาด กlost องรังสิตประยูรศักดิ์ และไหลไปบรรจบกับแม่น้ำปราจีน แล้วลงสู่แม่น้ำบางปะกง อยู่ในหมู่ที่ 7 ตำบลคุ้ลทรัพย์ อำเภอองครักษ์ ตรงบริเวณกลางคำน้ำสามแพร่ง ซึ่งเป็นที่ตั้งของวังน้ำวนนี้มีความลึกมาก ในฤดูน้ำ高涨 ก็จะไหลวนแรงมาก ถ้าฤดูแล้งก็จะไหลวนเรื่อยๆ อยู่ตลอดเวลา

เมื่อครั้งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จประพาธจังหวัดน่านายก และประทับแรมที่ตั้งศาลเจ้าพ่อองครักษ์ในปัจจุบัน เดิมบริเวณนี้เป็นป่าทึบ มีช้างป่ามาคินน้ำและอาบน้ำอยู่เสมอ ในระหว่างประทับแรมนายทหารราช องครักษ์ ได้มีมีป่ายด้วยโรคท้องร่วงอย่างแรงและเสียชีวิตลง เพื่อเป็นระลึกแก่ราชองครักษ์ จึงโปรดเกล้าให้สร้างศาลขึ้นเป็นอนุสรณ์ และเรียกศาลแห่งนี้ว่า “ศาลเจ้าพ่อองครักษ์” และเป็นซื่อของอำเภอองครักษ์ในปัจจุบันด้วย ต่อมาเมื่อปี พุทธศักราช 2456 ศาลเดิมชำรุดหักพัง ชาวอำเภอองครักษ์ที่มีความมีความเลื่อมใสจึงได้สร้างศาลขึ้นมาใหม่ตรงที่เดิมตามที่รัชกาลที่ 5 สร้างไว้

น้ำจากแหล่งนี้เคยใช้ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

2. มีอาจารย์อยู่ที่ตำบลพระอาจารย์ อำเภอองครักษ์ เป็นบึงเก่า อยู่ทางทิศใต้ของตำบล มีทางน้ำติดต่อกับน้ำน่านครนายก เป็นสถานที่มีดำเนินแลกันว่า เดิมนีวัดอยู่ขอบบึง (ยังปรากฏมีต้นโพธิ์ และต้นตาลเป็นเดือย และในบริเวณดังกล่าวเคยมีผู้กันพบพระพุทธรูป) และพระอาจารย์ในวัดนี้มีเวทมนต์ศักดิ์สิทธิ์ยิ่งนักรวมทั้งขอถังอาคมต่างๆ สามารถบรรมิตรภายในเป็นประจำได้ทุกวัน หนึ่งพระอาจารย์มีความประสงค์จะลองวิชาอาคมในการเనรมิตภายในให้ลูกศิษย์ดู จึงไปทำน้ำมนต์ตั้งไว้ให้ลูกศิษย์ที่ศาลาท่าน้ำ แล้วส่งว่าหากเห็นตนแปลงเป็นราชเขี้ว่ายเข้ามา อย่าตกใจ จงช่วยกันเอาน้ำมนต์รดลงไป แล้วจะกลับกล้ายเป็นคนดังเดิม เมื่อสั่งลูกศิษย์แล้ว อาจารย์ก็กระโจนลงน้ำไป และต่อมาเกิดมีราชเขี้ว่าอยู่ดูขึ้นมา ลูกศิษย์ที่กอบ海棠花 ให้ลูกศิษย์ไว้ไม่ทันจึงพากันร่วงหนี สะคุดขันน้ำมนต์หกหมด ทำให้ไม่สามารถใช้อาจารย์ได้ดังนั้น อาจารย์จึงไม่สามารถกลับมาเป็น

มนุษย์ได้ดังเดิม เพราะไม่มีน้ำมันติด และกลาบร่างเป็นจระเข้ติดอยู่ไป จึงเรียกหานบริเวณนี้ว่า บึงพระอาจารย์

3. บ่อน้ำทิพย์ ดงละคร ตั้งอยู่บริเวณเมืองโบราณ ตำบลคลองละคร อําเภอเมืองนครนายก เป็นบ่อน้ำที่มีประวัติความเป็นว่า เมื่อครั้ง古พยัคฆะเชยันซือ ตัวร่างอริยธรรมสถานจะทำการข้ามโขลงจากที่เดิมไปไว้ที่แห่งใหม่ ได้เชญเชียงซือจากนรสรรค์มาประทับทรง เชียงซือในร่างทรงได้บอกว่า ทำไม่ไม่น้ำทิพย์ไปประพรนโรงเกะแห่งใหม่ เพื่อความเป็นสิริมงคลของชาวนครนายก คณะกรรมการโรงเจได้ถามว่า บ่อน้ำทิพย์อยู่ที่ใด เชียงซือตอบว่าอยู่เมืองเก่า คณะกรรมการโรงเจจึงได้ทำการแห่เชียงซือมาทำพิธีตักน้ำแม่น้ำ พุทธศักราช 2535 ตั้งแต่นั้นมาประชาชนได้ตักน้ำนั้นไปรักษาโรคภัยไข้เจ็บต่าง ๆ มีคนนับถือเป็นอันมากบ่อน้ำนี้จึงเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์

4. บ่อน้ำหลวง ตั้งอยู่ในบริเวณของศาลเจ้าพ่อเล่าปีงเจ้ากง หมู่ที่ 10 ตำบลบ้านพริก อําเภอบ้านนา อุป្លั.forEach จำกัด หัวดันนครนายกประมาณ 20 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นบ่อธรรมชาติ กว้างประมาณ 1.2 เมตร ลึกประมาณ 6 เมตร บ่อน้ำแห่งนี้ได้ขุดขึ้นเมื่อประมาณ 40 กว่าปีมาแล้ว โดยทางราชการเป็นผู้บุกขึ้นมา เนื่องจากบริเวณนี้แห้งแล้ง ขาดน้ำกินน้ำใช้ ชาวบ้านในตำบลน้ำพริก จึงได้น้ำจากบ่อน้ำนี้คั่งชีวิตอยู่นานาติด น่องจากน้ำในบ่อไม่เคยแห้ง และดังชื่อว่า “บ่อน้ำหลวง” ซึ่งหมายถึง ทางราชการ หรือ หลวงบุดดิให้

ต่อมามีการก่อสร้างศาลาเจ้าพ่อเล่าปีงเจ้ากง จึงได้มีการบูรณะบ่อน้ำแห่งนี้ โดยใช้ห่อซีเมนต์ปูลงในบ่อลักษณะเป็นบ่อขนาด แม้ว่าในภายหลังประชาชนมิได้นำใช้น้ำใหม่อีกเดิม แต่ก็ยังมีการเคารพบูชาอยู่เสมอ เมื่อประชาชนผู้มีจิตศรัทธามากทราบ ให้ว่าสักการะศาลาเจ้าพ่อเล่าปีงเจ้ากง ก็จะสักการะบ่อน้ำแห่งนี้ด้วย ซึ่งถือว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่มีการนำมาใช้ในศาลาเจ้าพ่อเล่าปีงเจ้ากงอันศักดิ์สิทธิ์

5. อ่าวพระธาตุ ตั้งอยู่ในลำน้ำคลองท่าแดง หมู่ที่ 4 ตำบลเกาะหวาย อําเภอปากพลี ห่างจากที่ว่าการอําเภอไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ ประมาณ 2,500 เมตร แหล่งน้ำนี้มีความสำคัญ ถือเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์มาตั้งแต่สมัยรัตนโกสินทร์พระสถานที่ดังกล่าวตั้งอยู่ในคุ้มน้ำในถุน้ำหลวงจะมีน้ำไหลเข้าและไหลวน ในสมัยนั้นประชาชนได้ใช้ลำคลองท่านเดงเป็นสันทางสัญจรทางหนีอเพื่อมาติดต่อราชการที่อําเภอปากพลี และพ่อค้าเรือสำราญได้ใช้เรือขึ้นลงเพื่อค้าขาย และขนส่งทางเรือเป็นประจำ ทำให้เรือล่มมีคนเสียชีวิตอยู่บ่อยครั้ง ประชาชนหาดกล้า เรื่องนี้ได้ทราบถึงหลวงพ่อจันทร์ทอง เจ้าอาวาสวัดเกาะหวาย ตำบลเกาะหวาย อําเภอปากพลี ท่านจึงได้สร้างพระธาตุขึ้น เมื่อประมาณ 100 ปีมาแล้ว การก่อสร้างพระธาตุ ดังกล่าว หลวงพ่อจันทร์ทองได้เชญชวนรายภูที่ใช้สันทางลำคลองท่านเดงสัญจรไปทางเรือ และชาวบ้านนำสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เงินทองของมีค่า รวมทั้งพระเครื่องเครื่องรางของขลังไปบรรจุไว้ในองค์พระธาตุดังกล่าว เพื่อเป็นการสักการะ ไม่ใช่

หาดก้าวในการสัญจรไปมา เมื่อสร้างองค์พระธาตุเสร็จแล้ว ท่านได้สร้างศาลาไว้ให้ประชาชนที่สัญจารไปมาได้พักแรม เพื่อจะเดินทางต่อไปในศาลาหลังนี้ ได้ตั้งโถงน้ำไว้ให้ผู้สัญจารไปมาได้พักแรง เพื่อจะเดินทางต่อไป ในศาลานี้ ได้ตั้งโถงน้ำไว้ให้ผู้สัญจารไปมาได้ดื่มน้ำกินด้วยน้ำที่ตักขึ้นมาให้ประชาชนดื่มกันก็ตักເเอกสารตรงข้ามพระธาตุเมื่อประชาชนได้น้ำพักและดื่มน้ำกินน้ำในโถงนั้นแล้ว ต่อมากล่าวว่า การเดินทางเรือปล่องด้วยขึ้น ประชาชนจึงถือว่านำ้ในอ่างพระธาตุนี้เป็นนำ้ศักดิ์สิทธิ์ตั้งแต่นั้นมา

สถานที่ประกอบพิธีเสกนำ้ศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดอุดมธานี

จังหวัดนครนายกประกอบพิธีเสกนำ้ศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดอุดมธานี ซึ่งเป็นวัดเก่า มีอายุประมาณ 200 กว่าปี เดิมวัดแก้วตา ตั้งอยู่ที่ตำบลบ้านใหญ่ อำเภอเมืองนครนายก เเล่กันมาว่า แม่แก้วตาเป็นผู้สร้าง แม่แก้วตาเป็นชาวเวียงจันทร์ ที่อพยพมาในสมัยปลายรัชกาลพระเจ้าตากสิน Maharaj Phra Racha 2320 เมื่อครั้งเจ้าพระยามหาศรีศักดิ์ ยกทัพไปตีเวียงจันทร์ แล้ว ทรงต้อนชาวเวียงจันทร์มายังประเทศไทย โดยส่วนหนึ่งมาอยังจังหวัดนครนายก และพักอยู่ที่ตำบลบ้านใหญ่ในปัจจุบัน เมื่อก่อน พุทธศักราช 2484 ตำบลบ้านใหญ่ถูก เพระเป็นที่อยู่ของชาวอพยพ ดังกล่าว ครั้งถึงสมัยจอมพล ป.พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เปลี่ยนชื่อใหม่ เป็นตำบลใหญ่ ชาวเวียงจันทร์ที่อพยพได้สร้างวัดไว้ 5 วัด ได้แก่ 1. วัดแก้วตา 2. วัดใหญ่ 3. วัดรังสีโสกณ (ห้อมแหก) 4. วัดโพธิ์ไทย 5. วัดคง โดยเฉพาะวัดแก้วตา นี้ ต่อมามีชาวหนอง ซึ่งเป็นเชื้อสายชาวเวียงจันทร์ได้มีครรภารสร้างวัดขึ้นในที่ติดกันกับวัดแก้วตา ให้ชื่อว่าวัดอุดม ต่อมานามาในสมัยหลวงพ่อใหญ่ ท่าเจ้าคุณพระญาณนายก (ปลื้ม จนุ โภกานโต) เป็นเจ้าอาวาส ได้รวมวัดแก้วตา กับวัดอุดมเป็นวัดเดียวกัน ให้ชื่อวัดว่า วัดอุดมธานี

จังหวัดนครปฐม

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักนำ้ : สารน้ำจันทร์

สารน้ำจันทร์ ประชาชนทั่วไปเรียกว่า “สารบัว” สันนิษฐานว่าเป็นสารนำ้ที่ใช้ในพิธีทางศาสนาพราหมณ์ จึงถือเป็นสารน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ เมื่อมีพิธีการของทางสำนักพระราชวัง หรือพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยา จะต้องนำ้น้ำจากสารดังกล่าวมาผสมรวมกันชำระพระแสงศรั้น สารน้ำจันทร์ ปัจจุบันตั้งอยู่ในเขตบ้านนินปราสาท ตำบลสนานจันทร์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม โดยอยู่ห่างจากองค์พระปฐมเจดีย์ไปทางทิศตะวันตกประมาณ 2 กิโลเมตร

ในอดีตบริเวณบ้านนินปราสาท ปรากฏมีโคลนเนินและชากริบารามสถานอยู่ทั่วไป ซึ่งสันนิษฐานว่าน่าจะเคยเป็นที่ตั้งของพระราชวังเก่าของกษัตริย์ผู้ปกครองดินแดนบริเวณเมืองนครปฐม โบราณ และสารน้ำจันทร์ ก็น่าจะเป็นสารน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ในการประกอบพิธีทางศาสนา

พราหมณ์ เข่นเดียวกับน้ำสักดีสิทธิ์ที่สร้างแก้ว สรวง สระบูนา สระเกศ จากจังหวัดสุพรรณบุรี หรือน้ำจากทะเลขุบคร ที่จังหวัดลพบุรี กรมศิลปากร ได้ประกาศขึ้นทะเบียนสร่าน้ำจันทร์ และกำหนดเขตโบราณสถานโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำสักดีสิทธิ์ : พระวิหารหลวง วัดพระปฐมเจดีย์

จังหวัดนครปฐม ประกอบพิธีเสกน้ำสักดีสิทธิ์ ณ พระวิหารหลวง วัดพระปฐมเจดีย์ ซึ่งตั้งอยู่บนองค์พระปฐมเจดีย์ อำเภอเมืองนครปฐม พระวิหารหลวง เป็นวิหารค้านทิศตะวันออกขององค์พระปฐมเจดีย์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เสด็จพระราชดำเนินมาทรงวางศิลาฤกษ์เมื่อวันที่ 18 ธันวาคม พุทธศักราช 2404 เวลาเข้าสืดจีบนทรงปูนนิบติพระสงฆ์ผู้นั้นแล้วทรงก่อพระฤกษ์พระวิหาร เป็นพระวิหารทรงไทย หลังคามุงกระเบื้องเคลือบสามชั้นลดประดับช่อฟ้าใบระกาชั้นประดูหหน้าต่างทำเป็นชั้นสามชั้น เป็นสองหัวนากชนกัน ตรงกลางเป็นพระมหาพิชัยมงกุฎครอบบนเลข 6 ไทย อันพระราศสัญลักษณ์ในรัชกาลที่ 6

มุขหน้าประดิษฐานพระพุทธรูปปางวิชัย “พระพุทธมหาวิริมารวิชัย” ประทับบนพระแท่นรัตนบัดลังก์ กางกันด้วยฉัตรเบญจมาศ มีผ้าทิพย์ Jarvis พระนามมาภิไรย “มวก.”

มุขหน้าประดิษฐานพระพุทธรูปปางตรัส “พระนิรันดรราย” ประทับบนพระแท่นรัตนบัดลังก์ มีเรื่องแก้ว ภายในตันพระศรีมหาโพธิ์ ซึ่งเป็นภาพเขียนประกอบที่ฝาผนังต่างหาก ซึ่งเป็นช่องเขียนในรัชกาลที่ 6

พระวิหารแห่งนี้เป็นสถานที่สำหรับพระมหาภัตติยาธิราช พร้อมด้วยพระบรมวงศ์ทรงประกอบพิธีถวายเครื่องสักการบูชาแด่องค์พระปฐมเจดีย์ ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เป็นต้นมา และยังเป็นสถานที่ตั้งพิธีเสกทำน้ำอภิเษก และน้ำสักดีสิทธิ์ทูลเกล้า ในพระราชพิธีสำคัญต่างๆ ตลอดมา จังหวัดกรุงเทพมหานคร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ :

- บ่อน้ำพระอินทร์ เป็นบ่อน้ำสักดีสิทธิ์โบราณ ตั้งอยู่ภายใต้พระชาตุพนมรวมมหาวิหาร อำเภอชาตุพนม เป็นบ่อน้ำใสสะอาด อยู่ในป่าติดกับหอพระพุทธไสยา น้ำไม่เคยเหือดแห้ง ตลอดปี เชื่อกันว่าเป็นบ่อน้ำโบราณ บุดพร้อมกับการสร้างองค์พระบรมธาตุพนม เมื่อปี พุทธศักราช 2532 ได้บูรณะเพิ่มเติมเป็นครั้งที่ 2 โดยได้บุคลลีกลงไปอธิษฐานแล้ว สร้างหลังคามุงໄว้ พร้อมก่อฐานโดยรอบและทำกำแพงล้อม

- บ่อน้ำพระอินทร์แห่งนี้ถือว่าเป็นบ่อน้ำสักดีสิทธิ์ 1 ใน 18 แห่ง ที่นำไปประกอบพิธีบรมราชภัตติ์ ถวายพระมหาภัตติยาธิราช ที่เรียกว่า “สรงมูรธภิเษก” รวมทั้งเป็นแหล่งที่เคยใช้น้ำทำน้ำสักดีสิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายในการพระราชพิธีบรมราชนิมนตร์ 5 รอบ 5 ชั้นวัน 2530

2. ห้วยหลวง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 14 ตำบลเรณู อำเภอเรณูนคร ห่างจากตัวอำเภอประมาณ 500 เมตร ซึ่งลำห้วยที่ชาวเรณูใช้สัญจรค้าขายในสมัยโบราณมีห้วยจะเป็นที่ตั้งของหนองปู่คลา ซึ่งเป็นที่เก็บของชาวเรณูครลามห้วยบริเวณโกลด์ๆ กับหนองปู่คลา จะเป็นเขตอภัยทาน หากใครไปจับปลาหรือก่อการเสียดาย จะมีอันเป็นไปต่างๆ นานา จึงเป็นที่การพยากรณ์ของชาวบ้านอย่างยิ่ง

3. หนองบัวทอง ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 4 ตำบลล่วงบาง กิ่งอำเภอวังยาง อยู่ห่างจากตัวอำเภอ 8 กิโลเมตร เป็นแหล่งน้ำที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ มีดอคน้ำขึ้นทุกฤดูกาล ประชาชนชาวบ้านก่อสร้างและบุกคลทั่วไปให้ความเคารพนับถือเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากอยู่ใกล้ดอนปู่ตา ซึ่งมีการประกอบพิธีกรรมชั้นไหว้ทุกปี มีต้นไม้ใหญ่oyer โถรอบ หากใครไปตัดไม้ก็จะมีอันเป็นไปทุกราย
สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระธาตุพนมวรวิหาร

จังหวัดนราธิวาส ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดพระธาตุพนมวรวิหาร อำเภอธาตุพนม ซึ่งเป็นวัดที่มีปูชนียสถานสำคัญ คือ องค์พระธาตุพนม ตามตำนานกล่าวว่าสร้างนานไม่น้อยกว่า 2,300 ปี ผู้ที่สร้าง คือ พระมหากัลปะ พร้อมด้วยพระอรหันต์ 500 องค์ ได้นำพระอุรังคธาตุหรือพระธาตุกรดลูกหน้าอกขึ้นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาเพื่อบรรจุไว้ในพระธาตุ ผู้ที่ร่วมช่วยในการสร้างพระธาตุ ผู้ที่ร่วมช่วยในการสร้างพระธาตุนี้คือ ท้าวพระยาเมืองต่างๆ พญาณันทเสน เมืองศรีโคตรบูรณ์ (เมืองนราธิวาสเดิม) พญาจุลนีพระมหาทัด พญาอินทร์ปีตค์ และพญาคำแดง เมืองหนองหารน้อยพากันยกโยธามาช่วยสร้างพระธาตุเป็นรูปตัวเหลี่ยมก่อด้วยอิฐ มีลวดลายสลักลงบนแผ่นอิฐสวยงาม มีชุมก้อนด้วยละหุ่มช้อนกันสามชั้น ลดหลั่นกันลงมา แล้วจึงองค์พระสูง เป็นองค์น้อยอดพระธาตุหุ่มทองคำพหลอย สวยงามมาก

องค์พระธาตุพนมมีอายุเก่าแก่มาก ส่วนฐานด้านล่างท่าน้ำหนักไม่ไหว จึงเริ่มร้าว เมื่อประมาณต้นเดือนกรกฎาคม พุทธศักราช 2518 และเมื่อเวลา 19.08 น. ของวันที่ 11 สิงหาคม 2518 ตรงกับวันจันทร์ ชั่วโมง 4 ค่ำ เดือน 9 ปีเตาะ พระธาตุพนมก็ได้พังทลายลงองค์ท่ามกลางสายฝนชั่วตากหน้า จึงได้มีการปรับปรุงใหม่อีกครั้ง และแล้วเสร็จเมื่อ 31 มกราคม 2522

จังหวัดครรชสีมา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพิธีกรรมตักน้ำของจังหวัดครรชสีมา มีดังนี้

1. สารพะนารายณ์ สารแก้ว สารหัว สารหัวลุย สารบัว ตั้งอยู่ที่ตำบลโนนเมือง อําเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นสารน้ำที่บุคคลตั้งแต่ครั้งสร้างเมืองโคราช ในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช ทรงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้พระยาเมราช(สังข์) เป็นแม่ก่องเกนท์ช่างจากกรุงศรีอยุธยาพร้อมวางแผนการสร้างเมืองชั้นใหม่ กำหนดให้เมืองพิมายเป็นเมืองหน้าด้านการสร้างเมืองชั้นใหม่เพื่อเป็นว่าครรภ์ให้ชาวเสนา และชาวโคราชเป็นแรงงาน การสร้างจึงจะดำเนินการ

2. สาระเพลง ปราสาทพนมวัน ตั้งอยู่ที่บ้านมะค่า ตำบลลับบ้านโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นสาระเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกว้าง ยาว 300 X 300 เมตร ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออก ของปราสาททินพนมวัน จากหลักฐานทางโบราณคดี ทำเนียบโบราณสถานขอมในประเทศไทย เล่ม 1 จังหวัดนครราชสีมา ได้กล่าวถึง องค์ประกอบของปราสาททินพนมวันว่า “เนินอรพิม เป็นชากระโนราณสถาน ก่อด้วยศิลาแลง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกระหว่างอาคารกลุ่มปรางค์ประธาน และ nabrayabratephale” มีจุบันกรรมศิลป์การ ได้ชื่นทะเบียนเป็นเขตโบราณสถาน

3. สำเร็ยไกร บริเวณท่าน้ำวัดบ้านสำโรง ตำบลสำโรง อำเภอโนนไทย เป็นลำน้ำต้นกำเนิด ของลำน้ำมูลอิกสายหนึ่ง ต้นกำเนิดอยู่ในอำเภอค่านขุนทด ไหลมาตามลำห้วยสามนาท ลำห้วย ประสาร ห้วยคลองแค และห้วยเล็กๆ อื่นๆ ผ่านเขตอำเภอโนนไทย ที่ตำบลบลังก์ ไปยังตำบลค้าง พลู ตำบลสำโรง ตำบลกำปง ตำบลค่านจาก เข้าเขตอำเภอโนนสูง และรวมเป็นลำน้ำมูลที่อำเภอ นายดูกที่จะทำพิธีพลีกรรมตักน้ำนี้ เป็นจุดที่สำเร็ยไกร ไหลผ่านบ้านสำโรง หมู่ที่ 10 ตำบลสำโรง

4. สำราปรปราสาท ตั้งอยู่ที่บ้านชาวปราสาท ตำบลปราสาท อำเภอโนนสูง เป็นลำน้ำไหล ผ่านเขตอำเภอโนนไทย เรียกว่าสำราปร แล้วแยกเป็นลำห้วยน้อย ตำบลมะค่า อำเภอโนนสูง ลำสันหลังคด สำราปรคลึง ตำบลคงพลอง อำเภอโนนสูง และรวมกันอีกครั้งหนึ่งที่บ้านหลุมข้าว อำเภอโนนสูง เรียกว่าสำราปรปราสาท น้ำจากสำราปรปราสาทนี้เคยนำไปประกอบพิธีเสกน้ำทูลเกล้าฯ ถวายเป็นน้ำลงมุรธาภิเมฆ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเมฆ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อปี พุทธศักราช 2493.

5. บึงถอนหักใหญ่ อยู่ในบริเวณวัดถอนหักใหญ่ อำเภอค่านขุนทด เป็นบึงธรรมชาติ ต่อน้ำ เมื่อปีพุทธศักราช 2456 หลวงพ่อคง พุทธศร (พระอาจารย์ของหลวงพ่อคุณ ปริสุทโธ) ได้บุดสาระ ขึ้นในวัดมีน้ำสีแดง เรียกว่า “สาระแดง” บึงแห่งนี้มีน้ำใช้ตลอดปีแต่เป็นบ่อขนาดเล็ก เนื้อที่ประมาณ 1 ไร่ ใช้ทำน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์ โดยหลวงพ่อคงเป็นผู้ปลูกเสกทำน้ำมนต์ เชื่อกันว่าบึงถอนหักใหญ่นี้มีสิ่ง ศักดิ์สิทธิ์สิงสถิตอยู่ในบึง

6. สาระวัดนอก อุบลในวัดนอก หมู่ที่ 4 ตำบลโชคชัย อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา เป็น วัดเก่าแก่ควบคู่กับปรางค์สาระเพลง มีพระประธานเรียกว่า หลวงพ่อวัดนอก มีความศักดิ์สิทธิ์ มาก ใครมีความทุกข์ร้อนเมื่อมากราบทขอพระ ได้สัมฤทธิ์ความประมงค์ เช่น การตรวจเลือก ทหาร การสอบเข้าทำงาน ผู้ที่ทะลัน ตกลงกัน ไม่ได้จะมาดื่มน้ำมนต์ศักดิ์สิทธิ์และสาบานต่อหลวง พ่อวัดนอก

7. สาระน้ำวัดธรรมจักรสมาราม ตั้งอยู่ที่บ้านคอนขวาง ตำบลเตามา อำเภอสูงเนิน เป็นสาระที่ มีขนาดกว้าง 60 เมตร ยาว 120 เมตร สี 3 เมตร สันนิษฐานว่าเป็นสาระของวัดเก่าแก่สมัยเมือง升麻

โบราณ ชาวบ้านเชื่อว่าเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ไม่เคยแห้ง ชาวบ้านในหลายหมู่บ้านได้อาศัย อุปโภคบริโภคในหน้าแล้ง

8. สารแก้ว ตึ้งอยู่ที่อุทยานประวัติศาสตร์ขามภูพิมาย ซึ่งอุทยานประวัติศาสตร์พิมายมีสารน้ำศักดิ์สิทธิ์ทั้งหมด 4 สาร เพื่อให้เป็นสารน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อใช้ประกอบพิธีกรรมในปราสาทหินพิมายในอดีต ปัจจุบันประชาชนจะนำน้ำจากสารนี้ไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาในโอกาสต่างๆ

9. สารหอไตร วัดหน้าพระราตรี ตำบลคลองชัย เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์อยู่ในบริเวณวัดหน้าพระราตรี เป็นสารน้ำรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า กลางสารมีหอไตร 1 หลัง น้ำในสารมาจากเชื่อมลำพะเพลิง และอ่างเก็บน้ำล้ำสำราย น้ำในสารจะใส่ตลอดเวลาชาวบ้านจะตักนำไปดื่มน้ำ ชีวิตประจำวัน

10. สารน้ำปรางค์บ้านกู่ วัดบ้านกู่ ตำบลคลองตะหนอง อันก่อนวัวใหญ่ เป็นสารน้ำที่อยู่ในบ้านกู่ มีปรางค์บ้านกู่เป็นโบราณสถาน สารน้ำอยู่กับปรางค์บ้านกู่ตั้งแต่โบราณกาล เป็นสารน้ำศักดิ์สิทธิ์ของประชาชนชาวบ้านใหญ่

11. สารน้ำปราสาทนางรำ บ้านนางรำ ตำบลลงรำ อันเกอประทาย สารน้ำแหล่งนี้ได้ตั้งสืบมารอบปราสาทนางรำ เชื่อว่าเป็นสถานพยาบาลในสมัยสมเด็จพระเจ้าชัยธรรมันที่ 7 มหาราชองค์สุดท้ายแห่งอาณาจักรเขมร โดยใช้น้ำจากสารแห่งนี้ทำพิธีทางไสยาสต์ ใช้ในการรักษาโรคต่างๆ ให้กับประชาชนในสมัยนั้น

12. ลำน้ำมูล อันเกอกเฉลิมพระเกียรติ ลำน้ำมูลส่วนที่ฝันอันเกอกเฉลิมพระเกียรติ อือว่าเป็นลำน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพราะในอดีตเป็นชุมชนแก่แก่ ประชาชนได้อาศัยลำน้ำมูลในการอุปโภค และคุณภาพ จึงเป็นลำน้ำที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของประชาชนตั้งแต่โบราณกาลถึงปัจจุบัน สถานที่ประกอบพิธีสักท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ : วิหารวัดพระนารายณ์มหาราช

วัดพระนารายณ์มหาราช ตั้งอยู่ที่ตำบลในเมือง อันก่อเมืองครรราชการ ซึ่งมีชื่อว่าวัดคลอง ได้ยกขึ้นเป็นพระราชอาرامหลวง มีพระนามเต็มว่า วัดคลองครรควรวิหาร เคยเป็นที่กระทำพิธีอันนำไปพิพัฒน์สัตตยา และเคยเป็นที่ตั้งอนุสาวรีย์บรรจุอัฐิของท้าวสุรนาครี

จังหวัดนครสวรรค์

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมต้นน้ำ : บึงบอร์เพ็ด

บึงบอร์เพ็ด เป็นบึงขนาดใหญ่ที่สุดของประเทศไทยที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ อยู่ในท้องที่ตำบลแควใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดนราธูรัตน์ มีเนื้อที่ประมาณ 132,737 ไร่ นอกจากเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ปลาโดยกรรมประมงแล้ว ยังเป็นที่อาศัยของนกนานาชนิด และมีนกที่สำคัญ คือ นกเจ้าฟ้าหงส์สิรินธร ที่มีประวัติว่าพบที่บึงบอร์เพ็ดเป็นครั้งแรก และเมื่อปี พุทธศักราช 2536 สมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดาสหบรมราชกุมารี ได้พระราชดำริให้บวงสรวง วัดเกาะทำเหล็ก ซึ่งอยู่ติดบริเวณใกล้ลักษณะดังที่บึงบอร์เพ็ด ซึ่งเป็นบริเวณที่จังหวัดนราธูรัตน์จัดเป็นสถานที่ทำพิธีพลีกรรมตักน้ำในครั้งนี้

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถ วัดนราธูรัตน์

วัดนราธูรัตน์เป็นพระอารามหลวง สามัญชั้นตรี ตั้งอยู่ที่ตลาดปากน้ำโโพ อำเภอเมือง จังหวัดนราธูรัตน์ ในพระอุโบสถวัดนราธูรัตน์นี้มีหลังพ่อครีสตัลเป็นพระประธาน เป็นพระที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้าน คู่เมืองของชาวนราธูรัตน์ เปรียบเสมือนหลวงพ่อพระพุทธชินราช จังหวัดพิษณุโลก ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของชาวนราธูรัตน์และจังหวัดใกล้เคียงตลอดมา

จังหวัดนนทบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำเจ้าพระยา ท่าน้ำวัดเนลิมพระเกียรติ วรวิหาร

แม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสำคัญในการอุปโภค บริโภค และการเกษตรกรรมของจังหวัดนนทบุรี โดยได้ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำจากแม่น้ำเจ้าพระยา ณ บริเวณท่าน้ำวัดเนลิมพระเกียรติ วรวิหาร เนื่องจากเป็นวัดที่มีความสำคัญคู่บ้านคู่เมือง ที่บริเวณหน้าวัดได้ใช้เป็นที่พักกองทัพและประกอบพิธีกรรมในการยกทัพไปทางเหนือหลายคราว

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถ วัดเนลิมพระเกียรติวรวิหาร

พิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์กระทำ ณ พระอุโบสถวัดเนลิมพระเกียรติวรวิหาร ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นโท ที่ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบางสีเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี ซึ่งรัชกาลที่ 3 โปรดให้สร้างขึ้น

จังหวัดนราธิวาส

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : น้ำตกสิรินธร

น้ำตกสิรินธรอยู่ในตำบลโลหะจุด อำเภอaware จังหวัดนราธิวาส เดิมชื่อน้ำตกอัยการดิง เมื่อวันที่ 5 กันยายน 2525 น้ำตกอัยการดิงได้รับพระราชทานนามว่า น้ำตกสิรินธรและสมเด็จพระเทพพระรัตนราชสุดา ได้เสด็จพระราชดำเนินมา ทำพิธีเปิดน้ำตกสิรินธร ในวันที่ 26 กรกฎาคม 2526

ทรงนี้พระราชดำริให้จัดพื้นที่บริเวณน้ำตกสิรินธร เป็นสวนแสดงไม้ดอกไม้ประดับป่าภาคใต้ ซึ่งทางราชการ โดยป่าไม้เขต ได้สนองพระราชดำริโดยการจัดทำโครงการสำรวจและรวบรวมพันธุ์ไม้ระดับป่าภาคใต้ โดยใช้พื้นที่บริเวณน้ำตก สิรินธร เป็นพื้นที่ส่วนแสดงพันธุ์ไม้รวมทั้งสำรวจรวบรวมพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ จากพื้นที่ป่าบานาลาและป่าชาลา นำมาปลูกและรวมรวมเป็นหมวดหมู่ ตกแต่งไว้ตามเส้นทางศึกษาธรรมชาติ

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำตกด้วยชื่อ : วัดเขาคง

จังหวัดนราธิวาส ประกอบพิธีเสกน้ำตกด้วยชื่อ วัดเขาคง ตั้งอยู่ที่ตำบลลำพู อำเภอเมือง จังหวัดนราธิวาส เป็นวัดที่สร้างมาตั้งแต่ พ.ศ.2421 โดยหลวงพ่อเลาห์ นำชาวบ้านมาช่วยกันสร้าง วัดนี้ได้ทำพิธีพุทธาภิเษกในปี พ.ศ. 2512 พ ระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ ได้เสด็จมาบิกพระเนตร พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล

จังหวัดน่าน

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : โ่องยักษ์ ห้วยน้ำอุ่น

โ่องยักษ์ ห้วยน้ำอุ่นอยู่ในเขตตำบลฝางหมื่น อำเภอเวียงสา ห่างจากเข้าครึ่งประมาณ 2 กิโลเมตร ถิ่นกำเนิดของคำห้วยมาจากปล่องภูเขาด้านทิศใต้ ซึ่งทอดขวางลำห้วย สันนิษฐานว่า สายน้ำเกิดจากตาน้ำใต้ภูเขา ในสมัยรัชกาลที่ 5 พญาหม่องเงี้ยวชาวพม่าจากเชียงตุง ได้สมบทกับพวkgเงี้ยวและพม่าชนกลุ่มน้อยก่อสร้างปลายนเงินหลวงที่ศาลากลางเมืองแพร่ พระเจ้าสุริยพงษ์ ผู้ติดเชช เจ้าผู้ครองนครน่านในขณะนั้น ได้ยกทัพไปปราบ และได้ใช้ประโยชน์จากลำน้ำนี้ตลอดเวลา ที่ตั้งทัพอยู่ และแหล่งน้ำนี้เคยเป็นสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ เพื่อทำน้ำพุทรมนต์สักดีสิทธิ์ ทูลเกล้าถวายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนม์พรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำตกด้วยชื่อ : พระอุโบสถวัดพระธาตุช้างค้ำวิหาร

วัดพระธาตุช้างค้ำวิหาร พระอารามหลวงตั้งอยู่ตำบลในเวียง อำเภอเมืองน่าน เจ้าผู้ครองนครน่านซื้อพญาภู夷 เป็นผู้สร้างเมื่อ พ.ศ. 1949 เป็นสถานที่ถือน้ำพักน้ำสักษาของขุนนางในสมัยโบราณ เมื่อครั้นน้ำท่วมน้ำที่วัดนี้แล้วจะต้องไปดมที่วัดภูมินทร์อีกครั้งหนึ่ง นอกจากนี้ยังเป็นศูนย์กลางทางการศึกษาทั้งสายสามัญ และสายพระปริญญาติธรรมแห่งแรกของจังหวัดน่านมาจนถึงปัจจุบัน

จังหวัดบุรีรัมย์

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : สารนาโนราษฎร์วัดกลาง

สารน้ำโนรบราณวัดกลางตั้งอยู่ในเขตพัทลสีมาวัดกลาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ เป็นสาระน้ำดี ใหญ่ กว้าง 33 เมตร ยาว 6 เมตร มีน้ำใสสะอาดตลอดฤดูกาล สร้างขึ้นในสมัยได้ประภูหลักฐาน แห่งชัต ในสมัยสังคารามหาอเชียบุรพาหารสู่บุน ได้ยกหัวเข้ามาพักอยู่ ณ ศาลาข้างสารน้ำนี้และยกพลผ่านไปยังพม่า ซึ่งประภูกว่าเมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรมาทิ้งระเบิดท่าลายทหารสู่บุน ถูกระเบิด ทลายถูกตกลงบริเวณสารนี้แต่ไม่ระเบิด ต่อมากลับประภูหลักหินทรายปางสามัช ขนาดหน้าตัก กว้าง 9 นิ้ว พระเกตุหักหายไปอยู่ในสารนี้ จึงได้เรียกชื่นมงรเกบรักษาไว้ที่กุฏិเจ้าวาราสวัดกลาง นับถือกันว่าเป็นพระพุทธชูปัสดกศิทธิ์ ชาวบุรีรัมย์เลื่อมใส่น้ำในสารนี้ว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ และได้นำนำ ในสารนี้ไปประกอบพิธีกรรมต่างๆ

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดกลาง

พิธีเสกนำน้ำศักดิ์สิทธิ์กระทำ ณ อุโบสถวัดกลาง อำเภอเมืองบุรีรัมย์ วัดกลางเป็นวัดเก่าแก่ มีมาคู่กับสารน้ำโนรบราณ นับเป็นวัดที่มีประวัติศาสตร์ยาวนานคู่บ้านคู่เมืองกับชาวบุรีรัมย์ วัดกลาง ตั้งอยู่ติดกับศาลากลางจังหวัดเดิม เป็นสถานที่ถือนำพราพพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการ ตลอดสมัย สมบูรณ์ราษฎร์สิทธิราชย์

จังหวัดปทุมธานี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำในจังหวัดปทุมธานี มีดังนี้

1. แม่น้ำเจ้าพระยา หน้าวัดศาลาเจ้า ตั้งอยู่ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมืองปทุมธานี ถือกันว่าเป็น น้ำศักดิ์สิทธิ์มากที่สุดแห่งโนรบราณ และได้นำไปประกอบพิธีถือนำพพิพัฒน์สัตยาของจังหวัด

2. แม่น้ำเจ้าพระยาน้ำวัดสองพี่น้อง บริเวณที่ตักน้ำอยู่หน้าวิหารหลวงพ่อเพชร วัดสองพี่น้อง ตำบลบ้านเจ้า อำเภอสามโภก วัดนี้เป็นที่ประดิษฐานหลวงพ่อเพชร พระพุทธชูปัทเทื่อกันว่ามี ความศักดิ์สิทธิ์ พ่อค้าเมื่อนำเรือขนสินค้าผ่านหน้าวิหาร ก็จะกวักน้ำจากหน้าวิหารหลวงพ่อมาพรน สินค้า เพื่อให้ทำมาค้าคล่อง

3. ศาลปูเทพ-ปูจันทร์ ตั้งอยู่ใกล้กับวัดท่าไม้ ตำบลหนองนาไม้ อำเภอลาดหลุมแก้ว เป็นศาลที่ ชาวบ้านกราบเคารพบูชา และเชื่อว่ามีความศักดิ์สิทธิ์

4. บึงสามั้น หน้าศาลเจ้าพ่อตอนใหญ่ ตั้งอยู่ในอำเภอชัยบุรี เป็นบึงขนาดใหญ่มีน้ำขังตลอดปี มีศตวรรษนานาชนิด เช่น งูพิษ จะเรี้ยว ที่ลงมาจากเขาใหญ่มากินน้ำในบึงนี้ นอกจากนี้บึงนี้เป็น แหล่งรับน้ำศักดิ์สิทธิ์จากศาลเจ้าพ่อองครักษ์ จังหวัดคนครา นายกตัวย

5. ศาลเจ้าพ่อเสือ ตั้งอยู่ด้านล่างบึงนา อำเภอหนองเสือ เป็นศาลที่ชาวบ้านช่วยกันสร้างขึ้น เป็นสถานที่สถิตของดวงวิญญาณนายเสือ ที่ชาวบ้านนับถือว่าเป็นผู้รักษาความสงบเรียบร้อย ศาลนี้จึงชื่อว่า ศาลเจ้าพ่อเสือ ซึ่งเป็นที่การพกราบไหว้ของชาวบ้านมาจนถึงทุกวันนี้

6. ศาลพระยาหัดดาศุภกิจ ตั้งอยู่ด้านลักษณะห้า อำเภอคลองหลวง ชาวบ้านเชื่อกันว่าศาลนี้จะปักปูรักษาสัพสัตร์ทั้งปวงให้อยู่เย็นเป็นสุข

7. ศาลเจ้าพ่อดอนใหญ่ ตั้งอยู่ด้านหลังวัดคำลูกกา เป็นศาลที่มีมาแต่ครั้งโบราณ ชาวบ้านเชื่อถือและให้ความเคารพกราบไหว้อยู่เสมอ เพราะเชื่อกันว่าเจ้าพ่อดอนใหญ่ มีความศักดิ์สิทธิ์ช่วยแก้ไขความเดือดร้อนและการป่วยไข้ได้

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดจันทน์กระพ้อ

จังหวัดประทุมธานีประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดจันทน์กระพ้อ ตำบลบางเตย อำเภอสามโคก ในอัฒจันทร์พระนารายณ์มหาราช ได้ขอพยพครอบครัวชาวมอญจากเมืองตะมะให้มารั้งหลักแหล่งบริเวณนี้

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำในจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มีดังนี้

1. น้ำตกห้วยยาง อุํยูในอุทยานแห่งชาติน้ำตกห้วยยาง ตำบลห้วยยาง อำเภอทับสะแก อยู่ห่างจากที่ทำการอdle ประมาณ 20 กิโลเมตร ในปี พ.ศ. 2530 ได้กระทำพิธีพลีกรรมตักน้ำจากน้ำตกห้วยยาง เพื่อนำเข้าพิธีเสกทำน้ำพุธรมนต์ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าถวายในพระราชพิธีมหาพิรุณหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

2. บ่อน้ำทิพย์เขาถ้ำม้าร่อง ตั้งอยู่ในตำบลพงศ์ประศาสน์ อำเภอทางสะพาน ภายในถ้ำเป็นที่ตั้งของบ่อน้ำทิพย์ซึ่งถือว่าเป็นของศักดิ์สิทธิ์ และเคยนำน้ำไปใช้ในพิธีเสกทำน้ำพุธรมนต์ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าถวายในพระราชพิธีมหาพิรุณหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

3. บ่อน้ำทิพย์เขาสามร้อยยอด ตั้งอยู่บนเขาสามร้อยยอด ตำบลไร่ก่า อำเภอสามร้อยยอด เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ตามความเชื่อของชาวบ้าน ว่าเมื่อมีใครเจ็บป่วย ถูกฝีเข้า ปวดเอว ปวดหลัง หากนำน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปผสมน้ำไปอาบก็จะหาย

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดคลองวาฬ

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดคลองวาฬ ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ พระประชานประจาราไปสัตตีเป็นพระพุทธชินราช

จังหวัดปราจีนบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำในจังหวัดปราจีนบุรี มีดังนี้

1. บ่อน้ำหนารอยพระบาทฯ ตั้งอยู่ตำบลโคงไทร อ่าเภอศรีโน้ต บ่อน้ำแห่งนี้ชาวบ้านเป็นผู้ค้นพบ สันนิษฐานได้ว่าบ่อน้ำแห่งนี้ น่าจะเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ที่อยู่ร้อยพระบาทคู่มาตั้งแต่ครั้งสมัยหาราดี เป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ชาวบ้านนิยมตักไปท่าน้ำนั้นเพื่อเป็นสิริมงคลแก่ตนและครอบครัวและเคยนำน้ำไปใช้ในพิธีเสกทำน้ำพุธมนต์ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าถวายในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

2. สารแก้ว ตั้งอยู่ตำบลโคงดีบ อ่าเภอศรีโน้ต น่องจากมีภพสลักที่ผนังขอบสาร จึงอาจเป็นสารน้ำศักดิ์สิทธิ์และใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดป่าทรงคุณ

จังหวัดปราจีนบุรีประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดป่าทรงคุณ ตำบลคง พระราม อำเภอเมือง จังหวัดปราจีนบุรี อยู่ห่างจากจังหวัดปราจีนบุรีประมาณ 2 กิโลเมตร

จังหวัดปัตตานี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำในจังหวัดปัตตานี มีดังนี้

1. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดสุทธิการาส ตั้งอยู่ตำบลละหาร อ่าเภอสายบุรี ซึ่งชาวบ้านมีความเชื่อกันว่าเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีตำนานเล่าขานกันว่าหากมีชาวบ้านที่เกิดกรรณิพิพาทกันขึ้น จะตักน้ำจากบ่อขึ้นไปบนภูเขาน้อยเพื่อคืนน้ำสามารถกัน และฝ่ายที่โกรกจะต้องมีอันเป็นไปทันตาเห็น ชาวบ้านจึงเชื่อกันจนถึงปัจจุบัน

2. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดมุจrinทาวปีวิหาร ตั้งอยู่ตำบลบุตง อำเภอหนองจิก เดิมเป็นบ่อน้ำธรรมชาติที่สร้างขึ้นภายใต้รากไม้ใหญ่ ไม่เคยแห้งประชานจึงเลือกน้ำเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ น้ำในบ่อน้ำแห่งนี้ใช้ประกอบพิธีอ่อนน้ำพิพัฒน์สัตย์ของเมืองหนองจิกมาโดยตลอด
สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดมุจrinทาวปีวิหาร

จังหวัดปัตตานีประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดมุจrinทาวปีวิหาร ตำบลบุตง อ่าเภอหนองจิก ห่างจากศาลากลางจังหวัดปัตตานีประมาณ 8 กิโลเมตร

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิชีพลีกรรมตักน้ำ : สาระน้ำวัดคูม

สาระน้ำวัดคูม ตั้งอยู่ริมคลองวัดคูม อำเภอพระนครศรีอยุธยา กล่าวกันว่าในสาระน้ำนี้ใช้ประกอบพิชีลงเครื่องพิชัยสังค河流 เช่นหุบพระแสง นอกจากน้ำรัชกาลที่ 6 ได้ทรงใช้ประกอบพิชีลงอักษรระห้ามสีขาว ที่เย็บไว้ในพื้นชั้งกระเบื้องหิน ของท่านพ่อท่านแม่เจ้าแห่งชาติไทย

สถานที่ประกอบพิชีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดสุวรรณาราม

พิชีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์กระทำ ณ พระอุโบสถวัดสุวรรณาราม ตำบลหอรัตนไชย อำเภอพระนครศรีอยุธยา สำหรับวัดนี้ในรัชกาลปัจจุบัน รัชกาลที่ 9 ทรงอุทิศพระราชทรัพย์ปฏิสังขรณ์ พระอุโบสถ พระวิหารและกำแพงแก้วรอบพระวิหารและพระอุโบสถ

จังหวัดพะเยา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิชีพลีกรรมตักน้ำในจังหวัดพะเยา มีดังนี้

1. บูนแม่ปีม ตั้งอยู่ต่ำบลน្ទานเหล่า อำเภอแม่ใจ ห่างจากที่ว่าการอำเภอแม่ใจ 26 กิโลเมตร เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำแม่ม่อง ซึ่งเปรียบเสมือนเส้นชีวิตที่สำคัญของรายภูริอำเภอแม่ใจ และอำเภอเมืองพะเยา

2. น้ำตกภูถังกา ตั้งอยู่ต่ำบลพาซางน้อย อำเภอปง ห่างจากที่ว่าการอำเภอปง 59 กิโลเมตร เกิดจากดอยภูถังกา ซึ่งเป็นยอดเขายอดหนึ่งของเทือกเขาพื้นน้ำ

สถานที่ประกอบพิชีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดศรีโคมคำ

พิชีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์กระทำ ณ พระอุโบสถวัดศรีโคมคำ ตั้งอยู่ริมถนนพหลโยธิน อำเภอเมืองพะเยา ติดกับบ้านพะเยา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะวัดนี้เป็นพระราชทานหลวงชั้นตรี เมื่อวันที่ 17 เมษายน 2523

จังหวัดพังงา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิชีพลีกรรมตักน้ำ : อ้าวนาผุด

อ้าวนาผุดตั้งอยู่ต่ำบลล้านนาผุด อำเภอเมืองพังงา ลักษณะทั่วไปเป็นลำเล็กๆ ที่ลึกเข้าไปในหินภูเขา เป็นที่ตั้งของศาลเจ้าปูนเดลักง ซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน น้ำที่ผุดออกมามีลักษณะน้ำผุดออกจากการตีพื้นดินภายใต้ภูเขา ไม่ผุดให้เห็นเลยติดต่อกันหลายวัน อ้าวนาผุดเชื่อว่าเป็นแหล่งน้ำที่ศักดิ์สิทธิ์ มีเทพารักษ์ที่คุ้มครอง จังหวัดพังงาได้ใช้น้ำจากอันนี้ประกอบพิชีเสก

ทำนำ๊กพทชมนต์ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ภูลเกล้าฯ ถวายในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ

5 ธันวาคม 2530

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำสักดิศพิธี : พระอุโบสถวัดประชุมโภธาราม

สถานที่ประกอบพิธี開啟ราศีสักดิ์สิทธิ์ : พระอุเมตโนหะกาญจน์ฯ
พิธีสักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดประชุม โยธี อำเภอเมืองพังงา วัคనี้เดิมรี
ยกกันว่าด้วยความ เนื่องด้วยบุนความเชิงญา ต่อมาก็หัวคพังงาได้ย้ายพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัก Byrne กวัด
ประพาส เจ้าเมืองเบตมานำทำที่วัดคุณ จึงได้ขอใหม่ว่า วัดประชุม โยธี มากันทุกวันนี้ พระบาทสมเด็จพระ
เจ้าอยู่ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2525

จังหวัดพัทลุง

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมดังนี้: บ่อน้ำวัดเขียนบางแก้ว

5 รอบ 5 ธันวาคม 2530

รายงานที่ประจําปี พ.ศ. ๒๕๖๔ : พระอุโบสถวัดคุณหาสวรรค์

พนักงานที่ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นผู้ดูแลและดูแลความปลอดภัยของสถานที่ ต้องปฏิบัติตามกฎหมาย
คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ที่ออกโดยคณะกรรมการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคล ตามที่ได้ประกาศไว้
ในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม พ.ศ.๒๕๖๒ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศ
ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป สำหรับการดำเนินการต่อไปนี้ ให้ถือว่าเป็นการดำเนินการในส่วน
ของผู้ดูแลและดูแลความปลอดภัยของสถานที่ ตามที่ได้ระบุไว้ในมาตรา ๔๘ แห่งพระราชบัญญัตินี้

จังหวัดพิจิตร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำน่านหน้าวัดท่าหลวง

ແພັນໜ້າແສສານທີ່ປະກອບພົດງວມການ ແລ້ວ ແລ້ວ ແລ້ວ ແລ້ວ ແລ້ວ ແລ້ວ ແລ້ວ
ແມ່ນໜ້າໆ ເປັນແມ່ນໜ້າສາຍສຳຄັນຂອງຈິງຫວັດພິຈິຕຣແລະໃຊ້ເປັນເສັ້ນທາງຄົນນາຄມນາຕັ້ງແຕ່
ໂນຮາມ ຄຳຫຽນໃນປັບປຸງຂາວຈັງຫວັດພິຈິຕຣໃຊ້ໜ້າຈາກແມ່ນໜ້າໆ ໃນການເກມທຣ ກາຣພລິຕນໍ້າປະປາ
ແລະໃຊ້ບົຣເວນລຳນໍ້າໆ ແນ້າໆ ມ້າວັດທ່າຫລວງເປັນສານທີ່ແໜ່ງໜັນເຮືອຍາວປະເພີ້ນຖຸກປີ ຈຸດທີ່ປະກອບພົດ
ພົດກຽມຕັກນໍ້າ ອື່ອ ແມ່ນໜ້າໆ ໂຣເວນນ້າວັດທ່າຫລວງ ດຳບລໃນມືອງ ຄຳເກອນເມືອງພິຈິຕຣ

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดท่าหลวง

พิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดท่าหลวง ตำบลในเมือง อำเภอเมืองพิจิตร ทางฝั่งตะวันตกของแม่น้ำน่าน ต้นนิมฐานว่าสร้างขึ้นประมาณปีพุทธศักราช 2388 เป็นวัดที่ประดิษฐานหลวงพ่อเพชร พระพุทธรูปสมัยเชียงแสนรุ่นแรก ซึ่งเป็นพระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมือง ปัจจุบันได้รับการยกฐานะจากวัดรายฎร์ เป็นพระราชานหลวงชั้นตระ ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ 7 พฤษภาคม 2529

จังหวัดพิษณุโลก

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : สารสองห้อง

สารสองห้อง ตั้งอยู่ที่ถนนพารากษ์ หลังโรงเรียนพิษณุโลกพิทยาคม ห่างจากศาลากลาง หัวดีไซน์ 700 เมตร สารสองห้องรูปทรงเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ตรงกลางสารด้านกว้างมีโถกเป็นเก้า ทำให้คุกเข้าไปในตัวห้อง ซึ่งได้ชื่อว่าสารสองห้อง ต้นนิมฐานว่านาจะสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา โดยกลางสารเป็นที่ตั้งของพระที่นั่งเย็นสำหรับเป็นที่ประทับพักผ่อนพระราชบรมดของพระมหาภัตtri

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระวิหารพระพุทธชินราช

พิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระวิหารพระพุทธชินราช วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวิหาร ซึ่งเป็นพระราชานหลวงชั้นเอก ตั้งอยู่ริมฝั่งแม่น้ำน่านด้านตะวันออก ตรงข้ามกับศาลากลางจังหวัด ภายในวัดนี้มีพระพุทธชินราช เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยที่มีพุทธลักษณะงามมาก วัดพระศรีรัตนมหาธาตุวิหาร ได้ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำอภิเษก ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก ตั้งแต่รัชกาลที่ 6 จนถึงปัจจุบัน

จังหวัดเพชรบูรณ์

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำเพชรบูรณ์ หน้าวัดทำท้ายศิริ

แม่น้ำเพชรบูรณ์ เป็นหนึ่งในแม่น้ำทั้ง 5 แห่งในอุทยานแห่งชาติสุทัศนเทพฯ อันได้แก่ แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำราชบูรี หรือแม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำป่าสัก และแม่น้ำเพชรบูรณ์ ซึ่งใช้เป็นน้ำอภิเษก ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 นานถึงรัชกาลปัจจุบัน การประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำจากแม่น้ำเพชรบูรณ์ จะกระทำที่บริเวณวัดทำท้าย (ท่าไชย) หรือท่าน้ำหน้าวัดทำท้ายศิริ ดำเนลงบนอพลี อำเภอป่าสัก จังหวัดเพชรบูรณ์

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระวิหารหลวงวัดพระมหาธาตุวิหาร

องค์พระธาตุมีลักษณะเป็นเจดีย์รูป ๘ เหลี่ยม ยอดมุงลิบสอง ศิลาประเบนเชียงแสนบุศวายทอง
ดอกรอบบัว สูง ๓๓ เมตร ฐานสี่เหลี่ยมกว้างด้านละ ๑๐ เมตร

พระธาตุชื่อแย่ สร้างขึ้นระหว่างจุลศักราช ๕๙๖ – ๕๙๘ (พุทธศักราช ๑๙๗๕ –
พุทธศักราช ๒๙๗) โดยพระมหาธรรมราชาธิราช (ลิไทย) ในสมัยจังทรงเป็นพระมหาอุปราช
ครองศรีสัชนาลัย (สวรรค์โลก) พระองค์มีพระราชศรัทธานาประพุทธศาสนา ได้เดินไปบังหัวเมือง
ต่างๆ ทรงเลือกสถานที่ที่จะสร้างด้วยพระองค์เอง เมืองแพร่เลือกได้บริเวณยอดดอยโกสุมชัก จัง
โปรดให้สร้างพระเจดีย์ ๑ องค์ และนานานามตามความหมายของยอดดอยว่า “พระธาตุชื่อแย่”

ในบริเวณพระธาตุชื่อแย่มีน้ำพุใต้ดินผุดขึ้นมา และชาวเมืองแพร่ถือว่าเป็นแหล่งน้ำ
สักดิ์สิทธิ์ตั้งแต่โบราณกาลและบ่อน้ำสักดิ์สิทธิ์แห่งนี้ใช้ทำน้ำสักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีบรม
ราชภัฏเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๓ และพระราชพิธีบรมทางคล嗽ติมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕
ขันวาระ ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำสักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร

วัดพระบาทมิ่งเมืองวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลในเวียง อำเภอเมืองแพร่ เป็นวัดที่มีเจ้าผู้ครอง
นครเป็นผู้ทำบุญบูรณะเป็นวัดหลวงของทั้งหัวด้านน้ำเป็นประเภทราช

เดิมวัดนี้มี ๒ วัด คือ วัดพระบาทกับวัดมิ่งเมือง อยู่ห่างกันเพียงครอกกัน วัดมิ่งเมืองเป็นวัด
ที่เจ้าผู้ครองนครนายกเป็นมัคนายก ส่วนวัดพระบาทเป็นวัดของอุปราช หรือเจ้าหอหน้าเป็น
มัคนายก สมัยเมื่อมีเจ้าผู้ครองนครวัดทั้งสองก็เจริญรุ่งเรืองดีมีฐานะมั่นคง เมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๒
จึงได้รับอนุญาตจากทางราชการให้รวมวัดทั้งสองเป็นวัดเดียวกัน โดยนามใหม่ว่า “วัดพระบาท
มิ่งเมือง” เป็นการเหมาะสม ทั้งความเจริญและการรักษาประวัติศาสตร์ เพราะวัดพระบาทมิ่ง
พุทธบาท วัดมิ่งเมืองเป็นวัดใจกลางเวียง มีพระธาตุมิ่งเมืองตั้งอยู่

พระอุโบสถในปัจจุบันสร้างแทนพระอุโบสถหลังเก่าที่ถูกไฟไหม้มื่อปี พุทธศักราช
๒๔๕๑ ประดิษฐานพระพุทธโกศลศิริซัมมาสากยมณี พระพุทธรูปคู่บ้านคู่เมืองของชาวจังหวัด
แพร่

พระเจดีย์พระบาทมิ่งเมือง เป็นพระเจดีย์ก่อ บุหงาเหลือจังโก ฐานล่าง สี่เหลี่ยมจัตุรัสเป็น
พระเจดีย์โบราณสร้างมาเป็นเวลานาน เสมือนเป็นเครื่องหมายใจกลางเมือง จึงเรียกว่าพระธาตุมิ่ง
เมือง เป็นที่เคารพนับถือของประชาชน พระเจดีย์องค์นี้ฐานยกพื้นสูง ๓ ศอก องค์พระธาตุ ๘
เหลี่ยม ตั้งบนฐานสูง ๑ วา ๒ ศอก นับแต่พื้นดินถึงพระธาตุสูง ๘ วา ๑ ศอก

จังหวัดภูเก็ต

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักห้าม : บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดไชยราราม

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ตั้งอยู่ในวัดไชยราราม (วัดคลอง) หมู่ที่ ๖ บ้านคลอง ตำบลบ้านคลอง อำเภอเมืองภูเก็ต พ่อท่านนอกหรือเข้าอาวาสวัดนอก เป็นผู้สร้างวัดนี้ขึ้น เมื่อประมาณ ๑๓๑ ปี มาแล้ว ณ บริเวณทุ่งนาด้านทิศเหนือของบริเวณวัดในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกนามวัดว่า “วัดคลอง” ต่อมากายหลังได้เปลี่ยนชื่อเป็น “วัดไชยราราม” ในสมัยหลวงพ่อแขมหรือพระครูวิสุทธิช่วงคชาภรณ์ เป็นเจ้าอาวาส ได้รับพระราชทานวิสุทโจนามสinea ประมาณพุทธศักราช ๒๗๙๖

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้บุดพร้อมกับการก่อตั้งวัดในสมัยพ่อท่านนอก เดิมเรียกว่า บ่อหิน ชื่อเดิมเพื่อให้พระสงฆ์และราษฎรบวิเวร ใกล้เคียง ได้ใช้น้ำ ต่อมากลายเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ เนื่องจาก ความครุฑานและความเชื่อของราษฎรใช้น้ำและผู้มานมัสการหลวงพ่อในวัดซึ่งเล่าสืบท่องมาว่า ในสมัยหลวงพ่อช่วงหรือพระครูกิจจานุการ เจ้าอาวาสวัดคลองสืบท่องมาว่า ราษฎร เสื้อป้ายเป็นโรคพิษหนังต่างๆ โดยคนไข้เสีย สูญเสียกัด ฯลฯ มาขอความช่วยเหลือให้หลวงพ่อรักษา หลวงพ่อช่วงจะให้ผู้ป่วยอาบน้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ก่อน แล้วจึงรับการรักษาจากหลวงพ่อ ปรากฏว่าหายขาดทุกรายเป็นที่เดื่งดี อีกทั้งความศักดิ์สิทธิ์ไปประพรมบ้านเพื่อเป็นสิริมงคล และใช้ในพิธีกรรมต่างๆ เป็นประจำ

น้ำจากบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดไชยราราม ใช้เป็นน้ำประพรมมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์ สักดยาของจังหวัดภูเก็ต และได้ใช้เป็นน้ำอภิเษกในพระราชพิธีมหาลงกรณ์เฉลิมพระชนมพรรษา ๕๘ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีสก㎞ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดมงคลนิมิต

พิธีสก珉้ำศักดิ์สิทธิ์ในครั้งนี้ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดมงคลนิมิต ซึ่งเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญ ตั้งอยู่ที่ตำบลคลาดใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต ทิศเหนือติดต่อกับเขตสวนของเอกสารน ทิศใต้ติดต่อกับถนนดีบุก ทิศตะวันออกติดต่อกับถนนเทพกษัตริย์ ทิศตะวันตกติดต่อกับถนนเยาวราช สร้างขึ้นเมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๔๒๓ เดิมชื่อ วัดคลาง ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็น “วัดมงคลนิมิต” เพราะวัดนี้อยู่ใจกลางเมืองในสมัยเมืองเป็นพุทธมณฑลภูเก็ตอยู่ทางราชการใช้เป็นสถานที่ทำพิธีถือน้ำพิพัฒน์สักดยาทุกปี

พระอุโบสถของวัดนี้สร้างเมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๔๕๐ และปฏิสังขรณ์ใหม่ เมื่อ พุทธศักราช ๒๔๕๒ เป็นโบสถ์ขนาดใหญ่ทรงไทยที่ทางราชการใช้เป็นสถานที่ทำศาสนพิธีและรัฐพิธีสำคัญมาโดยตลอด

จังหวัดมหาสารคาม

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพลีกรรมตักน้ำ : บ่อน้ำดูน

บ่อน้ำดูน เป็นบ่อน้ำที่มีน้ำผุดขึ้นมาจากใต้ดินตลอดเวลาไม่เหือดแห้ง ตั้งอยู่ที่ตำบลนาดูน อำเภอโนนดูน อุบลราชธานี ห่างจากที่ว่าการอำเภอโนนดูน ประมาณ ๓.๕ กิโลเมตร

สาเหตุที่ได้ชื่อว่า “บ่อน้ำสักดีสิทธิ์” เนื่องมาจาก เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๙ กระทรงนำหัวใจไทย ได้สั่งการให้หัวเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จัดหา้น้ำในสระหรือบ่อน้ำ สักดีสิทธิ์ จัดสร้างไปร่วมในศาสนพิธีรชุมนักลากภิยek พระบາทສມเด็จพระปูกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชการที่ ๑ พระยาสารามณฑ์เกินกาล (อนงค์ พยัคฆ์มรรค) ท้าหลวงประจำจังหวัดมหาสารคาม ในขณะนั้น ได้สั่งให้รองอํามาตย์เอก หลวงพิทักษ์นรากร นายอำเภอวาปีปุทุม จัดหาน้ำมังคลอันสักดีสิทธิ์ที่นายอําเภอได้ประชุมข้าราชการและประชาชนมีมติให้บ่อน้ำจากหนองน้ำดูนไปเข้าร่วมพิธี

เมื่อพุทธศักราช ๒๔๘๔ ประชาชนเล่าลือกันว่า ถ้าใครเข็บไข่ได้ปวย เป็นโรค เช่น เป็นโรค ง้ออยเปะเลี้ยงเสีย ป่วยหลัง ปวดเอว ปวดท้อง ปวดศีรษะ หรือเป็นโรคอื่นๆ เมื่อนำน้ำจากบ่อน้ำดูน ไปอาบไปดื่ม โรคนั้นก็จะหาย จึงมีประชาชนจากอำเภอหรือจังหวัดใกล้เคียงได้หลังไอลไปตักน้ำ จากบ่อน้ำดูนแห่งนี้ ไปรักษาโรคเป็นจำนวนมาก

ในโอกาสที่พระบາทສມเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชบุตรและพระชนมายุครบ ๕ รอบ ในวันที่ ๕ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๐ จังหวัดมหาสารคามได้นำน้ำจากบ่อน้ำดูนมาสักทำบ่อน้ำสักดีสิทธิ์ ทูลเกล้าฯ ถวายในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ด้วย

สถานที่ประกอบพิธีสักทำบ่อน้ำสักดีสิทธิ์ : พระอุโบสถวัดมหาชัย

พิธีสักทำบ่อน้ำสักดีสิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดมหาชัย ตำบลตลาด อำเภอเมืองมหาสารคาม วัดมหาชัยเป็นวัดอารามหลวงชั้นตรีชนิดสามัญ และเป็นวัดเก่าแก่อายุในตัวจังหวัด สร้างขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๐๙ ที่เรียกว่า “วัดหน่อ” ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๘๒ ทางราชการเปลี่ยนชื่อเป็นวัดมหาชัย ตามนามของพระเจริญราชาเดช (ท้าวมหาชัย) ผู้สร้างวัด

วัดมหาชัยเป็นวัดสำคัญคู่บ้านคู่เมืองมหาสารคาม โดยเป็นที่ประชุมในพิธีอันน้ำพี้พัฒสีดา ของจังหวัดต่อหน้าพระบานในพระอุโบสถ คือ พระพุทธมงคลมิ่งเมือง

จังหวัดมุกดาหาร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพลีกรรมตักน้ำ : แหล่งน้ำจากยอดภูสีฐาน

ภูสีฐานตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของบ้านแก่งช้างเนียม หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี เป็นภูเขาลูกหนึ่งในเทือกเขาภูพาน ตั้นน้ำคำชะอีที่ยอดภูสีฐานคือแหล่งน้ำภูสีฐานซึ่งรายล้อมเรียกว่า “หนองกระแสน” เพราะมีกระแสซึ่งเป็นไม้ระบะภูต ไฝขึ้นอยู่หนาแน่น อยู่ห่างจากบ้านแก่งช้าง

เนื่องประمامณ ๔.๕ กิโลเมตร คำว่า “สีฐาน” คนเก่าแก่ค่าวนเป็นชื่อของไม้เนื้อแข็งที่พวนป่านนิยมนำมำทำเป็นหน้าไม้ใช้ยิงธัตว์ เกิดอยู่ริมคลองหนองใหญ่บนภูเขา หนองนี้เป็นแหล่งน้ำซับใสสะอาดบนภูเขาที่มีสัตว์ป่ามาเที่ยวอาศัยและกินน้ำอยู่เป็นประจำ จึงเป็นที่นัดพบเพื่อล่าสัตว์ของเหล่านายพวน

บันยอดเขาภูสีฐานเป็นดินน้ำดำราหที่สำคัญของจังหวัดมุกดาหาร เป็นเตมื่อนสายโลหิตเลียบชีวิตรายภูริจังหวัดมุกดาหารและจังหวัดใกล้เคียงด้วย

จังหวัดมุกดาหารเคยใช้น้ำจากแหล่งน้ำที่สำคัญที่สุดที่ภูแลลาก้า ถวาย ในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนนพาราชา & รอบ ๕ ขันวัฒ ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำสำคัญที่สุด : พระอุโบสถวัดครึ่งมงคลได้

พิธีทำน้ำสำคัญที่สุด กระทำ ณ พระอุโบสถวัดครึ่งมงคลได้ ตั้งอยู่ที่ริมฝั่งแม่น้ำโขง เลขที่ ๒ ถนนชายโขงสำราญ ตำบลมุกดาหาร อ่าาเภอมุกดาหาร เป็นวัดเก่าแก่คู่บ้านคู่เมืองที่สร้างขึ้นพร้อมกับวัดดယอดแก้วคริวชัย และวัดครึ่งสูมังค์ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๒๑ อันเป็นสามัญเดียวกับที่เมืองมุกดาหาร ได้เข้ามาร่วมอยู่ในขอบเขตขั้นที่สามของกรุงธนบุรี

วัดครึ่งมงคลได้เป็นพะารามหลวงประจำจังหวัดมุกดาหาร มีพระเจ้าองค์หลังเป็นพระพุทธชูปะรประปะธานองค์สำคัญของวัด เดิมชื่อว่า วัดเหนือ เพราะเป็นวัดแรกที่ตั้งอยู่ตอนเหนือของเมือง ต่อมาในสมัยรัชกาลที่ ๕ เมื่อพุทธศาสนาเป็นการธรรมยุตได้เผยแพร่ออกมานทางภาคอีสานมากขึ้น จึงได้สร้างวัดธรรมยุตวัดแรกขึ้นในเมืองมุกดาหาร ตรงบริเวณปากห้วยบังมูกฝั่งเหนือในท้องที่ตำบลครึ่งมงคลและให้นามว่า “วัดครึ่งมงคลเหนือ” ส่วนวัดครึ่งมงคลเดิมให้เรียกว่า “วัดครึ่งมงคลใต้” วัดนี้เคยใช้เป็นที่ประกอบพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สัตยาทุกปีต่อมาจนกระทั่งถูกตัดกั้งต่อตัว

จังหวัดแม่ฮ่องสอน

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมดังนี้ :

๑. ถ้ำปลา วนอุทยานถ้ำปลา ตั้งอยู่บริเวณฝั่งขวาของลำห้วยแม่สะจี ตำบลห้วยผา อ่าาเภอมีอง แม่ฮ่องสอน ตัวถ้ำปลาเป็นแอ่งน้ำขนาดใหญ่กว้าง ๒ เมตร ลึกประมาณ ๑.๕ เมตร มีน้ำไหลออกจากถ้ำตลอดเวลา อยู่สูงกว่าระดับพื้นดินประมาณ ๕ เมตร กรมป่าไม้ได้ดำเนินการจัดตั้งเป็นวนอุทยาน เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๒๑ มีเนื้อที่อุทยานประมาณ ๑๗๕ ไร่ ชาวบ้านในท้องถิ่นเรียกว่า ปลา ในถ้ำปลาแห่งนี้ เป็น “ปลาเจ้าที่เจ้าป่า” ไม่มีโครงลักษณะไปเป็นอาหาร เพราะเคยมีคนเอาไปกินแล้วมีอันเป็นไปต่างๆ นานาหรือเกิดเรื่งป่วยถึงแก่ชีวิต ปลาในถ้ำจึงแพร่พันธุ์เป็นจำนวนมากจนถึงปัจจุบัน

๒. บ่อน้ำ วัดกิตติวงศ์ อำเภอแม่สะเรียง เป็นบ่อน้ำที่มีนานานุญาตวัดกิตติวงศ์ ซึ่งเป็นวัดโบราณเก่าแก่ สันนิษฐานว่าสร้างเมื่อราช พุทธศักราช ๒๓๑๙ บ่อน้ำนี้ใช้สำหรับสรงน้ำพระ ใช้คืนตลอดจนใช้ทำพิธีกรรมต่างๆ โดยในดีดกองทหารของฝ่ายบ้านเมืองที่จะอุกปูรามข้าศึก ศัตรุมักจะทำพิธีกรรมทางไสยาสตัวจากวันนี้ ซึ่งอยู่ใกล้ประตูใหญ่ อาทิ ถังชา อาบชา รดน้ำมนต์ เป็นต้น เพื่อความเป็นศิริมงคลและคงกระพันชาติ ทำให้ทหารมีชัยชนะและกำลังใจสามารถเอาชนะ ข้าศึก ในการทำพิธีจะใช้น้ำจากบ่อน้ำกิตติวงศ์นี้ประกอบพิธีกรรมเพื่อให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์ วันนี้ จึงได้ขอเดินทาง วัดชัยสองคราม บ่อน้ำนี้เป็นบ่อน้ำที่ไม่เคยเหือดแห้งแม้กระทั่งในฤดูแล้ง

๓. บ่อน้ำทิพย์ (บ่อน้ำดิน) ตั้งอยู่บนห้วยหมากจอก ห้องที่บ้านเมืองป้อม หมู่ที่ ๒ ตำบล เมืองป้อม อำเภอชุมบาง มีลักษณะเป็นบ่อหินลักษณะมา ๓ เมตร มีน้ำขังคลอดีปี ชาวบ้านเล่ากันว่า บ่อน้ำทิพย์นี้มีเจ้าผู้ศักดิ์สิทธิ์ซึ่ง หนอน้ำดินแหล่ง ปากปีรักษา และนำယามาใส่ไว้ เมื่อชาวบ้าน เล็บป่วย หรือต้องการสิ่งใด เช่น ต้องการมีบุตร ก็จะนำดอกไม้และเงิน ๑ บาท ไปทำพิธีขอที่บ่อน้ำ โดยโถเนยลงในบ่อแล้วตักน้ำดื่มนกินก็จะหายจากการป่วยหรือ ได้สิ่งที่ต้องการตามที่ขอ

๔. น้ำจากเตี่ยรหลงพ่ออุ่นเมือง หลงพ่ออุ่นเมืองเป็นพระพุทธชูปศักดิ์สิทธิ์ ที่ประดิษฐาน ณ วัดน้ำสู่ ห้องที่บ้านน้ำสู่ หมู่ที่ ๕ ตำบลล่วงได้ อำเภอปาย วัดน้ำสู่ เป็นวัดเก่าแก่ที่ทึ่ง ร้างมาจนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๖๘ จึงได้มีการบูรณะขึ้นใหม่ ต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๕๗๕ ครูบาศรีวิชัย เดินธุดงค์มาบังเข้าเกอปาย พับสภาพทรุดโทรมของวัด และพบเห็นพระพุทธชูปีกแก่ หล่อด้วยทองสัมฤทธิ์สมัยเชียงแสน แบบสิงห์สามหน้าตักกว้าง ๓๕ เซนติเมตร สูง ๑๐๐ เซนติเมตร ประดิษฐานอยู่ในศาลาที่ทรุดโทรมจึงได้สร้างวิหารสำหรับประดิษฐานขึ้นใหม่พร้อมเครื่อง อยู่ด้านหลังวิหาร

พระพุทธชูปีกแก่ดังกล่าว คือ หลงพ่ออุ่นเมือง ซึ่งต่อมาในปี พุทธศักราช ๒๕๑๕ มีพระ ชุดงค์ที่ได้อาสาพักในวิหารสังเกตเห็นว่าพระพักตร์ของหลวงพ่ออุ่นเมืองชุ่มชื้นเป็นพิเศษ เมื่อสังเกต โดยใกล้ชิดจึงพบว่า พระศีรษะของพระพุทธชูปีกเป็นโพรง พระโนมีพีดอคได้และในโพรงพระศีรษะมี น้ำขังอยู่เต็ม จึงเป็นที่ร้าวเลือกันและมีผู้มานมัสการกราบไหว้อยู่มีขาด

๕. บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ก่อทางดอยพาราประดู ห้องที่ตำบลแม่คะตอน อำเภอสนมเมย เป็นบ่อน้ำ กว้างประมาณ ๓ เมตร มีน้ำซึ่งออกมากจากบริเวณกันน้อ เป็นบ่อน้ำที่ครูนาพับเมื่อประมาณ ปี พุทธศักราช ๒๔๖๓ และใช้น้ำจากบ่อน้ำนี้ ครั้นต่อมา มีพราวนป้าไปพูนบ่อน้ำดังกล่าว และ สังเกตเห็นว่าบ่อน้ำนั้นไม่มีสัดว์ป้ามาใช้น้ำที่บ่อและได้เล่าให้ชาวบ้านในหมู่บ้านฟัง ชาวบ้านจึงนำ น้ำจากบ่อตั้งกล่าวมาใช้ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาและคำหัวผู้เช่าผู้แก่ในหมู่บ้านตลอด

๖. น้ำสูญเป็นแหล่งน้ำที่บริสุทธิ์อยู่ในท้องที่หมู่ที่ ๑ ตำบลสนบป่อง อำเภอปางมะผ้า “น้ำสูญ” เป็นแหล่งน้ำที่ไหลออกมายังทิศตะวันตกน้ำไหลตลอดทั้งปี และบริเวณที่น้ำไหลออกมานี้ตั้งอยู่ใกล้กับที่ตั้งของ “หอเจ้าเมือง” ซึ่งประชาชนชาวตำบลสนบป่อง ให้ความเคารพเลื่อมใส

๗. ฝ่ายแม่น้ำและแม่น้ำ ออยู่ในท้องที่หมู่ที่ ๑๔ ตำบลแม่น้ำน้อบ มีลักษณะเป็นบริเวณที่สายน้ำอุ่นและสายน้ำเย็นมาพบกัน โดยน้ำอุ่นเป็นน้ำพุร้อน ความร้อนประมาณ ๖๐-๗๐ องศาเซลเซียส บริเวณนี้เป็นที่รวมของสัตว์ป่าในอดีตที่อาศัยน้ำตื้นและหาอาหารจากบริเวณแหล่งน้ำนี้ นอกจากนี้ยังเป็นสถานที่วิปัสสนากรรมฐานของพระอริยสงฆ์ ซึ่งชาวบ้านถือว่าศักดิ์สิทธิ์ สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระธาตุดอยกองนู

จังหวัดปะกงบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดพระธาตุดอยกองนู วัดพระธาตุดอยกองนู วัดพระธาตุดอยกองนู ตั้งอยู่บนยอดดอยกองนู สูงจากระดับน้ำทะเล ๑,๓๐๐ เมตร อุ่นทางทิศตะวันตกของตัวเมืองแม่ฮ่องสอน เนื่องจากว่า วัดปalaicdon ภายในวัดมีปูชนียสถานคู่บ้านคู่เมือง แม่ฮ่องสอน ซึ่งมีความงามดงามของศิลปะแบบไทยใหญ่ ๒ องค์ คือ พระธาตุเจดีย์องค์ใหญ่ ริเริ่มสร้างโดย “อาจดีองสู” เมื่อประมาณพุทธศักราช ๒๕๐๓ และพระธาตุเจดีย์องค์เล็กสร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๕๑๓ โดยพระยาสิงหนาทราชเจ้าผู้ครองเมืองแม่ฮ่องสอนคนแรก พระธาตุดอยกองนูเป็นที่การพัฒนาระบบท่องเที่ยวและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เดิม

จังหวัดยโสธร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตั้งแต่เดิม :

๑. แม่น้ำชี บริเวณท่าคำทอง ข้างวัดครรภาราม ตำบลในเมือง อำเภอเมืองยโสธร ลำน้ำชี เป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดยโสธร โดยเฉพาะอำเภอเมืองยโสธร ตั้งอยู่ริมน้ำชีตตลอดแนว ลำน้ำชี เป็นลำน้ำแห่งชีวิตของชาวอำเภอเมืองยโสธร เพราะชาวบ้านได้อาศัยน้ำในลำน้ำชีทำการเกษตร เป็นแหล่งอาหารสำหรับประชาชนที่อาศัยจากการประมง ทำการจับปลาในลำน้ำเป็นอาชีพหลักเลี้ยงครอบครัวมาโดยตลอด

ในอดีตภาค การคมนาคมทางบก ไม่สะดวก การติดต่อค้าขายระหว่างหมู่บ้าน ตำบลกับตัวอำเภอใช้ลำน้ำชีเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคมขนส่งสินค้า เช่น ข้าว ปอ มันสำปะหลัง และผลผลิตทางการเกษตรอื่นๆ ต้องใช้เรือมากขึ้น ที่ทางลุ่มน้ำชี ท่าคำทองบ้าง ท่าคำทองบ้าง โดยเฉพาะท่าคำทอง ในอดีตเป็นท่าที่อยู่ใกล้กุ้งน้ำ ในสมัยนิเจ้าเมืองปักครอง ทางราชการจะตักน้ำที่ท่าคำทองไปประกอบพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัตยาที่อุโบสถวัดครรภูมิ ตั้งแต่เดิม

๒. วังน้ำบ่อ วัดป่าวังน้ำทิพย์เทพสถิตวนาaram อัญในเขตท้องที่บ้านม่วงกระชัง ตำบลสวาง อําเภอเลิงนกทา เป็นวัดที่สร้างเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๒๖ บริเวณข้างวัดทางด้านทิศตะวันตกติดกับลำเซบาย ซึ่งพอถึงฤดูแล้งน้ำจะแห้งหมดหมด เว็บบริเวณข้างวัด ซึ่งแม้ว่าชาวบ้านจะวิถิน้ำในบริเวณดังกล่าวของหมุด ก็จะมีน้ำฟูงขึ้นมาอีกหรือที่ชาวบ้านเรียกว่า “น้ำออกบ่อ” โดยน้ำจะไหลออกจากรูตลดเวลาจนชาวบ้านได้อาศัยคืนกิน รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งให้ประโยชน์แก่บ้านได้

๓. แม่น้ำชี บริเวณท่าห้อง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๖ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ได้ทรงโปรดเกล้าฯ ตั้งเมือง “มหาชัย” ณ บริเวณท่าห้อง ริมฝั่งแม่น้ำชี ซึ่งปัจจุบันตั้งอยู่ที่ ๒ บ้านพ้าหาด ตำบลหาดใหญ่ อําเภอบางปะนัง จังหวัดปัตตานี มีระยะห่างจากจังหวัดยะลา ๔๙ กิโลเมตร

“ท่าห้อง” หรือที่ชาวบ้านเรียกกันทั่วไปอีกชื่อหนึ่งว่า “ท่าสุวรรณ” ซึ่งเป็นชื่อของเจ้านายชั้นผู้ใหญ่ที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือ ในอดีตที่ผ่านมาท่าห้องเป็นท่าเรือข้ามฟากที่สำคัญและศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านจะใช้ลำน้ำขึ้นเป็นเส้นทางคมนาคม เมื่อล่องเรือมาถึงเมืองมหาชนะชัย ก็จะใช้ท่าห้องเป็นศูนย์กลางในการติดต่อค้าขายเพื่อแลกเปลี่ยนสินค้าและสัตอองการเดินทางโดยทางบก ชาวบ้านก็จะลงเรือข้ามฟากที่ท่าห้องเช่นกัน เช่นกันว่า นายช้อย (พ่อค้าวัว ควาย) เมื่อไถ่ต้อนฟูงวัว ควายมาถึงท่าห้อง ก็จะต้องware ขึ้นท่าห้อง เพื่อทำพิธีบวงสรวงเช่นไหว้และบูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เพื่อความเป็นศิริมงคลและขวยคุ้มครองปกป้องดูแลรักษา ทำมาค้าขายประสบความสำเร็จและปลอดภัย หากนายช้อยคนใดไม่ทำพิธีดังกล่าว ก็จะประสบภัยน้ำป่ามหาหรือภัยพิบัติต่างๆ เช่น วัวควายหาย ล้มตายหรือถูกปล้น เป็น

๔. น้ำสร้างป่าหัว บ้านคำน้ำสร้าง หมู่ที่ ๑๐ ตำบลคำน้ำสร้าง อําเภอกุดชุม เป็นบ่อน้ำขนาดกว้าง ๑ X ๑ เมตร ความลึก ๒ เมตร

แหล่งน้ำนี้เปรียบเสมือนสายโลหิตสำหรับหล่อเลี้ยงชีวิตของประชาชนในหมู่บ้านโกลลีเคียง เช่น บ้านคงหนែ อ บ้านอกบาก บ้านคำหนองบาง บ้านทรายทอง บ้านคำผักกุด เพร率为แหล่งน้ำแห่งนี้มีน้ำให้ตลอดปี สำหรับให้ประชาชนได้ใช้คืนมาตั้งแต่สมัยบรรพนุรุษกว่า ๑๐๐ ปีมาแล้ว จากการบอกเล่าของคนเฒ่าคนแก่ในหมู่บ้านได้ความว่า แหล่งน้ำแห่ง

นี้เกิดขึ้นพร้อมกับการตั้งชุมชน จากประโยชน์ของแหล่งน้ำแห่งนี้ จึงได้ตั้งชื่อหมู่บ้านที่เป็นมงคล
ว่า บ้านคำนำสร้าง ตามเทาทุกวันนี้

๖. หัวยพระบาง อู่ที่บ้านโพนเมือง หมู่ที่ ๓ ตำบลพ้าห่วน อำเภอค้อวัง หัวยพระบางมีแหล่งกำเนิดจากต้นน้ำ ๓ สาย มากจากบ้านหมากนาย และจากอำเภอราษฎร์ไสลด ผ่านโนนคูณ ให้มา บ่อเกลือ และไหลต่อไปปัจจุบันนี้ชื่อ ซึ่งบางทีชาวบ้านจะเรียกว่า “ซีหลง” สมัยก่อนชาวบ้านจะทำนา เกลือที่หัวยพระบาง แต่ตอนนี้ไม่ได้ทำแล้ว เพราะน้ำขึ้นสูง หัวยพระบันานี้ ชาวบ้านให้ความเคารพ นับถือมาก ตรงบริเวณหัวยพระบางจะมีต้นยางใหญ่อ่ามันสรือบปี เชื่อกันว่าหัวยพระบันานี้มีหลงปู คำและเฒารศรีผู้รักษาอยู่ เมื่อฝนฟ้าไม่ตกต้องตามฤดูกาล หรือจะขังงานต่างๆ ชาวบ้านจะประกอบ พิธีสักไขว้ หรือขอขามบอกรักก่อน

๓. บ่อหน้าพุทิน วัดบ้านโคงกลาง ตั้งอยู่ที่หมู่ ๒ ตำบลโคงนาโก อำเภอป่าตึ้ว ครึ่งแรก
ชาวบ้านได้ไปถังวัดขึ้นที่บริเวณแห่งนี้ และบริเวณที่ตั้งวัดเป็นนินหิน และบานหิน
น้ำตกหนึ่งที่เป็นคันอ่อนบริเวณบานหิน ซึ่งอยู่ใกล้กับที่ตั้งศาลารวด

ต่อมาหลวงตาและชาวบ้านจึงได้พากันบุกและได้อาดิบบริเวณนั้นออก จึงกล้ายเป็นบ่อน้ำอยู่บนลานหินลึกประมาณ ๒ เมตร มีน้ำซึ่งออกมาก ใช้ได้ตลอดปี หลังจากนั้นมา หลวงตาและชาวบ้านจึงได้อานันน้ำที่ตื้มกินและทำเป็นน้ำพระพุทธมนต์ ซึ่งชาวบ้านบางคนมีความเชื่อถือเมื่อก็เงี้ยนๆ ได้ป่วยก็เอามากินแล้วหายจากการป่วย ใช้จึงเป็นที่เชื่อถือของชาวบ้านมาจนทุกวันนี้

๙. บ่อสร้างชั่ง ตั้งอยู่ที่ดอนปูต้า หมู่ที่ ๒ บ้านสร้างช้าง ตำบลไฝ่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี เเล้วกันว่า ในอดีตมีพ่อค้าซึ่งขายสินค้าที่หมู่บ้าน เลี้วพักค้านเรมที่ดอนปูต้า ช้างตัวหนึ่ง ยาโซคร เล่ากันว่า ในอดีตมีพ่อค้าซึ่งขายสินค้าที่หมู่บ้าน เลี้วพักค้านเรมที่ดอนปูต้า ช้างตัวหนึ่ง ได้ใช้เทาๆดินเป็นหลุมเพื่อหนาน้ำกินแล้วก็มีน้ำไหลออกมากเป็นจำนวนมากตลอดเวลา สามารถดื่มน้ำได้ทุกวัน ไม่ต้องเดินทางไกลไปดื่มน้ำอื่นๆ ชาวบ้านเห็นว่าน้ำเป็นสิ่งศักดิ์สิรี จึงได้ตั้งชื่อว่าบ่อน้ำอีกด้วย บ่อน้ำแห่งนี้ตั้งอยู่ที่ดอนปูต้า หมู่บ้านสร้างช้าง บ้านไฝ่ ตำบลไฝ่ อำเภอเมืองราชบุรี จังหวัดราชบุรี โคลนดินปั้นจุบัน โดยมีขนาดกว้าง ๒ เมตร ยาว ๒ เมตร สูง ๔ เมตร

๔. บ่อน้ำป่าอุดต์ ตั้งอยู่ด้านหน้าบริเวณวัดทวัญคีรี (ภูกอย) บ้านไทยเจริญ หมู่ที่ ๑ ตำบล
ไทยเจริญ อําเภอไทยเจริญ จังหวัดบึงกาฬ มีระยะทางห่างจากตัวจังหวัด ๕๒ กิโลเมตร

เล่ากันว่า เดิมมีแยด (แรด) ตัวหนึ่ง ได้มานำวายบ่อน้ำแด่พระพุทธองค์ ครั้นเมื่อพระพุทธองค์เดินไปประทับ ณ ที่แห่งนี้ โดยใช้ตัวเองกลีอกกลึงแผ่นหินจนเป็นบ่อน้ำเล็ก ๓ เมตร และเกิดน้ำไหลซึมออกมามีน้ำขังตลอดปี ต่อจากนั้นประชาชนคนสัญจารไปมาใช้คืนกัน ตลอดจนใช้รักษาโรคผิวนัง กลางเกต้อน และโรคทั่วไปให้หายได้ เป็นที่เชื่อถือว่าเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ของประชาชน สืบทอดกันมาจนถึงทุกวันนี้

นอกจากนี้ยังมีความสำคัญต่อส่วนรวม ชุมชนอีกเป็นแหล่งน้ำอันศักดิ์สิทธิ์ที่อยู่คู่กับรอยพระพุทธบาท ซึ่งมีระยะห่างกันเพียง ๖ เมตร เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมืองของจังหวัดเชียงใหม่ ใจริมแม่น้ำป่าสัก แห่งที่ประชานชาวไทยเริญ และประชาชนทั่วไปให้ความเคารพ ควรท่าศักการะ เพื่อเป็นศิริมงคลแก่ชีวิต

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระศรีธรรมาราม

วัดศรีธรรมาราม ตั้งอยู่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นสถาปัตยกรรมแบบไทย ๒๕๗๔ ตามชื่อวัดท่าแบก

ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๑๒ พระสุนทรราชวงศ์เจ้าเมืองบุษราคัมนำทัพมาล้อมบ้านนี้ เห็นว่าวัดดังกล่าวชำรุดทรุดโทรมจึงได้ร่วมกับชาวเมืองปฏิสังขรณ์ มีการสร้างพระพุทธรูปองค์ใหญ่ พระอุโบสถและหอไตร สำหรับเก็บรักษาตำนานเรื่องราวในอดีต เมื่อปฏิสังขรณ์เสร็จแล้ว ได้เปลี่ยนชื่อวัดจากเดิมวัดท่าแบก เป็นวัดศรีธรรมมหาโศก ได้นิมนต์พระเกตุโโล (เกตุ) จากสำนักวัดโสมนัส วรวิหาร กรุงเทพมหานคร เป็นเจ้าอาวาสตั้งเป็นสำนักธรรมยุตินิกาย ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงเห็นว่าชื่อวัดศรีธรรมมหาโศก ไม่เหมาะสมจึงทรงมีพระราชดำริให้เปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็นวัดศรีธรรมาราม จนปัจจุบัน

วัดศรีธรรมาราม ได้รับพระมหากรุณาธิคุณ โปรดเกล้าฯ ยกฐานะเป็นอารามหลวง ชั้นตรี ชนิดสามัญ เมื่อวันที่ ๑๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๒

จังหวัดยะลา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : สารแก้ว วัดคุหาภูมุข

สารแก้วเป็นสารที่อยู่ภายในถ้ำมีด ณ วัดคุหาภูมุข ตำบลหนองค้อ อำเภอเมืองยะลา มีลักษณะเป็นแอ่งหินกว้างประมาณ ๔ เมตร ลึกประมาณ ๑ เมตร มีน้ำไหลออกมายากๆ เป็นน้ำใสสะอาด ทำให้มองเห็นกันสารชัดเจน มีน้ำขังตลอดปี

ตามตำนานกล่าวว่า ในสมัยพระยาศรีธรรมโศกราชสร้างพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราช ได้เกณฑ์หัวเมืองขึ้นทั้ง ๑๒ หัวเมืองให้มาช่วยสร้างพระบรมธาตุ เช้าเมืองต่างๆ เมื่อสร้างพระบรมธาตุเมืองนครศรีธรรมราชเสร็จแล้ว ก็เดินทางกลับเมืองระหว่างทางได้พบถ้ำแห่ง

หนึ่ง จึงพร้อมกันสร้างพระพุทธไสยาสน์องค์หนึ่ง แต่ไม่ทันเสร็จก็เกิดฝนແล้งน้ำแห้งไปหมด สักวันปานะประชาชนต่างก็ล้มตายเป็นจำนวนมาก

เจ้าเมืองทั้งหลายจึงประชุมพระสงฆ์และผู้ทรงคุณทางไสยาสดร์ ทำพิธีทางไสยาสดร์ อ้างคุณพระครรตัณตรัยเป็นที่พึงเป็นเวลา ๑ วัน ๑ คืน จึงเกิดเสียงดังสนั่นที่น้ำสะพิงกคลื่นขึ้นภายในถ้ำมีดเมื่อเสียงสงบแล้วประชาชนก็ชวนกันเข้าไปดูภายในถ้ำจึงพบสารน้ำใส่น่าอัศจรรย์ ด้วยเหตุที่ข้างเอาคุณพระครรตัณตรัย จึงเรียกว่า “ธรรมแก้ว” ชาวบ้านจึงเชื่อว่าเป็นสารน้ำศักดิ์สิทธิ์ จังหวัดยะลาได้นำน้ำจากสารแก้วนี้ไปเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ทูลเกล้าฯ ถวายในพระราชพิธี ๘ มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีเท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพุทธภูมิ

พิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำณ พระอุโบสถวัดพุทธภูมิ ตั้งอยู่ถนนพิพิธภัคดี หมู่ที่ ๖ ตำบลสะเตง อำเภอเมืองยะลา เป็นวัดมหานิกาย ปัจจุบันมีเนื้อที่ที่ตั้งวัดทั้งหมด ๓๐ ไร่ ๑ งาน ๔๖ ตารางวา ด้านทิศตะวันออกของถนนเทศบาล ๕ ทิศตะวันตกของถนนพิพิธภัคดี ทิศใต้ของถนนเทศบาล ๓ และทิศเหนือของถนนธนวิถี เริ่มซื้อที่ดินสร้างวัดเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๗๑ ได้รับอนุญาตให้ตั้งวัด เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๗๕ เดิมเรียกกันว่า วัดนินบง ตามชื่อหมู่บ้าน ต่อมาพระธรรมวโรดม (เจ่ง อุตตม์) วัดราชวิหาร เจ้าคณะมุล芊คนครรัตนารามและภูเก็ต ตั้งชื่อให้ว่า “วัดพุทธภูมิ” แปลว่า “พื้นที่ของชาวพุทธ” ได้รับพระราชทานวิสุสุกามสินามีวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๙๒ ได้รับพระราชทานเป็นพระราชทานชั้นตรี ชนิดสามัญเมื่อวันที่ ๑๗ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๙๓

จังหวัดร้อยเอ็ด

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ชัยมงคล

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ชัยมงคล ตั้งอยู่ใจกลางสาระชัยมงคลบึงพระลานชัย พระอารามหลวง ตัวบลํานามีด อำเภอเมืองร้อยเอ็ด ระยะทางห่างจากศาลากลางจังหวัดร้อยเอ็ด ประมาณ ๖๐๐ เมตร เป็นบ่อน้ำธรรมชาติ น้ำใสสะอาดพุ่งขึ้นมาจากการดินตรงกลางสาระชัยมงคล ในบริเวณเดียวกัน พบพระพุทธรูปทองคำ-ทองนาค สัมฤทธิ์ เงิน ปางมารวิชัย และพระพุทธรูปนօราครปางนาคปรก บรรจุอยู่ในยอดคินเพา ชาวบ้านชาวเมืองเครื่องพนับถือตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน นิยมนำน้ำไปประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน พิธีอันน้ำพิพัฒน์สัตยาของข้าราชการจังหวัดร้อยเอ็ดที่วัดบึงพระลานชัย ก็ได้นำน้ำจากบ่อนนี้ไปประกอบพิธีมาโดยตลอด ในพระราชบรมหารัชสมัย ๘ มหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ ก็ได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์ชัยมงคลทำพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายตัวไป

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดบึงพระลานชัย

พิธีเสกท้าวสักดิศิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดบึงพระลานชัย อําเภอเมืองร้อยเอ็ด วัดบึงพระลานชัยเป็นวัดโบราณ เมื่อปีพุทธศักราช ๒๑๑๙ พระยาชัยวงศ์(ธน) เจ้าเมืองร้อยเอ็ด ร่วมกับข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนบูรณะปฏิสังขรณ์ขึ้น ให้ชื่อใหม่ว่า “วัดบึงพระลานชัย” แต่ชาวบ้านนิยมเรียกันว่า “วัดบึง” และต่อมาในปีพุทธศักราช ๒๔๓๐ หลวงสงกรานต์วิเศษ นายอําเภอเมืองร้อยเอ็ด ได้ร่วมมือกับประชาชนบูรณะพัฒนาวัดอีกครั้งหนึ่ง แล้วได้นิมนต์พระกร เอกุตรสตาธิคุณมาเป็นเจ้าอาวาสวัดบึงพระลานชัย วัดนี้ได้รับพระราชทานวิสุทโขามสืบมาเมื่อวันที่ ๒๕ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๖๕ และได้ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

จังหวัดระนอง

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักบาต : บ่อน้ำพร้อม สวนรักษะวาริน

บ่อน้ำพร้อม เป็นบ่อน้ำร้อนธรรมชาติ มีความร้อน ๖๕ – ๗๐ องศาเซลเซียส มี ๓ บ่อคือ บ่อพ่อ บ่อแม่ และบ่อลูก น้ำในบ่อเป็นน้ำที่สะอาดบริสุทธิ์ ไม่มีกัลนิกำมะถัน มีน้ำไหลrinล้นบ่ออยู่ตลอดเวลาตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองระนองห่างจากสำนักงานเขตเทศบาลเมืองระนอง ๒ กิโลเมตร ต่อนาทนาลาได้จัดทำเป็นสวนสาธารณะสมเด็จพระศรีนครินทร์บนราชชนนี เมื่อครั้งเสด็จเยือน จังหวัดระนองในปีพุทธศักราช ๒๕๑๐ ได้ประทานนามสวนสาธารณะแห่งนี้ว่า “รักษะวาริน” หมายความว่า “น้ำที่ใช้รักษาโรคได้” พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชทรงสถาปนา ดำเนินประพาสแหลมมาลูญเมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๓๓ ได้ทรงพระราชนิพนธ์ลงบ่อน้ำพร้อมนี้ว่า

“ง่าย ๆ โงง ไปบ่อน้ำร้อน... บอนีห่างจากลำหารขึ้นมาประมาณ ๑๕ วา สูงกว่าพื้นหารน้ำ เช่นประมาณ ๒ ศอก ที่นีบ่อกว้างและยาว ถ้าทำอะจะเข้ายังร้อนมากขึ้น ควันพุ่งๆ เหมือนน้ำ ตั้งอยู่บนไฟจนเดือดพล่าน เอาจริงๆ ต้องยกทันที เช่นกับบ่อน้ำร้อนที่ต้มเดือดแล้ว ยกลงมาจากเตา สักครู่หนึ่งเป็นร้อนจริงแท้ ตั้งแต่เห็นมาไม่เหมือนเลย ตักบาตไม่ได้ถึงพองแน่ ที่นี่พอกจีนนับถือมาก เรียกันในเมืองนี้ว่า “พระน้ำร้อน” มีปีคงทองรูปเทียนบูชาเต็มไปถึงหอคติว การบูชาเห็นมีคุณค่าอย่างหนึ่ง พระภักดีอาญาปเทียนกระดายทองประทัดไปบูชาบิจุคประทัดเทือนยิ่งมีคุณมากขึ้น ดูคล่องเกินจริง...”

บ่อที่ตักน้ำมาใช้ทำพิธีเสกน้ำสักดิศิทธิ์คือ บ่อพ่อ ซึ่งน้ำจากบ่อพ่อนี้เคยใช้ทำน้ำสักดิศิทธิ์ ทูลเกล้าฯ ถวายในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำสักดิศิทธิ์ : พระอุโบสถ วัดโภปาราม (วัดบ่อน้ำร้อน)

วัดโภปาราม ตั้งอยู่เลขที่ ๑๗/๑ หมู่ที่ ๒ ตำบลหาดส้มเป็น อําเภอเมืองระนอง สร้างเมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๔๕๑ โดยนายไว อุดมวงศ์ ซึ่งสมัยนั้นเป็นโภกิจ จังหวัดระนอง ได้

ชักชวน ชาวพุทธผู้ที่มีจิตศรัทธาพร้อมด้วยคุณะสังฆ มีเจ้าคนะอ่ำกอเมืองระนอง ได้จัดตั้งที่พักสูงมีชื่อทางทิศตะวันออกของบริเวณพระน้ำร้อนหรือน้ำพุร้อน โดยในระยะแรกสร้างภูมิชั้วคราว ๓ หลัง โรงธรรม ๑ ห้อง โรงครัว ๑ ห้อง ถวายแก่พระสงฆ์ในวันที่ ๑๙ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ โดยให้ตั้งชื่อว่า “วัดฉลรหอสังฆาราม” (ที่พักสงฆ์) ซึ่งเป็นชื่อตามถนนชลธร อุตรดิตถ์ ต่อมาได้สร้างภูมิสถานขึ้นทั้งหมด ๑๑ ห้อง โรงธรรม ๑ หลัง หอนันท์ ๑ หลัง ห้องปัจฉิมบดีธรรมสำหรับมาลาวาส ๑ ห้อง ห้องสมุด ๑ ห้อง และก่อสร้างสิงค์ต่างๆ เพิ่มเติม เมื่อปีพุทธศักราช ๒๕๐๔ วัดต่อมาได้รับพระราชทานวิสุทโขความสุมา เมื่อวันที่ ๓ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๒๕

จังหวัดยะลา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำยะลา บริเวณวังสามพญา

แม่น้ำยะลาเป็นแม่น้ำเส้นชี้พื้นที่สำคัญที่ใช้ในการเกย์ตระกرمของจังหวัดยะลา มีความยาวประมาณ ๕๐ กิโลเมตร เกิดจากคลองสำคัญ ๔ สาย คือ คลองละเวิง ในพื้นที่ตำบลแม่น้ำคู อำเภอป่ากลอง คลองป่ากลอง ในพื้นที่ตำบลหมากบางพร และตำบลป่ากลอง อำเภอป่ากลอง คลองดอกราย ในพื้นที่ตำบลแม่น้ำคู อำเภอป่ากลอง และคลองใหญ่ในพื้นที่ตำบลหนองบัง และตำบลหนองละลอก อำเภอบ้านค่าย และไหหลวงอำเภอเมืองยะลา ไหลผ่านอำเภอเมืองสู่อ่าวไทยที่บ้านปากคลอง ตำบลปากน้ำ อำเภอเมืองยะลา เดิมเรียกว่า “คลองใหญ่” ตามชื่อคลองสายหนึ่งที่เป็นต้นน้ำ ซึ่งเกิดจากเขามีจิต อำเภอหนองใหญ่ จังหวัดชลบุรี ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๖๔ กรมแผนที่ทหารยกได้มาจัดทำแผนที่จังหวัดยะลา และเรียกชื่อแม่น้ำสายนี้ตามชื่อจังหวัดว่า “แม่น้ำยะลา”

จุดที่ประกอบพิธีพิธีกรรมตักน้ำ ห่างจากบริเวณต้นแม่น้ำยะลา ๕ กิโลเมตร เรียกว่า “วังสามพญา” มีลักษณะเป็นหัวงน้ำลึก หน้าวัดละหาร ໄร หมู่ที่ ๘ ตำบลหนองละลอก อำเภอบ้านค่าย ซึ่งล่ากันว่าเป็นสถานที่ที่พระเจ้าตากสินมหาราชนำข้างสาม เชือกlong อาบน้ำระหง่านเด็ดขาด คำนิยมผ่านเพื่อไปจังหวัดจันทบุรี

ปัจจุบันวัดละหาร ໄร ได้ดำเนินการกันบริเวณวังสามพญาอย่างต่อเนื่องแล้วจึงทำให้บริเวณวังสามพญา มีสภาพเป็นสาระน้ำขนาดใหญ่อยู่ในบริเวณวัดละหาร ໄร

สถานที่ประกอบพิธีเสกท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดคุ้ม

พิธีเสกท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดคุ้ม มหาชัยชุมพล ตั้งอยู่ที่ตำบลท่าประคุ้ย อำเภอเมืองยะลา ที่เรียกว่าวัดคุ้ม เพราะพื้นที่บริเวณนี้เป็นที่สูงมาก แต่ก่อนในอดีตมีเช้าพรมาน้ำแข็งทั่วบริเวณวัดทุกปี วัดคุ้มนี้เป็นวัดเก่าแก่ ตามประวัติศาสตร์กล่าวว่าเมื่อครั้งสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชเดือดร้ายคนพันผ่านเพื่อที่จะไปประทับพักแรมและพักไฟรพลที่โคนต้นสะตือ

ในวัดลุ่มพร้อมด้วยข้าราชการ พ่อค้า ประชาชนจังหวัดระยอง จึงได้พร้อมไก่กันสร้างศาลาสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ขึ้น ไว้เป็นสถานที่สำคัญสำหรับการพิสักการะของชาวจังหวัดระยอง

จังหวัดราชบูรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : ถ้ำเขาบิน

ถ้ำเขาบิน อยู่ในท้องที่ตำบลหินกองอำเภอราชบูรี เป็นถ้ำใหญ่ที่อยู่ตรงกลางภูเขาที่เรียกว่า เขาบิน ซึ่งอยู่ห่างจากตัวจังหวัดราชบูรีประมาณ ๒๐ กิโลเมตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดราชบูรี ภายในถ้ำเป็นพื้นดินที่รายเรียงและมีอามานบริเวณกว้างใหญ่มาก มีหินงอกหินข้อที่สวยงาม นอกจากน้ำตกภายในถ้ำมีบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเล็กน้อยกว่าบ่อน้ำเต็มอยู่มีได้ขาดและร้าดือกันว่ามีความศักดิ์สิทธิ์นำไปรักษาเจ็บป่วยให้หายได้

จังหวัดราชบูรีนำน้ำจากบ่อน้ำแห่งนี้ไปประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐ ด้วย
สถานที่ทำพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดศรีสุริยวงศ์

จังหวัดราชบูรีประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดศรีสุริยวงศ์ ซึ่งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองราชบูรี ใกล้กับพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจังหวัดราชบูรี เป็นวัดที่สมเด็จเจ้าพระยา มหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้สร้างในปีพุทธศักราช ๒๔๙๔ วัดนี้มีรูปแบบสถาปัตยกรรมตะวันตก ตัวพระอุโบสถมีสถาปัตยกรรมขนาดใหญ่รองรับชาติโภชนา ระหว่างเส yat และต้นเชื่อมต่อ ด้วยรูปโถงครึ่งวงกลมแบบอาคโค้ง ภายในอาคารบรรจุเศียรพระศรีสุริยวงศ์ ที่หันต่างประดับด้วยกระเบื้องแผ่นสี สวยงาม

จังหวัดพนบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : บ่อน้ำพิพัฒน์สัจจา

บ่อน้ำพิพัฒน์สัจจา อยู่ภายใต้ริเวณวัดวิศารามราชวรวิหาร ท้องที่ตำบลท่าหิน อำเภอเมืองพนบุรี ห่างจากศาลากลางจังหวัดพนบุรีประมาณ ๖ กิโลเมตร วัดวิศารามราชวรวิหาร เป็นวัดเก่าแก่ที่มีประวัติยาวนานถึง ๓๐๐ ปีเศษ ตามพงศาวดารเล่าว่า สมเด็จพระนราายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา โปรดเกล้าฯ ให้สร้างวัดนี้

บ่อน้ำพิพัฒน์สัจจา เป็นบ่อคอนกรีตที่มีน้ำใสสะอาดอยู่ใกล้เคียงกับพระอุโบสถ แต่ไม่ปรากฏว่าบ่อน้ำนี้สร้างเมื่อใด น้ำในบ่อนี้ได้ใช้ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์สัจจาของจังหวัดมาโดยตลอดจนกระทั่งพิธีนี้เลิกไปเมื่อพุทธศักราช ๒๕๗๖

ในปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ จังหวัดได้ให้น้ำจากบ่อน้ำประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาฯ รอบ ๕ รัชนาคม ๒๕๓๐
สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดเสาร่างทอง

จังหวัดพุบuri ประกอบพิธีทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดเสาร่างทอง ซึ่งตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองพุบuri วัดเสาร่างทองนี้สร้างขึ้นในสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช มีสิ่งก่อสร้างที่มีลักษณะเป็นสถาปัตยกรรมสมเด็จพระนารายณ์มหาราช อ即ิ พระวิหาร ซึ่งมีลักษณะพิเศษที่ต่างกับวิหารสมัยอยุธยา โดยทั่วไป คือ หลังคา เป็นชั้นลดหนาลงมาเป็น ๓ ชั้น จากสูงลงมาตามลำดับ ไม่มีลักษณะสมดุล นอกจากนี้ยังมีศึกษาสารหรือโโคระสาร และศึกปูจ เป็นสถาปัตยกรรมสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช และเป็นตำแหน่งที่ทรงกับแผนที่ที่ทำโดยชาวฝรั่งเศสว่าเป็นที่พักของกองทัพออร์เชีย

จังหวัดลำปาง

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมดังนี้ : บ่อน้ำโนราณ

บ่อน้ำโนราณตั้งอยู่กลางหมู่บ้านลำปางหลวง ใกล้วัดพระธาตุลำปางหลวง ตำบลลำปางหลวง อําเภอเกาะคา ห่างจากจังหวัดประมาน ๒๐ กิโลเมตร ชาวบ้านเรียกกันว่าบ่อน้ำเดียงหรือบ่อน้ำพระจามเทวี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ตามตำนานพระธาตุลำปางหลวง กล่าวว่า เมื่อครั้งที่พระนางจามเทวีเดิมถือกำเนิดจากราชการทัพเมืองแม่สอด ได้เดินทางผ่านมัสการพระบรมราชู มีชาวเมืองมาร้องทุกข์ว่าสถานที่แห่งนี้ขาดแคลนน้ำบริโภค พระนางจึงอธิษฐานเสียงด้วยมนุษยบารมี ของพระนาง เมื่อพระนางกลับจากวัดพระธาตุลำปางหลวง ไปพักที่เมืองมั่ย (เมืองตาลระหว่าง ดอยขุนตาล) วันต่อมาจึงมีฝนไปพบน้ำพุ ณ ที่ตั้งบ่อน้ำโนราณ ซึ่งปัจจุบันมีขนาดปากกว้าง ๕ ศอก ลึก ๕ วา บ่อน้ำโนราณนี้พระเนตรเมื่อมองครั้งเดียวจะทำให้เปลี่ยนไปทรงมัสการพระธาตุ ลำปางหลวงเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๗

บ่อน้ำโนราณนี้เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่ใช้ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษาฯ รอบ ๕ รัชนาคม ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดบุญญาภิวิหาร

พิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดบุญญาภิวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลหัวเวียง อำเภอเมืองลำปาง มีเนื้อที่ ๒ ไร ๕ งาน ๓๔ ตารางวา เป็นวัดโบราณที่สร้างมาไม่น้อยกว่า ๔๐๐ ปี เดิมเป็นวัดรายฎูร์ซึ่งวัดสร้างไว้ต่ำกว่า ๑๘๐๐ ปี แล้วเปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็นวัดบุญญาภิวิหาร ๑๙๖๗ เจ้าหลวงคำโถม เจ้าผู้ครองนคร ลำปาง ได้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดแล้วเปลี่ยนชื่อวัดใหม่เป็นวัดบุญญาภิวิหาร ๑๙๖๘ จึงเป็นที่มาของชื่อวัดปัจจุบัน ได้บูรณะปฏิสังขรณ์วัดและหล่อเจ้าตนหลวง ๑๙๖๙

พระประธาณ และได้ขอเปลี่ยนชื่อเป็นวัดหลวงบุญวาทบารุง เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ รับเป็นพระราชทานและพระราชทานนามใหม่ว่า “วัดบุญวาทบารุง”

จังหวัดลำพูน

บ่อน้ำทิพย์และสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : บ่อน้ำทิพย์ดอยขะม้อบ่อทิพย์

บ่อน้ำทิพย์ดอยขะม้อหรือบ่อน้ำทิพย์ ตั้งอยู่ในห้องที่มีจะเป็นแข็ง สำหรับการล้างจังหวัดประมาณ ๒๕ กิโลเมตร เป็นบ่อน้ำที่เกิดจากกล้าแม่น้ำที่บ่อคัดด้วยหิน บันยอดดอยชู กว้างประมาณ ๕ เมตร น้ำในบ่อใสสะอาดตลอดปี มีประวัติว่า เมื่อครั้งพุทธกาล ขณะที่พระพุทธองค์เสด็จไปโปรดสัตว์ในที่ต่างๆ ได้ทรงแกะเสวยกัตตาหารบนยอดดอยขะม้อ เมื่อเสวยกัตตาหารเสร็จไม่สามารถหา่าน้ำเสวยได้ จึงทรงตั้งพระทัยขอธนูชานด้วยการมีทานเป็นที่ตั้ง แล้วใช้น้ำพระหัตถ์คลึงตรงแผ่นดิน ก็เกิดเป็นบ่อน้ำให้เสวยได้สมพระทัย น้ำในบ่อนี้ลือกันว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ถึงคราวประเพณีสรงน้ำพระธาตุหริภุญชัย วัดพระธาตุหริภุญชัย วันเพ็ญเดือน ๖ ต้องไปกระทำพิธีพิธีกรรมเจาหน้าที่มาสรงพระธาตุหริภุญชัยทุกปี ตามปกติในวัน ๕ ค่ำ และ ๗ ค่ำ ได้มีประชาชนไกลกีียงและต่างห้องที่บ้าน ไปบุชาน้ำในบ่อนี้อยู่เสมอ บ่อน้ำทิพย์นี้ห้ามสุภาพสตรีเข้าไปในเขตปากบ่อ เพราะจะทำให้น้ำแห้งของทันที น้ำศักดิ์สิทธิ์จากปากบ่อน้ำทิพย์ดอยขะม้อ ได้ใช้ทำน้ำอภิเษกในราชพิธีบรมราชาภิเษก ตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ มากันถึงรัชกาลปัจจุบัน รวมทั้งในการพระราชพิธีบรมราชนิพัฒนา ๕ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระวิหารหลวงวัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร

พิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระวิหารหลวงพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร สำหรับเมืองลำพูน วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหารเป็นพระราชทานชั้นเอก ชนิดวรรณวิหาร มีถึงก่อสร้างที่สำคัญที่สุดคือพระธาตุหริภุญชัยโปรดให้สร้างพระเจดีย์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ เมื่อประมาณปี พุทธศักราช ๑๕๘๖ เป็นพระเจดีย์ทรงปราสาทสูง ๓ วา ต่อมาก็มีการสร้างเติมขึ้นเรื่อยๆ ปัจจุบันสูง ๒๐ วา ๑ ศอก มีลักษณะคือฐานกว้าง ๕ ชั้น ทำด้วยหองคำหันก ๔๓๓ บำท ๑ หลัง วัดพระธาตุหริภุญชัยนี้เดิมประกอบด้วยวัดเก่า ๔ วัด คือวัดหลวง วัดสะดีเมือง วัดอัญญาราษฎร์ วัดเชียงยืน ซึ่งปัจจุบันเป็นสถานที่ของพระภิกษุสงฆ์เรียกว่า คณະแทนวัด วัดพระธาตุหริภุญชัยได้ใช้เป็นสถานที่เสกทำน้ำอภิเษกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกตั้งแต่รัชกาลที่ ๖ มากันถึงรัชกาลปัจจุบัน

จังหวัดเลย

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : บ่อหน้าในถ้ำเพียงดิน

ถ้ำเพียงดินในบริเวณวัดถ้ำพاضู ตำบลนาอ้อ อำเภอเมืองเลย ถ้ำเพียงดินเป็นถ้ำที่ใหญ่ที่สุด ในที่อโศกเขาฟอยลม ภายในถ้ำมีน้ำซับที่หยดลงมาจาก “น้ำถ้ำ” คือ น้ำที่หยดลงมาจากหินปูนทึ่งอก ชือบลงมาจากเพดานถ้ำลงสู่พื้นถ้ำ งานเกิดหินปูนพอกพูนขึ้นมาเป็นแหล่งหินทับถมเป็นเวลาเรื่อยๆ จนกลายเป็นเสาหินที่มีเส้นผ่าวนศูนย์กลางประมาณ ๓๐ เซนติเมตร สูงประมาณ ๑๓๐ เซนติเมตร ตรงกลางเป็นแอ่งรองรับน้ำซับที่หยดลงมาจากเพดานถ้ำเป็นแอ่งน้ำที่ผู้คนที่เดินทางมาบังถ้ำแห่งนี้ นักใช้ขันเล็กๆ ตักน้ำมาลูบศีรษะหน้าตา เพื่อความเป็นศริมงคล

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระศรีสุทธาวาส

จังหวัดเลยประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดพระศรีสุทธาวาส ห้องที่ตั่งบด กุดป่อง อำเภอเมืองเลย เดิมวัดนี้ชื่อว่าวัดศรีสะอาด ตั้งอยู่ติดกับแม่น้ำเลย ประสบปัญหาน้ำกัดเซาะ คลื่นพังลงทุกปี จึงได้ขออนุญาตจากทางราชการเพื่อย้ายวัดมาสร้างใหม่ ณ ตอนยอดหลัง โดยการ รวบรวมปัจจัยจากผู้มีจิตศรัทธาก่อสร้างวัดใหม่ เมื่อปี พุทธศักราช ๒๔๕๐ แล้วเสร็จในปี พุทธศักราช ๒๔๕๒ พร้อมทั้งตั้งชื่อใหม่ว่าวัดศรีสุทธาวาส วัดนี้ได้รับพระราชทานปูรณะ โปรคเกถ้าฯ ให้ยก เป็นพระอารามหลวงเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๖๖

จังหวัดศรีสะเกษ

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : บ่อหน้าศักดิ์สิทธิ์สรະกำแพงน้อย

บ่อหน้าศักดิ์สิทธิ์สรະกำแพงน้อย ตั้งอยู่ที่บ้านกลาง หมู่ที่ ๔ ตำบลจะยูง อำเภออุทุมพรพิสัย ตั้งอยู่เชิงบริเวณปราสาทหินวัดสรະกำแพงน้อย ไปทางตะวันออกเฉียงเหนือ ห่างจากตัวปราสาท ประมาณ ๘ เมตร เป็นสาราน้ำโบราณขนาดกว้าง ๕ เมตร สูง ๔ เมตร น้ำในสารานี้ใสสะอาดมีน้ำ ขังอยู่ตลอดปี ขอบสารานี้ด้วยศิลาแ严格落实เป็นชั้นๆ ลดหลั่นกันลงไปเหมือนบันได จาก หลังฐานทางโบราณคดีสันนิษฐานว่าปราสาทหินวัดสรະกำแพงน้อยนี้สร้างในราชวงศ์พุทธศตวรรษที่ ๑๙ ในสมัยของพระเจ้าชัยธรรมันท์ ๗ บ่อหน้าศักดิ์สิทธิ์แห่งนี้คงจะใช้ในพิธีศิવาราตรี ซึ่งเป็นพิธี กรรมการชั่วระยะปานถาวรตามศาสนาพราหมณ์โดยใช้น้ำในบ่อคั่มและอาบเพื่อทำความสะอาดให้เป็นผู้บริสุทธิ์ เมื่อ สิ้นชีพแล้วจะไปสู่สวรรค์

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระวิหารวัดมหาพุทธาราม

จังหวัดศรีสะเกษประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดมหาพุทธาราม ตั้งอยู่ที่ บ้านโนน ตำบลน้ำคำ อำเภอเมืองหรือศรีสะเกษ วัดนี้เดิมชื่อว่า วัดพระไถ เมื่อจากเป็นวัดที่สร้างขึ้นใน บริเวณที่มีผู้ไปพบพระพุทธชูปัทินคำเกลี้ยง (หินเขียว) ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง ๒.๕๐ เมตร และ

ชาวบ้านได้พร้อมใจกันสร้างกุฎิ พระอุโบสถและปลูกปราการบนพระพุทธฐานป่าใหญ่องค์นี้ รวมทั้งนิมนต์พระจากเมืองขุนน้ำ มาจำรัสในครั้งแรกจำนวน ๒ รูป ครั้นถึงสมัยพระยาวิเศษภักดีเป็นเจ้าเมืองศรีสะเกษ ได้อุปถัมภ์และอำนวยการก่อสร้างเสนาสนะต่างๆ ภายในวัดเพิ่มเติม และทางราชการได้ใช้วัดนี้เป็นสถานที่ประกอบพิธีอื่นๆ พิพัฒน์สัตยานองจังหวัดเป็นประจำทุกๆ ปี ตลอดมา จนพิธีดังกล่าวได้ยกเลิกไปเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองแล้ว นอกจากนี้ประชาชนชาวจังหวัดศรีสะเกษและจังหวัดใกล้เคียง จะมีความเคารพและศรัทธาในพระโดยหรือหลวงพ่อโตอย่างยิ่ง ในแต่ละวันจะมีพุทธศาสนิกชนไปนมัสการกราบไหว้บูชาไว้ด้วย

จังหวัดสกลนคร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : สารพัฒทอง

สารพัฒทอง ตั้งอยู่ริมหนองหาร ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร อุทยานแห่งชาติที่ตั้งตระหง่านอยู่ทางด้านทิศเหนือของวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร เป็นสารน้ำที่ใช้คื่นของชาวสกลนคร แต่โบราณ และรอบบริเวณสาระเป็นที่พักผ่อนออกกำลังกายของชาวสกลนคร มีขนาดกว้าง ๓๐๐ เมตร ยาว ๖๐๐ เมตร มีน้ำตลอดปี เป็นที่ตั้งสวนสมเด็จพระศรีนครินทร์ทรงราชนันดี ต้านทิศตะวันออกสารพัฒทอง เป็นริมหนองหาร ใช้เป็นสถานที่จัดงานประเพณีแห่งเรือยาวซึ่งถวายพระราชทานในเทศกาลอกราชฯ และจัดงานลอยพระประทีปในเทศกาลดอยกระฟงเป็นประจำทุกปี

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระวิหารวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร

จังหวัดสกลนครประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระวิหารวัดพระธาตุเชิงชุมวรวิหาร วัดนี้เป็นพระอารามหลวงชั้นโท ชนิดวรวิหาร ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลเมืองสกลนคร ตำบลธาตุเชิงชุม อำเภอเมืองสกลนคร เป็นวัดเก่าแก่ที่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีโดยอุปราชมีองค์สินธุ์ชักชวนรายภูที่ติดตามมาจากการสินธุ์และตั้งบ้านเรือนบริเวณดังกล่าวร่วมกับสร้างขึ้น ภายในวัดมีโบราณสถานที่สำคัญคือ พระธาตุเชิงชุม

จังหวัดสงขลา

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : บ่อท่อ

บ่อท่อตั้งอยู่ใกล้บ้านริเวณแม่น้ำบ่อท่อ หมู่ที่ ๔ ตำบลลากะไหใหญ่ อำเภอระแสสินธุ์ ห่างจากที่ว่าการอำเภอประมาณ ๑๐ กิโลเมตร เป็นบ่อที่มีน้ำผุดขึ้นมาเองตามธรรมชาติ โดยเกิดขึ้นก่อนการสร้างวัดແหลมบ่อท่อ ซึ่งมีเครื่องคิดว่าวัดແหลมบ่อท่อง เพราะเล่ากันว่าในบ่อน้ำมีเงินทอง

ชาวบ้านเชื่อในความศักดิ์สิทธิ์ของบ่อน้ำแห่งนี้ เพราะเล่ากันว่า หากชาวบ้านไม่สบายใจ หรือเป็นโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ถ้าได้อานหรืออ่านน้ำจากบ่อท่อนี้จะบรรเทาและหายเจ็บไข้ในที่สุด

ในปัจจุบันก็ยังมีผู้คนนำน้ำมาดื่มหรืออาบเพื่อรักษาโรคต่างๆ เป็นประจำ และชาวบ้านได้จัดสร้างบ่อค่องซึ่งมีและศาลาครอบบ่อไว้ ส่วนระดับน้ำในบ่อถูกจงที่เสมอไม่เคยแห้ง สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดมหาพฤฒารามวรวิหาร

จังหวัดสงขลาประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ อยุไบสหัสวดีมหาวรวิหาร ตั้งอยู่ที่ถนนไทรบุรี ตำบลบ่ออย่าง อำเภอเมืองสงขลา เป็นวัดที่รายมาตรฐานที่มีความสำคัญและมีชื่อเดียวกัน ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย เดิมชื่อว่าวัดขายศรีจันทร์หรือวัดขายสีจันทน์ตามนามของผู้สร้าง วัดนี้ ต้อมากายหลังมีผู้สร้างวัดขึ้นทางทิศเหนือวัดหนึ่งคือ วัดเลียน และทางทิศใต้ คือ วัดโพธิ์ วัดขายศรีจันทร์อยู่ระหว่างกลางของทั้ง ๒ วัด ชาวบ้านจึงเรียกว่าวัดกลาง ในปีพุทธศักราช ๒๕๔๑ สมเด็จพระมหาสมณเจ้ากรมพระยาชีรญาณวโรรส เสด็จตรวจการณ์คณะสังฆ์เมืองสงขลา จึงโปรดให้เปลี่ยนชื่อวัดเป็นวัดมหาวรวิหาร และพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหิดาราม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะขึ้นเป็นพระราชอาرامหลวงชั้นตรี ชนิดวรวิหาร เมื่อวันที่ ๑๗ สิงหาคม ๒๕๖๐

จังหวัดสตูล

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : คลองดุสาน

คลองดุสาน บริเวณหัวงานส่งน้ำและบำรุงรักษาที่ ๑ ชลประทานดุสาน บ้านดุสาน หมู่ที่ ๖ ตำบลควนโคน อำเภอควนโคน คลองดุสานเป็นสายน้ำที่มีความสำคัญยิ่งของอำเภอควนโคนและจังหวัดสตูล ต้นน้ำเริ่มจากเทือกเขาแก้วและเข้าจัน เขตจังหวัดสงขลา ไหลผ่านท้องที่อำเภอควนกาหลง อำเภอควนโคน และไหลสู่ทะเลที่บ้านดับมะลัง อำเภอเมืองสตูล รวมระยะทางทั้งสิ้นประมาณ ๕๗ กิโลเมตร ชาวบ้านตลอดลำน้ำได้ผันน้ำไว้เพื่อการอุปโภค บริโภค เพื่อการเกษตรและปลูกสตัตว์ จุดที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำอยู่ที่บริเวณหน้าฝ่ายดุสาน ซึ่งก่อสร้างตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๐๑ – ๒๕๐๓ มีปริมาณน้ำหน้าฝ่าย ๓๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร ใช้ประโยชน์ในการเกษตรของชาวอำเภอควนโคนและอำเภอเมืองสตูล พื้นที่ ๓๒,๖๐๐ ไร่ รวมทั้งเป็นแหล่งน้ำดิบเพื่อการผลิตประปาจ่ายให้แก่ผู้ใช้น้ำในเขต ๒ อำเภอคัตค้าวัดด้วย

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดหนองบอนป่าเลิม

จังหวัดสตูลประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดหนองบอนป่าเลิม เลขที่ ๒๙ ถนนสุลกาณฑุกุล ตำบลพิมาน อำเภอเมืองสตูล เดิมชื่อว่าวัดมามัง สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช ๒๕๘๕ ได้รับพระราชทานพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเป็นพระราชอาرامหลวงชนิดสามัญ เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๔ ทางราชการได้ใช้สถานที่ของวัดนี้ประกอบศาสนกิจและกิจกรรมต่างๆ ของจังหวัดเป็นประจำ

จังหวัดสมุทรปราการ

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมดังนี้ : แม่น้ำเจ้าพระยาหนาองค์พระสมุทรเจดีย์

เมืองสมุทรปราการเป็นเมืองหน้าด่านทางทะเลที่สำคัญสร้างขึ้นสมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ในรัชสมัยของพระเจ้าทรงธรรม พุทธศักราช ๒๑๗๙ เดิมตั้งอยู่ริมน้ำแม่น้ำเจ้าพระยาด้านตะบันกลางปลายในปัจจุบัน ต่อมานำไปยังแม่น้ำเจ้าพระยาด้านตะบันกลางปลายในปัจจุบัน ต่อมาในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยจึงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเมืองขึ้นใหม่ในปีพุทธศักราช ๒๓๖๒ ตรงบริเวณบางกระเจ้าหรือ ตำบลปากน้ำในปัจจุบัน

พระสมุทรเจดีย์สร้างขึ้นเมื่อปีพุทธศักราช ๒๓๗๐ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ตั้งอยู่ณ ตำบลปากคลองบางปลากด ตรงข้ามศาลาภักดิจังหวัดสมุทรปราการ โดยมีพระเจ้าสุกยาเชอกรุ่มนี้เมฆภูวนิวัติ (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) และพระยาพระคลัง (ดิศ บุนนาค) เป็นผู้อำนวยการสร้างแล้วเสร็จในสมัยรัชกาลที่ ๑ ครั้นถึงปีพุทธศักราช ๒๔๐๔ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ โปรดเกล้าฯ ให้สร้างพระเจดีย์คอนฟางสูง ๑๕ วา สถาปนาเจดีย์องค์เดิมและโปรดให้บรรจุพระบรมสารีริกธาตุไว้ในองค์พระเจดีย์

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพิชัยสงคราม

จังหวัดสมุทรปราการประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดพิชัยสงคราม ตั้งอยู่ที่ตำบลปากน้ำอำเภอเมืองสมุทรปราการ สร้างขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ในสมัยของพระเจ้าอยู่หัวท้ายสระ เดิมชื่อวัดโพธิ์ ชาวบ้านเรียก “วัดอก” มีเดิมยังคงไหอยู่ตั้งอยู่หน้าอุโบสถ

เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๓๖๖ พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทอดกฐินที่วัดนอก ตำบลบ้านช่อง แขวงเมืองสมุทรปราการ (ตำบลบ้านช่องได้เปลี่ยนชื่อเป็นตำบลปากน้ำในปัจจุบัน) จึงสั่นนิษฐานว่า ในระหว่างนี้ได้มีการเปลี่ยนชื่อจากวัดโพธิ์เป็นชื่อวัดพิชัยสงคราม ตามชื่อของพระยาพิชัยสงคราม ที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยโปรดเกล้าฯ ให้มานุรัณปฏิสังขรณ์เสนาสนะต่างๆ

พระอุโบสถวัดพิชัยสงคราม เป็นอาคารทรงไทยศิลปะสมัยอยุธยาตอนปลาย กว้าง ๖ เมตร ยาว ๒๐ เมตร กำแพงก่ออิฐฉาบปูน หลังคากระเบื้องเผาเคลือบสี มีช่องไฟ ใบระกา ปิดทองประดับกระจกด้านหน้าทำเป็นมุขประเจิดหน้าบันทึ้งสองด้านทำด้วยไม้แกะสลักลดลายกนกเปลวประดับกระจาก ซุ้มประตู ซุ้มหน้าต่าง และบัวทัวเราน เป็นปูนเป็น โดยรอบอุโบสถเป็นกำแพงแก้วและในเสนาสนะ ศิลปปักรูปขึ้นทะเบียนเป็นโบราณสถานเมื่อวันที่ ๘ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕

จังหวัดสมุทรสงคราม

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำแม่กลอง หน้าวัดดาวดึงส์

แม่น้ำแม่กลองเคยเป็นหนึ่งในเบญจมุขสุทธิคงคานที่ใช้เป็นนำอกนำเยกในการพระราชพิธีบรมราชภัฏเยกในรัชกาลที่ ๑ นานาถึงรัชกาลที่ ๖ ในพระราชพิธีบรมราชาภิ夷กครั้งแรกพุทธศักราช ๒๔๕๗ ปีจากบันแม่น้ำแม่กลองยังเป็นแม่น้ำสืบเชื่อมต่อแม่น้ำแม่กลอง วัดดาวดึงส์นี้ สันนิษฐานว่า ก่อสร้างในสมัยกรุงศรีอยุธยา ประมาณปีพุทธศักราช ๒๑๐๐ ตามประวัติจึงเดินไปกว่า พะนาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เคยเสด็จประพาสวัดนี้ ๒ ครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ ๒๒ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๗ ครั้งที่ ๒ เมื่อวันที่ ๕ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๕๙

สถานที่ประกอบพิธีแสดงทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดเพชรสมุทรวรวิหาร

พิธีแสดงทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดเพชรสมุทรวรวิหาร วัดนี้เดิมชื่อวัดบ้านแหลม ตามชื่อของหมู่บ้าน มีพระพุทธรูปปางหน่อตัวยทองเหลือง ปางอุ้มน้ำตร สัญสูจโอทัยตอนปลาย เป็นที่การพนันถือของประชาชนชาวสมุทรสงครามมาก พระบรมวงศานุวงศ์ ชั้นผู้ใหญ่หลายพระองค์เคยเสด็จมาบ้านมัสการด้วยพระนาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยกฐานะวัดบ้านแหลมเป็นพระอารามหลวง เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๔๕๘ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ให้ชื่อวัดนี้ว่า “วัดเพชรสมุทรวรวิหาร”

จังหวัดสมุทรสาคร

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : คลองดำเนินสะดวก หน้าวัดหลักสีรายภูร์สโนมสรา

คลองดำเนินสะดวก เป็นสายน้ำสืบเชื่อมต่อแม่น้ำแม่กลองซึ่งส่วนใหญ่เป็นสวนผลไม้ที่มีชื่อเสียงมาก เช่น อุ่น ส้ม ฝรั่ง เม็ดตัน nokajan น้อยเป็นเด่นทาง kommunakam สำคัญอีกด้วย

บริเวณที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำอยู่ที่หน้าวัดหลักสีรายภูร์สโนมสรา เป็นวัดรายภูร์ ตั้งอยู่ท้องที่ หมู่ที่ ๒ ตำบลล่ายกระนัด อ่าเภอบ้านแพ้ว เดิมชื่อว่า วัดหลักสีรายภูร์ครัวชา สร้างเมื่อประมาณปีพุทธศักราช ๒๔๗๑ วัดนี้มีปูชนียบูชาสำคัญ คือ หลวงพ่อโต เป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ศิลปะสมัยอยุธยา มีพระพักตร์เริม เป็นที่การพักและการบูชาที่สำคัญที่สุด

สถานที่ประกอบพิธีแสดงทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดศรีบูรณาวาส

จังหวัดสมุทรสาครประกอบพิธีแสดงทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ วัดศรีบูรณาวาส ตั้งอยู่ท้องที่ หมู่ที่ ๔ ตำบลโภกาม อ่าเภอมีองสมุทรสาคร วัดนี้สร้างขึ้นมาประมาณ ๑๒๐ ปีเศษแล้ว เป็นวัดที่

ตั้งข้อบัญญัติทางหมู่บ้านของราษฎรเดิมชื่อว่า วัดโโคก มีปูชนียวัตถุสำคัญ คือ พระประธาน เป็นพระพุทธชรุปหล่อด้วยโลหะ ประดิษฐานอยู่ในวิหารเล็กหน้าหอสวดมนต์ มีผู้คนมาการพิสักกระน้ำชาอยู่เสมอ

จังหวัดสารบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : แม่น้ำป่าสักบริเวณหาดบ้านท่ารำ

แม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสันซึพสำคัญของจังหวัด มีต้นน้ำที่จังหวัดเลย ไหลผ่านจังหวัดเพชรบูรณ์ ลพบุรี สารบุรี แล้วไหลไปรวมกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริให้กรมชลประทานศึกษาความเหมาะสม โครงการสร้างเขื่อนเก็บกักน้ำแม่น้ำป่าสักเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งและอุทกภัย โดยผลการศึกษา เห็นสมควรก่อสร้างเขื่อนที่ตำบล หนองบัว อ่างทองพัฒนานิคม จังหวัดลพบุรี และตำบลคำพราน อ่างทองวังน่วง จังหวัดสารบุรี เริ่มดำเนินการเมื่อ วันที่ ๒ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๓๗ และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานชื่อเขื่อนแห่งนี้ว่า “เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์” และได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพระราชพิธีเปิดเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๔๒ ซึ่งเป็นพระราชพิธีหนึ่งในการพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๖ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๔๒

บริเวณที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ ได้ตั้งน้ำจากแม่น้ำป่าสัก ณ บริเวณหาดบ้านท่ารำ หมู่ที่ ๖ ตำบลตันตลาด อ่างทองเส้า ให้ โดยที่หาดท่ารำนี้ มีประวัติว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๔ เคยเสด็จประพาสทางเรือเดินลำน้ำป่าสัก โดยได้เสด็จเหยียบหาดทรายท่ารำและลงสรงน้ำที่หาดท่ารำเนื่องจากพื้นที่น้ำตรงท่ารำนี้เป็น “ วัง ” น้ำนิ่งและลึก จึงใส่เป็น กว่าแห่งอื่น นั่นแต่นั่นมา ซึ่งถือกันว่า น้ำท่ารำเป็นน้ำมงคลหรือน้ำศักดิ์สิทธิ์ และได้นำน้ำจากท่ารำไปทำน้ำอภิಯek ในพิธีบรมราชภิยek ตั้งแต่รัชกาลที่ ๕ สืบมาจนถึงปัจจุบัน

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระพุทธนาถราชวรมหาวิหาร

พิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดพระพุทธนาถราชวรมหาวิหาร พระอารามหลวงชั้นเอกตั้งอยู่ที่ หมู่ที่ ๑ ตำบลบุน อำเภอพระพุทธนาถ ห่างจากที่ว่าการอำเภอพระพุทธนาถ ประมาณ ๙.๕ กิโลเมตร ตามประวัติกล่าวว่า ในรัชสมัยสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม มีพระสงฆ์ไทยอํอกไปบูชาอยู่พระพุทธนาถที่เขาสูนนกภูลังกาทวีป พระสงฆ์ลังกา ได้สอบถามว่าที่ประเทศไทยก็มีร่องรอยพระพุทธนาบที่เขาสูนนกภูลังกาทวีป ทำไม่ไปบูชาที่นั่น พระสงฆ์ไทยคณานี้ จึงนำความมาราบถูลสมเด็จพระเจ้าทรงธรรม จึงโปรดให้มีตราสั่งห้ามเมืองให้ตรวจสอบคืนพยทเมืองสารบุรี ประกอบกับมีตำนานพื้นบ้านเกี่ยวกับความศักดิ์สิทธิ์ ของน้ำสรงรอยพระพุทธนาถดังกล่าว

ข้างต้น จึงโปรดให้สร้างมหาเจดีย์สถาน มีพระมหาปัสมุณฑลร้อยพระพุทธบาท และสังฆารามที่พระภิกษุอยู่บริบูรณ์และสร้างพระราชนิเวศน์ที่เชิงเขาพระพุทธบาท และที่ทำเจ้าสนุก สำหรับประทับเวลาเด็จไปบูชา โปรดให้สร้างอนุจากห้าเรือไปยังเขาสุวรรณบรรพต และทรงพระราชนิพิธคิดินโดยนั่งโดยรอบพระพุทธบาทเป็นพุทธบูชาแก้วปานผล สำหรับใช้จ่ายในการรักษามหาเจดีย์สถานที่ในพระพุทธบาท ที่บริเวณซึ่งทรงพระราชนิพิธคิดินได้ตามว่า “เมืองปรันตะปะ” เรยกันเป็นสามัญว่า “เมืองพระพุทธบาท” และมีเทศบาลบูชาพระพุทธบาทกลางเดือนสามครั้งหนึ่ง กลางเดือนสี่ครั้งหนึ่งแต่นั้นมา

จังหวัดสารแก้ว

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมศักดิน้ำ : สารแก้ว – สารขวัญ

สารแก้ว – สารขวัญ ตั้งอยู่ในเขตเทศบาลริเวณบ้านห้วยและบ้านคลองงาน ตำบลสารแก้ว อำเภอเมืองสารแก้ว อยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ ๕ กิโลเมตร

สารแก้ว – สารขวัญนี้ ในสมัยกรุงธนบุรี พระเจ้ากรุงธนบุรีได้มอบหมายให้เจ้าพระยาจักษิรยกหพไปจัดการความไม่สงบเรียบร้อย เมื่อจากนักองนกชัต里的กันพูชา ซึ่งเป็นกัชติ์ที่พระเจ้ากรุงธนบุรีทรงแต่งตั้งให้ปกครองกับพูชาภูกลอบปลงพระชนม์ ในปีพุทธศักราช ๒๓๗๒ เจ้าพระยาจักษิรยกหพมาในปีพุทธศักราช ๒๓๙๔ เชื่อกันว่าเจ้าพระยาจักษิรยกหพผ่านพื้นที่จังหวัดสารแก้ว และมาพักที่พอยู่ที่สารแก้ว – สารขวัญ ก่อนที่จะยกหพไปเสิยมราชานุํน้ำในสารแก้ว – สารขวัญ เชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ เคยนำไปใช้ในพระราชพิธีบรมราชาภิเษก และเป็นน้ำที่ใช้ในพิธีถือน้ำพิพัฒน์ตัดยา และเมื่อมีการยกฐานะห้องที่เพื่อดึงเป็นกิ่งอ่อนๆ นำมาต้มกับน้ำ กินร้อนๆ ก็หายเจ็บปวด จึงเป็นตำนานมาตั้งเป็นร้อย ก็ง่ายๆ แค่กิน ก็หายเจ็บปวด จึงเป็นจังหวัด ได้นำชื่อสารแก้วกวนมาตั้งเป็นชื่อ ก็ง่ายๆ แค่กิน ก็หายเจ็บปวด จึงเป็นจังหวัด เป็นตำนานมา

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถ วัดสารแก้ว

จังหวัดสารแก้ว ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดสารแก้ว ซึ่งตั้งอยู่เลขที่ ๑ หมู่ที่ ๑๕ ตำบลสารแก้ว อำเภอเมืองสารแก้วมีเนื้อที่ ๑๕ ไร่ ๖ งาน ๕ วา อยู่ในเขตเทศบาลเมืองสารแก้ว ติดถนนสุวรรณศร เดินตั้งอยู่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของวัดสารแก้วปัจจุบันประมาณ ๕๐๐ เมตร มีเนื้อที่ ๓ ไร่เศษ เดิมเรียกว่าวัดหัวหนองบางคนเรียก วัดศาลาอนกบ้าง วัดหนองก่อ ไฝ (หนองน้ำในปัจจุบัน คือ ที่ตั้งของโรงพยาบาล สมเด็จพระบูพาราษสารแก้ว) เริ่มสร้างเมื่อ ร.ศ. ๑๒๘ ตรงกับ พุทธศักราช ๒๔๕๓ ปีจอ จนถึงปีพุทธศักราช ๒๔๖๖ หลวงพ่อพวงมา จันทสโตร์ พร้อมด้วยชาวบ้านได้ขยายน้ำศักดิ์สิทธิ์ในพื้นที่วัดสารแก้วปัจจุบัน

จังหวัดสิงห์บุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : สารน้ำตักดีศิทธิ์ วัดโพธิ์เก้าต้น

สารน้ำตักดีศิทธิ์ ชาวบ้านเรียกว่า “ สารพระอาจารย์ธรรมโขติ ” อุบัติวิหารพระอาจารย์ธรรมโขติ ในบริเวณวัดโพธิ์เก้าต้น ตำบลบางระจัน อำเภอค่ายบางระจัน มีแนวขอบสระบัวง ๑๙ เมตร ยาว ๔๘ เมตร บริเวณน้ำทึบกว้าง ๑๖ เมตร ยาว ๓๐ เมตร ภายในสระมีปลาช่อน ชาวบ้านถือว่าเป็นปลาศักดิ์สิทธิ์ ไม่มีใครล้าน้ำไปรับประทาน สันนิษฐานว่า เป็นสารน้ำที่มีมาแต่สมัยปัลวย กรุงศรีอยุธยา มีตำนานเล่าไว้ ในสมัยที่ชาวค่ายบางระจัน รวมตัวกันต่อสู้กับพม่า พระอาจารย์ธรรมโขติ ได้ทำน้ำพระพุทธมนต์ในบริเวณสารน้ำตักดีศิทธิ์แห่งนี้ ประพรนให้บรรดาทหารที่จะออกไปสู้รบ เพื่อให้ความคล่องแฉ่เฉียวแก่เหล่าคนต่างด้าว ปัจจุบันสารน้ำตักดีศิทธิ์แห่งนี้ ประชาชนทั่วไปให้ความเคารพสักการะมาก มีผู้เดินทางมาแกะบันโดยการนำน้ำเติมลงในสารอยู่เป็นประจำ สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำตักดีศิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระนอนจกรสีห์

พิธีเสกน้ำตักดีศิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถวัดพระนอนจกรสีห์วรวิหาร ตำบลจกรสีห์ อำเภอเมืองสิงห์บุรี วัดพระนอนจกรสีห์วรวิหารเป็นพระอารามหลวงชั้นตระห่ำนิควรวิหารอุบัติห่างจากตัวศาลากลางจังหวัด ๔ กิโลเมตร เป็นวัดโบราณและที่ประดิษฐ์ฐานพระนอนจกรสีห์ ซึ่งเป็นพระพุทธรูปที่แก่แก่สมัยกรุงศรีอยุธยา พระพักตร์พระหัตถ์แบบสูงขึ้นมากและเป็นพระพุทธไสยาสน์ที่ใหญ่และยาวที่สุดของประเทศไทย รายภูรนั้นถือเป็นที่สักการบูชาขนาดกำหนดวันธรรมะ ค่ำ เดือน ๑๑ รายภูรเมืองอินทร์ เมืองพระหม เมืองชัยนาท เมืองสิงห์ เมืองอ่างทอง เมืองลพบุรี กรุงเก่า นัดกันมาไหว้เด่นงานนักขัตฤกษ์ทุกปี พระนอนจกรสีห์นี้ กรรมศิลป์ปางได้ขึ้นบัญชีโบราณสถานโบราณวัตถุไว้เมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๗๘

จังหวัดสุโขทัย

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : อ่างเก็บน้ำสวีคองค์

อ่างเก็บน้ำสวีคองค์ ตั้งอยู่ตำบลเมืองเก่า อำเภอเมืองสุโขทัย ในบริเวณอุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย เมื่อจากสภาพพื้นที่อำเภอเมืองสุโขทัยเอียงลาดลงไม่สามารถเก็บน้ำได้ตามธรรมชาติ ทั้งพื้นที่อยู่ติดกับภูเขาทำเป็นต้องกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง เมื่อ ๑๐๐ ปีเศษมาแล้ว ชาวกรุงสุโขทัย ได้ค้นพบการเก็บน้ำโดยการสร้างอ่างเก็บน้ำจัดทำท่านบเชื่อมระหว่างเขากับแม่น้ำเจ้าคุ้ม แม่น้ำเจ้าพระยา เรียกตามชื่อว่า “ สวีคองค์ ” เป็นอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ อุบัติกลางทุ่งนาที่ติดตะวันตกของเมืองทำนบดังกล่าวเป็นทำนบดินแลริมด้วยศิลาแดง การระบายน้ำจากสวีคองค์สู่เมืองเก่ามีกระดังกรตั้งๆ รับแหล่งน้ำอยู่เรียกว่า “ ตระพัง ” ซึ่งสมัยโบราณถือเป็นสารน้ำตักดีศิทธิ์ต่างกันน้ำ จากสวีคองค์หั้งสีนี เช่น ตระพังเงิน ตระพังตาล ตระพังตะกวน เป็นต้น ปัจจุบันอ่างเก็บน้ำ

ส่วนดังที่บังคับเป็นแหล่งเก็บน้ำที่สำคัญของจังหวัดสุโขทัย โดยกรรมชลประทานร่วมกับกรมศิลปากรปรับปรุงคันดินให้มีความสูงและแข็งแรงกว่าเดิม ทำให้สามารถเก็บน้ำได้ถึง ๔๐๐,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดหนองโวง

จังหวัดสุโขทัยประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดหนองโวง พระอารามหลวงชั้นตรี ชนิดสามัญดังอยู่ในท้องที่ตำบลเมืองบางยม อำเภอศรีสำโรง ก่อสร้างเมื่อประมาณ พุทธศักราช ๒๒๔๒ เป็นวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำยม ซึ่งไหลผ่านหลังวัดลงไปทางใต้มีหนองอยู่โถงแม่น้ำ แต่ปัจจุบันดื้นเขินมาก แม่น้ำตรงที่โถงนี้เหมือนวงกลม คนพื้นบ้านชอบเรียกว่า “โวง” จึงกลายมาเป็นชื่อ วัดหนองโวงในปัจจุบัน

พระอุโบสถวัดนี้มีความเก่าแก่ เเล้วต่อกันมาว่าสร้างประมาณปี พุทธศักราช ๒๓๕๑ โดยเจ้าเมืองบางยมเป็นผู้ให้ความอุปถัมภ์ในการก่อสร้าง ภายในโบสถ์มีจิตกรรมฝาผนังพระเจ้าสิบชาติ และพระพุทธประวัตินางตอนสวยงามมาก นอกจากนี้ ภายในวัดยังมีปูชนียสถานสำคัญ เช่น มหาป แบบทรงไทย ๔ นุ่ม ภายในประดิษฐานร้อยพระพุทธบาทจำลอง พระวิหารที่ประดิษฐานหลวงพ่อส่องพื่นองที่ชาวบ้านเคราพสักการะ รวมทั้งภูเขาพระบาท ซึ่งมีถ้ำที่ประดิษฐานพระพุทธรูปปางคีลา นาบร์คู่มีตรวจเวไนยสัตว์

จังหวัดสุพรรณบุรี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : สารทักษิธิ์ทั้งสี่-สารแก้ว สารคาน สารยมนา สารเกต

“สารแก้ว สารคาน สารยมนา สารเกต ” เป็นชื่อสารทักษิธิ์ อยู่ในท้องที่บ้านท่าเสด็จ ตำบลสารแก้ว อำเภอเมืองสุพรรณบุรี เป็นบารสถานของขอที่มีได้สร้างเป็นปรางค์แต่สร้างเป็นสารน้ำ เดิมขึ้นกับคำบล่าไว้ อำเภอท่าไฟเลียง ต่อมาทางราชการเปลี่ยนชื่อคำเป็นคำบลสารแก้ว ละเอียบชื่ออำเภอท่าไฟเลียงเป็นอำเภอสุพรรณบุรี หมู่บ้านกีเปลี่ยนเป็นบ้านท่าเสด็จ เพราะพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเคยเสด็จประพาสที่สารเหล่านี้ เมื่อครั้งเสด็จประพาส เมืองสุพรรณบุรี เมื่อวันที่ ๒๗๗๖๘ พุทธศักราช ๔๕๙ ปัจจุบันสารแก้วมีขนาดกว้าง ๑๓ เมตร ยาว ๑๖๕ เมตร สารคานมีขนาดกว้าง ๕๐ เมตร ยาว ๒๒ เมตร สารยมนามีขนาดกว้าง ๔๗ เมตร ยาว ๑๒ เมตร สารเกตมีขนาดกว้าง ๑๗ ยาว ๖๐ เมตร น้ำศักดิ์สิทธิ์จากสารทั้งสี่ได้ใช้ทำน้ำอภิเษกในพระราชพิธีบรมราชาภิเษกมาแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาจนถึงรัชกาลที่ ๖ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๔๕๔

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระวิหารวัดป่าเหลาอย่าง

จังหวัดสุพรรณบุรี ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระวิหารวัดป่าเหลาอย่าง ตึ้งอยู่ที่ ตำบลรัวไหญ่ อําเภอเมืองสุพรรณบุรี อยู่ฝั่งซ้ายหรือตะวันตกของแม่น้ำท่าจีน หรือแม่น้ำสุพรรณบุรี วัดป่าเหลาอย่างมีเนื้อที่ 82 ไร่ 1 งาน ทางทิศเหนือติดต่อกับคลองวัดผึ้ง ทิศใต้ติดต่อกับบ้านรายภูร เป็นวัดใหญ่และสำคัญมาตั้งแต่สมัยโบราณ เข้าใจว่าคงจะสร้างในสมัยอู่ทองหรือสมัยกรุงศรีอยุธยา และมีเรื่องของรอยศิลปกรรมอยุธยาในการซ่อมเปลี่ยนแปลงบานปลายป่าวัดป่าเหลาอย่าง ให้เป็นพระวิหาร ให้เห็นอยู่ชั้นถึงปัจจุบัน หลวงพ่อโตพระพุทธธรูปพระประธาณในพระวิหารเป็นพระพุทธธรูปสำคัญที่ประชาชนเคารพเลื่อมใสอย่างยิ่งในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ปฏิสังขรณ์ทั้งพระวิหารและองค์พระพุทธธรูปให้คืออย่างเดิม ต่อมาราชบานทุมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ยกฐานะเป็นพระอารามหลวงชั้นตรี เมื่อวันที่ 21 เมษายน พ.ศ. 2464 และปีพุทธศักราช 2478 ทางราชการได้ประกาศ จังหวัดป่าเหลาอย่างเป็นโบราณสถานแห่งชาติ

จังหวัดสุราษฎร์ธานี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : บ่อน้ำวัดพระบรมธาตุไชยวาราชวิหาร

บ่อน้ำอยู่ในวัดพระบรมธาตุไชยวาราชวิหาร พระอารามหลวงชั้นตรี ตึ้งอยู่ที่ หมู่ที่ 3 ตำบลเวียง อําเภอไชยา พระบรมธาตุไชยาเป็นพุทธเจดีย์สมัยคริวิชช์ สร้างประมาณปีพุทธศักราช 1200 – 1250 มีสันฐานเป็นรูปบานปลายยอดทำเป็นยอดสูญปืนมีตระหง่านคำ ฐานพระบรมธาตุจมลงไปในคินลึก 1 เมตร ทั้งนี้เพราะพื้นดินสูงขึ้น จึงคุ้ว่าองค์พระบรมธาตุต่ำลง รอบองค์พระธาตุเป็นคุ้น้ำกว้างประมาณ 1 เมตร จึงทำให้มีน้ำล้อมรอบ และทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ขององค์พระธาตุภายในกำแพงแก้วมีบ่อน้ำโบราณครุตัวยอชูมีน้ำตลอดปี เมืองไชยาได้ตักน้ำจากบ่อนี้เป็นน้ำสรงอภิเษกในการพระราชบรมราชพิธีบรมราชภานกุจเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ 5 ธันวาคม 2530 จังหวัดสุราษฎร์ธานีก็ใช้น้ำจากบ่อนี้เสกทำน้ำศักดิ์สูตรเกล้าฯ ถวายเป็นน้ำอภิเษกด้วย

สถานที่ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระวิหารหลวงวัดพระบรมธาตุไชยวาราชวิหาร

จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบพิธีเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระวิหารหลวง ตึ้งอยู่ภายในบริเวณวัดพระบรมธาตุไชยวาราชวิหาร ทางทิศตะวันออกขององค์พระบรมธาตุไชยา สร้างยืนลำเข้าไปในพระวิหารคด พระวิหารหลวงประดิษฐานพระพุทธธรูปใหญ่น้อยหลาຍองค์พระวิหารหลวงได้รับการบูรณะครั้งใหญ่ในสมัยท่านเจ้าคุณพระชาภิวัฒน์ (หมู ติสโตร) เมื่อพุทธศักราช 2444 โดยได้เปลี่ยนเครื่องไม้ต่างๆ ใหม่หมด หลังคา 2 ชั้น มีช่องฟ้า นาคสะคุ้ง มุงด้วยกระเบื้องดินเผา

ที่หน้าบันสักกลาบดอกไม้เทศ พื้นประดับด้วยกระโจ๊กศีตามลวดลายปีกดองคำเปป้า ฝาผนังใช้โนกบุนไทรมีห้องหมวด ต่อมาเมื่อพุทธศักราช 2502 พระราชัยกิริ (พุทธทาสภิกขุ) เจ้าอาวาสวัดพระบรมราชูปถัมภ์เป็นประธานในการบรรณาการวิหารหลวง โดยเรื่องพระวิหารหลังเก่าที่ชำรุดออกคงไว้แต่พระพุทธรูปส่วนหน้าบันของเดิมนั้น ได้นำไปแสดงไว้ในอาคารพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติฯ พระวิหารหลวง ที่สร้างขึ้นใหม่ ได้เสริมฝาผนังให้สูงขึ้นกว่าเดิมเล็กน้อยท้าพระวิหารหลวงค้านตะวันตกเดิมเป็นห้องลับแล้วได้ตัดออกเพื่อเป็นที่มั่นสการพระบรมราชูปถัมภ์น่องจากเวลาฝนตกจะสามารถทางวัดจึงปล่อยไว้เป็นห้องโถง ปัจจุบันใช้เป็นสถานที่บำเพ็ญกุศลศพและประชุมคณะสงฆ์

จังหวัดสุรินทร์

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมดังนี้:

๑. สารโนรานหรือ โนงเพรงตั้งอยู่ในบริเวณโรงพยาบาลจังหวัดสุรินทร์ อำเภอเมืองสุรินทร์ สันนิษฐานว่ามีนาพร้อมกับการสร้างเมืองสุรินทร์ ประมาณพุทธศักราช๒๓๐๖ สารนี้มีขนาดกว้าง ๕๐ เมตร ยาว ๕๐ เมตร ลึกประมาณ ๒๐ เมตร มีไม้ขันดันขึ้นโดยทั่วไปรอบสาร ในบริเวณดังกล่าว มีลานโล่งคัลายกับที่ชุมนุมเพื่อประกอบพิธีบางอย่างในครั้งโบราณกาล เมื่อมีการใช้สถานที่นี้สร้างโรงพยาบาลประจำจังหวัด ได้มีการขุดลอกสารพน โครงสร้างกระดูกช้าง ซึ่งทราบจากการเล่ากันต่อ กันมาว่า มีช้างของท่านนางขันผู้ใหญ่ลงดื่มน้ำในสารโนรานแล้วคลงไปตายจึงเชื่อกันว่าสารนี้ เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ที่สิงสถิตของเทวดาอา rakhy ในปัจจุบันชาวบ้านมีการจัดบวงสรวงไป เช่นบุญแก้บนตามความเชื่อและเพื่อความศริริมงคล

๒. บ่อศักดิ์สิทธิ์พระพุทธนาทพนมดิน อัญจันที่ตำบลท่าตูม อำเภอท่าศาลา วัดท่าศาลา วัดวัดความเป็นมา เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๗๓ คณะสงฆ์และข้าราชการ พ่อค้าประชาชน ชาวบ้านท่าตูม ได้ร่วมบริจาคเงิน เพื่อเป็นค่ากัณฑ์เทศน์ในโอกาสที่พระสงฆ์ได้ออกจากเสด็จธรรม และตกลงว่า จะนำค่ากัณฑ์เทศน์ดังที่กล่าวข้างต้นจัดสร้างพระพุทธนาทจำลองขึ้น ขนาดกว้าง ๑ เมตร ยาว ๑.๕ เมตร หนา ๒๐ เซนติเมตร เพื่อประดิษฐาน ณ เขานมดิน และเมื่อจัดการสร้างเสร็จได้นำไปวางไว้บริเวณที่ดินที่เป็นลานกว้างตรงหน้าวัด เพื่อทำพิธีกิเบก โดยเกจอาจารย์หลาบูรุป หลังจากเสร็จพิธี ก็ ปรากฏเหตุอภินิหาร รอยพระพุทธนาทจำลองทรุดคั่งลงไปในดินลึกประมาณ ๑ เมตร ประชาชนที่มาร่วมงานได้ใช้ขอบเสียมดูดินเป็นลากเกว้ง เพื่อนำพระพุทธนาทจำลองขึ้นมา ส่วนบริเวณหลุมลึกเป็นลานกว้างนั้น ประชาชนได้มีมติให้ขุดเป็นบ่อน้ำขนาดเล็ก เพื่อเป็นแหล่งน้ำบริโภคของพระภิกษุและประชาชนผู้แสวงบุญทั้งหลาย

ปัจจุบันนี้ พระครูธรรมรังสี เจ้าอาวาสวัดพระพุทธบาทพนมดิน ได้ก่ออิฐและโอบกปูนไว้ เพื่อรักษาความสะอาดของบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ อีกทั้ง ได้เผยแพร่ตามการมีลิงไปในกระแสสินธุ์ เพื่อให้พื่นิ องประชานผู้มีจิตศรัทธาได้คั่มกินเป็นพลังแห่งศรัทธา

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดบูรพาaram

จังหวัดสุรินทร์ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดบูรพาaram ซึ่งตั้งอยู่ใจกลาง ของจังหวัดสุรินทร์ ตรงหน้าศาลากลางจังหวัด วัดนี้เดิมชื่อว่าวัดบูรพา ล้านนิษฐานว่า คงจะสร้าง ในระยะใกล้เคียงกับการสร้างเมืองสุรินทร์ ต่อ ก่อนพุทธศักราช ๒๔๐๐ เป็นวัดที่หลวงปู่คุณย์ อุ โล คำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสและดำเนินการจัดการศึกษาพระปริยัติธรรม เพยแพร่ข้อปฏิบัติทาง กรรมฐาน รวมทั้งพัฒนาวัดบูรพาaram มาอย่างต่อเนื่อง

พระอุโบสถที่ใช้เป็นสถานที่ประกอบพิธีทำน้ำศักดิ์สิทธิ์รังนៀก่อสร้างเมื่อพุทธศักราช ๒๔๗๘ ในขณะที่หลวงปู่คุณ อุ โล คำรงตำแหน่งเจ้าอาวาส วัดนี้ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ยก ขึ้นเป็นพระอารามหลวงชั้นตรีเมื่อพุทธศักราช ๒๕๕๐

จังหวัดหนองคาย

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ : แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบการพิธีพลีกรรมตัก น้ำ

1. บ่อน้ำเที่ยงมัน วัดพระธาตุบังพวน อำเภอเมืองจังหวัดหนองคาย ซึ่งของบ่อน้ำนี้คือความ เที่ยงตรงมั่นคง มีลักษณะเป็นรูน้ำขนาดใหญ่อยู่ในถ้ำเขาหลวงอยู่ในบริเวณที่สูง แต่มีน้ำไหลออกมา ตลอดปี ซึ่งเชื่อกันว่าเป็นรูของพญานาค ชื่อ หัวปีพญาลาภ ได้แปลงกายเป็นรีปะขาวเพื่อบอก แหล่งน้ำจะก่อสร้างพระธาตุพังพวนในสมัยพระเจ้าไชยเขมรชาธิราช พระมหาภัตtriย์แห่งกรุงล้าน ช้างที่ทรงก่อสร้างพระธาตุพังพวน ซึ่งหลังจากสร้างพระธาตุแล้วเสร็จได้สร้างพระล้อมารอบรูน้ำศักดิ์ สิทธิ์เพื่อร่องรับน้ำ เป็นสะกวัง 15 วา ยาว 15 วา โดยมีการนิมนต์พระสงฆ์ทำพิธีพุทธาภิเศกด้วย

2. สารพญาลาภ วัดทินหมากเปง อำเภอศรีเชียงใหม่ ทินหมากเปงเป็นที่นิ่ง ได้มีการ แม่น้ำโคงพระราชินีโรธิรังสีหรือหลวงปู่เทส เทสรังสี พระอธิการสงฆ์ได้มามาจำพรรษาที่นี่จึงได้มีการ สร้างเป็น วัดทินหมากเปง ขึ้น และบริเวณตอนล่างวัดห่างจากพระอุโบสถ ซึ่งสร้างบนหินใหญ่ 3 ก้อนริม ก้อน มีพระหินธรรมชาติ ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเป็นรูพญาลาภ จึงได้มีการบุดแต่งไว้เป็นสะ้น หูลูกน้ำ อยู่โภคบุรี สำหรับ พระ เผร และผู้ถือศีล จึงเรียกว่าสารพญาลาภ

3. แม่น้ำโคงบริเวณหน้าวัดไทย แม่น้ำโคงเป็นแม่น้ำนานาชาติที่มีความสำคัญและ เปรียบเสมือนเส้นชีพของชาวหนองคายด้วย สถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ ทำที่หน้าวัดไทย ตั้งอยู่ที่เทศบาลตำบลคลุมพล อำเภอโภนพิสัย วัดนี้เป็นวัดที่ก่อตั้งตั้งแต่ปี 222 ปี เป็นวัดที่ประดิษฐาน

หลวงพ่อใหญ่อันเป็นที่เคารพสักการะของชาวบ้านชาวหนองคายและบริเวณท่าน้ำหน้าวัดใหญ่นี้ เป็นภูมิสถานของพญานาค นอกจากนี้วัดไทยเคยเป็นที่รวมพลของกองทัพในการปราบบกบฏอ่อ

4. หน้าวัดพระเจ้าองค์ด้อ อ้าเกอท่าบ่อหน้าโถง เป็นแม่น้ำที่มีต้นกำเนิดจากสันภูพาน ในเขตอำเภอสุวรรณภูมิ จังหวัดหนองบัวลำภู ให้ผ่านเขตจังหวัดอุดรธานี เข้าเขตจังหวัดหนองคาย ที่ก่ออิฐถือปูดาก เข้าเขตอำเภอท่าบ่อที่บ้านน้ำโถง แล้วไหลลงแม่น้ำโขงที่บ้านป่าเจ้า เป็นสายน้ำที่หล่อเลี้ยงประชาชนสองฝ่ายฝั่งของนับพันครับครัว

สำหรับบริเวณที่ประกอบพิธีปลีกกรรมตักน้ำเป็นที่มีน้ำผุดออกมากจากดิน ซึ่งชาวบ้านเรียก กันว่า "น้ำจืด" มีลักษณะเป็นหลุมลึกขนาดใหญ่ในดินเดิมเมื่อน้ำลดลงจะมีหินน้ำพุงขึ้นมาจากการได้ ดินชัดเจน บริเวณนี้อยู่ตรงหน้าวิหารที่ประดิษฐานหลวงพ่อพระเจ้าองค์ด้อ ซึ่งเป็นพระพุทธชรุป ศักดิ์สิทธิ์เป็นที่เคารพสักการบูชาของประชาชนทั่วไปทั้งไทยและลาว

5. หนองยอง อยู่ในเขตพื้นที่๒ ตำบล คือ หมู่ที่๑ หมู่ที่๒ หมู่ที่๓ หมู่ที่๔ หมู่ที่๖ ตำบลหนองยอง และหมู่ที่๗ ตำบลสมสนุก อ้าเกอปากคาด เป็นหนองน้ำสาธารณะประจำหนองน้ำ ใหญ่ เนื้อที่ ๑๕๗๖ ไร่ เป็น

แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคและการเกษตรที่สำคัญของชาวตำบลหนองยองและตำบลสมสนุกซึ่ง จะพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวพักผ่อนในอนาคต

6. อ่างหวยชำ หรืออ่างทอง ตั้งอยู่ที่บ้านอ่างทอง หมู่ที่๒ ตำบลโซ่พิสัยมีเนื้อที่ทั้งหมด ประมาณ ๒๐๐ ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ทางทิศเหนือ จดป้าสงวนแห่งชาติ ทิศใต้จดที่การประปา อ้าเกอโซ่พิสัย ทิศตะวันออกด้ำหัวยมานกนัดและทิศตะวันตกด้ำหัวยชำ น้ำจากลำหัวยชำ ไหลลงสู่อ่างหัวยชำนี้มีลักษณะเป็นน้ำผุดขึ้นมาจากการได้ดินตลอดเวลาและสีน้ำเป็นสีทอง ชาวบ้านเรียกว่า อ่างทอง แหล่งน้ำนี้เป็นแหล่งน้ำดินที่สำคัญของอาเภอโซ่พิสัยซึ่งการประปาอ้าเกอโซ่พิสัย ใช้ผลิตน้ำประปาให้บริการแก่ประชาชนในเขตเทศบาลตำบลโซ่พิสัย ตั้งแต่ปีพุทธศักราช ๒๕๓๕ จนถึงปัจจุบัน

7. หนองเงิง อยู่ในพื้นที่ตำบลดอนหญ้านาาง อ้าเกอพรเจริญ ได้เป็นหนองน้ำขนาดเล็ก สภาพดีน้ำใสมีลำหัวยไหล่รวมกัน ๓ สาย คือ ลำหัวยยง ลำหัวยป้อ และลำหัวยบ้านจากนั้นจึง ไหลลงสู่แม่น้ำสังคրាមต่อมาทางราชการได้พัฒนาโดยการสร้างน้ำดินกันน้ำบริเวณลำหัวที่จะไหลลงสู่แม่น้ำสังครាម ทำให้บริเวณหนองเงิงเก็บกักน้ำเพิ่มขึ้นเป็นเนื้อที่ ๓๐๐๐ ไร่ทำให้หมู่บ้านโดยรอบหนองน้ำแห่งนี้ใช้ประโยชน์ในการค้าขายพืชนาแยกการ

8. สะเดือแม่โขง หน้าวัดอาองคีลาวาส ตำบลໄຄสี อ้าเกอบึงกาพเป็นบริเวณที่แม่โขงลึก ที่สุดกระแสน้ำไหลวนเป็นกระแสน้ำไหลวนเป็นหูลมคล้ายรูปกรวยขนาดใหญ่สะเดือเมืองนี้จะ เป็นศูนย์รวมของน้ำในแม่น้ำโขง เมื่อมีกระแสน้ำไหลจากตอนเหนือลงมาจะไหลวนรวมกัน ณ

บริเวณแห่งนี้ก่อนแล้วจึงกระจายไปทางตอนใต้เล่าขานกันว่าบริเวณนี้เป็นแหล่งพสมพันธุ์ของปลาบีกซึ่งมีถ้าเป็นท่อสัมภูโขดหินใหญ่และเป็นจุดชุมนุมของบรรดาพญานาคทั้งหลายในวันเทศกาลออกพรรษาเพื่อทำบุญนั้นไฟพญาฯครัวกับมนุษย์โลกที่เรียกว่าบึงไฟพญาฯจึงทำให้บริเวณดังต่อมาโดยเป็นบริเวณที่มีความศักดิ์สิทธิ์

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์ : พระวิหารพระแท่นศิลาอาสน์

จังหวัดอุตรดิตถ์ ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์ ณ พระวิหารวัดพระแท่นศิลาอาสน์ อุู่ห้องที่ตำบลทุ่งยัง อำเภอลับแล เป็นวัดที่ประชาชนร่วมกันสร้างประมาณพุทธศักราช 1920 และนิยมเรียกชื่อวัดสันฯ ว่า “วัดพระแท่น” ปูชนียวัดอุ่นสำคัญของวัดอยู่ในพระวิหารคือ พระแท่นศิลาอาสน์ ซึ่งเป็นที่เครารสักการของชาวพุทธทั่วไปพระแท่นศิลาอาสน์เป็นศิลาแลงรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้าขนาดกว้าง 8 ฟุต ยาว 9 ฟุต 8 นิ้ว สูง 3 ฟุต มีเศษปูนอุู่นึ่องบน ที่ฐานะพระแท่นโดยรอบประทับด้วยพระบาท นอกจากนี้ ยังมีบานประตูพระวิหารซึ่งเป็นไม้แกะสลัก จำหลักเป็นตัวนกและรูปภาวนีลักษณะงามคล้ายกับบานประตูวัดสุทัศน์ เล่ากันว่า เดิมเป็นบานประตูของพระวิหารพระพุทธชินราช แต่ส่วนเดียวเข้าอยู่หัวบรมโถกทรงโปรดให้เปลี่ยนเป็นประตูลายมุขแล้วขึ้นบานเดิมมาไว้ที่วิหารพระแท่นศิลาอาสน์นี้

จังหวัดอุทัยธานี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์ตักน้ำ : แม่น้ำสะแกกรัง

แม่น้ำสะแกกรัง เป็นแม่น้ำเดินชีพสายสำคัญสายเดียวของจังหวัดอุทัยธานี มีต้นน้ำมาจากการถูกเขาโนโกรูมีความยาวจากต้นน้ำถึงปลายน้ำ 108 กิโลเมตร มีชื่อเรียกด่างกันตามท้องที่ที่ไหลผ่านเช่นพะส่วนที่เรียกแม่น้ำสะแกกรังนั้นมีความยาวประมาณ 11 กิโลเมตร ตึ้งแต่ปากวัดบุ่นทรัพย์ผ่านตัวเมืองอุทัยธานีไปบรรจบแม่น้ำเจ้าพระยาที่คุ้งสำเภา อำเภอเมืองอุทัยธานี ในสมัยกรุงศรีอยุธยา บ้านสะแกกรังเป็นหมู่บ้านใหญ่สำหรับขนถ่ายซึ่งศึก ม้าศึก เพื่อใช้ในราชการสังคրาม ที่แม่น้ำสะแกกรังเป็นเส้นทางสำคัญในการติดต่อกับภาคและราชการกองทัพ พระบาทสมเด็จอยุทธยาสถาปนาเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จทางแม่น้ำสะแกกรังเข้าตัวเมืองจังหวัดอุทัยธานี

เมื่อครั้งเสด็จประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือ เมื่อวันที่ 31 ตุลาคม พุทธศักราช 2444 ครั้งหนึ่ง และเสด็จประพาสต้นเมื่อวันที่ 10 สิงหาคม พุทธศักราช 2448 อีกครั้งหนึ่งตามเดิจพระสังฆราชเข้ากรมพระบรมราชูปถัมภ์ ได้เสด็จตรวจการณ์ຄະສະสงมโดยเรือ พระที่นั่งตามลำน้ำสะแกกรัง เมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พุทธศักราช 2456 พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จประพาสหัวเมืองตามชายน้ำฝ่ายแม่น้ำสะแกนี้ เมื่อวันที่ 12 กันยายน พุทธศักราช 2459 และประทับแรมอยู่ณ พลับพลาريمแม่น้ำ นอกจากแม่น้ำสะแกกรังยังเป็นแม่น้ำที่เชื่อมพระพุทธธูปสำคัญ 3 องค์ คือ พระ

พุทธมงคลศักดิ์ พระโพธิเมคงค ล และพระพุทธชรปวัดหนองแก มาจากสูโภทัยในสมัยรัชกาลที่ ๑ ขึ้นที่ท่าไกถีศากาจังหวัด พระพุทธชรปวัดหนองแก สำนองค เป็นพระสำคัญประจำเมืองที่มีความศักดิ์สิทธิ์และเป็นที่เคารพนักถือของชาวอุทัยธานีมาจนปัจจุบันจุดที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ คือ กลางแม่น้ำสะแกกรังบริเวณปากคลองขุนทรรพ์

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ :พระอุโบสถวัดมหาสถิตกปีฎฐาราม

จังหวัดอุทัยธานี ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์ ณ พระอุโบสถวัดมหาสถิตกปีฎฐาราม ตั้งอยู่เลขที่ 4 ถนน สุนทรสถิตย์ ตำบลอุทัยใหม่ พุทธศักราช 2431 จากผู้มีจิตศรัทธาที่สร้างศาลาที่พักถายพระอาจารย์เย้ม วัดโนปีโลก กรุงเทพมหานคร ที่เดินธุดงค์มาพักในบริเวณดังกล่าว แล้วเริ่มจัดสร้างวัดขึ้นมาตามลำดับ เดิมเรียกว่า “วัดทุ่งแก้ว” มาเปลี่ยนเป็น “วัดมหาสถิตกปีฎฐาราม” เมื่อปีพุทธศักราช 2482 ปูชนียวัดอุทัยที่สำคัญภายในวัด คือ พระประธานในพระอุโบสถ พระปรางค์บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ และรูปหล่อหลวงพ่อเย้มผู้สร้างวัดนี้

จังหวัดอุบลราชธานี

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีกรรมตักน้ำ : น้ำโjo ก

น้ำโjo อำเภอ วารินชำราญ มีประวัติว่า เมื่อประมาณพุทธศักราช 2456 ที่ว่าการอำนวยวารินชำราบได้ข่ายจากที่ตั้งเดิมมาตั้งแต่บริเวณสวนฝ่ายหลวง ซึ่งเป็นที่ตั้งของสำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอวารินชำราบ ปัจจุบันบริเวณที่ตั้งข้ามกันใหม่เป็นที่สูงชันลาดไปทางกุดป่าขาว กุดครี มังคละ มีน้ำซับไหลชันตลอดเวลา ชาวบ้านได้ใช้น้ำซับที่ไหลออกมานอกได้ดินตลอดเวลาในการบริโภคและเป็นที่เลื่องลือกันว่า น้ำมีรสชาตอร่อย หรือ “แซบ” ทางราชการแผลงประชาชื่อว่า “น้ำโjo” ให้ร่วมกับบุญราษฎร์บ้านทั้งที่วัดวารินทราราม (วัดคำน้ำแซบ) และบริเวณที่สวนฝ่าย หน้าสถานีภูธรปัจจุบัน โดยเฉพาะน้ำโjo ที่บริเวณสวนฝ่ายได้ก่ออิฐฉาบปูนเป็นผนังรองรับท่อน้ำที่ไหลออกมานอกได้ดินให้ประชาชนนำมารับประทานได้โดยสะดวก

น้ำจากบ่อน้ำโjo แห่งนี้เคยใช้ทำน้ำพระพุทธมนต์ตักดิสิทธิ์ในพิธีน้ำพันธ์สัตยาประจารี ของจังหวัดและใช้พิธีพุทธาภิเษก ๒๕ พุทธศตวรรษ โดยเดิมพระมหาเวรวงศ์ (อ้วน ติสโต) เป็นผู้นำเข้าไปร่วมพิธี รวมทั้งใช้ทำน้ำศักดิ์สิทธิ์ทูลเกล้าฯ ถวายในพระราชพิธีมหาพิเนตรมงคลนิลมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๕ ชั้นวันที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๓๐

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ :พระอุโบสถวัดสุปัญญาวนารวิหาร

พิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ กระทำ ณ พระอุโบสถ วัดสุปัญญาวนารวิหาร อําเภอเมือง อุบลราชธานีพระบาทสมเด็จ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๕ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้คณะกรรมการเมืองอุบลราชธานี มีพระพรหมราชวงศ์ (ฤทธิ์ สุวรรณกุญ) เป็นประธาน เลือก

พื้นที่สร้างวัด กรรมการเห็นว่าที่ตั้งวัดอันปรากฏป้าจุบันนี้เป็นที่สังค ะดวบแก่ผู้ต้องการบำเพ็ญ
ศាសนกิจ ทั้งเป็นที่สะดวกสบายแก่การอุดมบานาห์ทางบกและทางน้ำ เพราะอยู่ติดแม่น้ำ�� จึง
ได้นำความขึ้นกราบบังคลาดพระกรุณาให้ทรงทราบ ได้เริ่มสร้างวัดในปีพุทธศักราช 2393 ได้รับ
พระราชทานนามวัดว่า "วัดสุปีฎณาราม" แล้วให้อารามนาทีหันตี ชนิดวิหาร ส่วนพระอุโบสถ
นั้น สมเด็จพระมหาเวรวงศ์ (อ้วน ติสโถ) ได้ขอให้หลวงสอดินนิมมานการ (หวาน สุปีฎณ์) เป็น
ผู้ออกแบบ พระอุโบสถหลังนี้มีศิลปะอยู่ 3 ส่วนหลังคางเป็นทรงไทย ส่วนกลางเป็นศิลปะของชาว
เยอรมัน ส่วนฐานเป็นศิลปะของขอม โบราณ

จังหวัดอํานาจเจริญ

แหล่งน้ำและสถานที่ประกอบพิธีพลีกรรมศักดิ์ : เก็บน้ำพุทธอุทัยาน

อ่างเก็บน้ำพุทธอุทัยาน ตั้งอยู่ที่หมู่ที่ 16 ตำบลบุ่ง อําเภอเมืองอํานาจเจริญ อยู่หัวน้ำคลา
กลาง จังหวัดอํานาจเจริญเดิมเรียกว่า อ่างเก็บน้ำห้วยปลาเดก เนื่องจากสร้างกันห้วยปลาเดกซึ่งไหล
ภูเขาเข้ามา สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2502 โดยกรมชลประทาน เก็บน้ำได้ 3 ล้านลูกบาศก์เมตร
เป็นแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรกรรม การประมง และเป็นแหล่งพักผ่อนหย่อนใจเนื่องจากมีทิวทัศน์ที่
สวยงาม ในช่วงฤดูแล้งจะมีประชาชนลงเล่นน้ำอย่างสนุกสนาน โดยเฉพาะช่วงสงกรานต์

สถานที่ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ : พระอุโบสถวัดพระเกษ

จังหวัดอํานาจเจริญ ประกอบพิธีเสกน้ำศักดิ์สิทธิ์ ณ พระอุโบสถวัดพระเกษ ตั้งอยู่ที่ 101
หมู่ที่ 1 ตำบลบุ่ง อําเภอ เมืองอํานาจเจริญ เป็นวัดรายภูริที่สร้างขึ้นเมื่อปี พุทธศักราช 2329 เดิมชื่อ
วัดบ้านบุ่ง ต่อมาเมื่อปีพุทธศักราช 2460 จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น "วัดสารเกษ" วัดนี้เป็นวัดเก่าแก่
คู่บ้านคู่เมือง ตั้งอยู่ริมห้วยปลาเดกเมื่อประมาณพุทธศักราช 2399 ทางวัดได้สร้างพระอุโบสถหลังใหม่ขึ้น
(ริมน้ำ) ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา จนถึงปีพุทธศักราช 2460 จึงได้สร้างอุโบสถหลังใหม่ขึ้น
พระอุโบสถริมน้ำดังกล่าวเป็นที่รำลึกของคนรุ่นก่อนมา มีความศักดิ์สิทธิ์โดยเฉพาะ ในวันที่ 15 ค่ำ
จะได้ยืนเสียงดนตรีพิธีพนมเสียงขับกล่อม และมีลูกแก้วสีใสดังดาวประกายพริกดอยขันเรียนร้อน
บริเวณวัดและอุโบสถนี้ สันนิฐานแท้ไก่ไก่ฟ่องโตกาบบ้านเรียกว่า "แก้วเสด็จ"

6. พิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ วันที่ 5 ธันวาคม 2530

1. ความเป็นมา

เมื่อมาถึงภาคใต้ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเจริญพระชนมพรรษา 5 รอบ

วันที่ 5 ธันวาคม 2550 ที่ผ่านมา รัฐบาลและประชาชนทุกหมู่เหล่าได้รับกันจัดงานเฉลิมฉลองครั้งยิ่งใหญ่เพื่อแสดงความกตัญญู กตเวทิตาและแสดงความจงรักภักดีส่วนของพระมหากรุณาธิคุณ พร้อมทั้งเผยแพร่พระเกียรติให้ปรากฏแก่ไพศาลทั่วทุกทิศานุทิศ โดยเฉพาะพระเกียรติของพระเจ้าอยู่หัว มีพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน เพื่อดำเนินการจัดงานเฉลิมพระเกียรติให้เป็นไปตามความเรียบร้อยและสมพระเกียรติ

คณะกรรมการฝ่ายรัฐ ในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีหน้าที่จัดพิธีถวายพระพรชัยมงคล ในมหามงคลสมัยเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ให้ถูกต้องตามโบราณราชประเพณี ได้มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทย ดำเนินการจัดพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์และพิธีแห่เชิญนำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์ เข้าร่วมในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ณ บริเวณถนนพิธีท้องสนามหลวง วันเสาร์ที่ 5 ธันวาคม 2530

กระทรวงมหาดไทยจึงได้แต่งตั้งคณะกรรมการรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์ และการแห่เชิญนำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์เข้าร่วมในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบ ขึ้น เพื่อพิจารณาดำเนินการจัดรัฐพิธีดังกล่าววนี้ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย สมพระเกียรติและถูกต้องตามโบราณราชประเพณี

2. การจัดพิธี

คณะกรรมการรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์ ได้พิจารณากำหนดแนวทางในการดำเนินแนวทางแบ่งได้ 2 ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การจัดพิธีในส่วนภูมิภาค

1) การประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำ ทุกจังหวัดประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำขาก แหล่งน้ำสำคัญของจังหวัดหรือแหล่งน้ำที่เคยใช้ทำน้ำสักดิศิทธิ์ในพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 2493 พร้อมกันทุกจังหวัด ในวันชงชัย วันพุธ ที่ 4 พฤศจิกายน 2530 เวลา 9.00 น แล้วนำไปพักไว้ที่วัดสำคัญของจังหวัดเพื่อประกอบพิธีเสกน้ำสักดิศิทธิ์ต่อไป

2) การประกอบพิธีเสกน้ำสักดิศิทธิ์ ทุกจังหวัดทำพิธีพร้อมกันในวันชงชัย วันพุธ ที่ 11 พฤศจิกายน 2530 เวลา 09.00 น. ที่วัดสำคัญซึ่งจังหวัดได้เลือกไว้ เสร็จแล้วบรรจุภาชนะนำส่งกระทรวงมหาดไทยภายในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2530

2.2 การจัดรัฐพิธีในส่วนกลาง

แบ่งเป็น 2 ขั้นตอนสำคัญขั้นเดียวกัน ดังนี้

1) การประกอบรัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์ ในวันชงชัย วันพุธที่ 2 ธันวาคม 2530 เวลา 13.30 น. ณ วิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวราราม โดยสมเด็จพระสังฆราช เป็น

ประธานพิธีลงนามพร้อมค่วยสมเด็จพระราชาคณะ พระราชาคณะ และพระเกจิอาจารย์รวม 61 รูป เจริญพระพุทธมนต์สักการทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์

2) การจัดธัชฐพิธีแห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ซึ่งบรรจุอยู่ในพระเต้าป่าทุมนินิต เที่ยวร่วมในพระราชพิธีมงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 5 รอบจากวัดสุทัศนเทพวราราม ไปยังมณฑล พิธีท่องสนามหลวง ในวันเสาร์ที่ 5 ธันวาคม 2530 เวลา 08.00 น. เพื่อนำขันทนูกลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายเป็นน้ำสรงแด่พระบานาหูสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการเสด็จออกมหาสมາคาม ณ พระที่นั่งชัยมังคลาภิเบกษาห้องสนามหลวง

3. พิธีพเลิกรอมตักน้ำจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์

จังหวัดทุกจังหวัดในขณะนี้จำนวน 73 จังหวัด (รวมกรุงเทพมหานคร) ได้ดำเนินการประกอบพิธีพเลิกรอมตักน้ำพร้อมกันในวันธงชัย กីឡាដ្ឋានពី 4 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2530 เวลา 09.00 นาฬิกา โดยการจัดบันทึก (มหาเบรียญ) หรือผู้แทนผู้ว่าราชการจังหวัดประกอบพิธี ก่อตัวคำสักการบูชาและกล่าวอัญเชิญเทพยาดาผู้เจริญทั้งหลายและขออนุญาตอัญเชิญน้ำในสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ ดังกล่าวเพื่อประกอบพระราชพิธีถวายสวัสดิมงคลแด่พระบานาหูสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

จากนั้นจึงตักน้ำบรรจุลงในขวดหรือภาชนะเครื่องปั้นดินเผา ปริมาณพอสมควร แล้วห่อหัวขวดนำไปพักไว้ ณ พระอุโบสถวัดสำคัญของจังหวัดเพื่อร่วมไว้ประกอบพิธีเสนอศักดิ์สิทธิ์ต่อไป

4. พิธีเสนอศักดิ์สิทธิ์

เมื่อทุกจังหวัดประกอบพิธีพเลิกรอมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์รวมไว้ ณ พระอุโบสถหรือพระวิหาร สำคัญของจังหวัดแล้ว ได้ดำเนินการประกอบพิธีเสนอศักดิ์สิทธิ์พร้อมกันในวันธงชัย กីឡាដ្ឋានពី 11 พฤศจิกายน 2530 เวลา 13.30 นาฬิกาโดยได้ดำเนินการเป็นลำดับ ดังนี้

ตั้งแต่สถานที่ประกอบพิธี จัดดอกไม้ ธูปเทียน และจัดอาสนสงฆ์ยกพื้นสำหรับพระสงฆ์ 10 รูป เจริญพระพุทธมนต์ ตั้งนาตราหรือขันสาคร รวมน้ำที่พเลิกรอมตักมาจากสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ทุกแห่งเข้าด้วยกัน วางไว้ใกล้กับพระบานาหู โยงสายสิญจน์จากพระพุทธปฏิมากร นางงามที่นาตร หรือขันสาคร แล้วให้พระสงฆ์ถือเพื่อเจริญพระพุทธมนต์ ที่ปากนาตรติดเทียนทำน้ำมนต์ 1 เล่ม

ก่อนเวลาฤกษ์ ประธานในพิธีจุดธูปเทียนบูชาพระรัตนตรัย รับศีล พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์

ครั้งเวลาฤกษ์ พระสงฆ์เจริญคณาเสนอศักดิ์สิทธิ์ประธานในพิธีจุดธูปเทียนติดปากนาตร หรือขันสาครแล้วประเคนแด่ประธานสงฆ์หยดเสกทำน้ำศักดิ์สิทธิ์

เมื่อเสร็จพิธีเสนอศักดิ์สิทธิ์แล้วบรรจุภาชนะและนำส่งกระทรวงมหาดไทย ภายในวันที่ 20 พฤศจิกายน 2530

5. รัฐพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ ณ พระวิหารหลวงวัดสุทัศนเทพวราราม

เมื่อทุกจังหวัดนำน้ำศักดิ์สิทธิ์ของจังหวัดส่งถึงกระทรวงมหาดไทยเรียบร้อย กระทรวงมหาดไทยได้รวบรวมนำศักดิ์สิทธิ์ของทุกจังหวัดเก็บรักษาไว้ โดยได้จัดโต๊ะหมู่บูชาและตกแต่งสถานที่เก็บรักษาไว้อ่างมีระบบเรียบร้อยและคงงาม

การจัดรัฐพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ดำเนินการ ณ มหาลพิธ พระวิหารหลวงวัดสุทัศนเทพวรารามในวันชงชัย วันพุธที่ 2 ธันวาคม 2530 เพื่อประมวลน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่จังหวัดต่างๆ ส่งมาเข้าพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์เบื้องหน้าพระศรีศาสดามุนี โดยสมเด็จพระสังฆราชเป็นประธาน พร้อมด้วยสมเด็จพระราชาคณะและพระเกจิอาจารย์ 61 รูป เจริญพระพุทธมนต์เสกทำน้ำ

รัฐพิธีดังกล่าวมีลำดับขั้นตอนสำคัญ ดังนี้

เวลา 13.15 นาฬิกา พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ศาสตราจารย์ ดร. อุกฤษ มงคลานนวิน ประธานรัฐสภา และนายจารัส เบญจารุ ประธานศาลฎีกา เดินทางไปที่วิหารหลวง ซึ่งข้าราชการพลเรือน ตำรวจ ทหาร และผู้ที่มีเกียรติพร้อมกันในมหาลพิธแล้ว

เวลา 13.30 นาฬิกา สมเด็จพระสังฆราชเสริจถึงมหาลพิธและประทับอาสนสังฆ์ จากนั้น นายกรัฐมนตรีเท่าน้ำศักดิ์สิทธิ์ที่จังหวัดต่างๆ ทั่วราชอาณาจักรนั้นส่งมา เทลงในขันพระสารรจัน หมุดทุกจังหวัดแล้วจึงจุดธูปเทียนเครื่องนมัสการหน้าพระศรีศาสดามุนีและกราบบูชา เจ้าหน้าที่อา rahanaศึก สมเด็จพระสังฆราชให้ศึก พระครูสุดสา�นทมนีหลังน้ำพระพุทธมนต์ลงในขันพระสารรจัน นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภาศาลฎีกาไปถกน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากขันพระสารรจันลงในพระเต้าปทุมนิมิต ดังนี้

พระเต้าปทุมนิมิตทอง นายกรัฐมนตรี

พระเต้าปทุมนิมิตนาอ ประธานรัฐสภา

พระเต้าปทุมนิมิตเงิน ประธานศาลฎีกา

เมื่อรินนำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ลงสู่พระเต้าปทุมนิมิตเสร็จแล้ว พระสังฆ์หยุดเจริญชัย มงคลคตานา นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ถวายชาตุปัจจัยไทยธรรมมีข่านปึกตรา ศัญญาณพระราชนิมิตสำหรับพระบรมราชโขนพระยา 5 รอบ เสร็จแล้ว นายกรัฐมนตรีกรวดน้ำ พระสังฆ์อนุโมทนาเป็นเสร็จการ

6. รัฐพิธีแห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์

พิธีสำคัญต่อจากพิธีเสกน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ก็คือพิธีแห่เชิญน้ำ พระพุทธมนต์ศักดิ์ก็คือ พระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์จากวัดสุทัศนเทพวรารามไปยังชัยมังคลากิ่ง กห้องสนามหลวง เพื่อ ทูลเกล้าฯ ถวายสรงนก夷กในการเสริจออกมหาสมາคในวันเสาร์ที่ 5 ธันวาคม พุทธศักราช 2530 กำหนดการและการจัดริวักระบวนอิฐริยศแห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์สรุปดังนี้

เวลา 06.00 นาฬิกา คณะกรรมการและเจ้าหน้าที่จัดตั้งกระบวนการอิสตรียศที่หน้าศาลว่าการ กรุงเทพมหานคร เจ้าหน้าที่เชิญพระเต้าป่าทุมนิมิต ทอง นาด เงิน ออกจากการวิหารหลวง วัดสุทัศนเทพวรารามประดิษฐานที่ราชรถและตั้งกระบวนการอิสตรียศ มีผู้แทนปวงชนแต่ละจังหวัด 73 จังหวัดเชิญพุ่มดอกไม้ถวายสักการะ

เวลา 08.00 นาฬิกา ยกตรากระบวนการอิสตรียศแห่งขันเชิญนำพระมณฑลศักดิ์ศิริจากหน้าศาล กรุงเทพมหานคร ไปตามถนนบรมราชูปถัมภ์ เส้นทางเดินทางมาซึ่งเสี้ยวชัยกุ้ย ถนนราชดำเนินกลาง ราชดำเนินใน เสี้ยวชัยว่าเข้าสู่บริเวณถนนพิชิช ผ่านหน้าพระที่นั่งชัยมังคลากิ่งกตามลำดับที่แต่ละจังหวัด

ผู้เชิญพาณพุ่มดอกไม้มำไปตั้งที่้านหน้าพระที่นั่งชัยมังคลากิ่งกตามลำดับที่แต่ละจังหวัด ผู้เข้ากระบวนการแต่ละจังหวัดไปตั้งแตร่ฝ่าตามที่กำหนดไว้

กระบวนการอิสตรียศผู้นำรือวงศ์ 3 ชายประดุหน้า ปีกกลองชนะเครื่องสูง ราชรถเที่ยบที่ถนน ทางเข้ามณฑลรัฐสุพิชช์แล้วเข้าพนักงานเชิญพระเต้าป่าทุมนิมิตทอง นาด เงิน ไปตั้ง ณ แท่นหน้าพระที่นั่งชัยมังคลากิ่งกพร้อมกับผู้เชิญพาณสูปเทียนแพของนายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา เมื่อกระบวนการอิสตรียศฯ เข้าสู่ที่ตั้งเรียบร้อย รอเวลาเสด็จพระราชดำเนินตามหมายกำหนดการ

7. พระราชพิธีมหามงคลฉัติมพระชนมพรรษา 5 รอบ เสด็จออกมหาสมاقณ พระที่นั่งชัยมังคลากิ่งก สนามหลวง

หมายกำหนดการพระราชพิธีมหามงคลฉัติมพระชนมพรรษา 5 รอบ เสด็จออกมหาสมاقณ พระที่นั่งชัยมังคลากิ่งก สนามหลวง สูปดังนี้

เวลา 9 นาฬิกา 30 นาที พระบรมวงศานุวงศ์ องค์นักรัฐมนตรี คณะกรรมการรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการทหาร พลเรือน คณะทูตานุทูต ผู้มีตำแหน่งหน้าที่เฝ้าทูลกระหม่อมถวายในมณฑลพิชช์

เวลา 10 นาฬิกา 30 นาที พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ เสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งออกจากพระบรมมหาราชวังทางประตูวิเศษไชยศรี โดยมีทหารม้ารักษาพระองค์ฯ แห่นำและตามเสด็จพระราชดำเนิน เสี้ยวชัยหน้าถนนพะลาน เพียบรถยนต์พระที่นั่งที่ขอบสนามหลวงตรงกับพระราชพิธีมหามงคลฉัติม พระที่นั่งชัยมังคลากิ่งก ทหารกองเกิรติยศที่ตั้งแตร่วันส่งเสด็จถวายความเคราะห์ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบรมราชินี เสด็จพระราชดำเนินไปยังพระที่นั่งชัยมังคลากิ่งก 8 ตัวราชหลวง นำเสด็จฯ นายทหารราชองครักษ์ เชิญลงชัยพระครุฑพ่าห์ ทรงชัยราชกระเบื้อง พร้อมด้วยนายทหารราชองครักษ์รักษาความเสด็จฯ ข้างละ 8 นาย เสด็จพระราชดำเนินขึ้นสู่พระที่นั่งชัยมังคลากิ่งก

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เสด็จฯ ออกไปปั้งพระแท่นพปฎลเศวตฉัตร สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ สมเด็จพระบรมวงศ์ เสด็จไปทรงยืนเฝ้าฯ ที่ข้างพระแท่นด้านซ้ายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกจากบังหน้าพระแท่น นพปฎลเศวตฉัตร ชาวพนักงานประโภมโหรหกแตรสังข์คามราชปะเพนี ทหารกองเกิรติยศ ๓ เหล่าทัพถวายความเคารพ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบານี พระบรมวงศานุวงศ์ และผู้ที่ชุมชนเฝ้าทูลกระหม่อมธุลีพระบาทยืนนิ่งถวายความการพ

สมเด็จพระบรมโ/or สถาธิราชฯ สายมณฑุกราชกุมา แสดงปั้งชานหน้ามุขพระที่นั่ง กราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลแทนพระบรมวงศานุวงศ์ จบ เสด็จฯ ไปเฝ้าฯ ที่เดิม

พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี ถวายคำนับเปิดกรวยครอบกระทรวงคอกไม้ขูป เพียงแค่ กราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลแทนข้าราชการทหาร พลเรือน พสกนิกรทุกหมู่เหล่า จบ ถวายคำนับ ถอยกลับไปยืนเฝ้าฯ ที่เดิม

ประธานรัฐสภาถวายคำนับเปิดกรวยครอบกระทรวงคอกไม้ขูปเพียงแค่ กราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลแทน sama ชีกรรัฐสภา จบ ถวายคำนับ ถอยกลับไปยืนเฝ้าฯ ที่เดิม

ประธานศาลฎีกาถวายคำนับเปิดกรวยครอบกระทรวงคอกไม้ขูปเพียงแค่ กราบบังคมทูลถวายพระพรชัยมงคลแทนข้าราชการฝ่ายตุลาการ จบ ถวายคำนับ ถอยกลับไปยืนเฝ้าฯ ที่เดิม

นายกรัฐมนตรี ถือพานคอกไม้ขูปเพียงแค่ ไปเฝ้าทูลกระหม่อมธุลีพระบาท เพื่อทูลเกล้า ทูลกระหม่อมถวาย โดยมีเลขานุการนายกรัฐมนตรีถือเชิญพระเดําปทุมนิมิตทองตามหลัง ทั้งนี้ ยืนเฝ้าฯ ที่ชานหน้ามุขพระที่นั่งชัชมังคลากิเมกรอให้พร้อม

ประธานรัฐสภา ถือพานคอกไม้ขูปเพียงแค่ ไปเฝ้าทูลกระหม่อมธุลีพระบาท เพื่อทูลเกล้า ทูลกระหม่อมถวาย โดยมีเลขานุการรัฐสภาถือเชิญพระเดําปทุมนิมิตตามหลัง ทั้งนี้ ยืนเฝ้าฯ ที่ชานหน้ามุขพระที่นั่งชัชมังคลากิเมกรอเริงด่อนายกรัฐมนตรีรอให้พร้อม

ประธานศาลฎีกา ถือพานคอกไม้ขูปเพียงแค่ ไปเฝ้าทูลกระหม่อมธุลีพระบาท เพื่อทูลเกล้า ทูลกระหม่อมถวาย โดยมีปลัดกระทรวงยุติธรรมถือเชิญพระเดําปทุมนิมิตเงิน ตามหลัง ทั้งนี้ ยืนเฝ้าฯ ที่ชานหน้ามุขพระที่นั่งชัชมังคลากิเมกรอเริงด่อนายกรัฐมนตรีรอให้พร้อม

นายกรัฐมนตรี เที่ยวไปเฝ้าทูลกระหม่อมธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายพานคอกไม้ขูป เพียงแค่ นำกรัฐมนตรีรับพระเดําปทุมนิมิตทองจากเลขานุการนายกรัฐมนตรี และริน เทียนแพทรงรับแล้ว นายกรัฐมนตรีรับพระเดําปทุมนิมิตทองจากเลขานุการนายกรัฐมนตรี และริน หลังนี้พระพุทธมนต์ทึกคติทึลลงในพระครอบบัญชา กิเมกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือ แล้วส่งพระเดําปทุมนิมิตทองคืนให้เลขานุการนายกรัฐมนตรีรับไปแล้วนายกรัฐมนตรีถวายบังคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วถอยออกไปยืนเฝ้าฯ รอให้พร้อม

ขณะที่นายกรัฐมนตรีในหลังน้ำพระพุทธรูปตั้งศักดิ์สิทธิ์ลงในพระราชบรมบูรพาภิเษกนั้น พระสงฆ์พระพุทธราชาอามาจารีเริ่มขับคลายถาดย่างข้ออกกลางพระที่นั่ง พร้อมด้วยศาสนานิรัน

ประธานรัฐสภา เข้าไปเฝ้าทูลกระองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมด้วยพานดอกไม้ ชูปีทีบันแพททรงรับแล้ว ประธานรัฐสภารับพระเดี้ยวปีบุ่นนิมิตนาจากเหล่าบริการรัฐสภาประธานรัฐสภาในหลังน้ำพระพุทธรูปตั้งศักดิ์สิทธิ์ลงในพระราชบรมบูรพาภิเษกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือแล้วส่งพระเดี้ยวปีบุ่นนิมิตนาคืนให้เหล่าบริการรัฐสภาไป แล้วประธานรัฐสภา ด้วยบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วถือออกไปยืนเฝ้าารอให้พร้อม

ประธานศาลฎีกา เข้าไปเฝ้าทูลกระองธุลีพระบาททูลเกล้าทูลกระหม่อมด้วยพานดอกไม้ ชูปีทีบันแพททรงรับแล้ว ประธานศาลฎีการับพระเดี้ยวปีบุ่นนิมิตเงินจากปลัดกระทรวงยุติธรรม ประธานศาลฎีกานั้นนำพระพุทธรูปตั้งศักดิ์สิทธิ์ลงในพระราชบรมบูรพาภิเษกที่ สามเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือ แล้วส่งพระเดี้ยวปีบุ่นนิมิตเงินคืนให้ปลัดกระทรวงยุติธรรมรับไป แล้วประธานศาลฎีกาวายบังคมพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว แล้วถือออกไปยืนเฝ้า พร้อมแล้ว นายกรัฐมนตรี ประธานรัฐสภา ประธานศาลฎีกา ด้วยความเคารพพร้อมกันทั้งหมด แล้วกลับไปยืนเฝ้า แท่นที่เดิม พร้อมแล้ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชนิรันดร์ จบ ผู้เฝ้าทูลกระองธุลีพระบาทในมหาสมាផนิมิต ห้องน้ำเส้นทางเดินทางมาจากการที่นั่งชัยมังคลากิ่วขาวพนักงาน สามารถหันหน้าด้วยความเคารพ ทหารกองเกียรติยศ ๓ เหลาทัพด้วยความเคารพ บรรเลงเพลงสรรเสริญพระบาทมี ปีนใหญ่ ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ยิ่งปีนใหญ่ เนื่องพระเกียรติฝ่ายละ ๒๑ นัด สื้นเพลงสรรเสริญพระบาทมีและปีนใหญ่แล้ว

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จกลับลงมาจากพระที่นั่งชัยมังคลากิ่วขาวพนักงาน ประโคนม โทรทัศน์ แตรฟรัง ตามราชประเพณี

แบปติสติธรรมน้ำเสด็จฯนายทหารราชองครักษ์เชิญลงชัยพระครุฑพ่าห์ ลงชัยราชgrade ยุทธ พร้อมด้วยนายทหารราชองครักษ์แข่งตามแต่ดีฯ ไปยังรถพระที่นั่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินีนาถ ประทับรถบนต พระที่นั่งเสด็จพระราชนิรันดร์ ทหารม้ารักษาพระองค์ยืนเฝ้าด้วยความเคารพ ทหารกองเกียรติยศที่ตั้งแฉวับสั่งเสด็จฯ ถวายความเคารพบรรเลงเพลงสรรเสริญพระบาทมี

7. แห่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เมืองนครศรีธรรมราช

นครศรีธรรมราชเป็นเมืองเก่าแก่ ศาสนพราหมณ์หรืออินดูเคยมีอิทธิพลต่อจิตใจเมืองนี้มาตั้งแต่สมัยพุทธศตวรรษที่ ๑ (ค.ศ. ๑๔๐๐ ปีที่แล้ว) ความเชื่อและพิธีกรรมหล่ายอย่างในศาสนาดังกล่าวบังปรากฏร่องรอยไม่น้อย แม้ว่าจะล่วงเลือนหายศตวรรษแล้วก็ตาม ครั้นเมื่อ

พระพุทธศาสนาได้เผยแพร่อิทธิพลเข้ามายังแทนที่ศาสนาพราหมณ์ ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ ๑๓ (หรือราว ๑๓๐๐ ปีที่แล้ว) แต่ความเชื่อถึงเดิมในศาสนาพราหมณ์ก็ยังเข้ามาผสมผสานในวิถีชีวิต เมืองอยุธยาไม่น้อย ดังเช่น ความเชื่อเรื่องน้ำอภิเมกเป็นต้น

ผู้คนที่นับถือศาสนาพุทธและศาสนาพราหมณ์มีความเชื่อตรงกันประการหนึ่ง คือเมื่อจะประกอบพิธีกรรมใดต้องมีน้ำเป็นองค์ ประกอบสำคัญ เพราะถือว่า�้ำเป็นธาตุที่อ่อนโยนและร่มเย็นแก่ผู้คน ดังนั้นจึงนิยมใช้น้ำเป็นหลัก เช่นน้ำพุทธมนต์ และน้ำอุทิศส่วนกุศล เป็นต้น น้ำที่มาใช้ในพิธีดังกล่าวต้องเป็นน้ำใสสะอาด ปราศจากตะกอนและสารเคมีอย ปราศจากกลิ่น แลดี และตักมาจากแหล่งหรือซากุณฑ์เหมาะสมเมื่อจะนำน้ำมาใช้ในพิธีกรรมใด ก็ต้องมีพิธีการ และตักมาจากแหล่งหรือซากุณฑ์เหมาะสมเมื่อจะนำน้ำมาใช้ในพิธีกรรมใด ก็ต้องมีพิธีการ อันประกอบของกรรมดีสามประการ (องค์สาม) คือ ตนดี เจตนาดี และพิธีกรรมดี จึงจะถือเป็น น้ำที่ศักดิ์สิทธิ์

แหล่งน้ำมีของนครศรีธรรมราชที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ มีคุณสมบัติครบองค์สามสามารถนำไปใช้ในการประกอบพิธีกรรมให้เข้มขลังได้นั่นเมื่อ ๖ แหล่ง คือ บ่อน้ำวัดหน้าพระลาน บ่อน้ำวัดเสมา เมือง บ่อน้ำวัดเสมาชัย บ่อน้ำวัดประดู่ขาว หัวยปากน้ำคราช และหัวยเขามหาชัย น้ำจากแหล่งน้ำ ชั้งต้น ชានนครศรีธรรมราชนิยมน้ำไปใช้ทั้งทางอาณาจักรและศาสนาจักร ได้แก่ น้ำพระพัฒน์สัตยา น้ำบรมราชภัยเมฆ น้ำบูรพาภัย และน้ำพุทธมนต์ เป็นต้น

เฉพาะน้ำพระพิพัฒน์สัตยา หรือ “พิธีอือน้ำ” สมัยโบราณ (ก่อน พ.ศ. ๒๕๗๕) ภาคใต้ที่มีการเปลี่ยนเจ้าเมือง เพื่อให้เข้าราชการ และกลมการเมืองได้ประกอบพิธี กรรมทำท้าวุกครรช์ โดยการดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุรวมหัววิหาร นอกจาก สถาบันตอน โดยการดื่มน้ำพระพิพัฒน์สัตยาในวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุรวมหัววิหาร นอกภาค ใต้ที่มีการผลัดเปลี่ยนแผ่นดินและเจ้าเมืองแล้ว ยังถือปฏิบัติเป็นประจำทุกปี ปีละสองครั้งหรือ ในวันเดือนห้า ชั้น ๓ คำ (วันตรุษ) ครั้งหนึ่งและในวันเดือนสิบ แรม ๑๓ คำ (วันจาย) อีกครั้ง หนึ่ง

ในครั้งโบราณเมื่อต้องการใช้น้ำไปประกอบพิธี เจ้าเมืองที่ให้ราชบุรุษไปปลีกกรรมเพื่ออา น้ำจากแหล่งต่างๆ ทั้ง ๖ แหล่ง จันหาดแหล่งใดไปมิได้มีอิทธิบูรณ์แหล่งแล้วก็นำมาทราบกัน ในหมู่เชื้อทำด้วยทองและเงิน หรือในขันสาคร แล้วเริ่มพิธีอภิเมกในพระวิหารหลวงวัดพระ มหาธาตุรวมหัววิหาร เหตุที่ให้ที่นี่เป็นอุโบสถที่ก้างใหญ่และเก่าแก่ภายในวิหารมีเดิมหมุ บุษราชนาดใหญ่ลงประทาน ภายในอุโบสถด้านหนึ่งอัจฉราสนะบันเติงสำหรับพระสงฆ์สาวกภ าร มีกระโจนเทียนร้อยดวง ห้าดีบง ด้านใต้จัดอาสนะสำหรับพระสงฆ์นั่งปรก และด้านตะวันตก จัดที่นั่งสำหรับเจ้าเมือง และกรรมการเมืองเพื่อประกอบพิธีกรรมดังกล่าว

ป่อน้ำวัดหน้าพระลาน

วัดหน้าพระลาน เป็นวัดเล็ก ๆ แต่มีอาชีวกรรมตั้งมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง อัญชางที่คิดได้ของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ในท้องที่ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ที่มีบ่อน้ำใสสะอาดดีมีน้ำหนักมากกว่าบ่ออื่น เนื่องกันมาว่าหากใครได้ดื่มน้ำจะมีปัญญาดี มีวิสานาฐ และมีโอกาสได้เป็นขุนนาง

ตามเดิมพะนณาถมนนะเจ้า กรมพระยาปัวเนรศวรรยาลงกรณ์เมื่อครั้งยังดำรงตำแหน่งพระยาศรีมห่นบวรังสีสุริยพันโนเดช ไปเมืองนครศรีธรรมราชเมื่อ พ.ศ. ๒๔๐๓ ได้เดตต์ไปปั้งวัดหน้าพระลานเมื่อเดือนกันยายน ทรงกล่าวถึงวัดหน้าพระลานไว้ ในพระนิพนธ์เรื่อง “กลอนกาพย์เดตต์จประพานเมืองนครศรีธรรมราช” ตอนหนึ่งว่า

“อิกอย่างหนึ่งนั้น	น้ำใช้น้ำลัน
เหมือนน้ำราเรขา	ไสเย็นดีนัก
ไม่เหมือนน้ำเรา	บ่อน้ำของเรา
ไม่เปือนโคลนเดน	
กินน้ำใสสะอาด	คนจึงฉลาด
ไม่โง่คุมตรา	ว่องไวไหวพริบ
งานการซัดเงิน	ทำได้ไม่แคร
การซ่างแปลกตา”	

พระนิพนธ์เรื่องนี้นับเป็นประวัติศาสตร์ทางด้านสังคมเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อร้อยปีเศษที่ผ่านมาอีกชั้นหนึ่ง เพราะผู้ประพันธ์ได้กล่าวถึงสภาพสังคมและเศรษฐกิจที่พัฒนาไปอย่างดี รวมทั้งบ่อน้ำหน้าพระลาน แม้จะเป็นร่องกรองประเทกกาพย์กลอน แต่ก็ทำให้เกิดถ้อยกระทงความไม่

นอกจากนี้เมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระปูชนียอดมโลกเข้าฯ เจ้าอยู่หัวเสต็จประพาสเมืองนครศรีธรรมราช เมื่อวันอังคาร เดือนสิงหาคม ปี ๖ ค.ศ. ๑๘๐๓ (๑๑ กันยายน ๒๔๓๓) ในพระยาสุธรรมมนตรี (หนู พร้อม) เป็นเจ้าเมือง พระองค์ได้เสต็จพระราชดำเนินไปปั้งวัดหน้าพระลาน ทรงตักน้ำในบ่อน้ำด้วยภาชนะที่เรียกว่า (หมาจาก) มา洗水 แล้วทรงรับสั่งคำ檀ราพระครุรุ่ง (สมการศรีจันทร์) เจ้าอาวาสว่า ศิษย์หน้าวัดพระลานเมื่อได้ดื่มน้ำในบ่อน้ำแล้วจะได้เป็นขุนนางจริงหรือ เจ้าอาวาสได้กราบทูลว่า ศิษย์หน้าวัดพระลานเมื่อได้ดื่มน้ำในบ่อน้ำแล้ว อย่างเดียวสามารถที่จะคาดว่าเจ็บ แต่ต้องดักทางทิศอีสานของบ่อ จึงจะถือว่าดี และได้ผล

อนึ่ง หลังจากพระบาทสมเด็จพระปูชนียอดีกแล้ว เจ้าอยู่หัวเสด็จกลับไปไม่นาน ก็มี่าวว่า พระยาสุธรรมนตรี (หนู พร้อม) สั่งให้คนบ่อน้ำนี้และสร้างหอไตรทับไว้ เพราะเห็นว่าชาวบ้าน ได้ไปอาบกินบ่อน้ำนี้กันมาก เกรงว่าจะมีผู้มีบุญวาราชนาขึ้นอันอาจเป็นภัยต่อการปกครอง

ได้ไปอ่านกันบ่นกันกรณีมา ทางกรุงรัตนโกสินทร์มีกฎหมายต่างๆ แต่ขุนอาษาศคดี (กฎหมายมลเลิศกรรมมาส) ได้กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ในบทความเรื่อง “บ่อน้ำศักดิ์ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช” ซึ่งลงพิมพ์ในหนังสือจุฬา นครศรีธรรมราช ๒๓ ตุลาคม ๒๕๑๔ ว่า “เมื่อประมาณ ๕๐ ปีมานี้ ข้าพเจ้า ได้ไปดูหอไตรที่วัดหน้าพระลาน เห็นหอไตรที่ว่า้นนี้มีอยู่จริง อยู่ทางทิศอิสานของวัดแต่ชารุดหรุดโกรนด้วยความเก่าแก่ร้าวร้า คงมีแต่ฐานกับเสาอิฐปูนหักๆ ส่วนหน้าประเพริงศีรษะด้วยความนับถือกันอยู่ ครั้นเมื่อประมาณ ๑๐ ปีมานี้ พระครูภาราม (ดี สุวนโณ) หน้าประเพริงศีรษะด้วยความนับถือกันอยู่ ครั้นเมื่อประมาณ ๑๐ ปีมานี้ พระครูภาราม (ดี สุวนโโน) เจ้าอาวาส ได้ขุดรื้อถอนหอไตรนี้ออก โดยต้องการที่จะสร้างกุฎิพระภิกษุ ข้าพเจ้าได้เรียนถามถึงการถอนบ่อ ท่านบอกว่าทำได้ขุดดันหานบ่อน้ำ เพื่อพิสูจน์ความจริงกัน แต่ก็ไม่พบร่องรอยเลขท่านเข้าใจว่าเป็นเรื่องใส่ร้ายป้ายสีทับถมกันมากกว่า และบดันนี้ท่านได้ก่อปากบ่อให้สูงขึ้น ทำกำแพงล้อม ณ ที่เดียวกัน บ่อ บำรุงรักษาทำความสะอาดอย่างดีแล้ว บ่อน้ำศักดิ์ที่ทิ้งไว้ทั้งทิศตะวันออกของพระอุโบสถ ”

ปัจจุบันชาวเมืองก็ยังเชื่อกันอยู่ว่า บ่อน้ำวัดหน้าพระลานศักดิ์สิทธินิກ ไกรมีโอกาสเข้าไปในเมือง เป็นต้องไปถกน้ำบ่อนี้กับบ้าน เพื่อใช้เป็นน้ำมนต์แก้อาстроรพคุณໄสยาได้ และยังเล่าลือกันต่ออีกว่า เมื่อครั้งพระเจ้าศรีธรรมโศกราช สร้างเมืองก็ได้ฝังกลุติยาคุณไว้บนข้อมะตุไชยศักดิ์ (ประตุษัยหนีอ) และประตุษัยสิทธิ์ (ประตุษัยได้) ไม่ว่าผู้ใดจะมีวิทยาคุณเพียงใดเมื่อลดประตุษัยเมืองนคร วิทยาคุณก็จะเตือนหมด หากจะแก้เรื่องวิทยาคุณต้องอาสาญน้ำวัดหน้าพระลานมาด้วย ชาวนครโบราณจึงนิยมน้ำบ่อนี้ไว้ติดบ้านมีได้ขาด

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “ป้อน้ำวัดเสมอเมือง”

วัดเสนาเมืองเป็นวัดเก่าแก่อีกวัดหนึ่ง อายุสร้างโถลีตีียงกับบรรณาธุชีดี นครฯพระเจ้าศรีธรรมศรีโศกราชทรงสร้างขึ้นเพื่อเป็นศูนย์กลางการปกครองคณะ สงฆ์เมืองนครฯ เมื่อราพุทธศัตรูรยที่ 18 และนิมนต์พระสงฆ์ฝ่ายayanจ้าพรหมาเป็นแห่งแรก วัดนี้ จึงเป็นวันรุ่นแรกของสงฆ์นิกายลังกาวงศ์ในตัวเมืองนครฯ นอกรากนี้ยังมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ หลักศิลาจารึกที่ 23 (จากรากเสนาเมือง) ซึ่งสถาปัตยที่นทรรายเป็นรูปเสมาสูง 1.04 เมตร ส่วนกว้างฐาน 40 เศนติเมตร จากรากด้วยบล็อกหินปิดล้อมไว้เมื่อ พ.ศ. 1713

ໃນວັນນີ້ອາກາຈະເປັນທີ່ເກີນຈາກີກທີ່ສໍາຄັງຫຼຸດຂອງເມືອງແດ້ວຍັ້ນມີເຮືອງເລົາສິບຕ່ອກັນນາວ່າ ລວງພ້ອຖາວີ (ຊັ້ນມືນາມເຄີມວ່າ ປູ້) ເມື່ອຄຣິ່ງບຣພາເປັນສາມແຜຣທີ່ວັດກູງວັດລວງ (ວັດດີລວງ) ຄໍາເກອ

สพทิพะ จังหวัดสงขลา กับพระอาจารย์แล้ว ได้มาศึกษาต่อที่วัดเสนาเมือง เมื่อครั้งที่พระประครูฯ เดิมเป็นเจ้าอาวาส พ.ศ. 2144 ครึ่นอาชุกรอบอุปสมบท ตามบุณลักเจ้าเมืองนครศรีฯ ที่รับเอาเจ้าแพรไป สำนักพระมหาปิยทสีเพื่อบวชเจ้าแพรเป็นภิกษุ แต่พระมหาแพรประชญาในอารามวัดเสนาเมืองขณะนั้นวัดพัทธสีมาและอุทกสีมาหามิได้ จึงได้เจ้าบุณลักจัดหาเรือตะเกียงลำหนึ่ง มาพลอยหนึ่งมาดยัง ลำหนึ่ง เอามาขานาน ณ คลองท่าแพ ตามบุณลักษิตพี่น้องจึงแต่งสบงจิวรและชูปเทียน นิมนต์พระมหาแพรปิยทสีเป็นอุปัชฌาย์ และพระมหาณพุทธสามารถเป็นกรรมวารา และพระมหาธรรมราตรีรัตนเป็นพระอนุเทพบัวเจ้าแพรเป็นภิกขุ จึงพระมหาธรรมราตรปิยทสีก็ให้นามชื่อ “เจ้าสามิริว” เมื่อ อุปสมบทแล้วเจ้าพระยาที่วัดบ้านเกิดที่อันกอสพทิพะ จังหวัดสงขลา และไปปั้งกรุศรีอุขยาใน เวลาต่อมา

บ่อน้ำวัดเสนาเมืองอยู่ทางทิศเหนือ โรงธรรมศาลาของวัดเสนาเมือง เป็นบ่อน้ำที่มีน้ำสะอาด ทึ้งพระภิกษุ เด็กวัด และพุทธศาสนิกชนใช้ดื่มกินด้วยเชื่อว่าเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์โดยตลอดเมื่อใดมีการใช้น้ำศักดิ์สิทธิ์ เมื่อนี้จะมีการตักน้ำที่บ่อนี้ไปใช้ประกอบพิธีกรรมเสมอ

ล่วงมาถึงปลายปีพุทธศักราช 2544 เทศบาลนครศรีธรรมราชมีคำริจฉพัฒนาบ่อน้ำศักดิ์ ใน เมืองคราตามโครงการการพื้นฟูอดีตสู่ความยิ่งใหญ่ของเมืองนคร จึงได้บูรณะพื้นที่ บ่อน้ำทึ้งสีใน ตัวเมือง โดยสร้างหลังคากทรงปั้นหยาเปลง มองจะเป็นดินเผาของหลังคากไว้ และประกอบพิธีเปิด เมื่อวันที่ 9 มกราคม 2545 บ่อน้ำวัดเสนาที่ถูกถ่ายทอดพึงไว้ระยะหนึ่งได้รับการดูแลมากขึ้น ทั้งจาก ชาววัดเทศบาล และจากนักท่องเที่ยวmany ที่ทราบเยือนมิได้ขาด ทำให้บ่อน้ำวัดเสนาเมือง กลายเป็นสถานที่ สำคัญที่มีผู้สนใจมากขึ้นในลำดับ

วัดเสนาไชยเป็นวัดคู่แห่งกับวัดเสนาเมือง อยู่ทางทิศเหนือวัดเสนาเมือง เกยเป็นวัดสำคัญ ของเมืองครา ที่มีการสร้างสมัยเดียวกับวัดเสนาเงิน วัดเสนาทอง และวัดเสนาเมืองวัดเสนาไชย กลายเป็นวัดร้างเมื่อได้มีการทราบแน่ชัดแล้วใน พ.ศ. 240 ตรงสมัยรัชกาลที่ 4 แห่งกรุง รัตนโกสินทร์ วัดนี้ถูกนำไปเป็นวัดร้างเสียแล้ว คงเหลือซากโบราณสถาน ซึ่งส่วนฐานว่าเป็นเจดีย์ วิหารและพระพุทธธูป ชำรุดชำนาญหนึ่งรุนทึ้งพระพุทธธูปเสนาไชยและเจ้าแม่อ่างทอง ซึ่งตัว อาคารชำรุดและปรักหักพังลงไป (ผู้มีศรัทธาได้นำบูรณะทั้งพระพุทธธูปและตัว ศาลาขึ้นมาใหม่มี ราช พ.ศ. 2505)

ล่วงมาถึง พ.ศ. 2480 กระทรวงศึกษาการมีนโยบายให้เทศบาลต่าง ๆ ขยายการศึกษาในเขต ที่รักผิดชอบ พระคุณเจ้าสิงห์สุนทร (สา สุวรรณสาร) นายกเทศมนตรี เมืองครา สมัยนี้จึงได้ กำหนดให้จัดตั้งโรงเรียนเทศบาลขึ้นในวัดเสนาเมือง โดยใช้โรงธรรมศาลาเป็นที่เรียน มีครุสามคน ให้จัดตั้งโรงเรียนเทศบาลขึ้นในวัดเสนาเมือง โดยใช้โรงธรรมศาลาเป็นที่เรียน มีครุสามคน โดยมี

พระครูวัดตตปราวโนด (ชุม นาคะ โนม) เจ้าอาวาสเป็นผู้อุปการะและเป็นผู้สอน มีนายคิดาด เทพสุข ช่วย เป็นครูใหญ่

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดเสมาไชย

บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์วัดเสมาไชย แต่เดิมเป็นน้ำขนาดเล็กๆ ปั่นเหลี่ยม ผนังบ่อแต่ละด้านก่อด้วย อิฐซีเมนต์ มีดินโพธิ์ใหญ่ขึ้นอยู่ข้างบ่อ น้ำในบ่อนี้ถือว่ามีความสะอาดและศักดิ์สิทธิ์ใช้ประกอบพิธี สำคัญ เช่นเดียวกันน้ำบ่ออวัดประกอบพิธีตัดน้ำเพื่อไปรวมที่วิหารหลวง วัดพระมหาธาตุรวมมหาวิหาร ในครั้งนี้จึงได้มีการบูรณะบ่อน้ำวัดเสมาไชยเพื่อบริเวณบ่อน้ำความสะอาดเรียบร้อย ตามควรแก่ สถานะ

ครั้งล่าสุดเทศบาลฯ ได้ปฏิสังข์บ่อน้ำวัดเสมาไชยตามโครงการฟื้นฟูโบราณสถานในเขต เมืองนครฯ โดยเปลี่ยนจากบ่อเหลี่ยมมาเป็นบ่อคอนกรีต แล้วสร้างหลังคากระเบื้องดินเผาครอบบ่อไว้ เพื่อมิให้ใบไม้ร่วงหล่นลงในบ่อ มีการเทพื้นคอนกรีตรอบบ่อรื้อให้เป็นขอบเขตปริมาณthal และ ประกอบพิธีเปิดน้ำเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2545 เช่นเดียวกันบ่อน้ำที่วัดเสมาเมือง

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “บ่อน้ำวัดประดู่ขาว”

วัดประดู่ขาว เป็นวัดเก่าอีกวัดหนึ่งในตัวเมืองนครศรีฯ อยู่ในท้องที่ตำบลคลังจากหลักฐาน เอกสารเก่า ทราบว่าวัดนี้ตั้งขึ้นในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนกลาง ราษฎร์สมัยพระเอกาทศรถ ปัจจุบันเป็น วัดร้างกรรมศาสนាអอนุญาตให้ใช้เป็นพื้นที่ตั้ง โรงเรียนอนุบาลจังหวัดนครศรีธรรมราช (ณ อุทิศ)

ในวัดนี้แต่เดิมมีบ่ออยู่บ่อน้ำที่น้ำใสสะอาดและเย็นทุกฤดูกาล เล่าสืบกันมาว่าเจ้าอาวาส เป็นพระสงฆ์ที่มีอักษร มีความสันทัดจัดในทางไสยาสตร์ อยู่ข้างจะมีฤทธิ์ในนางครัว ในสมัย ที่มีศึกพม่าสั่งครุณกำห้ามพาดเมืองนครฯ เจ้าอาวาสได้เคยตักน้ำในบ่อวัดประดู่ขาวไปเสกเป็นน้ำ ศักดิ์สิทธิ์ประพรหมแก่เหล่าทหาราก่อนอื่น น้ำว่าเกิดกำลังใจและเชื่อเหมenk กว่าน้ำมนต์วัดอื่นๆ ด้วย เหตุนี้เมื่อมีอิทธิพลกรรมภัยยกน้ำทั้งในด้านพุทธจักรและอาณาจักรแหล่งน้ำบ่อวัดประดู่ขาวจึง กลายเป็นแหล่งสำคัญที่สุดที่ทุกคนมักรถลือถึงเป็นลำดับต้นๆ

ต่อมาเมื่อทางราชการได้ก่อสร้างอาคารสาธารณสุขชั้น (ค.ส.ล.) ขึ้นเป็นโรงเรียนอนุบาล จังหวัดนครศรีธรรมราช จำเป็นต้องใช้พื้นที่บริเวณบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นที่ก่อสร้างจึงได้ถอนบ่อน้ำ ดังกล่าว ทำให้แหล่งน้ำที่สำคัญในตัวเมืองนครศรีฯ ลดลงไปเสียบ่อน้ำท่ากลางความเสียหายของ ผู้คนที่ล่วงรู้ประวัติและสรรพคุณของบ่อน้ำนี้เป็นอันมาก

อย่างไรก็ต้องมีเสียงเรียกวิร่องจากคนนกรศรีฯ ในปัจจุบันมากขึ้น โรงเรียนจึงตัดสินใจขุด บ่อขึ้นใหม่บริเวณด้านหน้าโรงเรียน อยู่ติดกับถนนมีเด็กเล่นในปัจจุบันและได้ใช้น้ำบ่อน้ำที่ดแทน บ่อเดิมที่ถูกถอนไปเพื่อการก่อสร้างอาคาร บ่อใหม่นี้มีความลึกสามเมตรครึ่ง เป็นบ่อคอนกรีต เป็นป้องกันน้ำ ปักบ่อได้สวยงามด้วยหินล้างไว้ให้ดูสวยงาม มีฝาครอบกีตเป็นแผ่น

กลมแบนปีคอญี่ (น้ำว่าปีองกันเด็กอนุบาลตกลงไป) และเหตุที่เคยเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ของเมือง โกรงเรียนและเทศบาลนครฯ จึงได้เข้ามาเดิบกันบ่อน้ำวัดเสมอเมื่องและบ่อน้ำวัดเดนาไปข

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ “ห้วยเขามหาชัย”

ห้วยเขามหาชัยเป็นลำห้วยเล็กๆ ที่ไหลจากเขิงเขามหาชัย อันเป็นภูเขาเทือกหนึ่งในเมืองนครฯ ในท้องที่หมู่ที่ ๔ ตำบลท่าเจ้า อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี บรรจบตัวเมืองตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔

๑๐๖ (นครฯ – นบพิตา) ไปทางตะวันตกขวา ๑๙ กิโลเมตรและห่างจากมหาวิทยาลัยราชภัฏนนทบุรี ๕๐๐ เมตร เป็นลำห้วยที่มีความใสสะอาด ไหลrinลงมาตามซอกหินและแมกไไม้ตลอดทั้งปี

เขามหาชัย เป็นภูเขาที่มีรูปทรงแบล็คตา มองจากทิศตะวันออกมีลักษณะคล้ายไฟชีหรือภูเขาไฟ มองจากด้านทิศเหนือลักษณะคล้ายโภนกวัว ดังนั้นจึงมีชาวบ้านเรียกภูเขานี้ว่า (เขาโภนกวัว) หรือ (เขานอกวัว) อยู่ข้างหนึ่งกัน

ชื่อเขามหาชัย เป็นชื่อที่มีคนนามที่มีประวัติความเป็นมาที่บานานและน่าภาคภูมิใจกล่าวถึง ในราช พ.ศ. ๒๐๐๐ เดย เมืองนครฯ ต้องเผชิญกับศึกษา โดยสถาดชวางกุ่มหนึ่ง ได้มานำล้วนเมืองได้สำเร็จ ทุกปีสถาดชวางกุ่มเก็บส่วนไบ่เป็ด ทำให้ชาวบ้าน ตกลงในภาวะจำยอมหลายปี อยู่มาวันหนึ่งชาคันหนึ่งเข้ามายากคำบล ไชยมนตรีชี้ว่า (พังพการ) มาขันอาสารับกับสถาดชวางกุ่ม เมื่อวันนั้น ชาคันหนึ่งเข้ามายากคำบล ไชยมนตรีชี้ว่า (พังพการ) มาขันอาสารับกับสถาดชวางกุ่ม นำทัพมาพังพการจึง นำทัพไปหลอกล่อและต่อสู้โดยได้ชัยชนะที่บริเวณภูเขานี้ ให้เป็นเขตปักครองของพังพการ เรียกว่า (ตำบลไชยมนตรี) และนานนานภูเขานี้เป็นชัยชนะลูกนั้นว่า (ภูเขามหาชัย)

ด้วยเหตุที่เป็นน้ำใส ไหลเย็นและสะอาดปราศจากกลิ่นประ kob กับมีชื่อลำหัวอันเป็นมงคลตาม ดังนั้น เมื่อมีพิธีการอภิเษกน้ำเพื่อใช้ในพิธีกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระมหาภัยตัริย์ พระราชวงศ์ เจ้าผู้ครองนครฯ และพระพุทธศาสนา จึงนิยมตักน้ำจากห้วยมหาชัยไปใช้ในพิธีกรรม ดังกล่าวทุกครั้ง

ห้วยปากน้ำคราช

ห้วยปากน้ำคราช หรือ ห้วยเทวคานาคราชเป็นลำห้วยเล็กๆ ที่ไหลจากภูเขานี้ใน เทือกเขานครฯ ในท้องที่หมู่ที่ ๔ ตำบลเขายก้าว อำเภอelan สกา จังหวัดนนทบุรี (แต่เดิมชื่นกับอำเภอเมือง) อยู่ห่างจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔๐๑๕ ประมาณ ๕๐ เมตรและห่างจาก

โรงเรียนบ้านร่อนไปทางทิศตะวันตกเนืองหนือร้าว ๔๐๐ เมตร อีกเป็นแหล่งน้ำแหล่งที่ ๖ ของ จังหวัดนครศรีธรรมราช

เหตุที่ได้ชื่อว่า ห้วยปากนาคราชก็ เพราะเป็นห้วยที่มีน้ำไหลออกมากจากแม่น้ำที่มีลักษณะ คล้ายปากพญาคราช และมีน้ำใส่ไหลรินตลอดปี จุดที่นิยมตักน้ำไปใช้ประกอบพิธี คือ แม่น้ำซึ่ง มีสายน้ำเล็กๆ สามสายไหลรวมกัน น้ำเอօงนี้จึงถือเป็นน้ำซึ่งอยู่ในชัยภูมิอันดีเปรียบดังปาก พญาคราชสามด้าวพ่นลงอ่งทองคำพร้อมกัน น่าจะสักดิสิทธิ์ และควรค่าแก่การนำไปใช้ในมงคล พิธีเป็นอย่างยิ่ง

ด้วยเหตุที่เป็นน้ำใส่เป็น และสะอาดปราศจากลักษณะประกอบกับน้ำอื่นๆ แม่น้ำเป็นชื่อ พญาคราช ซึ่งคนไทยโบราณถือเป็นพาหนะของพระพิรุณอันเป็นเทพแห่งฝนนับเป็นมงคลนามยิ่ง ดังนั้นเมื่อพิธีอภิเษกน้ำเพื่อใช้ในพิธีกรรมสำคัญที่เกี่ยวข้องกับพระมหาภัยตริย์ พระราชวงศ์ เจ้าผู้ ครองนคร และพระพุทธศาสนาจึงนิยมตักน้ำจากห้วยปากนาคราช ไปใช้ในพิธีกรรมดังกล่าวทุก ครั้ง

บริเวณเอօงน้ำแต่เดิมมีต้นไทรอุ้งสามชนิด คือต้นใบแಡกอยู่หนึ่ง สมัยโบราณเจ้าเมืองนครฯ ได้จัดบานให้ฝ่ายใต้ไตรตัดต้นไม้ทั้งสามชนิด ทั้งนี้เพื่อจะได้ใช้งานเมื่อต้องการตักน้ำไปใช้ในพิธี อภิเษก ในพิธีตักน้ำจากห้วยนี้ แต่เดิมประฐานพิธีจะตัดกระบอกไม้ไผ่มาทำกระบอกไส่น้ำ ตัดใบ กระดาษทำจุกปิดกระบอก และตัดหัวยามมัดกระบอกเข้าด้วยกัน แล้วให้ราชนuruhnนำน้ำที่ตัดได้นั้นไป เข้าพิธีอภิเษกที่พระวิหารหลวงวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร

หลัง พ.ศ. ๒๔๑๕ พิธีอภิเษกนี้ถือความสำคัญลงทำให้บริเวณห้วยปากนาคราชถูกทอดทิ้ง ไปพักหนึ่ง จนกระทั่งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๐ ชาวบ้านและชาวบ้านร่อนร่วมกับชาวบ้านในอำเภอ ลานสกา โดยมีนายสุธรรม ชัยต์เกียรติ จากชุมชนรักษ์บ้านเกิดเป็นผู้ประสานงานบูรณะแหล่งน้ำนี้ ให้มีสภาพสวยงามเด่นมากท่องเที่ยวมากขึ้น

เรื่องราวของแหล่งน้ำสักดิสิทธิ์ในเมืองนครศรีธรรมราชทั้ง ๖ แหล่งข้างต้นนั้นเป็นเครื่อง ยืนยันความเชื่อ ความศรัทธา อันควรแก่ความปฏิภาคภูมิใจในความเป็นแผ่นดินอันสักดิสิทธิ์ของ เมืองนครศรีธรรมราช ควรที่ทุกส่วนจะช่วยกันดูแลรักษา ทำนุบำรุงให้รุ่งเรืองและคง ความสักดิสิทธิ์ไว้ตลอดไป

พิธีพลีกรรมตักน้ำสักดิสิทธิ์ห้วยเขามหาขัย ดำเนินท่าจิ้ว อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประวัติความเป็นมา

ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช (2550) กล่าวว่า ในครั้งโบราณนั้น เมื่อต้องการใช้น้ำพระพุทธมนต์ประกอบพระราชพิธี เช่น น้ำอภิเษก และน้ำพิพัฒน์สัตยา เป็นต้น

เจ้าเมืองกีให้ราชบูรุษไปพิสิกรรม เพื่ออาบน้ำจากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 6 แหล่งมาประกอบพิธีทุกครั้งไป

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 6 แหล่งมีที่มาและความสำคัญดังนี้

1. บ่อน้ำวัดหน้าพระลาน อัญทางด้านทิศใต้ของวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ตำบลในเมือง เป็นบ่อที่มีน้ำใสสะอาดและมีน้ำหนักมากกว่าที่อื่น ใครได้ดื่มน้ำจะสดชื่น
2. บ่อน้ำวัดเสนาเมือง ตั้งริมถนนราชดำเนิน บริเวณด้านหน้าโรงเรียนเทศบาลวัดเสนาเมือง เป็นบ่อในศาสนาพราหมณ์นัก่อนใช้แก่คุณไสยได้
3. บ่อน้ำเสนาไชย ตั้งอยู่ริมน้ำแม่น้ำป่าสัก ใกล้กับร้านแสงคงผลิตภัณฑ์ราชทัณฑ์ เมื่อครั้งทำการศึกสงครามเคยใช้น้ำบ่อนี้ทำน้ำพระพุทธรูปหัวใจพระรมแก่กองทหาร เพื่อสร้างสมิงคล
4. บ่อน้ำวัดประดู่ขาว ตั้งในบริเวณโรงเรียนอนุบาลนครศรีธรรมราช แต่ครั้งโบราณป่าบ่อน้ำนี้ได้รับการปลูกเสกน้ำทั้งบ่อให้เป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ด้วยเจ้าอาวาสเป็นผู้ที่มีมนต์ขลังเช่นเดียวกัน อะเพกหงหลาญได้
5. หัวบ่อน้ำเขามหาชัย เป็นหัวบ่อน้ำที่ไหลมาจากเขามหาชัย ผ่านลงมาที่พื้นที่ หมู่ที่ 7 ตำบลท่าจื่ว บริเวณหลังโรงเรียนวัดมหาชัยวนาราม ในปัจจุบัน มีตำนานเล่าไว้ว่า การที่มีชื่อว่า “มหาชัย” ก็ เพราะเชิงเขาลูกนี้เคยเป็นที่ปะทะกันระหว่างทหารเมืองนครศรีธรรมราช กับ ตลาดชาว เมื่อครั้ง พุทธศตวรรษที่ 21 (ราว พ.ศ. 2090) ผู้นำทหารเมืองนครศรีธรรมราชในเวลานั้นชื่อว่า “พังพาร” ได้วางแผนซุ่มโจมตีตลาดชาวทุกวันที่เชิงเขาแห่งนี้ เป็นผลให้ตลาดชาวแตกพ่ายกลับไป วีรกรรม สำคัญนี้มีปรากฏในตำนานเมืองนครศรีธรรมราชความตอนหนึ่งว่า “พระญา (ศรีธรรมมาศกรา)” ก็คือ英雄เมืองกับชาว พระญา ก็ได้บุคคลอบอุ่นเมืองพระเกี้ยง พระญาชาวยกทัพเรือมาบ พระญา ก็ให้ พังพารเป็นทหารอองกรอบ พังพารฆ่าพวงชวางเสียสามสิบคน ยึดบ้านทุกวันพลชవดายมากนัก และจักได้เห็นพังพารก็หายไม่ ชวาก็แตกหนีไป พระญา ก็แบ่งเมืองให้พังพารฝ่ายหนึ่ง ท้องที่ที่แบ่งให้ปกกรองนี้ ปัจจุบันคือท้องที่ “ตำบลไชยมนตรี” คือ มนตรีผู้มีชัยชนะ และตั้งชื่อภูเขาที่ชั้นจะศึก ครั้งนั้นว่า “ภูเขามหาชัย” ถือเป็นน้ำที่มีโฉยชัย และชื่นใหญ่
6. หัวบ่อภากนาราช เป็นหัวบ่อที่คดเคี้ยวเหมือนพระยานาคราชอยู่ที่ตำบลเขานแก้ว อําเภอกลางสกา จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นบ่อน้ำที่ใสสะอาดเดینเชื่อว่า พระยานาคเป็น สัตว์ผู้สื่อเชื่อมระหว่างมนุษย์กับสวรรค์ น้ำที่นี่จึงเหมือนดั่งที่น้ำเทพประทานความอยู่เย็นมาให้

บ่อหน้าพระลาน

มีปฏิกิริยาเฉพาะวัว

แก้เรื่องคุณไสย

กันภัยชำนาญมาร

ตลาดเชี่ยวชาญ

บ่อเสนาเมือง

บ่อเสนาไชย

บ่อประดูขาว	เจ้าขังมังเวทย์
เตกมนต์วิเศษ	กันอโนเคนทุกค้าน
หัวยเขานหาชัย	ยิ่งใหญ่ตลอดกาล
หัวยนาคราชสะราญ	เทพประทานอยู่เย็น

เมื่อได้นำคำศักดิ์สิทธิ์มาครอบทุกแหล่งแล้ว ก็นำมาร่วมกันในคุณโภ และประกอบพิธีพุทธาภิเบกในพระวิหารหลวง วัดพระมหาธาตุรวมมหาวิหาร การทำที่วิหารทุกครั้ง เพราะถือเป็นสถานที่ประกอบพิธีที่สำคัญของบ้านเมืองนี้

พิธีสำคัญที่ใช้น้ำอภิเทียบด้วยน้ำ

ในพิธีราชอาภิเบกสมรส พระราชพิธีบรรณาธิการอาภิเบก และ พระราชพิธีเฉลิมพระราชนมณฑ์เบริ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพล อดุลยเดช เมื่อ พ.ศ. 2493 ได้มีพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ทั่วประเทศส่งไปร่วมจัดทำน้ำอภิเบกในพระราชพิธีดังกล่าวด้วย

จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ประกอบพิธีพลีกรรม จัดทำน้ำอภิเบก จากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ห้า 6 แหล่ง ในครั้งนี้ นายแม่น อรจันทร์ ข้าหลวงประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นประธานในพิธี และมี พระรัตนธัชมนูน (แบบ คณฐกร โภ) เมื่อครั้งยังเป็น พระศรีธรรมประชาธน เป็นประธานสงฆ์ ตามกำหนดการ ได้ประกอบพิธี 2 วัน คือ

วันที่ 18 มีนาคม 2493 เวลา 10.00 น. ข้าหลวงประจำจังหวัด เป็นประธานจุดธูปเทียน เครื่องน้ำมัสการ สมahanศีล แล้วพระสงฆ์ประจำเศวตา เวลา 17.00 น. ประธานสงฆ์จุดเทียนชัย พระสงฆ์ 30 รูปเจริญพระพุทธมนต์ จบแล้วพระสงฆ์ผลัดเปลี่ยนกันสวัสดิภาพารต่อไปตลอดจนรุ่ง

วันที่ 19 มีนาคม 2493 เวลา 10.00 น. ข้าหลวงประจำจังหวัดจุดธูปเทียนเครื่องน้ำมัสการ สมahanศีลแล้ว ประธานสงฆ์ดับเทียนชัย เจือน้ำพระพุทธมนต์ลงไป น้ำอภิเบก เวลา 12.00 น. ตั้งนายศรีเวียนเทียน สม โภชนา น้ำอภิเบก เสร็จแล้วข้าหลวงประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช จัดทำราชการ เชิญน้ำอภิเบกไปยังกระทรวงมหาดไทย เพื่อนำส่งสำนักราชวัง ก่อนวันที่ 20 เมษายน 2493

นอกจากนี้ได้มีการประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ในโอกาสสำคัญอีกหลายครั้งคือ

พ.ศ. 2525 ในโอกาสพิธีเฉลิมฉลองสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี

พ.ศ. 2530 ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเจริญพระชนมพรรษา ครบ 60 พรรษา

พ.ศ. 2531 ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ได้นานกว่า พระบาทสมเด็จพระปุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เมื่อ 31 กรกฎาคม 2531

พ.ศ. 2539 ในโอกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงครองราชย์ครบ 50 ปี

เมื่อ 9 มิถุนายน 2539

นอกจากนี้เป็นต้นมาจังหวัดนครศรีธรรมราช ร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ จัดงานมหาสงกรานต์ และอนุรักษ์มรดกไทย ได้จัดพิธีสรงน้ำพระบรมธาตุเชิงธงชัย ในปี พ.ศ. 2541

มีนายยุทธ วิชัยดิษฐ์ เป็นผู้ว่าราชการจังหวัด ก็ได้เขียนหนังสือถึง 6 แหล่งน้ำมาทำประพุทรมนต์ ภายหลังทางจังหวัดได้มอบหมายให้เทศบาลนครศรีธรรมราช รับเป็นเจ้าภาพดำเนินการจัดงาน โดยข่ายสถานที่มาจัดที่หน้าเมือง และเปลี่ยนจัดที่สวนศรีธรรมราช โภคราชในปัจจุบัน กรณีการประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ ทั้ง 6 แหล่งมาประกอบพิธีพุทธศาสนา เช่นเดียวกัน เป็นน้ำประพุทรมนต์สำหรับสรงพระพุทธสิหิงค์รื่อมาจนถึงปัจจุบัน

พิธีพลีกรรมตักน้ำห้วยเขามหาชัย

พิธีพลีกรรมตักน้ำห้วยเขามหาชัย โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช ได้เริ่มครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. 2525 มี พศ. ดร. ประเสริฐ จริyanุกูล อธิการบดีวิทยาลัยครุณครศรีธรรมราช เป็นประธาน เนื่องในพิธีเฉลิมฉลองสมโภชครุฑ์ 200 ปี ได้ขึ้นแบบแนวพิธีหลวงที่รัฐบาลได้จัดเป็นต้นแบบ เพื่อใช้ในการประกอบพิธีของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ มีบางบทที่แต่งเสริมเพื่อให้พิธีกรรมสมบูรณ์ และครบถ้วนตามประเพณีนิยม และเพื่อความเป็นสิริมงคล กำหนดไว้เป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. จุดวางเครื่องสักการะ (หมาก พลุ ดอกไม้ ธูป เทียน อย่างละ 9) ว่างบนศาลเพียงตาหรือบนแท่นอันเหมาะสม (หมายเหตุ : สูงเพียงตาบصارะดันสายตาผู้บูชาเป็นประธานเป็นสำคัญ)

2. ประธานในพิธีจุดธูปเทียน

3. ประธานในพิธี (หรือ พิธีกร) นำsworth ตบบูชาพระรัตนตรัย

- โนม ตัสสะ ภควโต อรหโต สัมมาสัมพุทธะสสะ (3 จบ)

- อรหัง สัมมาสัมพุทธะ ภควา, พุทธัง ภกวันตัง อภิวานเหม.

- สาวกขาโട ภควาต รัมโน, รัมมัง นแมสสามิ.

- สุปฏิปันโน ภควโต สาวกสังโน, สังฆัง นนามิ.

4. ประธาน (หรือพิธีกร) กล่าวบทพุทธมนูญเทวฯ

สารัชชัง สารเสนัง สารพัทุง นะรินทั้ง,

ประติตานุภาโว สารทา รักษะศูติ. (ย้ำอ้าง 1 ที)

พระตตตะว นะ เมตตัง สารเมตตา ภะทันตา,

อะวิกิพะจิตตา ประติตัง ภะณันดุ. (ย้ำอ้าง 1 ที)

สักเคล ภาระ ยะ ฐานะ ภาระ ภะ จันตะสิกขา วินาม. (ย้ำอ้าง 1 ที)

ที่เปร รัญชู ยะ ภาระ ตระรุวะนະคะหะน เกหะวัตถุมหิ เขตดา. (ย้ำอ้าง 1 ที)

กุนมา ชาบันตุเทวา ະລະຄະລະວິສະເມ ຍັກຂະຄົນຮັພພະນາຄາ.(ຢໍາມືອງ 1 ທີ)
ຕົກຫຼັນຕາ ສັນຕິເກ ຍັງ ນຸນິວະຮະຈະນັງ ຕາຮະໄວ ເມ ຄູນຕຸ.(ຢໍາມືອງ 1 ທີ)

ຮັມນັສສະວະນະກາໂລ	ອະບັນກະທັນຕາ
ຮັມນັສສະວະນະກາໂລ	ອະບັນກະທັນຕາ
ຮັມນັສສະວະນະກາໂລ	ອະບັນກະທັນຕາ(ຮ້າມືອງ)

8. ແນວດກີດເກີຍກັບການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ

ການເຂົ້າມາມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນໃນກາງວາງແຜນການພັດທະນາຕຳບລ ຈັດວ່າເປັນສິ່ງສຳຄັງຢືນ
ທີ່ນີ້ໄດ້ມີບຸກຄຸດຕ່າງ ຈຶ່ງໃຫ້ການໝາຍເກີຍກັບການມີສ່ວນຮ່ວມ ດັ່ງນີ້

1. ການໝາຍຂອງການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ

ກຣຣົນກາຣ໌ ຂມດີ (2524) ໄດ້ກ່າວວ່າ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ ໝາຍເຖິງ ການຮ່ວມມືອງ
ຂອງປະຊາຊົນ ໄນວ່າບອນປັບປຸງບຸກຄຸດຫຼືອກຄຸນທີ່ເຫັນພ້ອງຕ້ອງກັນແລະເຂົ້າຮ່ວມມາຮັບຜິດຂອບ ເພື່ອ¹
ດຳເນີນການພັດທະນາແລະເປີ່ຍນແປ່ງໄປໃນທີ່ກາງທີ່ຕ້ອງການ ໂດຍກາຣະທຳຜ່ານຄຸນຫຼືອອງກາຣເພື່ອໃຫ້
ບຽບຮຸ່ງຄວາມເປີ່ຍນແປ່ງທີ່ພິຈປະສົງ

ທີ່ວ່ອງ ພົງສົວັດນີ້ (2527) ສຽງວ່າ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ ຄື່ອ ກາຣທີ່ປະຊາຊົນຫຼື
ໜຸ້ນໜຸ້ນພັດທະນາເຊື່ອຄວາມສາມາດຂອງຕົນໃນກາງຈັດກາຣຄວນຄຸມກາຣໃຊ້ແລະກາຣຈະຈາຍທັງພົມທີ່ມີຢູ່
ເພື່ອປະໂບຍ່າຍທີ່ຕ່ອກການດຳຮັບເປົ້າພົມສົງຄົມຕາມຄວາມຈຳເປັນຍ່າງສົມສັກດີໆກົງໃນສູາະ
ສາມາດຂອງສັງຄົມ ໃນການມີສ່ວນຮ່ວມປະຊາຊົນໄດ້ພັດທະນາຮູ້ແລະກຸມປົມປຸງຢ້າງສິ່ງແສດງອອກໃນຮູບກາຣ
ຕັດສິນໃຈໃນການກໍາຫັດຂີວິດຂອງຕົນຍ່າງເປັນຕົວຂອງຕົວເອງ

ທົວ່າ ນກຣພົງສີ (2531) ໄດ້ກ່າວວ່າ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນວ່າ ການພັດທະນານບທີ່
ປະສົບພຸດສໍາເຮົານີ້ນ ຕ້ອງຍືດຫຼັກກາຣໃຫ້ປະຊາຊົນໃນທ່ອງຄື່ນທຸກຄົນເຂົ້າມາມີສ່ວນຮ່ວມໃນ
ກະບວນການພັດທະນາທຸກຄົນ ຕ້ອງຮ່ວມມືອ່ວນໃຈການລະໄມ້ຄະນູນ ແລະໄຫ້ຄື່ອວ່າການພັດທະນານບທີ່ເປັນ
ໜ້າທີ່ຮັບຜິດຂອບຂອງໜ້ານບທຸກຄົນ

ຍຸວັດນີ້ ຖຸ່ມເມື່ອ (2531) ສຽງວ່າ ການມີສ່ວນຮ່ວມຂອງປະຊາຊົນ ເປັນກາຣໃຫ້ປະຊາຊົນເຂົ້າມາກຳ
ກົງກາຣມທຸກອ່າງໃຫ້ນັກທີ່ສຸດ ເພື່ອໃຫ້ເຂົາໄດ້ເປັນຜູ້ຕັດສິນໃຈລົງມືອງທຳມານຕາມທີ່ເຂົາໄດ້ຕັດສິນໃຈໆ
ຕົນເອງ ຜົ່ງຈະເປັນກາຣໃຫ້ເຂົາໄດ້ປົງປັດຕາມຄວາມສັນໃຈແລະຄວາມຕ້ອງກາຣ ກາຣທີ່ເຂົາໄດ້ມາມີສ່ວນຮ່ວມ
ໃນໂຄຮກການນີ້ ຈະທຳໃຫ້ເຂົາພັດທະນາຕົນເອງຢືນຢັນ

คุณปี อากูวัฒน์ และคณะ (2535) สรุปว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นการให้โอกาสประชาชนเข้าร่วมในการดำเนินงาน ตั้งแต่กระบวนการเริ่มต้นจนถึงกระบวนการการตัดสุด โดยการที่การเข้าร่วมโครงการอาจเข้าร่วมในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือครอบคลุมทั้งหมด ได้ การเข้าร่วมมีทั้งรายบุคคล กลุ่มหรือองค์กร ซึ่งมีความคิดเห็นสอดคล้องกัน เพื่อดำเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยการผ่านกลุ่มหรือองค์กร เพื่อให้บรรลุการเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์

แสง สาระสิทธิ์ (2535) (อ้างใน พิษณุวัตร วรรณภูมิ, 2538) ได้ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ทำให้ประชาชนมีความสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง เพื่อตัวประชาชนโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมใน การตัดสินใจเพื่อตนเอง และการมีส่วนร่วมดำเนินการเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังที่ประธานาธิบดี ที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ต้องมิใช่เป็นการกำหนดกรอบแนวคิดจากบุคคลภายนอก

จากความหมายของการมีส่วนร่วมข้างต้น สรุปได้ว่าการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง กระบวนการกระทำที่ประชาชนสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในการร่วมกันทำกิจกรรมหรือการพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปตามทิศทางที่ต้องการ ประชาชนเข้ามาร่วมกิจกรรมกลุ่มในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง หรือทุกขั้นตอน โดยร่วมคิดหาแนวทางวิธีการในการดำเนินงาน ร่วมดำเนินงาน ร่วมในการกำหนดการเปลี่ยนแปลง หรือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ร่วมติดตามการดำเนินงานในกิจกรรมที่ทำร่วมกันรวมทั้งรับประทานจากการนี้ด้วย

2. รูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน

กรณี ชาดี (2524) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมออกเป็น 10 รูปแบบ คือ

- 1) การมีส่วนร่วมประชุม
- 2) การมีส่วนร่วมอภิปราย
- 3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
- 4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
- 5) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
- 6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ซักสวน
- 7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริจาค
- 8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ร่วม

9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงานหรือเป็นลูกจ้าง

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527) ได้จำแนกรูปแบบการมีส่วนร่วมออกเป็น 3 ประการ คือ

1) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยตรง (Direct Participation) โดยผ่านองค์กรจัดตั้ง

ของประชาชน เช่น การรวมกลุ่มเยาวชนหรือกลุ่มต่างๆ

2) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยอ้อม (Indirect Participation) เป็นการร่วมนื้อโดย

ผ่านองค์กรตัวแทนของประชาชน เช่น กรรมการกลุ่ม คณะกรรมการหมู่บ้าน สมาชิกสภาบริหาร
ส่วนตำบล

3) การที่ประชาชนมีส่วนร่วมโดยการเปิดโอกาสให้ (Open Participation) โดยผ่าน

องค์กรที่ไม่ใช่ตัวแทนประชาชน เช่น สถาบัน หรือหน่วยงานที่ชิญชาน หรือเปิดโอกาสให้
ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมเมื่อใดก็ได้ทุกเวลา

แสง สาระสิทธิ์ (2535) กล่าวถึง รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาดังนี้

1) องค์กรประชาชนที่ตั้งขึ้นอย่างไม่เป็นทางการ มีการรวมตัวกันเองเป็นกลุ่มขนาด

เล็กในระดับหมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เพื่อร่วมทำประโภชน์ต่อส่วนรวมหรือสมาชิกกลุ่มส่วนใหญ่ จะ
ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยราชการหรือองค์กรเอกชน เช่น ลูกเสือชาวบ้าน กลุ่มออมทรัพย์ กลุ่ม
แม่บ้าน

2) องค์กรที่ประชาชนจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการ เป็นองค์กรตามที่ประชาชนตามที่ทำ

กิจกรรมตามวัตถุประสงค์ที่จดทะเบียน หรือตามระเบียบกฎหมายบัญญัติบทบาทหน้าที่ไว้ เช่น
คณะกรรมการหมู่บ้าน สภาตำบล องค์กรบริหารส่วนตำบล บุณฑิตต่างๆ

3) ตัวแทนบุคคล หรือตัวแทนองค์กรเอกชนเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ เช่น

คณะกรรมการประสานงานในกิจกรรมของรัฐบาล คณะกรรมการเฉพาะกิจ

กรร��กิจ ชมดี (2524) ได้จำแนกขั้นตอนการมีส่วนร่วมไว้ 5 ขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

ขั้นที่ 1 ขั้นกำหนดความต้องการ

ขั้นที่ 2 ขั้นวางแผนดำเนินงาน

ขั้นที่ 3 ขั้นดำเนินการ

ขั้นที่ 4 ขั้นติดตามผลงาน

บัญชร แก้วส่อง (2531) ได้จำแนกการมีส่วนร่วมในการพัฒนาไว้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ข้อที่ 1 การมีส่วนร่วมในขั้นเริ่มพัฒนาเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในการค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา กำหนดความต้องการ การจัดเรียงลำดับความสำคัญของปัญหา ตลอดจนการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

ข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมในขั้นวางแผนพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย กำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ กำหนดวิธีการและแนวทางการดำเนินงาน ตลอดจนกำหนดทรัพยากรและแหล่งทรัพยากรที่ใช้

ข้อที่ 3 การมีส่วนร่วมในขั้นดำเนินการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างประโยชน์ โดยการสนับสนุนทุนทรัพย์ วัสดุอุปกรณ์ และแรงงาน หรือการเข้าร่วมบริหารงาน ประสานงาน และการดำเนินการขอความช่วยเหลือจากภายนอก

ข้อที่ 4 การมีส่วนร่วมในขั้นรับผลประโยชน์จากการพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ที่เพิ่งได้จากการพัฒนา หรือยอมรับผลกระทบอันเกิดจากการพัฒนา ทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ที่แสดงออกมาในเชิงรูปธรรมต่อสังคมหรือบุคคลก็ตาม

ข้อที่ 5 การมีส่วนร่วมในการประเมินผลพัฒนา เป็นขั้นตอนที่ประชาชนเข้าร่วมประเมินผลการพัฒนาที่ได้กระทำไป ว่าสำเร็จตามวัตถุประสงค์เพียงใด ซึ่งการประเมินอาจปรากฏในรูปแบบของการประเมินย่อย (Formative Evaluation) ซึ่งเป็นการประเมินโดยรวมหลังจากเสร็จสิ้นโครงการ

ได้แบ่งขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน ไว้ 4 ขั้นตอน

1. การมีส่วนร่วมในการค้นปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

จากรูปแบบและขั้นตอนการมีส่วนร่วมดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าในการมีส่วนร่วมนี้ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้หลากหลายรูปแบบและหลายขั้นตอน ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม ในขั้นตอนที่สำคัญ เช่น การกำหนดความต้องการวางแผน การดำเนินงาน ตลอดจนติดตาม ประเมินผล ทั้งนี้ในการศึกษาครั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีการมีส่วนร่วมของสมาชิก ประชากุมตัวตนนั้นเอง ทั้งหมดที่จะครอบคลุมดังแต่กระบวนการวางแผน ดำเนินการ ขั้นรับรู้ ผลประโยชน์ และติดตามประเมินผล

3. เงื่อนไขและหลักการของมีส่วนร่วมของประชาชน

เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนที่สำคัญที่จะกระตุ้นหรือโน้มนำให้เกิดการมีส่วนร่วม ได้ โดยมีผู้กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

เงื่อนไขสำคัญของการมีส่วนร่วม ไว้อ้างน้อย 2 ประการคือ

- 1) ประชาชนต้องมีอิสรภาพที่จะมีส่วนร่วม (Freedom to participate)
- 2) ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (Ability to participate)
- 3) ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (Willingness to participate)

นอกจากเงื่อนไข 3 ประการแล้ว ความสำเร็จของการมีส่วนร่วมยังอยู่กับเงื่อนไขดังต่อไปนี้

- 1) ประชาชนต้องมีเวลาที่จะมีส่วนร่วมก่อนเริ่มกิจกรรม การมีส่วนร่วมไม่เหมาะสมในสถานการณ์ฉุกเฉิน
- 2) ประชาชนต้องไม่เสียเงินทองค่าใช้จ่ายในการมีส่วนร่วมมากเกินกว่าที่เขาประเมินค่าผลตอบแทนที่ได้รับ
- 3) ประชาชนต้องมีความสนใจที่สัมพันธ์สอดคล้องกับการมีส่วนร่วมนั้น
- 4) ประชาชนสามารถถือสารรู้เรื่องกันทั้ง 2 ฝ่าย
- 5) ประชาชนต้องไม่รู้สึกกระทบกระเทือนต่อตำแหน่งหน้าที่หรือสถานภาพทางทางสังคมหากมีส่วนร่วม

ได้เสนอเงื่อนไขเบื้องต้นของการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ 6 ข้อคือ

- 1) รัฐจะต้องมีการยอมรับแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนก่อนในขั้นต้นและบรรจุหลักการนี้ไว้ในแผนหรือนโยบายในระดับต่างๆ ด้วย
- 2) ประชาชนต้องมีพื้นฐานองค์กรของประชาชนที่สามารถเป็นตัวแทนในการเจรจาต่อรองกับกลุ่มผลประโยชน์และกลุ่มอื่น ๆ ได้
- 3) ประชาชนต้องมีความเป็นอิสระในแนวคิดหริเริ่ม การตัดสินใจในระดับท้องถิ่นเพื่อกำหนดกิจกรรมของตนเอง
- 4) ชุมชนจะต้องมีการให้แลกเปลี่ยนของข่าวสาร และความรู้ใหม่ ๆ โดยเฉพาะหลักการและปรัชญาของการพัฒนา เทคนิควิธีในการจัดสรรทรัพยากร และความรู้ทางการบริหารงาน
- 5) ชุมชนต้องได้รับการสนับสนุน วัสดุอุปกรณ์ และเทคนิคที่จำเป็นด้วยโดยเฉพาะในระยะเริ่มต้น

โดยองค์การบริหารส่วนตำบลจะต้องเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นแกนหลักในการพัฒนา โดย

- 1) ให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมคิดกำหนดความต้องการ
- 2) ให้ประชาชนร่วมดำเนินการ/และร่วมรับผิดชอบ

3) ให้ประชาชนเป็นผู้รับประโภค

9. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ฟ้าดีเมือง ยะลา (2546) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ความเชื่อของชาวบ้านสามสอยยอด หมู่ที่ 8 ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ผลการศึกษาพบว่า ความเชื่อเป็นการยอมรับนับถือ หรือยึดมั่นในสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีด้วยตน หรือไม่มีก็ตามว่าเป็นจริงหรือมีอยู่จริง การยอมรับนับถือนี้ อาจจะมีหลักฐานอย่างพอกเพียงที่จะพิสูจน์ได้หรือไม่อาจจะไม่มีหลักฐานที่จะมาใช้พิสูจน์ ให้เห็นจริง เกี่ยวกับสิ่งนั้นก็ได้ ความเชื่อนี้จึงมีความสำคัญมากต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ ความเชื่อเกิดจาก ความกล้าของมนุษย์ หรือความไม่รู้ของมนุษย์ หรือบางสิ่งที่มนุษย์หาเหตุผลไม่ได้ แต่มนุษย์ก็เชื่อ ว่าผลทั้งหลายต้องมาจากการกระทำของผู้ใดผู้หนึ่ง แต่ก็ไม่ทราบว่ามาจากใคร มนุษย์ในสมัยก่อน ยังมีความเชื่อใจในเหตุผล และปราการทางธรรมชาติต่าง ๆ น้อยมาก เพราะวิทยาศาสตร์และ วิทยาการยังไม่ก้าวหน้า เท่านั้นในปัจจุบันจึงมีความเชื่อใจในสิ่งต่าง ๆ นั้นผิดแป๊กไปจากความเป็น จริง เกิดความยึดมั่นในสิ่งหนึ่งดึงเข้ามาผูกพันหรือยึดถือเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวของตนในการ ดำรงชีวิต ถึงแม้ว่าปัจจุบันวิทยาการและวิทยาศาสตร์จะก้าวหน้าไปมากแล้วก็ตาม เราถึงพบว่า มนุษย์ซึ่งซึ่งยึดถือความคิดที่พิคจากหลักการและเหตุผลเข่นนี้ ยังมีอีกเป็นจำนวนมาก การยอมรับ นับถือโดยวิธีการเหล่านี้คือ สิ่งที่เราระบุว่า “ความเชื่อ” นั่นเอง

สมประสงค์ อ่อนแสง (2551) วิจัยเรื่องการศึกษาแนวทางพัฒนาศักยภาพของวัดจังหวัด มุกดาหาร พบว่า จังหวัดมุกดาหารมีศักยภาพในการท่องเที่ยวที่หลากหลายเพียงพอ ทั้งที่เป็นพระ เจดีย์วิหาร ศาลาการเปรียญ โบสถ์หรือสำ พะพุทธรูปที่มีรื่อเสียง พระสงฆ์ที่มีรื่อเสียงทั้งในอดีต และปัจจุบัน สถาปัตยกรรมทั้งนี้ทางธรรมชาติ และกิจกรรมเด่นที่มีลักษณะเฉพาะ เน้นการปฏิบัติ ทางด้านจิตใจ การกราบไหว้บูชา การศึกษาประวัติความเป็นมา ศิลปกรรม เอกลักษณ์ของถิ่น ภูมิทั่วไป และการรักษาสืบทอดประเพณี การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว เช่น สถาปัตยกรรมทาง ลักษณะการเดินทาง ระยะทางจากตัวเมืองไปยังแหล่ง ท่องเที่ยว และสิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เช่น ที่พัก การบริการสาธารณูปโภค ความปลอดภัยของ บ้านท่องเที่ยว ร้านอาหารเครื่องดื่ม ไฟฟ้า ประปา โทรศัพท์ การประชาสัมพันธ์ แนวทางการพัฒนา ศักยภาพวัดจังหวัดมุกดาหาร เพื่อการท่องเที่ยวย่างมีประสิทธิภาพ ที่สำคัญคือ แนวทางในการพัฒนาใน ด้านศักยภาพหลักที่เป็นสิ่งจูงใจของแหล่งท่องเที่ยว หน่วยงานของรัฐ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรนบริหารส่วนตำบลควรให้การสนับสนุนให้คำปรึกษาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง ตลอดจนการขับเคลื่อนประมานในการปรับปรุงดูแลรักษาซ่อมแซม แนวทางการพัฒนาศักยภาพ

ประกอบของเหล่าท่องเที่ยวควรพัฒนาเส้นทางคมนาคมช่องแม่น้ำตอนนี้ จัดทำป้ายบอกทาง ป้ายประชาสัมพันธ์รวมทั้งจัดอบรมให้ความรู้กับอาสาสมัครในหมู่บ้าน นักเรียน นักศึกษา

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชนครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Documentary) และทำการเก็บข้อมูลภาคสนาม (Field Study) มีรายละเอียดในการวิจัยดังนี้

1. ขอบเขตการวิจัย

- 1.1 ด้านเนื้อหา
 - 1.2 วิธีวิจัย
 - 1.3 ด้านระยะเวลา
 - 1.4 ด้านพื้นที่วิจัย
 - 1.5 ด้านประชากรและกุ่มตัวอย่าง
2. วิธีการดำเนินการวิจัย
 - 2.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล
 - 2.3 การจัดการกระทำข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล
 - 2.4 การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

1. ด้านเนื้อหา

ในการวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

- 1.1 เนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ได้แก่
 1. ศึกษาประวัติเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
 2. ศึกษาความเชื่อเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
 3. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. วิธีวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพทางวัฒนธรรม (Cultural Qualitative Research) โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร (Document) เก็บรวบรวมข้อมูลจากภาคสนาม (Field Study) โดยการสำรวจ สอบถาม สังเกต การสังบทนา กลุ่ม และนำข้อมูลมาวิเคราะห์

3. ด้านระยะเวลา

ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ในครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดระยะเวลาในการดำเนินการวิจัย โดยเริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2551 หลังจากที่ได้รับการพิจารณาอนุมัติเด็ก้าโครงงานวิจัยเป็นเดือนไป

4. ด้านพื้นที่วิจัย

พื้นที่ในการศึกษาวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ได้แก่ ตำบลท่าเจี้ว จังหวัดนครศรีธรรมราช

5. ด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

5.1 ประชากร

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในพื้นที่ตำบลท่าเจี้ว จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ นักวิชาการ นักบริหาร บุคลากรทางวัฒนธรรม ผู้นำชุมชน ประชาชน

5.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ กลุ่มผู้รู้ กลุ่มผู้ปฏิบัติและกลุ่มผู้เกี่ยวข้อง ซึ่งแบ่งออกได้ดังต่อไปนี้

1. กลุ่มผู้รู้ (Key Informants) จำนวน 8 คน เป็นกลุ่มนักศึกษาที่ให้ข้อมูลหลัก แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

1.1 ผู้บริหารงานด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ ได้แก่ ผู้อำนวยการหรือรองผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรม ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัด ผู้อำนวยการการท่องเที่ยวหรือรองผู้อำนวยการ จังหวัดนครศรีธรรมราช ทำการเลือกแบบเจาะจง

1.2 ประชาชน หรือนักวิชาการ ผู้มีความรู้เกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีความรู้ทางการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทำการคัดเลือกแบบเจาะจง

1.3 ผู้นำชุมชน ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ผู้บริหารสถานศึกษา ในพื้นที่ตำบลท่าเจี้ว จังหวัดนครศรีธรรมราช

2. กลุ่มผู้ปฏิบัติ (Casual Informants) ด้วยวิธีการสุ่มคัดเลือกแบบเจาะจง

จำนวน 16 คน

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลทั่วไป (General Informants) ด้วยวิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง
แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม จำนวน 40 คน

3.1 ประชาชนทั่วไป

3.2 นักท่องเที่ยว ได้แก่ นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเที่ยวในพื้นที่ท่าจีว

จังหวัดนครศรีธรรมราช

วิธีดำเนินการวิจัย

1. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ปราบหาดซ้ายเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังนี้

1. แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey)

2. แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interviews) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก

3. แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)

4. แนวทางสนับสนุนกลุ่ม (Focus Groups Guideline)

5. ภาระการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

1. แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) เพื่อการสำรวจข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interview) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มประชาชนทั่วไป นักวิชาการ นักบริหาร ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง เป็นแบบสัมภาษณ์ เพื่อให้ทราบการศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว บริบทการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทั้ง 3 ด้านด้านศาสนา ประเพณีและศิลปะ ด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติ

กิจกรรมและการศึกษา ด้านอาหารและของที่ระลึก อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการท่องเที่ยวในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้

3. แนวทางการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Indepth Interview) เป็นสัมภาษณ์ที่ไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) เพื่อใช้สัมภาษณ์กลุ่มผู้ที่มีประเด็นคำถามเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทางวัฒนธรรม สังคมภาพทางการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรม ในด้านศาสนา ประเพณีและศิลปะ ด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติ กิจกรรมและการศึกษา ด้านอาหารและของที่ระลึก

4. แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) เพื่อใช้สังเกตกลุ่มประชาชนในจังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มผู้วิจัยเข้าไปสังเกตสภาพทั่วไปภายในพื้นที่การท่องเที่ยวทั้ง 3 ด้านคือ ด้านศาสนา ประเพณีและศิลปะ ด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติ กิจกรรมและการศึกษา ด้านอาหารและของที่ระลึก นอกจากนี้ผู้วิจัยอาจเข้าไปมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวต่าง ๆ กับกลุ่มคนในชุมชน ในกิจกรรมการท่องเที่ยว หรือส่วนที่เกี่ยวข้องอื่นๆ เป็นต้น

5. แนวทางสนทนากลุ่ม (Focused Group Guideline) เป็นข้อมูลที่ต้องการหาข้อสรุปและความชัดเจน ใช้กับกลุ่มคนในชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน โดยกำหนดผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มประมาณ 7 – 8 คน ในแต่ละพื้นที่และประเด็นที่ทำการศึกษาวิจัย เพื่อปรึกษาหารือ หาข้อสรุป ในประเด็นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศักยภาพ และการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวด้านศาสนา ประเพณี และศิลปะ ด้านการท่องเที่ยวธรรมชาติ กิจกรรมและการศึกษา ด้านอาหารและของที่ระลึก ที่จะเกิดขึ้น

6. การประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop) เป็นการประชุมเพื่อยืนยันความถูกต้อง และหาข้อสรุปของผลการวิจัย ใช้กับกลุ่มคนในชุมชน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ และผู้ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมของชุมชน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะสอดคล้องกับความนุ่มนวลของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมีวิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัย หรือที่มีการศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ เมืองที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว บริบททางการท่องเที่ยวในพื้นที่ และอื่น ๆ ในประเทศไทย และ

ต่างประเทศ ตลอดถึงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม แนวคิดและทฤษฎีทางด้านสังคมวิทยา นานาชาติวิชา และวัฒนธรรม อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยยังคงคว้าเอกสารทั้งที่ เป็นเอกสารปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเทศไทยนั้นสืบ ตำรา รายงานการประชุม งานวิจัย ปริญญาบัตร ภาคินพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเตอร์เน็ตและวีดีทัศน์ โดยรวมรวมแยกประเด็นไว้ตามเนื้อหา

2. การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวมรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีการสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group) โดยผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

การสำรวจเบื้องต้น โดยการขอความร่วมมือจากสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด นครศรีธรรมราช เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ที่อยู่ และหมายเหตุ โทรศัพท์ ที่สามารถจะติดต่อได้ และสำรวจบริบทพื้นที่ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย จากนั้น

การสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ กับกลุ่มผู้ปฏิบัติ นักวิชาการ นักท่องเที่ยว และประชาชนในพื้นจังหวัดนครศรีธรรมราช ตามกรอบแนวคิดการวิจัย

การสัมภาษณ์เชิงลึก และการสัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ กับกลุ่มผู้รู้ด้วยวิธีการ ค้นหาผู้รู้ด้วยวิธีการสุ่มแบบก้อนหิมะ (Snowball Sampling) โดยการตามจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับ การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อให้บอกชื่อบุคคลต่างๆ ที่รู้จัก และมีความรู้ที่ต้องการศึกษาเป็น พอดๆ ได้อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ศักยภาพการ ท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม เป็นการสังเกตสภาพทั่วไปภายในชุมชน วิถีชีวิต ความเป็นอยู่ วัฒนธรรม และเหตุการณ์ทั่วไปของชุมชนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่ ทำการศึกษาวิจัย เพื่อให้ได้ข้อมูลสภาพทั่วไป ซึ่งเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.5 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยผู้วิจัยเข้าร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวทาง วัฒนธรรมกับคนในชุมชนในกิจกรรมต่างๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมที่ศึกษา

2.6 การสนทนากลุ่ม โดยผู้วิจัยใช้การสนทนากลุ่มกับกลุ่มคนในชุมชน ค่วยการเชิญผู้ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการ ท่องเที่ยว กับจัดสนทนากลุ่ม โดยมีผู้เข้าร่วมประมาณ 7-8 คน เพื่อปรึกษาหารือและหาข้อสรุป

ประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว ศักยภาพการท่องเที่ยว และการพัฒนาศักยภาพการจัดการการท่องเที่ยว

2.7 การประชุมเชิงปฏิบัติการ โดยผู้วิจัยใช้วิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการโดยใช้กับผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวเพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

2.8 การปฏิบัติการ โดยการมีส่วนร่วม โดยใช้กับผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่ของรัฐ และบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวด้านการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช ประชาชนทั่วไป เพื่อให้ทราบถึงแนวทางในการพัฒนาศักยภาพการจัดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน

3. การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

3.1 การจัดกระทำข้อมูล

ในการจัดกระทำข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการนำข้อมูลที่ได้มาจากการศึกษาเอกสาร และข้อมูลจากภาคสนาม โดยแยกตามความมุ่งหมายของการวิจัย มาจัดกระทำดังต่อไปนี้

1. นำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารต่าง ๆ มาศึกษาอย่างละเอียด พร้อมเข้าระบบหมวดหมู่ ตามความมุ่งหมายของการวิจัยที่กำหนดไว้

2. นำข้อมูลจากภาคสนามที่เก็บรวบรวมได้จากสำรวจเบื้องต้น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม ซึ่งได้จดบันทึกไว้และในแบบบันทึกเสียงมากอดความ มากประเภท จัดหมวดหมู่และสรุปสาระสำคัญตามประเด็นที่ทำการศึกษาไว้ขึ้น

3. นำข้อมูลทั้งที่ที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่รวบรวม ได้จากสำรวจเบื้องต้น การสังเกต การสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบความถูกต้อง สมบูรณ์ ซึ่งในการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลผู้วิจัยใช้วิธีตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล ใช้วิธี Investigator Triangulation โดยการนำข้อมูลไปให้ผู้ให้ข้อมูลอ่านหรือกลับไปสอบถามผู้ให้ข้อมูลซ้ำอีก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริง และใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเหลี่ยม (Methodological Triangulation) ของ Denzin (1970) คือ การตรวจสอบความเชื่อถือ ได้ของข้อมูลจากแหล่งที่แตกต่างกันคือ (สุภารัตน์ จันทรานิช. 2546 : 129-130)

การตรวจสอบสามเหลี่ยมข้อมูล (Data Triangulation) คือ การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นำมาใช้ถูกต้องหรือไม่ วิธีตรวจสอบถือการสอบแหล่งของข้อมูล แหล่งที่มาที่จะพิจารณาในการตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างเวลา กันจะเหมือนกันหรือไม่ แหล่งสถานที่ หมายถึง ถ้าข้อมูลต่างสถานที่กันจะเหมือนกันหรือไม่ และแหล่งบุคคล หมายถึง ถ้าบุคคลผู้ให้ข้อมูลเปลี่ยนไป ข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่

การตรวจสอบสามเหลี่ยมด้านผู้วิจัย (Investigator Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ผู้วิจัยแต่ละคนจะได้ข้อมูลต่างกันอย่างไร โดยเปลี่ยนตัวผู้วิจัยก็ต แทนที่จะใช้ผู้วิจัยคนเดียวกับสังเกตโดยตลอด

การตรวจสอบสามเหลี่ยมทฤษฎี (Theory Triangulation) คือ การตรวจสอบว่า ถ้าผู้วิจัยใช้แนวคิดทฤษฎีที่ต่างไปจากเดิมจะทำให้การตีความข้อมูลแตกต่างกันมากน้อยเพียงใด

การตรวจสอบสามเหลี่ยมวิธีรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) คือการใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกัน เพื่อรวบรวมข้อมูลเรื่องเดียวกัน

3.2 การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามความมุ่งหมายของการวิจัย โดยการนำข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากเอกสารและข้อมูลภาคสนามที่ได้จาก การสังเกตการณ์สัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ตาม แนวคิดของ สุภังค์ จันทวนิช (2546 : 131 - 137) ดังนี้

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic Induction) คือ วิธีตีความสร้างข้อสรุปจากข้อมูลรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็น เมื่อนักวิจัยได้เห็นรูปธรรมหรือเหตุการณ์หลาย ๆ เหตุการณ์ แล้วก็ลงมือสร้างข้อสรุป ถ้าข้อสรุปนั้นยังไม่ได้รับการตรวจสอบยืนยันก็ต้องเป็นสมมติฐานชั่วคราว (Working Hypothesis) ถ้าหากได้รับการยืนยันแล้วก็ต้องเป็น

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกชนิดข้อมูล (Typological Analysis) คือ การจำแนกข้อมูลเป็นชนิด ๆ (Typologies) ตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นต่อเนื่องกันไป โดยการใช้วัฒนธรรมและแนวคิดและทฤษฎี เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ ในการวิเคราะห์ข้อมูลจะวิเคราะห์ถึงการจัดระเบียบทางสังคม การทำหน้าที่ของระบบย่อยแต่ละ โครงสร้างทางสังคมที่เกี่ยวข้องกับ การการทำงานที่หลากหลายวัฒนธรรม โดยมีกรอบ ดังนี้

การกระทำ (Acts) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นในช่วงระยะเวลาใดเวลาหนึ่ง ไม่ยาวนานหรือต่อเนื่อง กิจกรรม (Activities) คือ เหตุการณ์หรือสถานการณ์หรือ ขบวนธรรมเนียมประเพณี และพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในลักษณะต่อเนื่อง และมีความผูกพันกับบุคคล บางคนหรือบางกลุ่มความหมาย (Meanings) คือ การที่บุคคลอธิบายหรือสื่อสารหรือให้ความหมายเกี่ยวกับการกระทำและหรือกิจกรรม อาจเป็นการให้ความหมายในลักษณะเกี่ยวกับโลก ทัศน์ ความเชื่อ คำนิยาม บรรทัดฐาน ความสัมพันธ์ (Relationship) คือ ความเกี่ยวโยงระหว่างบุคคล หลาย ๆ คน ในสังคมที่ศึกษาในรูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง อาจเป็นรูปของการเข้ากันได้หรือ ความขัดแย้งก็ได้ การมีส่วนร่วมในกิจกรรม (Participation) คือ การที่บุคคลมีความผูกพันและเข้าร่วมกิจกรรม หรือมีการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ หรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

สภาพสังคม (Setting) คือ สถานการณ์หรือสภาพการณ์ที่การกระทำ หรือกิจกรรมที่ทำการศึกษา เกิดอยู่

4. การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ในการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอผลวิเคราะห์ข้อมูลตามความ มุ่งหมายของการวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) พร้อมตารางและภาพประกอบบางช่วงบางตอน

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยเรื่องศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้ศึกษาจากการสนทนากลุ่ม (Focus group) สัมภาษณ์เชิงลึก (Deep Interview) ได้ผลการศึกษาในประเด็นต่างๆ ดังต่อไปนี้

- 4.1 บริบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
- 4.2 ความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
- 4.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
- 4.4 การสำรวจสืบสานนำล้ำหัวใจเขามหาชัย เพื่อพิจารณาความพร้อมของศักยภาพเชิงพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

4.1 บริบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

จากการศึกษาบริบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในด้านประวัติความเป็นมาของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ จากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน คือ ผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์นัตรชัย ศุกระกาญจน์ รองศาสตราจารย์ วิมล คำศรี ผู้เชี่ยวชาญศาสตราจารย์ประจำด้วย เกษม และประษฐ์ขาวบ้าน 3 ท่าน คือ นายจิต คำอุไร นายประมวล สุขณะ นางแกรก ทองรักษ์ พนว่า

1. ประวัติความเป็นมาของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย สมัยโบราณตั้งแต่สมัยอยุธยา ตอนต้น มีการประกอบระบบสมบูรณ์แบบติดต่อกัน การประกอบปักร่องของไทยในสมัยนี้ คือ การปักร่องโดยระบบพระน้ำตกตัวริบบ์เป็นสมนติเทพ ทำหน้าที่ปราบภูขี้เญ ความเดือดร้อนของไพรพ้าประชาชน จำเป็นต้องมีกองกำลังทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ที่เป็นหลักในการประกอบตั้งใน การทำสังคม เพื่อป้องกันและขยายอาณาเขต ในการเดินขึ้นครองราชย์แต่ละราชจังหวัดมีพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สักดิ์สิทธิ์ เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดีของอาณาจักรและทหาร หรือเรียกอีกอย่างหนึ่ง ว่า พิธีถือน้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงถือได้ว่าผู้ที่ได้ดื่มน้ำศักดิ์สิทธิ์แล้ว เป็นการประกันว่าผู้นั้นมีความซื่อสัตย์สุจริตไม่ได้ ในนครศรีธรรมราชเมื่อครั้งที่ซึ่งเป็นหัวเมืองเอก ขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา ก็มีการรับเอาคติความเชื่อนี้มาใช้ โดยประกอบพิธีในพระวิหารหลวงวัดพระบรมมหาธาตุ ในการนี้ถือศักดิ์สิทธิ์แหล่งน้ำสะอาดจากแหล่งต่างๆ ที่ถือว่าเป็นมงคลชั้นยุติ มາใช้ในตักในพิธีถือน้ำพระพิพัฒน์สักดิ์สิทธิ์ ซึ่งก็ปรากฏว่ามีแหล่งน้ำอื่นๆ 6 แหล่ง ที่นำมาใช้ เป็นแหล่งน้ำในเขตตัวเมือง 4 แหล่ง และเป็นแหล่งน้ำอุดตัวเมืองอีก 2 แหล่ง นั้นคือ 1. บ่อน้ำหน้าวัดพระราม บ่อวัดประดู่ขาว

3. บ่อวัดเสมอเมือง 4. บ่อวัดเสมอชัย 5. บ่อห้วยปากนากาคราช ในท้องที่อำเภอต้นกา และ 6. หัวยเขาน้ำมหาชัย ที่อยู่ในท้องที่อำเภอเมือง พิธีพระพิพัตสัตยามีการปฏิบูนติดสีบ่อม่าดึงแต่รัชกาลที่ ๗ จนกระทั้งได้ยกเดิกในสมัยรัชกาลที่ ๗ ทำให้แหล่งน้ำเหล่านี้ไม่ได้รับการดูแลจากทางราชการ เท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้แหล่งน้ำแห่งนี้จึงรกรอ ล่วงมาจนถึงปี พุทธศักราช ๒๕๓๐ รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปีเฉลิมฉลองสิริราช ครบรอบ ๖๐ พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีการพื้นฟูแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์อีกครั้ง โดยบูรณะขึ้นใหม่ใช้เป็นน้ำประพุทธมนต์มีการการประกอบพิธีกรรมอภิเษกน้ำ ส่งไปยังสำนักราชวัง เพื่อประกอบพิธีสรงน้ำพระพุทธมนต์ร่วมกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย ในเดือนพฤษจิกายน ปีพุทธศักราช ๒๕๓๐ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นมา แหล่งน้ำเหล่านี้ จึงได้รับการบูรณะต่อเนื่อง ได้ประกอบพิธีตักในโอกาสต่าง ๆ เช่น ในวันสงกรานต์ หรือสรงน้ำพระบรมธาตุเชดี

2. สภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในอดีต เมื่อจากภูเขามหาชัยเป็นลูกหนึ่งในเขาหลวง หรือเทือกเขานครศรีธรรมราช ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 ชาวนา นำโดย “พังพาร” ซึ่งเป็นเด็กหนุ่มได้ขันอาสาสน์ครพรคพวงสูญกับผลิตชา ได้รับชัยชนะที่ภูเขางูนี้ เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชในยุคนั้น จึงตั้งชื่อภูเขางูนี้ว่า “เขามหาชัย” ถือว่าเป็นนามมงคล และเป็นที่รู้จักกันมาของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งแต่นั้นมา ครั้นแรกที่มีการทำพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์เริ่มในสมัยอธิการบดีประเสริฐ นุกุล แต่มีการเดือดตันน้ำข้างบน เก็บน้ำซึ่งคงก่อ ต่อมามีการขุดมาอยู่ในตัวแห่งในปัจจุบัน

3. สภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในปัจจุบัน น้ำที่ไหลผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช หรือพื้นที่มหาวิทยาลัยลดความสะอาด เมื่อจากผ่านบ้านเรือนอาคาร และที่พักของนักศึกษาหรือชาวบ้านมากขึ้น น้ำจึงไม่สะอาดดังเดิม จึงไม่เหมาะสมที่จะนำไปประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลท่าจิวจึงเปลี่ยนไปตักน้ำในขณะนี้ แม้จะอยู่ต่างที่จากที่ตักเดิม แต่ก็เป็นถิ่นจากแหล่งเดียวกัน ที่อยู่เขามหาชัย เมื่อจากเราใช้ประกอบพิธีกรรม จึงทำให้กลับมามีชีวิตอีกครั้ง จากการที่มีกิจกรรมตลอดทุกปี แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีการดูแลรักษา อีกทั้งยังมีการสร้างพระพุทธฐาน มีพระเศษสำคัญ ๆ เช่น หลวงปู่ทวด และพ่อท่านคล้าย บริเวณนี้มีการจัดเลี้ยงประจำปี ทำการปฏิบูนติดเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า คนในพื้นที่ต่างเห็นคุณค่าของน้ำ และพยายามแหล่งเรียนรู้และนักเรียนในท้องถิ่น ส่วนชาวบ้านมีการอาศัยแหล่งน้ำใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิต เช่น อุปโภค และบริโภค

4. สภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในอนาคต แหล่งน้ำในอนาคตควรจะอยู่ในความดูแลของมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าจิว เพื่อพัฒนา

เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ และแหล่งศึกษาธรรมชาติเกี่ยวกับพันธุกรรมพืชบนเขามหาชัย เป็นแหล่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ควรมีการจัดหลักสูตรห้องถินให้เด็กนักเรียนได้เข้าไปศึกษาเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการอนุรักษ์และถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ลูกหลานต่อไป ไม่ต้องกลัวว่าสถานที่เหล่านี้หายไป ควรมีการจัดการทำบุญเลี้ยงพระประจำทุกปี เป็นอนุรักษ์ธรรมชาติไปโดย อุด โน้มดี ข้อสำคัญ ก็คือ ลดการตัดไม้ทำลายป่าบ้านนาซึ่งจะต้องลดลง จึงจะทำให้แหล่งน้ำศักดิ์สามารถดำรงอยู่ได้ เช่นนี้ตลอดไปในอนาคต

จากการศึกษาริบบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากหน่วยงานราชการ ได้แก่ ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช สำนักงานการท่องเที่ยวจังหวัดนครศรีธรรมราช สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า พบว่า ทางหน่วยงานราชการส่วนใหญ่มีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในเรื่อง ประวัติความเป็นมา และพิธีพิธีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช สำหรับสภาพทั่วไปเป็นลำห้วยที่มีน้ำไหลมาจากเขามหาชัย ต้นน้ำอยู่ในเขตตำบลท่าเจ้า อำเภอเมือง ภูเขามหาชัยถือเป็นชื่อที่เป็นมงคลนาม ใช้เป็นนำ้พระพุทธมนต์ในพิธีกรรมต่างๆ

จากการศึกษาริบบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากประชาชนทั่วไปได้แก่ นายเจริญ กลับกلاح นางวนิ ทองวน นายประมวล สุขชนะ นายวิชาญ ปรีชาชาญ และนักท่องเที่ยวจำนวน 20 คน พบว่า ประวัติความเป็นมาของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2500 ได้เริ่มมีการนำน้ำศักดิ์สิทธิ์มาประกอบพิธีกรรมที่วัดพระธาตุ เมื่อก่อนแหล่งน้ำแห่งนี้ เป็นเพียงลำห้วยธรรมชาติที่ชาวบ้านตำบลท่าเจ้าได้ใช้ในการอุปโภค บริโภค เมื่อปี พ.ศ. 2548 ทางราชการได้ประกาศให้แหล่งน้ำแห่งนี้เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ประจำจังหวัดนครศรีธรรมราช พร้อมกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ทั้ง 5 แห่ง ในจังหวัดนครศรีธรรมราชสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน จุดเด่นของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย เป็นน้ำที่ไหลผุดลุกมาจากใต้ดินซึมมานานนับพันปี จุดเด่นของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย เป็นน้ำที่ใส่ฟูดูชื่นมาตลอดทั้งปี ไม่เคยเหือดแห้ง และระดับน้ำจะมีความคงที่ ความสำคัญต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยต่อชุมชน แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นจุดศูนย์รวมของชุมชนในตำบลท่าเจ้า เพาะปลูกพืชในตำบลท่าเจ้า มีความนับถือแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเนื่องจาก เมื่อน้ำที่ไหลจากภูเขามหาชัยซึ่งเป็นที่นับถือของชาวบ้านเช่นเดียวกัน และในวันที่ 14 เมษายน ของทุกปี จะมีการทำพิธี ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งเป็นงานใหญ่ของชุมชนมีการทำบุญตักบาตรและประชาชนก็ได้นำน้ำศักดิ์สิทธิ์ไปใช้ เพื่อความเป็นสิริมงคลให้กับตนอื่น

4.2 ความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

จากการศึกษาความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนชาวบ้าน พบว่า แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นศักดิ์สิทธิ์ที่มีความเชื่อของอินเดียโดยเนินเดียได้ที่น้ำรูปแบบการบุกรุกของแนวเทวร้าช ที่ถือว่าพระมหาภัทรริย์เป็นสมุดติเทพ ที่ต้องการความจงรักภักดี เป็นประการสำคัญ จึงมีพิธีถือน้ำพระพิพัฒสัตยาขึ้นมา ในการประกอบพิธีจะมีการประกาศโองการ เช่นน้ำ ซึ่งใช้ร้อยกรองเป็นหลัก ในความเป็นท่านองขึ้นลงและศักดิ์สิทธิ์ ก่อให้เกิดความเกรงขาม ต่อปีศาจนาทีหัวใจ ที่ถือว่าเป็นภัยคุกคาม ความเชื่อเหล่านี้หยุดปฏิบัติในสมัยรัชกาลที่ 7 ต่อมาเมื่อการเปลี่ยนแปลง มาบันถือพระพุทธศาสนาจากเดิมนับถือพระรามณ์ เนื่องจากศาสนาพุทธและพระรามณ์ต่างมี แหล่งกำเนิดในชนพุทธไว้เหมือนกัน จึงมีความเชื่อคล้ายกัน

นอกจากนี้ความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย โดยน้ำทึ่งหมดที่ใช้เป็นน้ำพระพุทธ มนต์ คือน้ำที่ได้จากการนั่งเพ่งกระแสจิต ลักษณะน้ำมีความนิ่ง ทำให้มีฝุ่นตะกอนน้อบ โดยโนเเลกุล ของน้ำจะไปในทิศทางเดียวกัน ขันบวกไปเลนพะขัววก ขันลบไปเลนพะขัวลบ ซึ่งข้อมูลลักษณะ ลังกล่าวได้มีการทำการวิจัยมาแล้ว หากลองตะโภนใส่น้ำจะทำให้โนเเลกุลของน้ำวิ่งสลับกัน หากน้ำ นิ่งเกิดสามารถเบื้องต้น ทำให้เกิดน้ำนิ่งปรุงแต่งจิตให้นิ่งได้ และคนที่ไปใช้ตรงบริเวณนี้เกิด 1. ความ ศรัทธา 2. ไม่มีความสงสัยเบื้องต้นสบายใจ 3. ตัวเองทำจิตใจนิ่ง 4. น้ำนิ่ง ซึ่งตรงนี้ไม่ได้กล่าวอย่าง งมงาย แต่จะตอบด้วยลักษณะงานปฏิบัติ ทำให้เกิดเป็นคนสะอาด สงบ และนิ่ง โดยเราไม่ต้องใช้ เวทมนต์ในการเสก แต่ในการเสกเวทมนต์นั้นเพื่อทำให้ตนแยกเกิดความสงบนิ่ง เพ่งจุดใดจุดหนึ่ง สรุปทุกคนสามารถทำให้สงบได้ โดยผ่านพิธีกรรม

จากการศึกษาความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากหน่วยงานราชการ พบว่า หน่วยงานส่วนใหญ่มีความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย ว่าเป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ เป็นที่พึง ทางจิตใจของชาวบ้านในชุมชน มีประโยชน์ต่อชาวบ้านมากมายเป็นแหล่งรวมความเชื่อมาหลาย เช่น ถ้ามีน้ำศักดิ์สิทธิ์ไว้กับบ้านจะเป็นสิริมงคลแก่บ้าน ถ้านานน้ำศักดิ์สิทธิ์มาดื่มจะหายจากโรคภัย ไข้เจ็บ และ อาจารย์อุดม พิพัฒน์ ผู้อำนวยการศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราชได้กล่าวว่า “การดื่มน้ำศักดิ์สิทธิ์สามารถแก้คุณ ໄสบต่างๆ ได้เป็นอย่างดี”

หน่วยงานราชการที่เข้ามามีส่วนร่วมในการพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ คือ องค์กรบริหาร ส่วนดำเนินการทั้ง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏ นครศรีธรรมราช ซึ่งทั้งสองหน่วยงานร่วมกันจัดพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยขึ้นครั้งแรก ในปี พ.ศ.2525 มาจนถึงปัจจุบัน ส่วนหน่วยงานราชการอื่น เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย และ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้ช่วยเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ให้ท่านนี้ไม่ได้มีส่วนร่วมในพิธีกรรม

จากการศึกษาความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากชาวบ้านที่นำไปในชุมชน และนักท่องเที่ยว พบว่า ความเชื่อเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย ประชาชนมีความเชื่อว่าแหล่งน้ำแห่งนี้เป็นแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ เพราะเป็นลำน้ำที่ไหลจากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย ซึ่งเป็นเขาที่ศักดิ์สิทธิ์และชาวบ้านในละแวกนี้นับถือตั้งแต่บรรพบุรุษสืบทอดกันมา จนถึงปัจจุบันและความเชื่อเกี่ยวกับตาสำรุด ซึ่งเป็นผู้ดูแลเขามหาชัยแห่งนี้ ชาวบ้านที่นำไปในละแวกใกล้เคียงได้เข้าไปร่วมในพิธีพลีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยที่ทางชุมชนจัดขึ้นทุกปี โดยจะแบ่งหน้าที่ในการจัดงานโดยจะแบ่งเป็นฝ่ายสงฆ์ และฝ่ายฆราวาส โดยชาวบ้านจะร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลทำจี๊ และมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชเพื่อดำเนินการประกอบพิธีกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ให้สำเร็จถูกต้องไปได้ด้วยดี ชาวบ้านมีความเชื่อตามบรรพบุรุษว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย มีความศักดิ์สิทธิ์เนื่องจากชาวบ้านนับถือในความศักดิ์สิทธิ์ของภูเขามหาชัยและเชื่อว่า น้ำที่ไหลจากภูเขามหาชัยเป็นน้ำที่มีความศักดิ์สิทธิ์ค้ายแข่นเดียวกัน แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยมีเชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของคนที่นำไปไม่ว่าจะเป็นในจังหวัดนครศรีธรรมราช หรือจังหวัดใกล้เคียง เช่น สงขลา สุราษฎร์ธานี กระบี่ ภูเก็ต

4.3 การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

จากการศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากผู้เชี่ยวชาญ และประษฐ์ชาวบ้าน พบว่าชุมชนมีความพร้อมและต้องการ รวมทั้งเห็นว่าสามารถจะพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้ เพราะเป็นสถานที่ท่องเที่ยวใกล้ถนนใหญ่สายนครศรีธรรมราช – พระมหา_lok nab พิศาล เนื่องจากเป็นทางผ่านจึงสามารถแวะเข้ามาชมได้ง่าย แต่จะต้องมีการพัฒนาบริเวณทางเข้าแหล่งให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ปรับทัศนียภาพบริเวณแหล่งน้ำให้มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามต้องให้ระหنักถึงความตึงเครียดของสถานที่ด้วย ทั้งนี้ในการส่งเสริมให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ก็ต้องระมัดระวังในการเปลี่ยนแปลง ต้องเน้นการนำสกาวจริงในปัจจุบันไว้ ไม่เปลี่ยนแปลงมากจนเหมือนเป็นการทำลายของเดิมไป และให้แต่ละส่วนช่วยกันนำเสนอแหล่งท่องเที่ยวนี้ให้เป็นที่รู้จัก ให้แพร่หลายต่อไป

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากหน่วยงานราชการ พบว่าหน่วยงานราชการมีนโยบายสร้างและพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นแหล่งการเรียนรู้โดยทุกส่วนจะเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย แต่การสร้างแหล่งการเรียนรู้ต้องเริ่มจากการเริ่มต้น

ขององค์การบริหารส่วนตำบลท่าจิ้ว ซึ่งเป็นเจ้าของพื้นที่ก่อน และหน่วยงานอื่นจะให้การสนับสนุนต่อไป

หากจะพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม หน่วยงานราชการ คือ องค์การบริหารส่วนตำบลท่าจิ้ว และศูนย์วัฒนธรรมชาวไทยลัทธราชภัฏนครศรีธรรมราช มีแนวทางในการปรับปรุงภูมิทัศน์ ทำหนังสือแนะนำการท่องเที่ยว และขอความร่วมมือกับชาวบ้านในการปรับปรุงเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ในส่วนของสำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และวัฒนธรรมจังหวัดนครศรีธรรมราชมีแนวทางที่จะประชาสัมพันธ์ และทำป้ายบอกทาง ทำแผ่นพับแนะนำสถานที่ท่องเที่ยวให้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากชาวบ้านที่ว่าไปและนักท่องเที่ยว พบว่าชาวบ้านส่วนใหญ่เห็นด้วยที่จะพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมแต่เป็นห่วงเรื่องเส้นทางคมนาคม การเดินทางไปยังแหล่งน้ำ เพราะตอนนี้เส้นทางที่ใช้เดินทางไปยังแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบัน ยังเป็นเส้นทางของชาวบ้านซึ่งเป็นเส้นทางส่วนบุคคล น่าจะมีการพัฒนาเส้นทางให้ดีกว่านี้ โดยจะต้องพัฒนาเส้นทางคมนาคมก่อนเป็นอันดับแรก เพราะเส้นทางการคมนาคมในปัจจุบัน ยังไม่สามารถเข้าไปถึงแหล่งน้ำได้ ทำให้ไม่สะดวกในการเดินทาง มาบังแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ หากมีการพัฒนาเส้นทางให้มีความสะดวกสบายมากกว่านี้ เชื่อว่าจะมีนักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์มากขึ้น ปัจจุบันพื้นที่บริเวณดิน夷นาหاشัยซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ได้มีนายทุนมาซัมปทานชุดบ่ออดินเพื่อขายดิน กินเนื้อที่บริเวณกว้างซึ่งบ่ออดินนี้อยู่ใกล้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์มาก ซึ่งชาวบ้านเป็นห่วงว่าอีกไม่นาน ทรัพยากรธรรมชาติที่อยู่บริเวณบ่ออดินนี้จะเสื่อมโทรมลง บางครั้งอาจจะส่งผลกระทบต่อชาวบ้านทำให้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์แห้งลง ได้ ปัจจุบันก็มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ดูแลแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ คือ องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าจิ้ว ซึ่งเคยดูแลรักษา และ ประสานงานกับประชาชน และหน่วยงานราชการ อันๆ ในการให้ข้อมูลของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์แต่ชาวบ้านยังต้องการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดได้เข้ามายูดูแลและจัดสรรงบประมาณ ในการปรับปรุงภูมิทัศน์ของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ให้ดูแลกว่าที่เป็นอยู่ ปัจจุบันพร้อมกับสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้ผู้ที่เข้ามาเที่ยว ได้รับความสะดวกสบายมากขึ้น และทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชน่าจะเข้ามายับยูดูแลในการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ แก่บุคคลที่ว่าไปได้รู้จักกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยให้มากกว่านี้ ชาวบ้านเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง กับการสร้างฐานการเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นศูนย์การเรียนรู้ของชุมชนเพื่อให้ความรู้ กับผู้ที่เข้ามาท่องเที่ยวแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย ซึ่งชาวบ้านให้ความคิดเห็นว่าจะเป็นจุดเด่น ของชุมชน เพื่อเป็นช่องทางในการให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว เพราะชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มี

การศึกษาน้อย อาจจะถือว่าเป็นภาระทางราชการ ได้ไม่กันดังนัก ถ้าหากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จะเป็นผู้นำในการสร้างฐานการเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยก็จะเป็นสิ่งที่ดีมาก ชาวบ้านมีความคิดเห็นด้วย เป็นอย่างยิ่งที่จะสร้างแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นศูนย์การเรียนรู้ชาวบ้านให้ความคิดเห็นว่าได้ให้ความคิดเห็นว่าจะได้เป็นจุดเด่นของชุมชนเพื่อจะได้ให้ความรู้แก่ผู้ที่จะเข้ามาท่องเที่ยวแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์จะได้ความรู้และเป็นการประชาสัมพันธ์ ให้กับชุมชนว่ามีของดีอยู่ในชุมชน คือ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งจะให้ชาวบ้านมาให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยวเอง ชาวบ้านส่วนใหญ่มีการศึกษาน้อย อาจจะถือว่าเป็นภาระ ได้ไม่กันดังนัก ถ้าหากทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช จะเป็นผู้นำในการสร้างฐานการเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ชาวบ้านต้องการให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เข้ามายืนเป็นผู้นำในการจัดทำ ประวัติ ความรู้ทางวิชาการ กีฬากับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย และชาวบ้านยังต้องการให้มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช เป็นตัวกลางในการประสานระหว่างชาวบ้านกับหน่วยงานทางราชการ ในการให้ความรู้ ประชาสัมพันธ์ให้กับคนทั่วไปได้รู้จักกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

4.4 การสำรวจสืบสายนำลำท้ายเขามหาชัย เพื่อพิจารณาความพร้อมของศักยภาพเชิงพื้นที่ในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากคำบอกเล่าของลุงจิตร ประษุผู้มีภูมิความรู้เกี่ยวกับเขามหาชัยและจาก การลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม ถึงที่พบจากการสำรวจลักษณะภูมิประเทศของเขามหาชัยและการต้มภายนอก กล่าวว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย มีที่มาจากการแหล่งน้ำสายสำคัญตัวยังกันสามสาย ซึ่งสายน้ำห้วยสามสายนี้เป็นสายน้ำที่เกิดมาจาก “นาบ” (หมายถึงบริเวณพื้นที่ช่องหุบเขา) ซึ่งสายน้ำเกิดมาจากที่ร่วนระห่ำหุบเขา 3 ลูก ได้แก่ ภูเขาวนเจดีย์ เขาลานกหัว และยอดเขามหาชัย ซึ่งระหว่างหุบเขานี้ มีทางน้ำอ้อยสามสาย ซึ่งในฤดูฝนน้ำจะไหลมาร่วมกัน บริเวณหน้าหาด ซึ่งเป็นจุดศูนย์รวมที่สายน้ำห้วยสามสายไหลมาบรรจบกัน โดยบริเวณดังกล่าวมีแม่น้ำอ้อยหนึ่ง ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณที่เรียกว่า “พาแม่ชี” โดยพาแม่ชีแห่งนี้มีเรื่องเล่าว่า เคยมีคนนานั้น วิปัสสนากรรมฐานแล้วนิมิต ไปว่าบนบริเวณพาแห่งนี้มีแม่ชีจำศีลอดอยู่ จึงเป็นที่นานนามบริเวณดังกล่าวว่า พาแม่ชี

ส่วนบริเวณที่อยู่ใกล้พาแม่ชี เมื่อเดินต่อไปพบว่ามีความชันสูง สังเกตจากโขดหินบริเวณน้ำอ้อยใจกลางสายน้ำ ซึ่งสภาพในปัจจุบันสายน้ำได้แห้งไปหมดแล้ว แต่คาดว่าบังคงมีน้ำไหลอยู่ บริเวณได้ดิน ตรงจุดของโขดหิน ซึ่งมีแม่น้ำอ้อยหนึ่งแห่ง โดยถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์รวมของสายน้ำห้วยสามสายดังกล่าวข้างต้น ความพิเศษของแห่งนี้ จำกคำบอกเล่าของลุงจิตรผู้คุ้นเคยกับแหล่งน้ำ

กล่าวว่า “เนื่องจากเมื่อสูงจิตะมานั่งวิปัสสนากรรมฐาน อุบัติเวณหน้าผากแม่ซึ่งอยู่เป็นประจำ
บริเวณหน้าผากนี้จะเป็นหน้าผากสูง มีด้านไม้ข้อมือโดยรอบ อีกทั้งยังมีถ้ำซึ่งมีขนาดไม่ใหญ่อยู่หนึ่งถ้ำท่าน
เคยมานั่งวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในถ้ำอยู่เป็นเวลาสองปี และเมื่อวันพระอุบัติตรและเพื่อน ๆ ก็มักมา
นั่งวิปัสสนากรรม สาวคนตัววัดพระบริเวณนี้อยู่เป็นประจำ” จากที่อุบัติได้มานั่งวิปัสสนา
กรรมฐาน อุบัติเวณดังกล่าวก็ได้มีความคุ้นเคยกับแม่น้ำบริเวณนี้มาก เพราะจะต้องใช้น้ำจากแม่น้ำ
น้ำนี้มาใช้ทั้งดื่มและอาบน้ำ มีความพิเศษอย่างหนึ่งคือ น้ำบริเวณนี้ไม่มีวันแห้ง แม้จะอยู่ในช่วงฤดู
ร้อน สภาพในปัจจุบันพบว่า มีน้ำอยู่ใจกลางซึ่งมีโขดหินล้อมรอบอยู่น้ำ แต่สาบน้ำได้แห้งไปแล้ว
จะมีสายน้ำเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกหนักเท่านั้น อีกทั้งแห้งน้ำนี้ยังเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าที่อาศัย
ในเขามหาศักดิ์สิทธิ์น้ำ อุบัติตรซึ่งดำเนินการให้สังเกตตรงบริเวณรอบอย่างน้ำ มีรอยน้ำเดื่อโดยรอบ
โดยอุบัติได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “เป็นร่องรอยของพากกลงมาคืบและอาบน้ำ” จากการสำรวจไป
ตามเส้นทางการให้ลงของสายน้ำ ไปเรื่อยๆ ประมาณ 290 เมตรก็จะเป็นเส้นทางที่เดินมาบังน้ำ
ศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบัน ซึ่งแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นสายน้ำสายเดียวที่

แหล่งน้ำที่อยู่ด้านบนและจากแหล่งน้ำสามสายที่ไหลมาบรรจบกัน แล้วไหลลงมาเป็น
สายน้ำ อีกทั้งบริเวณดังกล่าวบังน้ำได้คิดที่หุดขึ้นมารวมอยู่ในแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ปัจจุบัน ลักษณะ
ของน้ำในแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีสภาพใสสะอาด ไม่มีผุนตะกอน และเป็นแหล่งน้ำที่ไม่เคยแห้งแม้ใน
ฤดูแล้งก็ตาม แต่ในความคิดส่วนตัวของอุบัติตร กล่าวว่า “แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์น้ำจะอยู่ด้านบน
มากกว่า เพราะด้านบนนี้เป็นจุดศูนย์รวมของแหล่งน้ำสามสาย แต่คัวระบะทางท่ออยู่ห่างไกล และ
เส้นทางค่อนข้างจะลำบากในการขึ้นไปทำพิธีตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงเลือกบริเวณพื้นที่ปัจจุบันเป็นบ่อ
น้ำศักดิ์สิทธิ์”

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ตำบลท่าเจ้า อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัย สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1 จุดประสงค์การวิจัย

- เพื่อศึกษาระบบทดลองน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
- เพื่อศึกษาความเชื่อของชุมชน ต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย
- เพื่อสร้างฐานการเรียนรู้ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

5.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยดังนี้

- แบบสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey)
- แบบสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้าง (Structured Interviews) และไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interviews) เป็นการสัมภาษณ์แบบเจาะลึก
- แบบสังเกต (Observation) เป็นแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation)
- แนวทางสนทนากลุ่ม (Focus Groups Guideline)
- วาระการประชุมเชิงปฏิบัติการ (Workshop)

5.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลโดยยึดหลักข้อมูลที่มีลักษณะ สอดคล้องกับความมุ่งหมายของการวิจัย สามารถตอบคำถามของการวิจัยได้ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งมี วิธีการเก็บข้อมูลดังต่อไปนี้

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เป็นข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้จากเอกสารงานวิจัย หรือที่มี การศึกษาไว้ในประเด็นที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ซึ่งได้แก่ เนื้อหา

เกี่ยวกับการท่องเที่ยว บริบททางการท่องเที่ยวในพื้นที่ และอื่น ๆ ในประเทศไทย และต่างประเทศ ตลอดถึงความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว แนวคิดและทฤษฎีทางด้านสังคม วิทยา มนุษย์วิทยา และวัฒนธรรม อีกทั้งเนื้อหาเกี่ยวกับพื้นที่ที่ทำการศึกษา โดยค้นคว้าเอกสาร ทั้งที่เป็นเอกสารปฐมภูมิหรือทุติยภูมิ จากหน่วยราชการ สถาบันการศึกษา เอกชน ประเภทหนังสือ ตำรา รายงานการประชุม งานวิจัย ปริญานินพนธ์ ภัณฑ์ พิพิธภัณฑ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ อินเตอร์เน็ต และวีดีทัศน์ โดยรวบรวมแยกประเด็นไว้ด้านนี้ด้วย

การเก็บข้อมูลจากภาคสนาม เป็นข้อมูลที่เก็บรวมรวมได้จากพื้นที่ที่ทำการศึกษาวิจัย โดยวิธีการสำรวจเบื้องต้น (Basic Survey) สัมภาษณ์ที่ไม่เป็นทางการ (Informal Interview) และการสัมภาษณ์ที่เป็นทางการ (Formal Interview) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In depth Interview) การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม (Non-Participant Observation) การดังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสนทนากลุ่ม (Focused Group)

5.4 สรุปผล

จากการศึกษาศักยภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ดำเนินท่าจึง อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าจากการศึกษาบริบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากผู้เชี่ยวชาญ และประชาชนชาวบ้าน สรุปได้ดังนี้

1. ประวัติความเป็นมาของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย สมัยโบราณตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนต้น มีการปักกรองระบบสมบูรณ์สวยงามสิทธิราช มีความเชื่อเกี่ยวกับการปักกรองของไทยในสมัยนั้น คือ การปักกรองโดยระบบพระมหาไชยศรีเป็นสมมติเทพ ทำหน้าที่ปราบมหุกชัย ความเดือดร้อนของไฟฟ้าประชาชน จานเป็นต้องมีกองกำลังทั้งฝ่ายทหารและพลเรือน ที่เป็นหลักในการปักกรองซึ่งในการทำส่วนนี้ เพื่อป้องกันและขยายอาณาเขต ในการเสด็จขึ้นครองราชย์แต่ละคราว จึงต้องมีพิธีถือน้ำ พระพิพัฒสัตยา เพื่อเป็นการแสดงความจงรักภักดิ์ของอาณาและทหาร หรือเรียกว่า ถือน้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงถือได้ว่าผู้ที่ได้ถือน้ำศักดิ์สิทธิ์แล้ว เป็นการประกันว่าผู้นั้นมีความเชื่อถือในพิธีถือน้ำ ที่จะนำความเชื่อถือน้ำศักดิ์สิทธิ์ ให้กับคนอื่นๆ ได้ ในการครองราชย์ ที่บังเป็นหัวเมืองเอก ขึ้นต่อกรุงศรีอยุธยา ก็มีการรับเอกสารติดความเชื่อน้ำใช้ โดยประกอบพิธีในพระราชวาระหลวงวัดพระบรมมหาธาตุ ในการนี้ก็อาศัยแหล่งน้ำสะอาดจากแหล่งต่างๆ ที่ถือว่าเป็นมงคลชัยภูมิ มาใช้ในตักในพิธีถือน้ำ พระพิพัฒสัตยา ซึ่งก็ปรากฏว่ามี แหล่งน้ำอยู่ 6 แหล่ง ที่นำมาใช้ เป็นแหล่งน้ำในเขตตัวเมือง 4 แหล่ง และเป็นแหล่งน้ำนอกตัวเมืองอีก 2 แหล่ง นั้นคือ 1. บ่อน้ำหน้าวัดพระราม บ่อวัดประตูขาว 3. บ่อวัดเสนาเมือง 4. บ่อวัดเตมาชัย 5. บ่อหัวบากนาคราช ในท้องที่อันกolanaka และ 6. หัวยเขา มหาชัย ที่อยู่ในท้องที่อำเภอเมือง พิธีพระพิพัฒสัตยา มีการปฏิบัติสืบท่องแต่รัชกาลที่ 5

จนกระทั่งได้ยกเลิกในสมัยรัชกาลที่ 7 ทำให้เหล่าน้ำเหล่านี้ไม่ได้รับการคุ้มครองทางราชการ เท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้แหล่งน้ำแห่งนี้จึงกรีดอ่อน ล่วงมาจนถึงปี พุทธศักราช 2530 รัฐบาลได้กำหนดให้เป็นปีเฉลิมฉลองสิริราช ครบรอบ 60 พรรษา ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลปัจจุบัน จังหวัดนครศรีธรรมราช จึงมีการพื้นฟูแหล่งน้ำสักดิสิทธิ์อีกครั้ง โดยประมาณขึ้นนามาใช้เป็นน้ำประพุทธมนต์มีการการประกอบพิธีกรรมอภิเษกน้ำ ส่งไปยังสำนักกราชวัง เพื่อประกอบพิธีสรงน้ำพระพุทธมนต์ร่วมกับแหล่งน้ำสักดิสิทธิ์อื่น ๆ ที่มีอยู่ในประเทศไทย ในเดือนพฤษภาคม ปีพุทธศักราช 2530 ดังแต่บัดนั้นเป็นต้นมา แหล่งน้ำเหล่านี้ จึงได้รับการบูรณะต่อเนื่อง ได้ประกอบพิธีตักใบโอลกาสต่าง ๆ เช่น ในวันสงกรานต์ หรือสรงน้ำพระบรมธาตุฯดี

2. สภาพแหล่งน้ำสักดิสิทธิ์เขามหาชัยในอดีต เนื่องจากภูเขามหาชัยเป็นลูกหนึ่งในเขาหลวง หรือเทือกเขานครศรีธรรมราช ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 19 ชาวบ้านนำโดย “พังพการ” ซึ่งเป็นเด็กหนุ่มได้ขันอาสาสมัครprocipit ภักดีกับสักดิชวา ให้รับชัยชนะที่ภูเขารูกนี เจ้าเมืองนครศรีธรรมราชในยุคนั้น จึงดังชื่อภูเขารูกนีว่า “เขามหาชัย” ถือว่าเป็นนามมงคล และเป็นที่รู้จักกันมากของคนในจังหวัดนครศรีธรรมราชดังต่อไปนี้ ครั้งแรกที่มีการทำพิธีพลีกรรมตักน้ำสักดิสิทธิ์เริ่มในสมัยอธิการบดีประเสริฐ นุกุล แต่มีการเลือกตั้นน้ำข้างบน เกือบถึงช่องกั่ว ต่อมามีการย้ายมาอยู่ในด้านหนึ่งในปัจจุบัน

3. สภาพแหล่งน้ำสักดิสิทธิ์เขามหาชัยในปัจจุบัน น้ำที่ไหลผ่านมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช หรือพื้นที่มหาวิทยาลัยลดความสะอาด เนื่องจากผ่านบ้านเรือนอาหาร และที่พักของนักศึกษาหรือชาวบ้านมากขึ้น น้ำจึงไม่สะอาดดังเดิม จึงไม่เหมาะสมที่จะนำน้ำมาประกอบพิธีพลีกรรมตักน้ำสักดิสิทธิ์ หากองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้าจึงเปลี่ยนไปตักน้ำบริเวณหลังโรงเรียนวัดหน้าเขานารามแทนในปัจจุบัน บริเวณที่ไปตักน้ำในขณะนี้ แม้จะอยู่ต่างที่จากที่ตักเดิม แต่ก็เป็นลักษณะน้ำจากแหล่งเดียวกัน คือ เขามหาชัย เนื่องจากเราใช้ประกอบพิธีกรรม จึงทำให้กลับมาเชือดอีกครั้ง น้ำจากแหล่งเดียวกันน้ำ จึงมีการคุ้มครอง รักษา อีกทั้งยังมีการสร้างจากการที่มีกิจกรรมตลอดทุกปี แหล่งน้ำสักดิสิทธิ์จึงมีการคุ้มครอง รักษา อีกทั้งยังมีการสร้างพระพุทธธูป มีพระสงฆ์สำคัญ ๆ เช่น หลวงปู่ทวด และพ่อท่านคล้าย บริเวณนี้มีการจัดเลี้ยงพระประจำทุกปี การปฏิบัติเช่นนี้แสดงให้เห็นว่า คนในพื้นที่ต่างเห็นคุณค่าของน้ำ และกลายเป็นแหล่งเรียนรู้และนักเรียนในท้องถิน ส่วนชาวบ้านมีการอาศัยแหล่งน้ำไปประกอบอาชีวภาพในการดำรงชีวิต เช่น อุปโภค และบริโภค

4. สภาพแหล่งน้ำสักดิสิทธิ์เขามหาชัยในอนาคต แหล่งน้ำในอนาคตจะอยู่ในความคุ้มครองมหาวิทยาลัยร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้าจึงเพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางประวัตศาสตร์ และแหล่งศึกษาธรรมชาติเชิงวัฒนธรรมพืชชนิดเขามหาชัย เป็นแหล่งการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ควรมีการจัดหลักสูตรท้องถินให้เด็กนักเรียนได้เข้าไปศึกษา

เรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยในการอนุรักษ์ และถ้าชาวบ้านนำลูกหลานสืบทอดต่อ ยังไม่ต้องกลัวว่า สถานที่เหล่านี้หายไป ความมีการจัดการทำบุญเลี้ยงพระประจำทุกปี เป็นอนุรักษ์ธรรมชาติไปโดย อัตโนมัติ ข้อสำคัญ ก็คือ ลดการตัดไม้ทำลายป่าบนเขามหาดียังต้องลดลง จึงจะทำให้เหล่าน้ำ สักดีสามารถดำรงอยู่ได้ เช่นนี้ตลอดไปในอนาคต

จากการศึกษาความเชื่อต่อแหล่งน้ำสักดีสิทธิ์เขามหาดียัง จากผู้เชี่ยวชาญ และประชาชน ชาวบ้าน พบว่าแหล่งน้ำสักดีสิทธิ์เขามหาดียังเป็นคติความเชื่อของอินเดียโดยเฉพาะอินเดียใต้ที่น้ำ ชาวบ้าน พับว่าแหล่งน้ำสักดีสิทธิ์เขามหาดียังเป็นคติความเชื่อของอินเดียโดยเฉพาะอินเดียใต้ที่น้ำ รูปแบบการปักครองแบบเทราษ ที่ถือว่าพระมหาภัทรีย์เป็นสมนติเทพ ที่ต้องการความจงรักภักดี เป็นประการสำคัญ จึงมีพิธีถือน้ำพระพิพัฒสัตยาขึ้นมา ในการประกอบพิธีจะมีการประ凯ศโคงการ แห่งน้ำ ซึ่งใช้ร้อยกรองเป็นหลัก ในความเป็นท่านองเพ้มหลังและสักดีสิทธิ์ ก่อให้เกิดความเกรงขาม ต่อปีศาจนาหารของพระมหาภัทรีย์ ก่อให้เกิดความจงรักภักดีอย่างมีรุ้ภัย สิ่งเหล่านี้เป็นคติความ เชื่อที่เริ่มตั้งแต่สมัยอยุธยา ความเชื่อเหล่านี้บุดปฎิบัติในสมัยรัชกาลที่ 7 ต่อมา มีการเปลี่ยนแปลง มากับถือพระพุทธศาสนาจากเดิมนับถือพระมหาภัทร เนื่องจากศาสนาพุทธและพระมหาภัทรต่างมี แหล่งกำเนิดในชนพุทธวีปเหมือนกัน จึงมีความเชื่อคล้ายกัน

นอกจากนี้ความเชื่อต่อแหล่งน้ำสักดีสิทธิ์เขามหาดียัง โดยน้ำทึ่งหมุดที่ใช้เป็นน้ำพระพุทธ มนต์ ก่อนน้ำที่ได้จากการนิ่งเพ่งกระแสจิต ลักษณะน้ำมีความนิ่ง ทำให้มีผู้คนตอกอนน้อย โดยไม่เลกุด ของน้ำจะไปในทิศทางเดียวกัน ขึ้นบวกไปเพลิงข้าบวก ขึ้นคลบไปเพลิงข้าบลุบ ซึ่งข้อมูลลักษณะ ดังกล่าว ได้มีการทำการวิจัยมาแล้ว หากลองตะโงนใส่น้ำจะทำให้ไม่เลกุดของน้ำวิ่งสับกัน หากน้ำ นิ่งเกิดสมารถบีบอ่องตัน ทำให้เกิดน้ำนิ่งปูงแต่งจิตให้นิ่งได้ และคนที่ไปใช้ตรงบริเวณนี้เกิด 1. ความ ศรัทธา 2. ไม่มีความสับส่ายเบื้องต้นพยายามใจ 3. ตัวเองทำใจให้ 4. น้ำนิ่ง ซึ่งตรงนี้ไม่ได้กล่าวอย่าง งมงาย แต่จะตอบด้วยลักษณะงานปฏิบัติ ทำให้เกิดเป็นคนสะอาด สงบ และนิ่ง โดยเราไม่ต้องใช้ เวทมนต์ในการเสก แต่ในการเสกเวทมนต์นั้นเพื่อทำให้คนสองเกิดความสงบนิ่ง เพ่งจุดใดจุดหนึ่ง สรุปทุกคนสามารถทำให้สงบได้ โดยผ่านพิธีกรรม

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำสักดีสิทธิ์เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จากผู้เชี่ยวชาญ และประชญชาวบ้าน พบว่าในอดีตแหล่งน้ำที่เป็นแหล่งน้ำธรรมชาติสร้างความชุ่มชื้นให้แก่ท้องที่ แล้วไหหลอกสู่ท่าแพที่อ่าวไทย ในปัจจุบันแหล่งน้ำมีปริมาณลดลง แล้วแหล่งน้ำมีสภาพเสื่อม โทรมลงจากในอดีต ชุมชนมีความพร้อมและต้องการ รวมทั้งเห็นว่าสามารถจะพัฒนาแหล่งน้ำ สักดีสิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ได้ เพราะเป็นสถานที่ที่อยู่ใกล้ถนนใหญ่สาย นครศรีธรรมราช – พระนัมโลก นบพิตา เนื่องจากเป็นทางผ่านจังหวัดสงขลา ได้จ่าย แต่ จะต้องมีการพัฒนาบริเวณทางเข้าแหล่งให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก ปรับทัศนียภาพบริเวณแหล่งน้ำ ให้มากยิ่งขึ้น แต่อย่างไรก็ตามต้องให้ระหนักรถึงความดึงเดินของสถานที่ด้วย ทั้งนี้ในการส่งเสริม

ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ก็ต้องระมัดระวังในการเปลี่ยนแปลง ต้องเน้นการนำสภាព จริงในปัจจุบันไว้ ไม่เปลี่ยนแปลงมากจนเหมือนเป็นการทำลายของเดิมไป และให้แต่ละส่วน ช่วยกันนำสนับแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รัก ให้แพร่หลายต่อไป

การสำรวจสืบสายนำคำหัวข้อมหาชัย เพื่อพิจารณาความพร้อมของศักยภาพเชิงพื้นที่ ใน การพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย จากคำบอกเล่าของลุงจิตร ประษฐผู้มีภูมิความรู้เกี่ยวกับเขามหาชัยและการลงพื้นที่เก็บข้อมูลภาคสนาม สิ่งที่พบจากการสำรวจลักษณะภูมิประเทศของ เกาะชัยและการต้มภายนลุงจิตร กล่าวว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย มีที่มาจากการแหล่งน้ำสาย เกาะชัยและการต้มภายนลุงจิตร ซึ่งสายน้ำทึบสามสายนี้เป็นสายน้ำที่เกิดมาจาก “มหา” (หมายถึงบริเวณพื้นที่ สำคัญด้วยกันสามสาย ซึ่งสายน้ำทึบสามสายนี้เป็นสายน้ำที่เกิดมาจาก “มหา” (หมายถึงบริเวณพื้นที่ ซ่องทุบเขา) ซึ่งสายน้ำเกิดมาจากที่ราบรื่นหัวทุบเขา 3 ลูก ได้แก่ ภูเขาวนจดี๊ เขานันกหัว ซ่องทุบเขา ซึ่งราบรื่นหัวทุบเขานี้ มีทางน้ำอ่ายสามสาย ซึ่งในคดคุฟันน้ำจะไหลมาร่วมกัน และยอดเขามหาชัย ซึ่งราบรื่นหัวทุบเขานี้ มีทางน้ำอ่ายสามสาย ไหลมานบรรจบกัน โดยบริเวณดังกล่าวมีแม่น้ำอ่ายหนึ่งแห่ง ซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณที่เรียกว่า “พานแม่ชี” โดยพานแม่ชีแห่งนี้มีเรื่องเล่าว่า เคยมีคนนานั้น วิปัสสนากรรมฐานแล้วนิมิต ไปว่าบริเวณพานแม่นี้มีแม่ชีจำศีลอดอยู่ จึงเป็นที่นานนานบริเวณ ดังกล่าวว่า พานแม่ชี

ส่วนบริเวณที่อยู่ใกล้พานแม่ชี เมื่อเดินต่อไปพบว่ามีความชันสูง สังเกตจากโขดหินบริเวณ น้ำอ่ายใจกลางสายน้ำ ซึ่งสภาพในปัจจุบันสายน้ำได้แห้งไปหมดแล้ว แต่คาดว่าบังคงมีน้ำไหลอยู่ บริเวณใต้ดิน ตรงจุดของโขดหิน ซึ่งมีแม่น้ำอ่ายหนึ่งแห่ง โดยถือได้ว่าเป็นจุดศูนย์รวมของสายน้ำ ทึบสามสายดังกล่าวข้างต้น ความพิเศษของแห่งน่านี้ จากคำบอกเล่าของลุงจิตรผู้คุ้นเคยกับแหล่งน้ำ กล่าวว่า “เนื่องจากเมื่อลุงจิตรจะมาที่นั่นวิปัสสนากรรมฐาน อ่ายบริเวณหน้าพานแม่ชีนี้อยู่เป็นประจำ บริเวณหน้าพานแม่ชีจะเป็นหน้าพากสูง มีด้านไม้อ่ายโคลนอึกหักมีซากมีขากไม้ใหญ่อยู่หนึ่งถิ่นท่าม เคยนานั้นวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในถิ่นอ่ายเป็นเวลาสองปี และเมื่อวันพระลุงจิตรและเพื่อน ๆ ก็มักมา นั่งวิปัสสนากรรมฐานอยู่ในถิ่นอ่ายเป็นเวลาสองปี และเมื่อวันพระลุงจิตรและเพื่อน ๆ ก็มักมา กรรมฐาน อ่ายบริเวณดังกล่าวก็ได้มีความคุ้นเคยกับแห่งน้ำบริเวณนี้มาก เพราะจะต้องใช้น้ำจากแหล่งน้ำนี้มาใช้หั้งคุ่มและอาบ ซึ่งมีความพิเศษอย่างหนึ่งคือ น้ำบริเวณนี้ไม่มีวันแห้ง แม้จะอยู่ในช่วงฤดู ร้อน สภาพในปัจจุบันพบว่า มีน้ำอ่ายใจกลางซึ่งมีโขดหินคลุมรอบแห่งน้ำ แต่สายน้ำได้แห้งไปแล้ว ซึ่งมีสายน้ำเฉพาะในช่วงฤดูฝนที่มีฝนตกหนักท่าน้ำ อิกหักแห่งน้ำนี้ยังเป็นแหล่งที่สัตว์ป่าที่อาศัย ในเขามหาชัยลงมาดื่มน้ำ ลุงจิตรซึ่งคำแห่งน้ำให้สังเกตตรงบริเวณรอบแห่งน้ำ มีรอยน้ำและโคลน ในเขามหาชัยลงมาดื่มน้ำ ลุงจิตรซึ่งคำแห่งน้ำให้สังเกตตรงบริเวณรอบแห่งน้ำ มีรอยน้ำและโคลน โดยลุงจิตรได้อธิบายเพิ่มเติมว่า “เป็นร่องรอยของพวคนกลงมาดื่มและอาบน้ำ” จากการสำรวจไป

ตามเส้นทางการให้ผลของสายน้ำ ไปริมอย่างประมาณ 290 เมตรก็จะเป็นเส้นทางที่เดินมาขึ้นบ่อน้ำ ศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบัน ซึ่งแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์นี้เป็นสายน้ำสายเดียวที่กัน

แหล่งน้ำที่อยู่ด้านบนและจากแหล่งน้ำสามสายที่ไหลมาบรรจบกัน แล้วไหลลงมาเป็นสายน้ำ อีกทั้งบริเวณดังกล่าวยังมีน้ำใต้ดินที่涌ขึ้นมารวมอยู่ในแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ปัจจุบัน ลักษณะของน้ำในแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ มีสภาพใสเข็นไม่มีฝุ่นตะกอน และเป็นแหล่งน้ำที่ไม่เคยแห้งแม้ในฤดูแล้งก็ตาม แต่ในความคิดส่วนตัวของลุงจิตรา กล่าวว่า “แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์น่าจะอยู่ด้านบนมากกว่า เพราะด้านบนนั้นเป็นจุดศูนย์รวมของแหล่งน้ำสามสาย แต่ด้วยระยะทางที่อยู่ห่างไกล และเส้นทางค่อนข้างจะลำบากในการขึ้นไปทำพิธีต้นน้ำศักดิ์สิทธิ์ จึงเลือกบริเวณพื้นที่ปัจจุบันเป็นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์”

5.5 อกิจกรรม

การวิจัยเรื่องการศึกษาศักดิ์สิทธิ์แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ผู้วิจัยได้ออกกิจกรรมการวิจัยดังนี้

1. บริบทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

จากการสืบสายนำคำหัวข้อมาหาชัย พบว่า แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยมีที่มาจากการแหล่งน้ำสายสำคัญ 3 สาย ที่เกิดจากบริเวณช่องหุบเขา 3 ถูก ไಡ้แก่ ภูเขาลานจดี บ่อลาวนอกหัว แหล่งน้ำสายสำคัญ 3 สาย ที่เกิดจากบริเวณช่องหุบเขานี้มีทางน้ำ 3 สายในดุกฝันน้ำไหลมาบรรจบกัน บริเวณหน้าบ่อ บริเวณนี้มีแหล่งน้ำบริเวณพารเมซี่ บริเวณนี้น้ำไม่มีวันแห้ง เส้นทางการให้ผลของน้ำก็จะเป็นเส้นทางที่เดินมาขึ้นบ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ในปัจจุบันนั่นเอง

2. ความเชื่อต่อชุมชนต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

ความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย พบว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นที่พึ่งพา จิตใจของชาวบ้านในชุมชนมีประโภชน์มากน้อย เชื่อว่าน้ำจะเป็นตัวริงคลแก่น้ำ หากน้ำไม่ดีน้ำจะหายจากโรคภัยไข้เจ็บและแก้คุณ ไส้เดี่ยวๆ ไส้ชั้งสองคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับประวัติน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ แหล่งน้ำสำคัญตามโบราณราชในประเทศไทย ขององค์ทำงานดำเนินงานพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ และพิธีแห่เชญน้ำพระพุทธมนต์ศักดิ์สิทธิ์ 2542

3. การพัฒนาแหล่งเรียนรู้

การพัฒนาแหล่งเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมพบว่า ชุมชนมีความพร้อมและต้องการพัฒนาและเห็นว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์พระอยู่ใกล้ถนน ผู้คนสามารถเดินทางได้สะดวก แต่ต้องปรับปรุงเส้นทางเข้า ปรับทัศนียภาพบริเวณแหล่งน้ำ แต่คงความตั้งเดิมไว้ด้วย ศักดิ์สิทธิ์ลักษณะที่เป็นสิ่งจูงใจซึ่งมีความหลากหลายโอดเด่น มีทิวทัศน์และจุดชมวิวที่

สวยงาน ร่มรื่นสงน ร่มเงิน เป็นที่เคารพศรัทธาของคนและมีกิจกรรมที่มีเอกลักษณ์ศักดิ์สิทธิ์ ขอโชคขอลาภ มีศักยภาพพอในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสอดคล้องกับผลการศึกษางานวิจัยของ ทรงศรี วงศ์เวช (2545:59) ที่กล่าวว่าการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมเป็นการท่องเที่ยวที่ได้ทั้งความรู้และยังได้ความเพลิดเพลิน สนุกสนาน และประทับใจ เมื่อพบเห็นแล้วทำให้เกิดการอนุรักษ์ บำรุงรักษาวัฒนธรรม ประเพณี สภาพแวดล้อมนั้นๆ สอดคล้องกับผลงานวิจัยของทัศนีย์ บัวระภา (2549: 108-113) กล่าวว่า นักท่องเที่ยวมีความพึงพอใจต่องค์ประกอบด้านรูปแบบการท่องเที่ยวคือการนิสการสั่งศักดิ์สิทธิ์ ถัดมาเป็นการชน โบราณสถาน ศิลปวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ มีความสมบูรณ์ของศิลปวัฒนธรรม ประเพณี และกิจกรรมที่สอดคล้องกันมาก แต่ก็มีแหล่งท่องเที่ยวที่ขาดไม่ได้ เช่น วัดเลี้ยง และ วาร์ (Chailes . William and Var.1976) และ โรเบิร์ต สอดคล้องกับผลงานการวิจัยของ วิลเลียม และ วาร์ (Robert and Helber , 1980) พบว่าก่ออุ่นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดและกระตุ้น และเซลเบอร์ (Robert and Helber , 1980) พบว่าก่ออุ่นแหล่งท่องเที่ยวที่ดึงดูดและกระตุ้น นักท่องเที่ยวให้นามาที่ยวชุม คือความงามของธรรมชาติและภูมิอาณาจ งานประเพณี ศิลปะพื้นเมือง เอกลักษณ์ของพื้นบ้าน โบราณสถาน ลักษณะเด่นทางประวัติศาสตร์ ที่สืบทอดความสอดคล้องต่างๆ โดย มองเตอร์ไซด์ เพราตนันยังเป็นถนนธรรมชาติ ซึ่งสภาพดังกล่าวขัดแย้งกับแนวคิดเรื่อง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวที่กล่าวว่า แหล่งท่องเที่ยวจะต้องมีความหลากหลาย ไปด้วยสิ่งดึงดูดใจ ที่สืบทอดความสอดคล้องกับแนวคิดของ วิวัฒน์ชัย บุญศักดิ์ (2532:32-37) ที่กล่าวว่า เข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวได้ สอดคล้องกับแนวคิดของ วิวัฒน์ชัย บุญศักดิ์ (2532:32-37) ที่กล่าวว่า ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวจะพิจารณาตามองค์ประกอบต่างๆ เช่น คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ความสวยงาน ลักษณะเด่นในด้าน ความเก่าแก่ สภาพการเข้าถึง ที่สืบทอดความสอดคล้อง กับแนวคิดของ บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542:45-46) ที่กล่าวถึงองค์ประกอบของแหล่งท่องเที่ยวว่า ประกอบไปด้วยสิ่งดึงดูดใจที่เกิดจากสถานที่และเหตุการณ์มีเด่นทางคุณภาพเข้าถึง มีเส้นทางหรือ เครื่องข่ายคุณภาพที่เชื่อมโยงระหว่างแหล่งท่องเที่ยวกับบริเวณใกล้เคียง และมีสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น สะพาน เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้ามายังแหล่งท่องเที่ยวได้ สรุปศักยภาพมีเพียงพอสามารถพัฒนาให้ เป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมได้

5.6 ข้อเสนอแนะ

5.6.1 ข้อเสนอแนะเพื่อการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากการศึกษาที่กล่าวมาเป็นลำดับนี้สามารถสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยมาปรับใช้ดังนี้

1. มีการวางแผนที่ดีก่อนจะพัฒนาเพื่อการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมว่าจะดำเนินการในแบบใดที่จะทำให้นักท่องเที่ยวและชุมชนห้องอินได้รับความรู้ ว่าจะไม่ปลดคุณค่าหรือทำลาย หรือเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมเดิม ตลอดจนคำนึงถึงข้อความสามารถในการรองรับของพื้นที่ของแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

2. ให้การศึกษากับคนในชุมชนให้มีความรู้เรื่องการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม มีความตระหนักรถึงคุณค่า ความสำคัญ ประวัติความเป็นมา เพื่อสร้างความเข้าใจ ภูมิใจ

3. ให้หน่วยงานของรัฐ องค์กรบริหารส่วนจังหวัด และองค์กรบริหารส่วนตำบล เข้ามามีส่วนร่วมในการปรับปรุง ดูแล รักษา พัฒนาอย่างจริงจัง ขัดแย้งปะมาณ สนับสนุน

4. สร้างความเข้าใจและเชื่อม การจัดสรรงบประมาณที่ได้รับจากการท่องเที่ยวของชุมชน

เช่น

5. ควรมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นเกี่ยวกับการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมในพื้นที่ โดยบรรจุลงในหลักสูตรสถานศึกษาเพื่อให้นักเรียนเกิดความรักและการภูมิใจในท้องถิ่นของตน

6. ควรมีการจัดทำสื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์ แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในรูปแบบต่างๆ เช่น โปสเตอร์ จดหมายข่าวการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมผ่านสถานีวิทยุชุมชน

5.6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการท่องเที่ยวครั้งต่อไป

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการท่องเที่ยวครั้งต่อไป ดังนี้

1. ควรมีการศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมทุกแห่งในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อรับรวมข้อมูลให้ครบถ้วนแห่งเพื่อสร้างกลุ่มเครือข่าย

2. ควรมีการศึกษาวิจัยแนวทางการพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเภทแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ในระดับจังหวัดและประเทศชาติเพื่อให้เกิดความชัดเจน ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ต่อตลาดกลุ่มเป้าหมาย สร้างความมั่นใจให้ความรู้แก่นักท่องเที่ยว รวมทั้งสร้างรายได้ให้แก่ชุมชน และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว

3. ควรมีการศึกษาวิจัยต่อเนื่อง ในการทำเครื่องข่ายการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมภายในจังหวัดนครศรีธรรมราช สร้างเส้นทางการท่องเที่ยวประเภทวัฒนธรรมให้เกิดขึ้น

บรรณานุกรม

การพิการ นิยมศิลป์. (2526). การบริหารงานบุคคล .กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

กรณีศึกษา ชมดี. การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณี

โครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์

หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ,2524.

เกย์ม จันทร์แก้ว . หลักการจัดการกลุ่มน้ำ . ภาควิชาอนุรักษ์วิทยา คณะวนศาสตร์

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .กรุงเทพฯ,2526.

เกย์มสันติ สุวรรณรัตน์. 2534. การจัดระบบบำนาญให้คนกรุงเทพฯสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย ครั้งที่ 2
กรุงเทพมหานคร.องค์การจัดสัมมนาสิ่งแวดล้อม.

คณะทำงานดำเนินงานพิธีเสกทำน้ำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์และพิธีแห่เชิญน้ำพระพุทธมนต์

สักดิศิทธิ์.ประวัติน้ำพระพุทธมนต์สักดิศิทธิ์ที่ทูลเกล้าฯ ถวายเป็นน้ำสร้างอภิเมฆแด่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6

รอบ 5 ธันวาคม 2554 ,2542.

จรึก สุวรรณรัตน์ . วิทยาศาสตร์ ม.1 เล่ม 1 (ว101) . หนังสือเสริมทักษะและประสบการณ์.

กรุงเทพฯ.สำนักพิมพ์เดชะบุคส์,มปป.

ฉลอง เกิดพิทักษ์ . สถานภาพทรัพยากรแหล่งน้ำในประเทศไทยวิศวกรรมสาร.

มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เล่มที่ 15 ฉบับที่ 5.กรุงเทพฯ,2534.

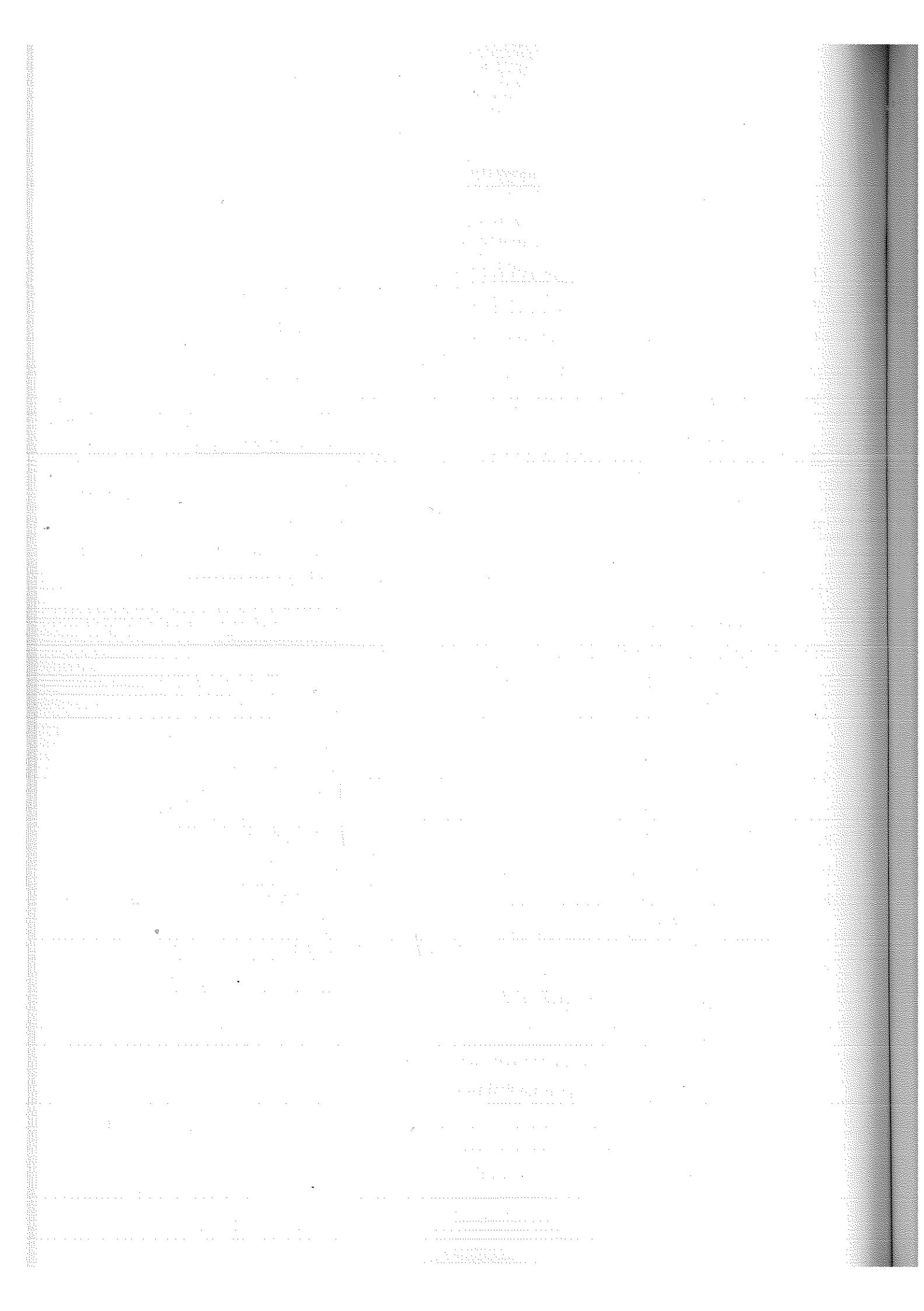
ชุสิติชัย ชูชาติ.อุดสาหกรรมการท่องเที่ยว.ม.ป.ท.: มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ สถาบันราชภัฏ
เชียงใหม่,2542.

ดุษฎี อาภิวัฒน์ และคณะ.(2535) . การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในงานวนศาสตร์ชุมชน:ศึกษาเฉพาะ
กรณีชุมชนบ้านห้วยม่วง. โครงการวิจัยวนศาสตร์ชุมชน คณะมนุษย์ศาสตร์และ
สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทัศนีย์ บัวระภา.การพัฒนาตลาดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศและวัฒนธรรมแบบบูรณาการกลุ่มจังหวัด
ร้อยแก่นสาร.มหาสารคาม,2549.

ธนชัย นครพงศ์.แนวคิดบางประการเกี่ยวกับการพัฒนาชนบทไทย.กรุงเทพฯ. โรงพิมพ์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย,2531.

ธนชัย (ธนู) อุดมพันธ์ และสมศักดิ์ ศรีประดิษฐ์.คู่มือวิทยาศาสตร์ ม.1 ฉบับสมบูรณ์ เล่ม 1-2
แผนใหม่ ว101-ว102 .กรุงเทพฯ.สำนักพิมพ์ Science center ,มปป.

น นโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม, สำนักงาน กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม.

ทรัพยากรน้ำ. รายงานการศึกษาของสถานบันแห่งน้ำและสิ่งแวดล้อม. คณะวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2535.

นัยนา นิยมวัน. วิถีแห่งน้ำ ชารชีวิตแห่งโลก. สำนักพิมพ์ประพันธ์สารสน. กรุงเทพฯ, 2548.

นิรันดร์ จงจิราศย์. (2527). กลไกแนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงาน พัฒนาชุมชนในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. นครปฐม. ศูนย์ศึกษานโยบาย สาธารณะสุข มหาวิทยาลัยหิดัด

บัญชร แก้วส่อง. (2531). รูปแบบทางสังคมชีวิทยาสำหรับอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการพัฒนา. นครปฐม. ศูนย์นโยบายสาธารณะสุข มหาวิทยาลัยหิดัด.

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน. เชียงใหม่ :

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2542

ปีที่มาศ คงชิคำมี และจันทร์พิพัช ลุมพัฒน์. น้ำในประเทศไทย. ภาพส่วนรวม วารสารเศรษฐกิจ และสังคม. เล่มที่ 29 ฉบับที่ 3 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. กรุงเทพฯ, 2535.

ปรานี วงศ์เทศ. แนวทางศึกษาเพื่อบ้านทางมนุษยวิทยา, 2528.

ปราโมทย์ ไม้คลัด. 2536. วิถีการณ์น้ำ ปัญหาที่ต้องเร่งแก้ไข เอกสารประกอบการสัมมนาผู้นำ เยาวชนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ ครั้งที่ 5 วันที่ 6 – 12 พ.ค. 2536 เรื่อง ปัญหาและสถานการณ์พิษของแหล่งน้ำในประเทศไทย. กรุงเทพฯ. กรมชลประทาน.

ปรีดา แม้มเจริญพงศ์. ระบบการกำจัดน้ำโสโครกขั้นทุติยภูมิที่น่าจะเหมาะสมสำหรับประเทศไทย. บทความวิชาการรายงานการร่วมผลงานวิชาการเรื่อง การบำบัดและการกำจัดน้ำเสีย.

ศูนย์อนามัยที่ 6 กระทรวงสาธารณสุข ขอนแก่น, 2538.

วินัย วีระวนานนท์และนานัชิน สีพันผ่อง. การศึกษาสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: โอดีเยนส์โตร์, 2536.

ยุวฤตน์ วุฒิเมธี. รูปแบบการพัฒนาชนบท. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ศูนย์วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช. พิชิพลีกรรมดักน้ำศักดิ์สิทธิ์ หัวยเขามหาชัย. มปส, 2550.

สวัสดิ์ โนนสูง. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. สำนักพิมพ์โอดีเยนส์โตร์. กรุงเทพฯ, 2543.

สังเคราะห์ วงศ์เวช. รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมคุณแม่น้ำปิง. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. เชียงใหม่:

มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2545.

สมประสงค์ อ่อนแสง. การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของวัดจังหวัดมุกดาหารเพื่อการ ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม. ปรััญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวัฒนธรรมศาสตร์

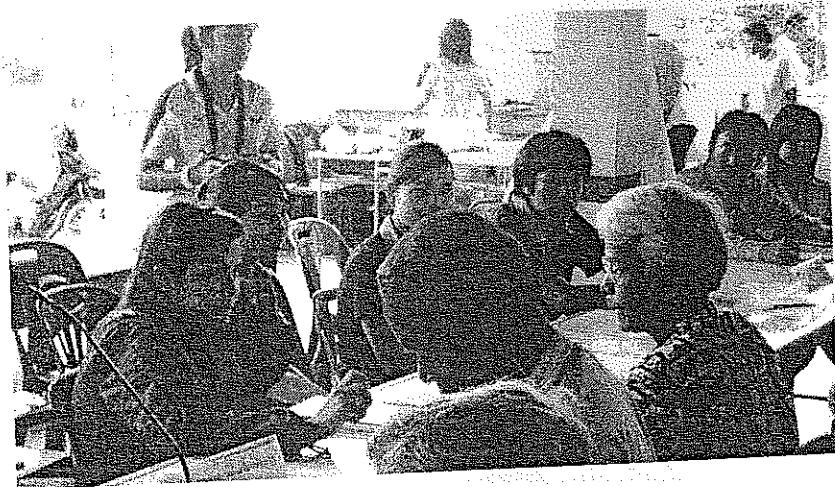
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.2551.

สุกัญน์ รัตนเดือนุสรณ์.หลักการจัดการสิ่งแวดล้อม.สำนักพิมพ์ส่งเสริมเทคโนโลยี.กรุงเทพ.2546.
สารนครศีธรรมราช.ฉบับที่ 56 ปี 2550.

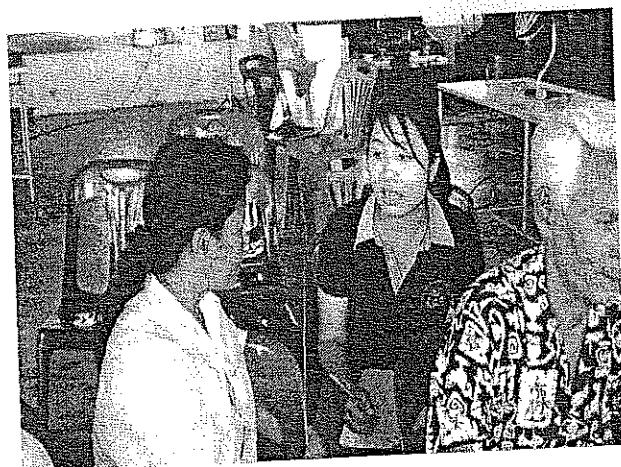
แสง สาระสิทธิ์.มุขย์สัมพันธ์.เลข: รุ่งแสงชนการพิมพ์.
แหล่งน้ำสำคัญตามโบราณประเพณีและแหล่งน้ำสำคัญที่ใช้ประกอบพิธีแสดงทำน้ำพระพุทธรูป
ศักดิ์สิทธิ์ในพระราชพิธีบรมราชนครินทร์ฯ 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542.
อนุมานราชน,พระยา.การศึกษาเรื่องประเพณีและชีวิตชาวไทยสมัยก่อน.สำนักพิมพ์คลังวิทยา:
กรุงเทพฯ,2515.

ภาคผนวก ก

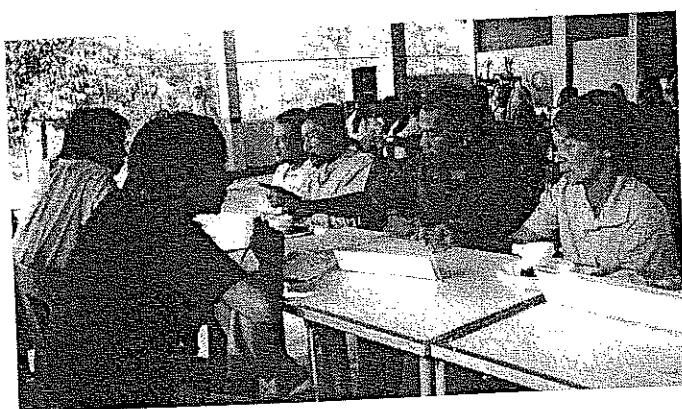
ประมวลภาพการเก็บข้อมูล

การเสวนาเรื่องชุมชนครั้งที่ 1

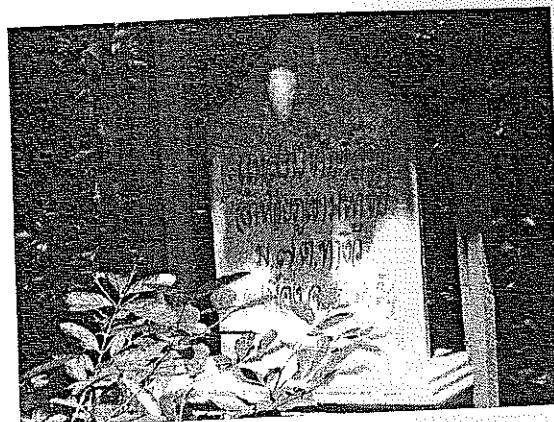

นักวิจัยสัมภาษณ์ประชาชนที่อยู่ใกล้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์

นักวิจัยสัมภาษณ์ประชาชนชาวบ้าน

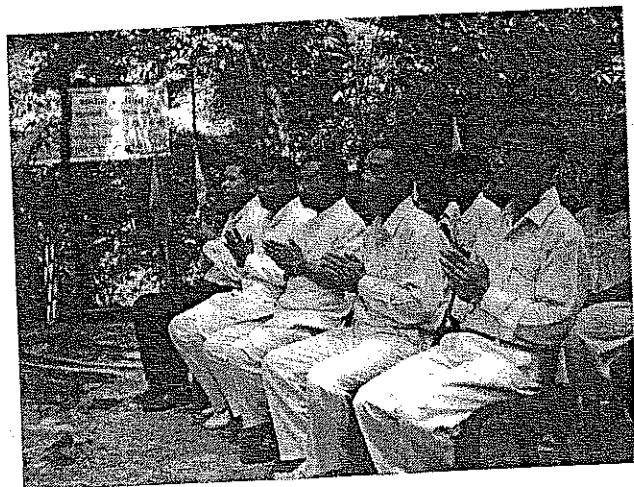
ประมวลภาพพิธีพลีกรรมตักน้ำทักษิณศิริเนາมท้าชัย

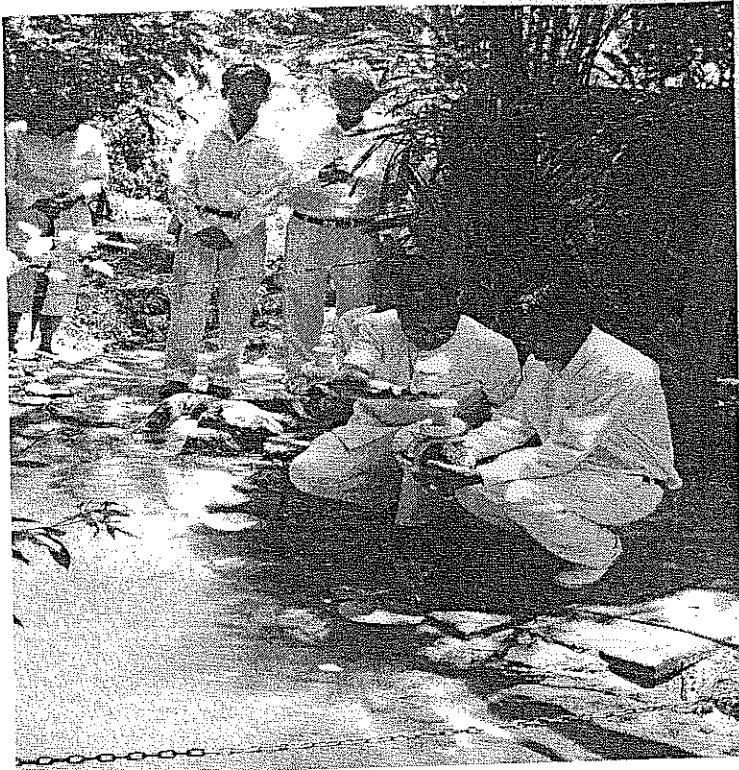
ป้ายแหล่งน้ำทักษิณศิริ

พิธีลงนามก่อนพิธีพลีกรรม

คณะผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีฯ ร่วมพิธีพลีกรรม

ท่านอธิการบดี นัตรชัย ศุภะกาญจน์ ตักน้ำศักดิ์สิทธิ์

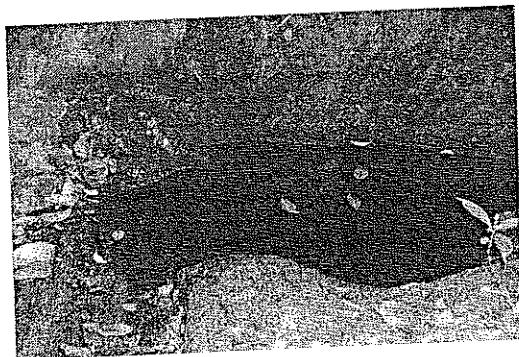

นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้าร่วมในพิธีปลีกฐา

ประมวลภาพการเดินสืบสายนำ้ ณ เขามหาดัย

เดินเข้าไปในเขามหาดัย เพื่อหาตาน้ำที่ไหลมาเยิ่งป่าอน้ำศักดิ์สิทธิ์

ตาน้ำซึ่งเป็นน้ำผุด (น้ำซับ) ขึ้นมาจากพื้นดิน

นักวิจัยเดินทางมาถึงตาน้ำที่ไหลไปยังป่าอน้ำศักดิ์สิทธิ์

ภาคผนวก ๘

แบบสัมภาษณ์ (ผู้เชี่ยวชาญ, ประชลุชชาวบ้าน)

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ..... สกุล..... อายุ.....
ที่อยู่.....
อาชีพ..... ตำแหน่ง.....

ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์

1. ประวัติความเป็นมาของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขมราชา

2. สภาพแวดล้อมน้ำสักดีสีทึบเข้มมากขึ้นอีก

A series of six horizontal dotted lines, each slightly curved upwards at the right end, representing a baseline for handwriting practice.

3. สภาพแหลงน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในปัจจุบัน

The figure consists of five horizontal dotted lines. Each line shows a slight upward trend from left to right, indicating a positive correlation between the two variables. The lines are evenly spaced vertically.

4. คาดว่าสภาพแวดล้อมน้ำศักดิ์สิทธิ์เข้มแข็งมากจะเป็นอย่างไร

5. ความเชื่อต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ เช่น แม่น้ำเจ้าพระยา

6. การใช้ประโยชน์จากแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ ในอดีตถึงปัจจุบัน

7. ความต้องการพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

8. ความพร้อมที่จะพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

9. การมีส่วนร่วมของชุมชน ต่อการพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

10. ประเด็นเพิ่มเติม

ลงวันที่..... สัมภาษณ์.....

ถึงชื่อ..... ผู้สำมภานด์

แบบสัมภาษณ์ (หน่วยงานราชการ)

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1. ชื่อหน่วยงาน.....
 2. ที่ตั้ง..... เนอร์โกร.....
 3. ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์.....
 4. ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์

1. ทางหน่วยงานของท่านมีข้อมูลเกี่ยวกับประวัติเหล่านี้ศักดิ์สิทธิ์ห้ามนำมาขยอย่างไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

2. ความเชื่อของหน่วยงานที่มีต่อแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ห้วยเขามหาชัย มีอย่างไรบ้าง

3. ท่านได้มีส่วนร่วมในการทำพิธีปลีกกรรมตักน้ำศักดิ์สิทธิ์ห้วยขาแขมทางชัยออย่างไรบ้าง

4. แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ห้วยเขามหาขัยสามารถสร้างเป็นแหล่งการเรียนรู้ และหน่วยงานมีนโยบาย

อย่างไรบ้าง

5. หากจะพัฒนาแหล่งน้ำทักษิณีเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ทางหน่วยงานของท่านมีแนวทาง หรือนโยบายต่อเรื่องดังกล่าวหรือไม่ อย่างไร

6. ประเด็นเพิ่มเติม

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

ลงวันที่..... สัมภาษณ์

លេងខ្លួន..... ដូចតាំរាយណ៍

แบบสัมภาษณ์ (บุคคลทั่วไป)

ข้อมูลทั่วไป

ชื่อ..... สกุล..... อายุ.....

ที่อยู่.....

อาชีพ..... ตำแหน่ง.....

ข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์

- ประวัติความเป็นมาของแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

- ท่านมีความเชื่อเกี่ยวกับแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยหรือไม่ อ้างอะไรบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

- ท่านคิดว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยมีจุดเด่นอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

4. ท่านคิดว่าແລ້ວນໍາສັກດີສິຫຼືເບານຫາຊັມມີຄວາມສຳຄັງຕ່ອງຫຼຸມຫນອຍ່າງໄວ

.....
.....
.....
.....
.....

5. ท่านເຄີຍໄດ້ໃຈປະໂຍນໜາກແລ້ວນໍາສັກດີສິຫຼືຫຼືວິໄມ້ ອ່າງໄວ

.....
.....
.....
.....
.....

6. ທ່ານເຄີຍເຂົ້າຮ່ວມພິຈີ່ພຶກຄົມຕົກນໍາສັກດີສິຫຼືເບານຫາຊັຍທີ່ທາງໝູນຫານັດໜີ້ຫຼືວິໄມ້

.....
.....
.....
.....
.....

7. ທ່ານເຄີຍໄດ້ຢືນໄດ້ຝຶງຫຼືວິໄມ້ເຄີຍປະສົບເຫດກາຮນ໌ທີ່ເກີ່ວກັບຄວາມສັກດີສິຫຼືຂອງແລ້ວນໍາສັກດີສິຫຼືເບານຫາຊັຍ
ຫຼືວິໄມ້ ອ່າງໄວ

.....
.....
.....
.....
.....

8. ເພຣະເຫດຸໃດແລ້ວນໍາສັກດີສິຫຼືເບານຫາຊັຍຈຶ່ງໄມ້ຄ່ອຍເປັນທີ່ຮູ້ຈັກອັນນຸກຄຸດທົ່ວໄວ

.....
.....
.....
.....
.....

9. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรที่จะมีการพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยเป็นสถานที่ท่องเที่ยวทาง

วัฒนธรรม

.....
.....
.....
.....
.....

10. ท่านคิดว่าควรมีการพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในเรื่องใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

11. ท่านคิดว่าแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยกำลังประสบกับปัญหาใดบ้าง ในปัจจุบัน

.....
.....
.....
.....
.....

12. ท่านต้องการอนุรักษ์งานราชการจังหวัดนครศรีธรรมราช ให้เข้ามาดูแลและพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัยในด้านใดมากที่สุด

.....
.....
.....
.....
.....

13. ท่านมีความคิดเห็นอย่างไรในการสร้างฐานการเรียนรู้แหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เขามหาชัย

.....
.....
.....
.....
.....

14. ท่านต้องการให้ทางมหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราชมีส่วนร่วมในการพัฒนาแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์ใน
ด้านใดบ้าง

.....
.....
.....
.....
.....

15. ท่านคิดว่าสภาพแหล่งน้ำศักดิ์สิทธิ์เข้มแข็งในอนาคตจะมีลักษณะอย่างไร

.....
.....
.....
.....
.....

ภาคผนวก ค

รายชื่อผู้ให้สัมภาษณ์

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้เข้ามาช่วย

ชื่อ-สกุล	เพศ	ตำแหน่ง	สังกัด
1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์นัตรชัย ศุภะกาญจน์	ชาย	อธิการบดี	มหาวิทยาลัยราชภัฏนគរศรีธรรมราช
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์วินิต คำศรี	ชาย	รองอธิการบดี ฝ่ายวิชาการ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนគරศรีธรรมราช
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประ恢ด์ เกษม	ชาย	อาจารย์พิเศษ	มหาวิทยาลัยราชภัฏนគរศรีธรรมราช

ตารางที่ 2 ข้อมูลทั่วไปของประชุมช่าวบ้าน

ชื่อ-สกุล	อายุ	ที่อยู่
1. นายจิต คำอุไร	62	55/2 หมู่ที่ 4 ต.ท่าเจ้า อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
2. นายประมวล สุขชนะ	57	69 หมู่ที่ 5 ต.ท่าเจ้า อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช
3. นางแกรก ทองรักษา	65	114/1 หมู่ที่ 7 ต.ท่าเจ้า อ.เมือง จ.นครศรีธรรมราช

ตารางที่ 3 หน่วยงานราชการ

หน่วยงาน	ผู้ให้สัมภาษณ์	ตำแหน่งในหน่วยงาน
1. องค์กรบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า	นายสมจิตร พูลพิพัฒน์	นายกองค์การบริหารส่วนตำบลท่าเจ้า
2. ศูนย์วัฒนธรรมมหาวิทยาลัยราชภัฏนគរศรีธรรมราช	อาจารย์อุดม พิพัฒน์	หัวหน้าศูนย์วัฒนธรรม
3. สำนักงานการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดนគรศรีธรรมราช	นางนันนท์ สารโจน	เจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ ททท. ภาคใต้ เขต 2
4. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดนគรศรีธรรมราช	นางกฤตญา ตะระบัน พฤกษ์	เจ้าหน้าที่วัฒนธรรมจังหวัดนគรศรีธรรมราช

ตารางที่ 4 ประชาชนและนักท่องเที่ยว

ชื่อ-สกุล	อายุ	อาชีพ
1.นายเจริญ กลับคลาย	50	ทำสวน
2.นางวนี ทองวน	72	ทำสวน
3.นายประมวล สุขชนะ	74	ทำสวน
4.นายวิชาญ ปรีชาชัย	53	ทำสวน
5.นางสาวภัทรารรณ แสงวรรณ	23	นักศึกษา
6.นางสาวสุนิสา กักดีจันทร์	24	นักศึกษา
7.นายดุพล สุทธิพันธ์	25	นักศึกษา
8.นายกิตติ ศรีไสวเพชร	24	นักศึกษา
9.นางสาวรัชฎาภรณ์ ปราสาณสุข	24	นักศึกษา
10.นางสาวจังกด บุญรอด	24	นักศึกษา
11.นางสาวทิพวรรณ ทองปาน	24	นักศึกษา
12.นายเชิดศักดิ์ จันทร์ขาว	24	นักศึกษา
13.นางสาวจุฑาทิพย์ นิลภักดี	25	นักศึกษา
14.นางสาวสุภาวดี เดชสุวรรณรัตน์	24	นักศึกษา
15.นายสาคร มหาสวัสดิ์	25	นักศึกษา
16.นางสาวจรรยาพร งามพร้อม	24	นักศึกษา
17.นางสาวสารินี ขอบทำกิจ	24	นักศึกษา
18.นางสาวสุภาวดี ทองแก้ว	24	นักศึกษา
19.นางสาวศิริกาญจน์ วรรณวาส	24	นักศึกษา
20.นายอาทิตย์ ยิ่สมัน	24	นักศึกษา